NORGES OFFISIELLE STATISTIKK

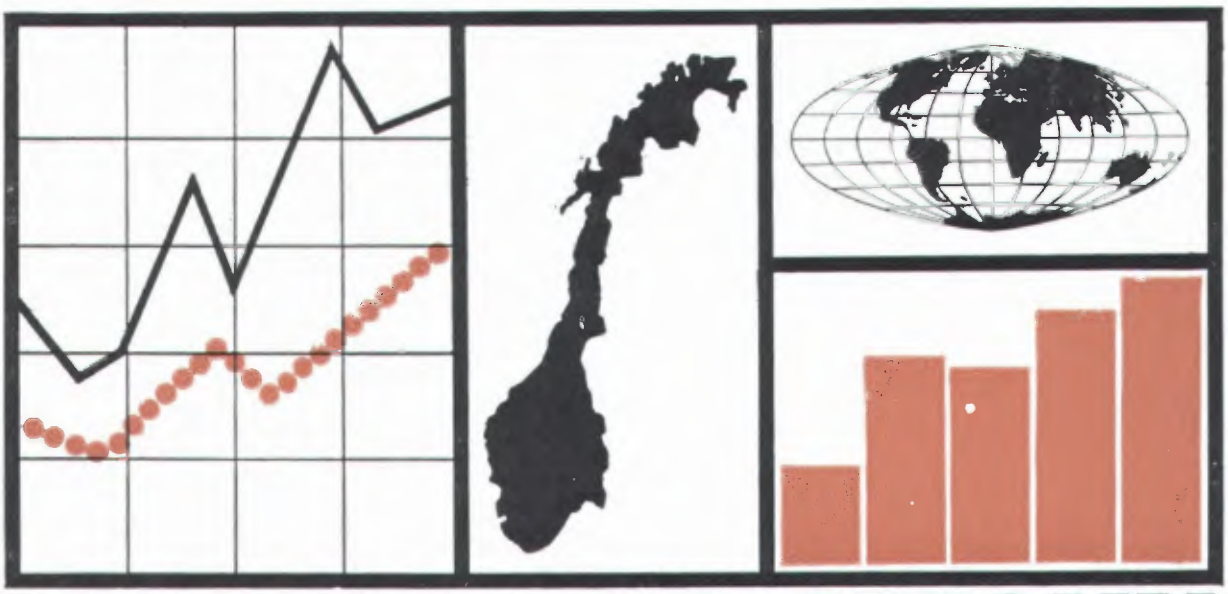

ØKONOMISK UTSYN OVER ÅRET 1980

ECONOMIC SURVEY 1980

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS
OSLO - NORWAY

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK B 174

ØKONOMISK UTSYN

OVER ÅRET 1980

ECONOMIC SURVEY
1980

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS OF NORWAY
OSLO 1981

ISBN 82 - 537 - 1218 - 9
ISSN 0078 - 1924

GRØNDAHL & SØN TRYKKERI

Forord

Økonomisk utsyn over året 1980 er lagt opp noe annerledes enn tidligere. Avsnittet om verdensøkonomien med en beskrivelse av den økonomiske utvikling i de viktigste land er sløyfet. I stedet er det gitt en kortfattet beskrivelse av det internasjonale konjunkturbildet under avsnittet Utenriksøkonomi.

Sluttordet vil også i år bli oversatt til engelsk og sendt til de utenlandske abonnentene på Økonomisk utsyn.

Avsnittet om arbeidsmarkedet er skrevet i samarbeid med Arbeidsdirektoratet og avsnittet om fiske og fangst av Fiskeridirektoratet og Fiskeridepartementet. De andre avsnitt er skrevet av funksjonærer i Byrået.

Statistisk Sentralbyrå, Oslo, 10. februar 1981

Odd Aukrust

Erik Botheim

Preface

In this year's Economic Survey the traditional introductory chapter on the world economic situation has been omitted. Instead, a summary description of the international economy by the turn of the year has been included towards the end of the publication.

An English Summary will as usual be sent separately to all foreign subscriber to Economic Survey.

The section on the labour market has been prepared in co-operation with the Directorate of Labour and the section on fishing and sealing by the Directorate of Fisheries and the Ministry of Fisheries. The other sections have been prepared by the staff of the Central Bureau of Statistics.

Central Bureau of Statistics, Oslo, 10 February 1981

Odd Aukrust

Erik Botheim

Innhold.

	Side
Produksjon og sysselsetting	5
Arbeidsmarkedet	5
Jordbruk	12
Skogbruk	16
Fiske og fangst	18
Oljeutvinning, annen bergverksdrift, industri og kraftforsyning	21
Byggevirksomheten	32
Sjøfart	36
Annen samferdsel	42
Pris- og lønnsutvikling	49
Prisutviklingen	49
Lønnsutviklingen	58
Offentlige finanser og kredittmarked	62
Offentlige finanser	62
Kredittmarkedet	74
Inntektsnytting	91
Privat konsum	91
Investering	94
Utenriksøkonomi	100
Utenriksregnskapet	100
Vareomsetning med utlandet	102
Kostnadsutvikling og markedsandeler for konkurranseutsatt industri	114
Det internasjonale konjunkturbildet	120
Sluttord	127
Økonomisk-politisk kalender	139
Tabeller	*1

Utkomne publikasjoner.

1. Publikasjoner sendt ut fra Statistisk Sentralbyrå siden 1. januar 1978 ..... *13
2. Utvalgte publikasjoner i serien Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH) ... *17

Contents.

	Page
Production and employment	5
Labour market	5
Agriculture	12
Forestry	16
Fishing, sealing and whaling	18
Oil extraction, other mining, quarrying, manufacturing and electricity production	21
Construction	32
Shipping	36
Other transport and communication	42
Prices and wages	49
Prices	49
Wages	58
Finances and credit market	62
Public finance	62
Credit market	74
Income disposal	91
Private consumption	91
Capital formation	94
External economy	100
Balance of payments	100
External trade	102
Relative costs and market shares for exposed manufacturing industries	114
The international economy	120
Concluding remarks	127
Calendar of economic events	139
Tables	*1

Publications.

1. Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1978 *13
2. Selected publications in the series Manuals from the Central Bureau of Statistics (MAN) *17

Standardtegn

. Tall kan ikke forekomme
.. Oppgave mangler
– Null
* Foreløpig tall
—— Brudd i den loddrette serie
| Brudd i den vannrette serie

Explanation of Symbols

. Category not applicable
.. Data not available
– Nil
* Provisional or preliminary figure
—— Break in the homogeneity of a vertical series
| Break in the homogeneity of a horizontal series

Produksjon og sysselsetting

Arbeidsmarkedet

I 2. halvår 1979 og 1. halvår 1980 fant det sted en konjunkturell tilstramming på arbeidsmarkedet. Utover sommeren og høsten 1980 var det imidlertid klare tegn til avslapning. Korrigert for sesongsvingninger har det stort sett vært økning i den registrerte arbeidsløsheten siden juli 1980. Også tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt viste ifølge AKU for 3. kvartal svakere utvikling enn i 1. og 2. kvartal i år. For industrien viste den kvartalsvise sysselsettingsstatistikken en nedgang på omtrent 2 000 sysselsatte personer i 3. kvartal sammenliknet med ett år tidligere, samtidig som konjunkturbarometerundersøkelsen fra bergverk og industri i 3. kvartal viste at man særlig i bergverk i større grad enn tidligere ventet en nedgang i sysselsettingen i neste kvartal. Innenfor industrien var forventningene mer variert.

Tallene for utviklingen i 3. kvartal 1980 kan også tyde på en stagnasjon i veksten i den samlede sysselsetting, mens de to første kvartalene lå klart høyere enn året før. Den vanskeligere situasjon på arbeidsmarkedet f.o.m. 2. halvår 1980 kom til syne også i tallene for arbeidsledigheten, både tallene for arbeidssøkere uten arbeidsinntekt og tallene for registrerte arbeidsløse ved arbeidskontorene viste klar økning. I tillegg kom at tallet på mottatte forhåndsmeldinger om driftsinnskrenkninger til arbeidskontorene økte meget kraftig i 3. kvartal 1980. Bl.a. som følge av de varslede permisjoner i Sør-Varanger og ved LKAB's virksomheter i Narvik, er det ventet at dette også vil gjelde for 4. kvartal 1980.

Arbeidsdirektoratets undersøkelse av ledige plasser i et utvalg av industribedrifter pr. utgangen av oktober, viste et udekket behov på 3 350 personer. Dette svarte til 2,2 prosent av sysselsettingen i de samme bedrifter, mot 1,8 prosent i 1979 og 1,3 prosent i 1978. En tilsvarende undersøkelse i byggevirksomhet viste 1 040 ledige plasser, eller 3,7 prosent av sysselsettingen i de undersøkte bedrifter. De tilsvarende tall for 1979 og 1978 var henholdsvis 1 020 (3,6 prosent) og 1 190 (4,0 prosent).

Sysselsettingen

Statistisk Sentralbyrås kvartalsvise arbeidskraftundersøkelser (AKU) viser at det var en klar økning i tallet på sysselsatte[1] fra 1979 til 1980 — fra 1 864 000 til 1 907 000 personer (2,4 prosent). Det var også i 1980 en klar økning i tallet på sysselsatte kvinner — fra 753 000 til 783 000 (4 prosent), mens økningen i tallet på sysselsatte menn — fra 1 110 000 til 1 124 000 (1,3 prosent) var svak. Tallet på utførte timeverk pr. uke økte med 2,3 prosent de 3 første kvartalene 1980 sammenliknet med samme periode i 1979. Timeverkstallene økte med 3,7 prosent for kvinnene og 1,9 prosent for mennene. Kvinnene hadde altså i 1980 en sterkere vekst i sysselsettingstallene enn i timeverkstallene, mens det omvendte forhold gjorde seg gjeldende for mennene.

3. kvartal 1980 utgjorde de sysselsatte 66 prosent av alle personer i aldersgruppen 16—74 år. For mennene var sysselsettingsprosenten 78 og for kvinnene 53. Fra 1976 til 1980 har det vært en jamn økning i sysselsettingsprosenten for kvinner — fra 49 prosent i 1976 (årsgjennomsnitt) til 54 prosent i 1980 (gjennomsnitt for de 3 første kvartalene).

Andelen av de sysselsatte i inntektsgivende arbeid som arbeider under 30 timer pr. uke, holdt seg forholdsvis konstant rundt 21 prosent i tidsperioden fra 1976 til 1979, og de 3 første kvartalene 1980 viser ingen endring. Kvinnenes andel av denne gruppen har holdt seg konstant rundt 80 prosent i tidsrommet fra 1976 til 1980. I samme periode har kvinnene med arbeidstid under 30 timer utgjort ca. 42 prosent av alle sysselsatte kvinner.

Sysselsettingsutviklingen i de enkelte yrkesgruppene i 1980 fulgte i hovedtrekk mønsteret fra tidligere år med økning i sysselset-

[1] «Sysselsatte» består av «sysselsatte i inntektsgivende arbeid» dvs. personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst en times varighet i undersøkelsesuken og «sysselsatte midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid» på grunn av ferie, sykdom o. l. For familiearbeidere uten fast avtalt lønn har en satt en nedre grense på 10 arbeidstimer.

Tabell 1. *Tallet på sysselsatte i bergverksdrift, industri og bygge- og anleggsvirksomhet*

	1979				1980		
	1. kvartal*	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal*	1. kvartal*	2. kvartal*	3. kvartal*
Bergverksdrift	13 727	15 447	14 051	13 255	12 865	13 868	13 706
Industri	374 692	376 593	370 153	372 346	370 952	370 372	368 151
Bygge- og anleggsvirksomhet	134 000	137 549	137 272	134 499	134 074	137 966	139 040

tingen i yrkesgruppene teknisk, vitenskapelig, humanistisk og kunstnerisk arbeid, administrasjons- og forvaltningsarbeid, bedrifts- og organisasjonsledelse og i kontorarbeid. Teknisk, vitenskapelig, humanistisk og kunstnerisk arbeid hadde en økning i sysselsettingen fra 1979 til 1980 — fra 351 000 til 361 000 (2,9 prosent). Kvinnene stod for hele sysselsettingsøkningen. I samme periode steg timeverkstallene for denne gruppen med 2,8 prosent. Innenfor servicearbeid der sysselsettingen var uendret fra 1976 til 1978 var det en svak økning i sysselsettingen både i 1979 og 1980. Sysselsettingen steg fra 1979 til 1980

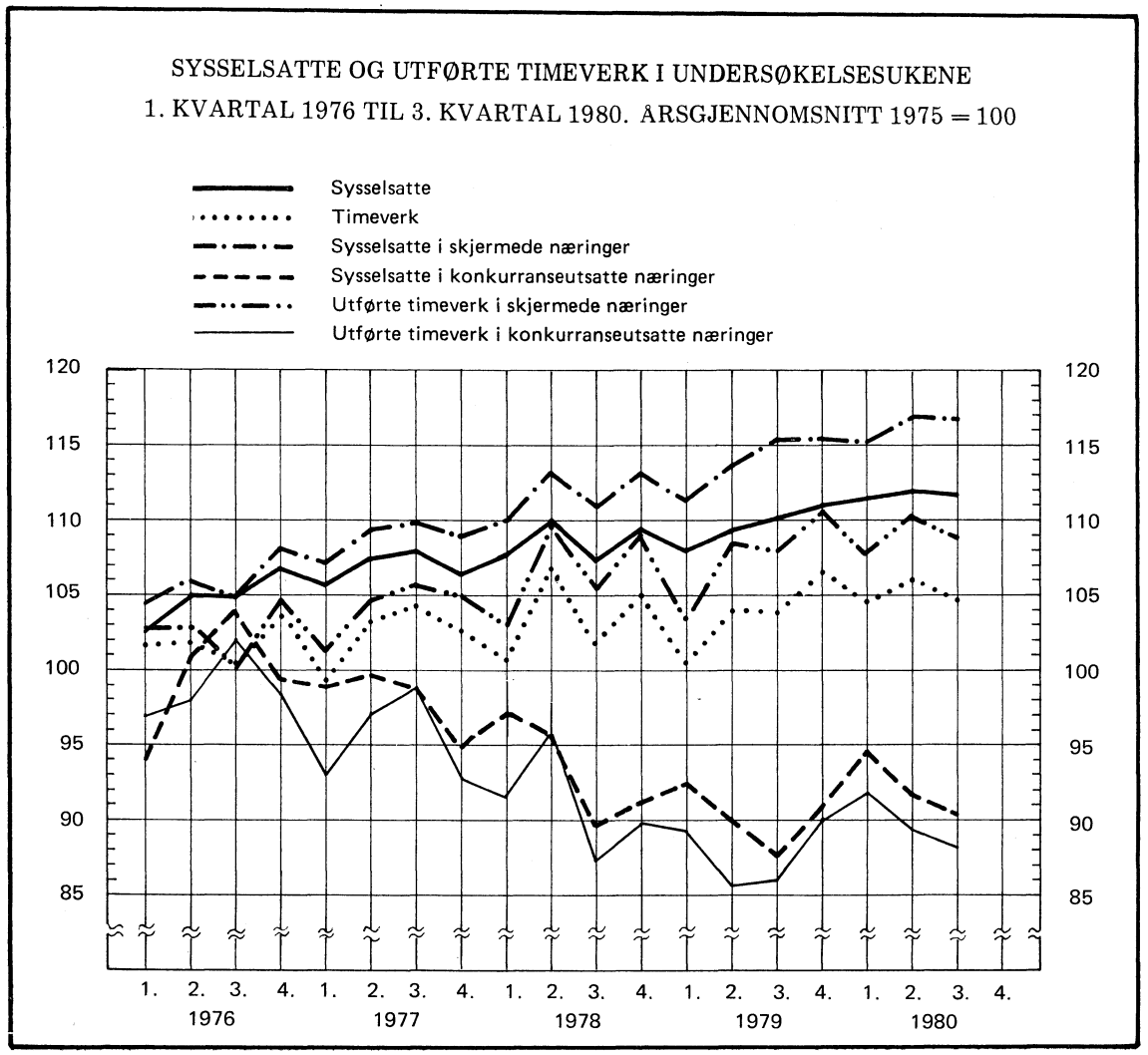

Fig. 1.

— fra 240 000 til 249 000 (3,8 prosent). Den tilsvarende økningen i timeverkstallene var 5,1 prosent. For de andre yrkesgruppene var det ubetydelige endringer.

Sysselsettingsutviklingen i de konkurranseutsatte næringene i 1980 avvek noe fra utviklingen i årene fra 1976 til 1979. Mens det i denne perioden var en jamn nedgang i sysselsettingen innen de konkurranseutsatte næringene, var det i 1980 en mindre økning i sysselsettingen på 6 000 eller 2 prosent. Fra 1976 til 1979 økte timeverkstallene med 3,1 prosent. Utviklingen i tallet på sysselsatte innen de skjermede næringene i 1980 fulgte mønsteret fra årene 1976 til 1979, og det var i 1980 en økning i tallet på sysselsatte på 37 000 eller 2,4 prosent. Tallet på utførte timeverk økte med 2,2 prosent.

Sysselsettingsutviklingen innen de enkelte næringene i 1980 følger i hovedtrekk mønsteret fra tidligere år med unntak for offentlig, sosial og prviat tjenesteyting og for industrien. Tallene viser at det i de 3 første kvartalene i 1980 var en noe sterkere vekst i sysselsettingen innen offentlig, sosial og privat tjenesteyting enn det har vært de siste årene. Sysselsettingen økte fra 1979 til 1980 med om lag 33 000 eller 6,1 prosent. I samme periode økte timeverkstallene med 7 prosent. Utviklingen i sysselsettingen i industrien er uklar. Mens AKU's resultater kan tyde på at den jamne nedgangen i de siste årene stoppet opp i 1980, og at man igjen fikk en ubetydelig vekst i industrisysselsettingen, tyder de kvartalsvise spesialundersøkelsene blant et utvalg bedrifter på at nedgangen i tallet på

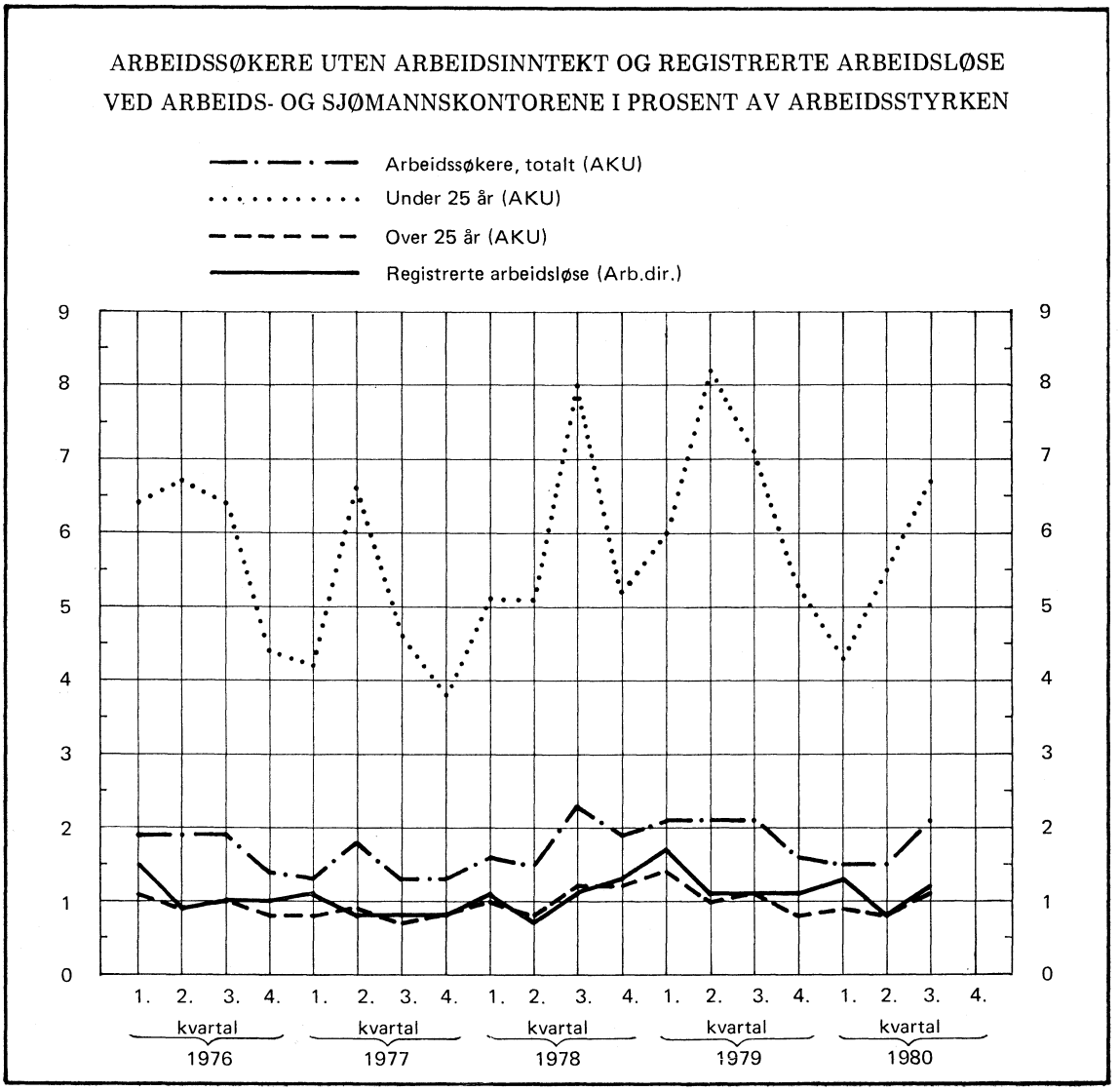

Fig. 2.

Tabell 2. *Sysselsatte etter næring. 1 000*

Nr.	Næring	1976	1977	1978	1979 3. kv. 20]8—26]8	1979 Gj.sn. 3 første kv.	1980 3. kv. 18/8—24]8	1980 Gj.sn. 3 første kv.
1—9	I alt, medregnet uoppgitt	1 789	1 824	1 854	1 880	1 864	1 906	1 907
1	Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	168	165	161	172	162	169	160
2—4	Bergverksdrift, industri, kraft- og vannforsyning	445	434	424	404	409	414	419
	Av dette:							
	3 Industri	415	409	395	382	382	384	388
5	Bygge- og anleggsvirksomhet ...	148	156	163	146	155	142	147
6	Varehandel, hotell og restaurantvirksomhet	296	309	317	315	312	327	325
7	Transport, lagring, post og telekommunikasjoner	161	171	170	167	172	169	170
8	Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikringsvirksomhet, eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting	82	85	97	107	109	108	110
9	Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	487	501	519	564	541	574	574
	Av dette:							
	91 Offentlig administrasjon, forsvar, politi og rettsvesen	92	89	91	96	87	102	97
	93 Undervisning, helse- og andre sosialtjenester	297	316	341	389	365	384	382

sysselsatte fortsatte også i 1980, om enn svakere enn årene før. Mest sannsynlig er det nok at det også i 1980 var en mindre nedgang.

En årsak til den forskjellige utviklingen i sysselsettingstallene er at undersøkelsene er basert på utvalg av henholdsvis befolkningen og bedrifter. I AKU vil endringstallene være mer usikre enn nivåtallene, mens det omvendte vil være tilfelle i de regionale undersøkelsene av sysselsettingen, i det minste for endringer over en kortere periode.

I august 1980 var det 37 500 personer sysselsatt i tilknytning til oljerelaterte virksomheter.[1] Fra august 1979 til august 1980 var det en økning i tallet på sysselsatte på 1 200 (3,3 prosent). Av de sysselsatte i oljeaktivitetene i august 1980 var 3 800 (10 prosent) utlendinger mot 4 800 (13 prosent) i august 1979. Det var således en nedgang i tallet på sysselsatte utlendinger i løpet av et år på 1 000 og en økning i tallet på nordmenn på 2 200. Det var sysselsatt 3 600 kvinner i oljeaktivitetene i august 1980, det vil si om lag 10 prosent av alle. Dette var en økning fra august 1979 på 600 (20 prosent). Det var sysselsatt 16 710 i bygging og vedlikehold av plattformer og forsyningsskip, 8 871 i transport, catering, administrasjon og på baser, 10 072 i undersøkelser, boring, produksjon o.l. og resten i bygging og drift av nye raffinerier og petrokjemisk industri. Det er 5 fylker som skiller seg klart ut med betydelig sysselsetting i oljeaktivitetene. I august 1980 var det i Rogaland sysselsatt 19 300 i slik virksomhet (51 prosent av sysselsettingen i slike virksomheter). Deretter fulgte Hordaland med 4 300 (12 prosent), Oslo/Akershus med 3 800 (10 prosent), Sør-Trøndelag med 2 200 (6 prosent) og Telemark med 2 000 (5 prosent).

[1] Tallene er hentet fra en undersøkelse som foretas to ganger årlig (januar og august) av Arbeidsdirektoratet i samarbeid med fylkesarbeidskontorene. Siste undersøkelse omfattet 516 norskregistrerte bedrifter som er engasjert i oljeaktiviteter på den norske og britiske kontinentalsokkel og norsk landterritorium. Den dekker foruten den direkte oljeutvinning også virksomhet med direkte tilknytning til denne, som baser, transport, bygging av oljeplattformer og forsyningsskip og bygging og drift av nye raffinerier og petrokjemisk industri.

Arbeidsløshet

Utviklingen i arbeidsløsheten kan beskrives ved tallet på de registrerte arbeidsløse ved arbeidskontorene og ved tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt (arbeidssøkere) beregnet av arbeidskraftundersøkelsene. Arbeidssøkere omfatter personer som søker arbeid uansett hvilken måte de søker arbeid på. Dette betyr at arbeidskraftundersøkelsenes arbeidsløshetstall ligger høyere enn den registrerte arbeidsløsheten ved arbeidskontorene. Forskjellen er størst for kvinner og ungdom. Dette siste har bl.a. sammenheng med at en relativt mindre andel av de ledige i disse gruppene har rett til arbeidsløshetsstønad. Blant de registrerte arbeidsløse er relativt flere med arbeidsledighetstrygd (dvs. som tidligere har hatt lønnet arbeid).

Tallet på registrerte arbeidsløse var i gjennomsnitt 21 437 i 1. halvår 1980. Dette er 21 prosent lavere enn 1. halvår 1979. For 3. kvartal var arbeidsløshetstallene i 1980 og 1979 omtrent like, mens oktobertallet i 1980 (22 600) lå nesten 14 prosent høyere enn tallet i oktober 1979. Denne hovedlinjen i utviklingen fra 1979 til 1980 kommer også fram når vi bruker arbeidssøkere uten arbeidsinntekt som mål på arbeidsløsheten. Tallet på arbeidssøkere var imidlertid høyere enn tal-

Tabell 3. *Registrerte arbeidsløse ved arbeidskontorene (kvartalsgjennomsnitt) og arbeidssøkere uten arbeidsinntekt (kvartalstall i 1 000) 1976—1980*

	Registrerte arbeidsløse		Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt		
	I alt	I industri, bygge- og anleggsarbeid	I alt	Menn	Kvinner
Gjennomsnitt 1976—1978			1 000 personer		
1. kvartal	22 730	10 386	29	14	16
2. kvartal	15 712	6 931	33	16	17
3. kvartal	15 936	5 178	34	14	20
4. kvartal	20 363	8 024	29	14	14
1979 1. kvartal	32 017	14 737	39	23	16
2. kvartal	22 178	9 148	41	20	21
3. kvartal	20 225	6 181	40	16	25
4. kvartal	22 007	7 417	30	14	17
1980 1. kvartal	25 255	10 071	28	16	12
2. kvartal	17 619	6 542	29	13	16
3. kvartal	20 504	5 971	40	15	25

Tabell 4. *Mulige arbeidssøkere etter kjønn og årsak til ikke å søke arbeid. Årsgjennomsnitt 1976—1979. Kvartalstall 1979 og 1980. 1 000*

	I alt	Menn	Kvinner	Mangler passende arbeid
1976 Årsgjennomsnitt	160	26	135	71
1977 Årsgjennomsnitt	146	24	122	64
1978 Årsgjennomsnitt	143	27	116	60
1979 Årsgjennomsnitt	117	30	87	48
1. kvartal	116	25	90	54
2. kvartal	141	41	100	48
3. kvartal	104	21	82	44
4. kvartal	107	31	76	47
1980 1. kvartal	97	25	72	41
2. kvartal	127	33	95	42
3. kvartal	110	22	88	39

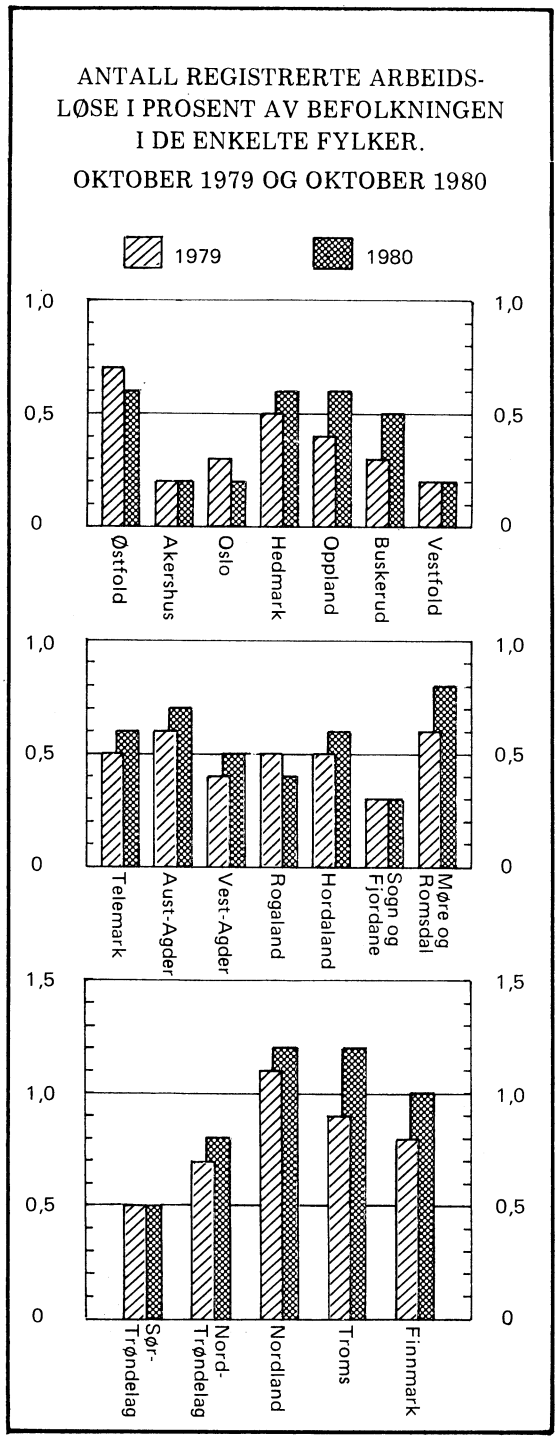

Fig. 3.

let på de registrerte arbeidsløse (53 prosent høyere for perioden 1.—3. kvartal 1980.

Tallet på arbeidssøkere var i 1980 på samme nivå som for perioden 1976—1978. Årsgjennomsnittet lå i denne perioden mellom 30 000 og 35 000 — noe som svarer til snaut 2 prosent av arbeidsstyrken. I prosent av arbeidsstyrken var arbeidsledigheten størst for aldersgruppen 16—19 år med 8—10 prosent, eller om lag 4 prosent av alle personer i denne aldersgruppen. Kvinner har dessuten i disse årene hatt en relativt større ledighet enn menn, snaut 3 prosent av arbeidsstyrken for kvinner og om lag 1,5 prosent for menn (dette svarer til rundt 1,2 prosent og 1,1 prosent av alle kvinner og menn mellom 16 og 74 år). Tallene for 1980 viser den samme strukturen i arbeidsledigheten.

Vi ser også av tabell 3 et klart mønster i sesongvariasjonene. Tallet på arbeidssøkere er størst i 2. og 3. kvartal. I 2. kvartal er det særlig ungdom som har høye arbeidsløshetstall, mens kvinner har særlig høye arbeidsløshetstall i 3. kvartal. Disse gruppene av arbeidsløse er, som nevnt ovenfor, i sterkere grad representert blant arbeidssøkere uten arbeidsinntekt enn blant de registrerte arbeidsløse, en gruppe som viser et motsatt mønster i sesongvariasjoner.

Arbeidskraftundersøkelsene gir ikke mulighet til å fordele arbeidssøkerne på fylker, men tallet på de registrerte arbeidsløse viser at de nordligste fylkene har den relativt største arbeidsløsheten. Troms og Finnmark var dessuten blant de fylkene som hadde den relativt største økningen i arbeidsløsheten fra oktober 1979 til oktober 1980.

I mange sammenhenger har det vært pekt på at det er grunn til å frykte at det ikke er en ubetydelig skjult arbeidsløshet. Arbeidskraftundersøkelsene gir ved siden av tall for arbeidssøkere også tall for personer som sier at de ønsker arbeid, men ikke har søkt. Vi kaller denne gruppen for mulige arbeidssøkere. Størrelsen på denne gruppen gikk fra 1976 til 1979 ned fra om lag 160 000 til om lag 117 000. Denne nedgangen fortsatte også fra 1979 til 1980. Tallene for de 3 første kvartalene i 1980 lå 7,5 prosent under tilsvarende tall for 1979. Tallene for 3. kvartal 1980 kan imidlertid tyde på at nedgangen var i ferd med å stoppe. Dette gjenspeiler i så fall det slakkere arbeidsmarkedet vi fikk i 2. halvår 1980. Hele nedgangen i tallet på mulige arbeidssøkere fra 1976 gjelder kvinner. Denne utviklingen gjenspeiler den sysselsettingsøkningen det var for kvinner i samme periode.

De mulige arbeidssøkerne er en meget uensartet gruppe med hensyn til graden av tilknytning til arbeidsmarkedet. Tallet på dem som oppgav mangel på passende arbeid som grunn for ikke å søke, har imidlertid også gått jamt nedover og lå på 41 000 i de tre første kvartalene i 1980, mot 48 000 et år tidligere. Ett av kriteriene som også kan brukes for å måle tilknytning til arbeidsmarkedet, er hvor

raskt de oppgir å kunne begynne i arbeid hvis de skulle få et tilbud. Av de 110 000 mulige arbeidssøkerne i 3. kvartal 1980, oppgav 46 prosent eller om lag 50 000 at de kunne begynne i arbeid med en gang. Det var omtrent den samme andelen som et år tidligere.

Arbeidsmarkedstiltak

I de 3 første kvartalene i 1980 var omfanget av de særskilte sysselsettingstiltakene noe høyere enn for samme tidsrom i 1979. I 3. kvartal 1980 var 11 687 sysselsatt ved slike tiltak og dette var nærmere 11 prosent høyere enn året før. Det var en klar oppgang i attføringstiltakene, mens sysselsettingstiltakene i offentlig virksomhet var noe lavere for 2. og 3. kvartal 1980 sammenliknet med 1979.

For 1980 fikk arbeidskraftmyndighetene bevilget 367,8 mill. kr over ordinært budsjett og 325 mill. kr over beredskapsbudsjett til arbeidsmarkedstiltak. Ved utgangen av september var det gitt tilsagn om bruk av 425,0 mill. kr eller 61 prosent av det totale bevilgede beløp. Man ventet at tilsagnsbeløpet ville øke sterkt i løpet av årets siste måneder.

I tillegg til disse bevilgningene var det over trygdebudsjettet satt av ca. 323 mill. kr til sysselsettingstiltak. Av dette var det ved utgangen av september 203 mill. kr eller

Tabell 5. *Personer sysselsatt ved arbeidsmarkedstiltak under Arbeidsdirektoratets virkeområde. Kvartalsgjennomsnitt 1979 og 1980*

	I alt	Av dette			Ungdom under 20 år i alt
		Sysselsettingstiltak i offentlig virksomhet	Opplærings-tiltak	Attføringstiltak	
1979 1. kvartal	16 324	3 723	4 190	6 768	3 295
2. kvartal	13 424	3 466	2 285	6 902	2 677
3. kvartal	10 415	1 232	1 434	6 937	1 436
4. kvartal	15 728	3 596	2 844	7 222	3 686
1980 1. kvartal	17 397	4 363	3 684	7 229	3 732
2. kvartal	14 158	3 152	2 035	7 848	2 704
3. kvartal	11 687	1 086	1 615	7 674	1 960

Tabell 6. *Tallet på personer omfattet av nye driftsinnskrenkninger meldt til Arbeidsdirektoratet. Mottatte forhåndsmeldinger*[1]

	I alt	Oppsigelser	Permitteringer	Innskrenkning av arbeidstiden
1976 I alt	16 304	2 929	11 849	1 526
1977 I alt	33 911	3 422	24 772	5 717
1978 I alt	37 538	6 088	26 593	4 857
1979 I alt	19 180	4 331	12 444	2 405
1. kvartal	8 506	2 485	4 832	1 189
2. kvartal	3 872	851	2 554	467
3. kvartal	1 263	462	571	230
4. kvartal	5 539	533	4 487	519
1980 1. kvartal	3 439	586	2 367	547
2. kvartal	1 997	503	1 219	275
3. kvartal	4 072	688	2 248	1 136

[1] Arbeidsgiver har bare plikt til å melde driftsinnskrenkninger som vil omfatte minst 10 personer i løpet av en kalendermåned. Den reduserte arbeidstiden må være under 30 timer pr. uke og vare i minst 4 uker. Disse kravene til omfanget av driftsinnskrenkninger gjenspeiles i at det er svært få *registrerte* driftsinnskrenkninger fra andre næringer enn industrien.

89 prosent anvist. Lønnstilskott under vernet arbeid var det største enkelttiltaket av sysselsettingstiltakene på trygdebudsjettet (55 prosent av hele budsjettet).

Det var også bevilget 183 mill. kr til sysselsettingstiltak spredt på en del andre departementers budsjett. Den langt største parten av disse er 134,8 mill. kr til grunnlagsinvesteringer — av dette var ikke noe anvist eller gitt tilsagn om innen utgangen av september. For de andre tiltakene var det langt på veg gitt tilsagn om bruk av hele det budsjetterte beløp.

Driftsinnskrenkninger[1]

Nedgangen fra 1978 til 1979 i tallet på personer berørt av driftsinnskrenkninger fortsatte også inn i 1. halvår 1980. Tallet for 1. halvår 1980 var 5 436 som er noe under halvparten av tilsvarende tall for 1979. Det var særlig tallet på personer omfattet av permitteringer som gikk ned. Tall for 3. kvartal 1980 viser imidlertid at nedgangen da var snudd til en betydelig oppgang igjen om vi sammenlikner med 3. kvartal 1979. I 3. kvartal 1980 var 4 072 personer omfattet av meldte driftsinnskrenkninger, mens tallet for 3. kvartal 1979 var 1 263. Oppgangen gjaldt særlig for permitteringer og innskrenkninger i arbeidstiden. Oppgangen var ventet å fortsette også i 4. kvartal bl.a. som følge av permitteringsvarsler for LKAB's anlegg i Narvik og gruvevirksomheten i Sør-Varanger.

Jordbruk

Areal og avling

Samlet jordbruksareal i drift på bruk med minst 5 dekar jordbruksareal er i 1980 beregnet til 9,4 mill. dekar. Kornarealet er i 1980 beregnet til 3,2 mill. dekar, av dette er 1,9 mill. dekar bygg og 1,1 mill. dekar havre. I tillegg til kornarealet er det 58 000 dekar oljevekster til modning. Arealet av poteter er 205 000 dekar og av grønnfôr og silovekster 311 000 dekar. Samlet areal av åker og hage er vel 4,0 mill. dekar. Arealet av eng til slått og beite er i 1980 beregnet til 5,3 mill. dekar.

Tallet på bruk med minst 5 dekar i jordbruksareal i drift er i 1980 119 000. Tallene for 1980 er ikke umiddelbart sammenliknbare med tidligere utvalgstellinger da de bygger på et nytt utvalg fra et ajourført register.

[1] Se note 1 til tabell 6.

Vinteren 1979—80 var lang og snørik over store deler av landet. Bortsett fra en del skade på eng i deler av Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal og Nordland er det likevel ikke meldt om overvintringsskade av betydning.

Våronna begynte tidlig de fleste steder. Den ble utført under gode værforhold. Ved utgangen av mai måned lå forholdene godt til rette for årsveksten.

Grasavlingene ble stort sett gode over hele landet, bortsett fra i Nordland og Finnmark der de ble redusert på grunn av tørke. Kvaliteten på siloslåtten ble god, mens kvaliteten på høyet på Østlandet ble redusert på grunn av dårlig vær. Utover sommeren var det på Østlandet og Vestlandet mye nedbør. Det førte til mye legde i kornåkrene. I Trøndelag og særlig i Nord-Norge var det varmt og tørt vær.

I Trøndelag og Nord-Norge begynte innhøstingen tidligere enn normalt, mens den i resten av landet begynte om lag til vanlig

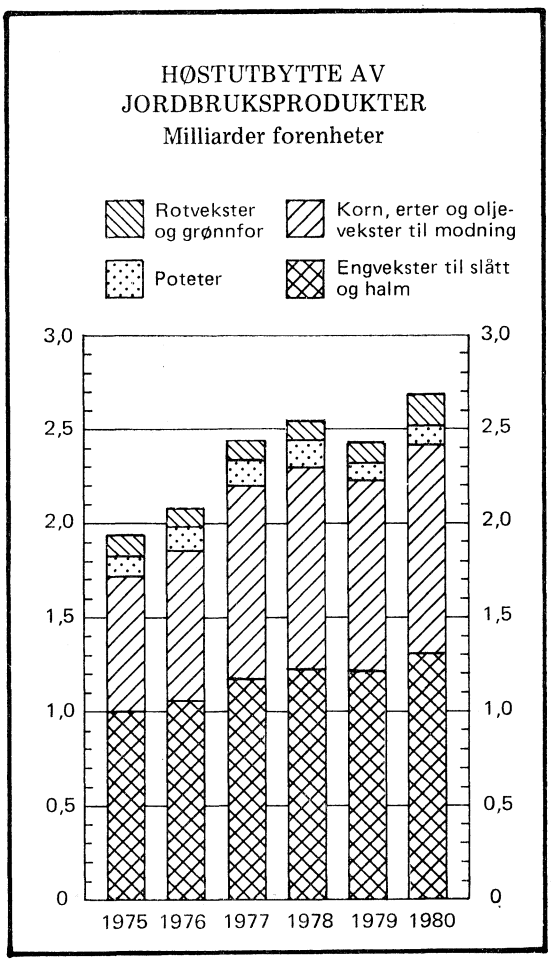

Fig. 4.

tid. Dårlig vær på Østlandet førte til at innhøstingen tok lengre tid enn normalt.

Avlingene ble i Sør-Norge til dels meget gode, men på Østlandet ble det en del kvalitetsskade på kornet på grunn av ugunstige værforhold. I deler av Nord-Norge ble avlingene noe redusert på grunn av tørke.

På grunnlag av Landbruksdirektørens melding om årsveksten ved utgangen av september måned er samlet avling i 1980 foreløpig beregnet til 2 678 mill. fôrenheter. Avlingen for 1979 ble beregnet til 2 429 mill. fôrenheter.

Foreløpige tall for avling av engvekster til slått, beregnet som tørt høy, viser en økning fra 2,60 mill. tonn i 1979 til 2,82 mill. tonn i 1980. I forhold til normalåret var avlingen av engvekster størst på Østlandet og minst i Nordland. Avlingen av rotvekster og grønnfôr ble noe større enn året før. Årets kornavling er foreløpig beregnet til 1 165 000 tonn, mot 1 070 00 tonn i 1979. I forhold til normalåret var kornavlingen størst i Østfold, Vestfold og Rogaland og minst i Hordaland og Sogn og Fjordane.

Fruktavlingene i 1980 ble mindre enn i et normalår særlig på grunn av tidligere frostskader på Vestlandet og ugunstige værforhold i vekstperioden. Bæravlingene ble om lag som i et normalår. Avlingen av grønnsaker ble over normalårsavling.

Husdyrhold og husdyrproduksjon

Det var en liten økning i storfeholdet siste året. Kutallet pr. 20. juni 1980 er foreløpig beregnet til 372 000. I forhold til foreløpige tall for 1979 viser både saueholdet og geiteholdet en økning i 1980, mens svineholdet viser en liten nedgang.

Til meieriene ble det levert 1 370 mill. liter mjølk de tre første kvartal i 1980, en økning på 42 mill. liter eller 3 prosent i forhold til samme periode året før. Salget av konsummjølk økte med 2 prosent, og produksjonen av smør og ost økte med henholdsvis 3 prosent og 1 prosent.

Foreløpige oppgaver fra den offentlige kjøttkontrollen viser at det ble kontrollert 116 000 tonn husdyrslakt (fjørfe ikke medregnet) i månedene januar—september 1980, en økning på 3 000 tonn i forhold til samme periode året før. Det ble levert 1,26 mill. skinn fra pelsdyrgårdene i sesongen 1979—80, mot 1,27 mill. skinn i sesongen 1978—79.

Driftsmidler

For årene 1979 og 1980 foreligger det ennå ikke oppgaver over antall maskiner i jordbruket.

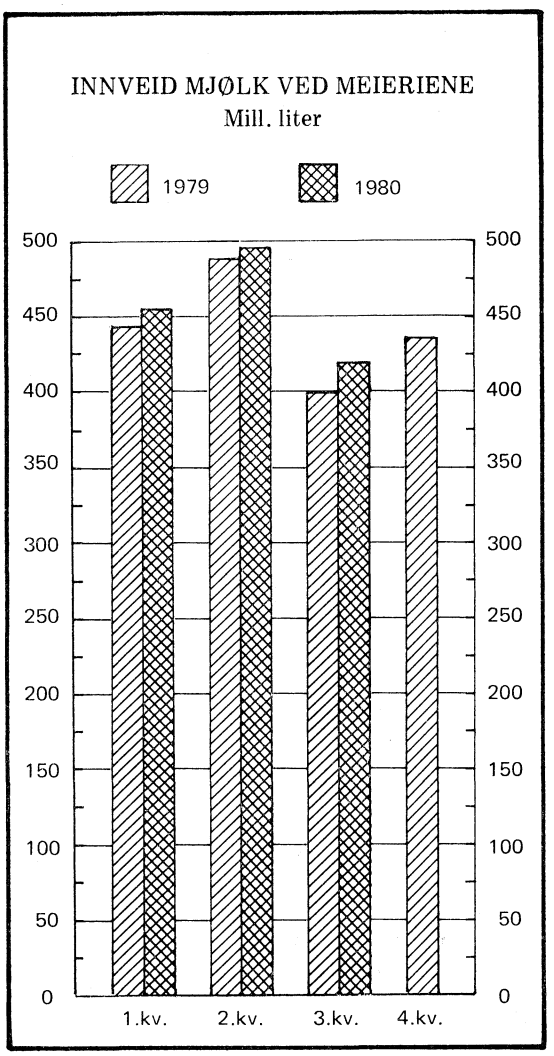

Fig. 5.

Importavgiften som i mai 1978 ble lagt på jordbrukstraktorer, er foreslått opphevet fra 1. januar 1981. Avgiften førte til en betydelig nedgang i importen av traktorer både i 1978 og 1979. I 1980 var det imidlertid en økning i importen.

Beregnet som tonn grunnstoff (N, P og K) var forbruket av handelsgjødsel 198 000 tonn i 1978/79. En anslår forbruket i 1979/80 til å ha vært noe større. Forbruket av kraftfôr (leiemalt ikke medregnet) var 1 089 000 tonn i perioden januar—september 1980, en økning på 7 prosent i forhold til samme periode året før.

Priser og lønninger

Loven om inntektsstopp ble opphevet fra 1. januar 1980. Ved forhandlinger med staten ble jordbruket med virkning fra 1. april

1980 tilført 350 mill. kroner som kompensasjon for bl.a. kostnadsøkningen i 1. halvår 1980. I forbindelse med disse forhandlingene ble partene enige om å gå over til kalenderår for vurdering av inntektsutviklingen, men holde fast på avtaleperioden 1. juli til 30. juni.

I henhold til Stortingets vedtak av 11. juni 1980 ble Jordbruksavtalen for perioden 1. juli 1980 til 30. juni 1982 inngått. Avtalen er i første avtaleåret beregnet å gi jordbruket en brutto inntektsøkning på 1 450 mill. kroner. Av dette skal 819,9 mill. kroner tas ut ved økte priser, mens resten, 630,1 mill. kroner, fordeler seg på andre inntektskrevende tiltak.

Partene ble enige om at det før 1. juli 1981 skal opptas forhandlinger om bestemmelser for 2. avtaleår. Disse forhandlingene skal føres på grunnlag av Stortingets vedtak om og retningslinjer for gjennomføring av inntekts- og levekårsmålsettingen for jordbruket, og ut fra forutsetningen at jordbruket skal ha mulighet for en inntektsutvikling som svarer til den ventede lønnsutvikling for arbeidere i industrien.

Om lag halvparten av inntektsrammen ved årets avtale slo ut i økte forbrukspriser. Prisøkningen avtalen medførte, ble lagt på de fleste jordbruksprodukter. Prisen på hvete og rug til produsent ble økt med 22 kroner pr. 100 kg, og henholdsvis 18 kroner og 16 kroner pr. 100 kg for bygg og havre. Dessuten ble lagringsgodtgjørelsen økt. Produksjonstillegget ble økt og omfanget av ordningen utvidet. Til regulering av normalprisen på poteter, grønnsaker, frukt og bær ble det avsatt 74,7 mill. kroner. Nytt i avtalen er distriktstilskott på frukt.

I tillegg til en økning av maksimalprisen på mjølk med 26 øre pr. liter, ble det kvantumsavgrensede tilskottet for de første 20 000 liter mjølk levert meieri økt med 20 øre pr. liter til 83 øre pr. liter. For leveranser mellom 20 000 liter og 30 000 liter ble tilskottet økt med 10 øre pr. liter til 43 øre pr. liter. Også for geitemjølk ble satsene for det kvantumsavgrensede tilskottet økt, med 40 øre pr. liter til 166 øre pr. liter for de første 10 000 liter og med 20 øre til 86 øre for leveranser mellom 10 000 liter og 15 000 liter. Det kvantumsavgrensede tilskottet for kumjølk og geitemjølk skal samlet ikke overstige 20 900 kroner pr. bruk. Reglene for distriktstilskott for mjølk ble endret og sonegrensene justert. Utbetalingsprisen på mjølk til produsent er beregnet å øke med ca. 15 øre pr. liter. I tillegg kommer økningen i tilskott på de første 30 000 liter levert meieri.

Bevilgningene til Landbrukets utbyggingsfond opprettholdes med 424,6 mill. kroner årlig. Satsene til avløserordningen økes med 600 kroner pr. årsverk fra 1. januar 1981. Bevilgningen til ferieordningen økes med 20 mill. kroner. Fra 1. juli 1981 tar en sikte på en samordning av avløserordningen og ferieordningen.

Bevilgningene til grassilotrygd og til behandling av halm er økt betydelig. Til dyrking av fôr i fjellet ble bevilgningen økt med 2,5 mill. kroner til 6,5 mill. kroner årlig.

Inntektsgrensen for tilskott til kunstgjødsel for mindre bruk ble hevet med 3 000 kroner. Til gjennomføring av driftstilskottsordningen for bruk med minst 10 dekar jordbruksareal ble det bevilget 265 mill. kroner for tilskottsåret 1979—80. I alt 72 000 søknader om driftstilskott ble godkjent.

Jordbrukets prisindeks (pris til produsent, 1975 = 100) steg fra 143 i september 1979 til 157 i september 1980, dvs. 9,8 prosent. I samme periode steg prisindeksen for produksjonsmidler og produksjonstjenester fra 141 til 160, eller med 13,5 prosent. Utviklingen går ellers fram av tabell 7.

Høsten 1980 var markedsprisen på poteter om lag som året før, mens prisen på flere grønnsakslag lå under fjorårets. Periodevis lå prisen på enkelte grønnsakslag likevel over øvre prisgrense. Prisen på norsk frukt lå høsten 1980 høyere enn året før. Fra 17. november 1980 ble det fri import av pærer.

Tabell 7. *Jordbrukets prisindeks 1975=100*

	Jordbruksprodukter			Produksjonsmidler
	I alt	Planteprodukter	Husdyrprodukter	
1974	87	89	86	83
1975	100	100	100	100
1976	116	114	117	112
1977	128	125	129	125
1978	136	128	139	135
1979	142	139	143	141
1979				
1. kvartal[1]	138	135	140	140
2. »	142	149	139	141
3. »	144	139	146	140
4. »	146	140	149	142
1980				
1. kvartal[1]	143	145	142	147
2. »	146	153	143	154
3. »	155	146	159	160

[1] Uveid gjennomsnitt av månedsindeks.

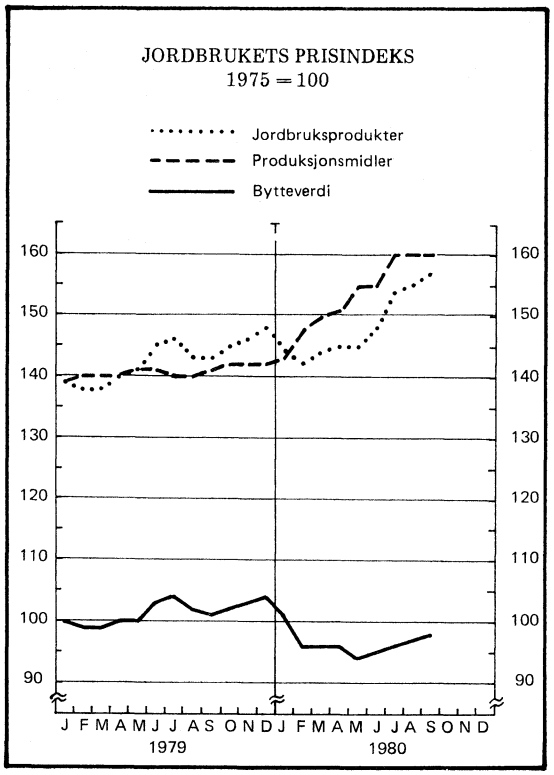

Fig. 6.

Arbeidslønnen for månedsbetalte menn i jordbruket steg etter Statistisk Sentralbyrås statistikk med 0,8 prosent fra september 1978 til september 1979. Denne svake stigningen skyldtes pris- og lønnsstoppen fra 12. september 1979. Ny tariffavtale for jordbruksarbeidere ble inngått med virkning fra 1. mai 1980 til 30. april 1982. Ved forhandlingene ble det for første avtaleår enighet om et generelt tillegg på 2,01 kroner pr. time og et lavlønnstillegg på 1,60 kroner pr. time. Fordi jordbruksarbeidere hadde hatt en svakere lønnsutvikling enn industriarbeidere, ble det gitt et kompensasjonstillegg. Timefortjenesten for voksne jordbruksarbeidere med 2 års praksis var fra 1. mai 1980 29,50 kroner. Før 1. april 1981 skal det opptas forhandlinger for 2. avtaleår.

Norges Landbruksøkonomiske Institutt bearbeider driftsregnskap fra vel 1 000 bruk fordelt over hele landet. Hovedresultatene går fram av tabell 8. Nettoinntekten av jordbruk, skogbruk og binæringer regnet under ett var 117 000 kroner pr. familie i 1979, en nedgang på 4 000 kroner eller 3 prosent fra 1978. Den gjennomsnittlige nettoinntekt pr. årsverk var 71 200 kroner i 1979 mot 74 100 kroner i 1978, en nedgang på 4 prosent.

For kjøtt, flesk og egg skal jordbruksorganisasjonene fortsatt sørge for å holde gjennomsnittsprisene på eller under et avtalt nivå. For avtaleåret 1979—80 ble de avtalte priser oppnådd for storfe, kalv, lam og gris, mens den oppnådde gjennomsnittspris lå under for egg. Oppstillingen nedenfor viser de avtalte gjennomsnittspriser de siste år:

Gjennomsnitsspris etter jordbruksavtalen	Kr pr. kg			
	Okse kl. 1	Lam kl. 1	Gris kl. 1	Egg kl. A
1/7 1976—30/4 1977	18,65	21,30	13,10	9,35
1/5 1977—30/6 1977	18,65	21,30	14,45	10,35
1/7 1977—30/6 1978	20,05	22,70	15,15	11,05
1/7 1978—30/6 1979	21,65	24,30	16,20	11,90
1/7 1979—30/6 1980	22,02	24,30	16,42	11,90

Ved pelsskinnauksjonene i sesongen 1979—80 ble det oppnådd lavere pris for reveskinn enn ved auksjonene i sesongen 1978—79. For de fleste typer minkskinn lå prisen høyere enn i forrige sesong. Gjennomsnittlig salgspris for samtlige minkskinn i 1979—80 var 173 kroner, mot 170 kroner i sesongen før.

Tabell 8. *Regnskapsresultater i jordbruket pr. bruk*

	Areal[1]	Produksjonsinntekter	Kostnader	Driftsoversk. I alt	Driftsoversk. Av dette familiens arbeidsfortjeneste
	Daa	1 000 kr	1 000 kr	1 000 kr	1 000 kr
1974	154	139,6	92,7	46,8	37,0
1975	156	167,6	112,2	55,4	43,2
1976	156	213,1	134,2	79,2	65,4
1977	158	252,8	158,2	94,6	76,9
1978	158	286,4	177,8	108,6	84,3
1979	158	297,6	195,1	102,5	74,9
1979					
50,1—100daa	79	211,8	135,6	76,2	57,7
100,1—200 »	143	302,8	197,2	105,6	77,9
200,1—300 »	243	388,3	254,4	133,9	95,9
300,1—500 »	373	470,1	320,7	149,4	101,6

[1] Innmarksareal.

Skogbruk

Driftsforhold og avvirkning

Driftsforholdene var stort sett gode over hele landet i driftsåret 1979—80. På Østlandet og i Nord-Norge var driftsforholdene svært gode.

Avvirkningen til salg og industriell produksjon antas å ha vært om lag 8,0 mill. m³ i driftsåret 1979—80. Av dette var 0,7 mill. m³ tørt eller billeskadd grantømmer. For driftsåret 1978—79 ble det også avvirket 8,0 mill. m³ tømmer til salg og industriell produksjon.

Tømmermarked

Gjennom det meste av året 1980 var det gode avsetningsmuligheter for de viktigste sortimentsgruppene, både til sagbruks- og treforedlingsindustrien. Det ser også ut til at det har vært lett å få omsatt de store mengdene med tørt og billeskadd grantømmer.

Utenrikshandel

I de ni første månedene av 1980 ble det innført 0,65 mill. m³ rundvirke av nordiske treslag. Av dette var 0,48 mill. m³ massevirke. I samme periode i 1979 var innførselen av nordiske treslag 0,62 mill. m³, hvorav 0,46 mill. m³ var massevirke. Det ble i de ni første månedene av 1980 også innført 0,16 mill. m³ treavfall og 0,17 mill. m³ celluloseflis, mot henholdsvis 0,21 mill. m³ og 0,16 mill. m³ i 1979.

Utførselen av rundvirke var i perioden januar—september 1980 0,45 mill. m³, mot 0,40 mill. m³ i samme periode i 1979. For samme periode ble det både i 1980 og 1979 utført 0,09 mill. m³ treavfall. Utførsel av celluloseflis i perioden januar—september 1980 var 0,27 mill. m³, mot 0,13 mill. m³ for samme periode i 1979.

Sysselsetting

Oppgavene over hoggere og kjørere i arbeid pr. 15. desember og 15. mars er gitt av Landbruksdepartementet.

Tabell 9. *Hogst av bar- og lauvtrevirke til salg og industriell produksjon*

Driftsår	I alt	Tømmer og kubb	Ved	Verdi
	Mill. m³			Mill. kr
1975–76	8,3	8,2	0,1	1 357
1976–77	6,8	6,7	0,1	1 239
1977–78	7,2	7,1	0,1	1 299
1978–79*	8,0	7,8	0,2	1 408
1979–80*	8,0	7,8	0,2	1 500

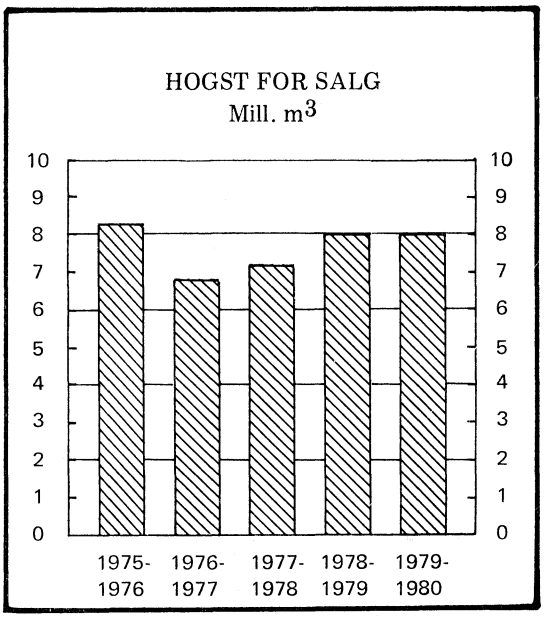

Fig. 7.

Tabell 10. *Antall personer som arbeider med hogst og framkjøring*

	1976–77	1977–78	1978–79	1979–80
Pr. 15. desember	8 763	7 671	7 827	8 250
» 15. mars	10 650	9 427	10 155	10 999

Skogkultur

Det ble satt ut om lag 50 mill. planter under vårplantingen og om lag 20 mill. planter under høstplantingen i 1980. Dette er det samme som året før.

Det største problemet på skogkultursiden er fortsatt billeskader og uttørking.

Tømmerpriser

I tabell 11 er prisene for de viktigste sortimentene listet opp for driftsårene (1. august —31. juli) 1979—80 og 1980—81.

De oppgitte prisene for skurvirke gjelder tømmer av 5 m lengde og 20 cm topp. Denne basisdimensjonen er noe større enn gjennomsnittet for det skurtømmeret som leveres. Gjennomsnittsprisen pr. m³ vil derfor vanligvis ligge noe lavere.

Det har vært vanlig å avtale tømmerpriser én gang pr. år på høstparten. I framtida må en regne med flere avtaler i løpet av driftsåret for bedre å kunne tilpasse seg markedet.

Lønnsavtaler

Overenskomsten av 23. august 1980 mellom Skogbrukets Arbeidsgiverforening og Direktoratet for statens skoger på den ene siden, og Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Skog- og Landarbeiderforbund på den andre, gjelder fram til 30. april 1982. Utdrag av lønnssatsene er gitt i tabell 12.

Tabell 11. *Tømmerpriser. Kr pr. m³ f. m.*

Sortiment	Driftsår 1979—80	Driftsår 1980—81
Skurvirke[1]		
Prima gran	228,28	258,64
Prima furu	250,12	293,09
Sekunda gran	206,44	234,26
Sekunda furu	217,36	246,45
Massevirke		
Ubarket gran[2]	145,00	.
Ubarket furu[2]	137,50	.
Ubarket bjørk	[3] 118,00	[4] 165,00

[1] Skurtømmerprisene for driftsåret 1979—80 fikk et tillegg på 9,1 prosent fra 1. mai og ut driftsåret. [2] Prisavtalen for driftsåret 1979—80 ble avtalt forlenget til 31. desember 1980. For virke hogget i tiden 1. mai—30. september ble det betalt et tillegg på kr. 30,— pr. m³ f. m. og for virke hogget i tiden 1. oktober—31. desember ble det betalt et tillegg på kr. 25,— pr. m³ f. m. [3] Gjelder i tiden 1. august 1979—30. april 1980. Pris med bark. [4] Gjelder i tiden 1. mai 1980—30. april 1981. Pris uten bark.

Jakt

Det ble felt om lag 19 000 elg og om lag 10 400 villrein i 1980, mot henholdsvis 17 100 og 8 200 i 1979.

Tabell 12. *Utdrag av lønnssatsene for skogsarbeid*

	Avtaleår 1976—77	1977—78	1978—79	1979—80	1980—81
Hogst av ubarket tømmer[1, 2] pr. m³ kr	13,21	13,72	14,02	14,02	15,48
tillegg pr. tre[1] »	1,75	1,81	1,84	1,84	2,04
Snarekjøring med jordbruks-traktor[3] pr. m³ kr	23,21	24,05	24,98	24,98	28,61
Lagsakkord, **stammedrift**					
Høydeklasse 1,00–1,19					
Gran, grunnsats pr. m³ kr	14,60	15,13	15,43	15,43	17,05
» **, tillegg pr. tre** »	2,10	2,18	2,22	2,22	2,45
Timelønt arbeid					
Arbeider over 18 år kr	22,70	24,01	26,00	26,00	30,00
Fagarbeider »	24,20	25,51	30,00	30,00	34,00
Maskinfører »	25,70	27,01	32,00	32,00	36,00
Mann og hest »	34,60	36,44	43,00	43,00	48,50
Traktor med utstyr og fører[4] »	59,00	62,20	84,00	84,00	92,00

[1] Hogst, aptering og kapping. Gran høydeklasse 1,00—1,19. [2] Målt utenpå bark. [3] Snarekjøring uten forutgående lunning av tømmer kappet i fallende lengder. Beregnet etter 3,5 trær pr. m³, kjøreavstand 400—500 m og sortering av 2 til 4 sortimenter og opprulling. [4] I avtaleårene 1976—77 og 1977—78 gjelder satsene for traktor med minst 35 hk, i årene 1978—79 og 1979—80 traktor med 61—80 hk og i 1980—81 traktor med samlet nyanskaffelsesverdi på kr 150 000—200 000.

Fiske og fangst

De samlede fangstresultater i fiske

Ved utgangen av august 1980 var utbyttet av det norske sjøfisket kommet opp i 1 756 000 tonn til en førstehåndsverdi av om lag 2 350 mill. kr. Til samme tid i fjor var utbyttet 1 763 000 tonn til om lag 1 960 mill. kr. For hele 1980 venter en at fangstmengden blir litt lavere enn i 1979, mens førstehåndsverdien ventes å bli om lag 300 mill. høyere.

Sysselsetting i fiske

Pr. 31. desember 1979 var det etter oppgaver som Fiskeridirektoratet mottar fra de kommunale fiskenemnder 33 955 fiskere. Av disse hadde 18 755 fiske som eneste yrke, 6 119 fiske som hovedyrke og 9 081 fiske som biyrke.

Fiskefarkoster

Det var pr. 30. april 1980 registrert 26 010 farkoster med maskin, mot 25 180 farkoster ved utgangen av 1979. Tallet på farkoster fordelte seg med 17 937 på åpne fiskefarkoster, 5 925 på dekte farkoster av tre, 724 på dekte stålfarkoster, og 1 424 på dekte farkoster av annet byggemateriale.

Torskefisket

Lofotfisket. I alt ble det oppfisket i rund vekt 43 214 tonn skrei i Lofoten i 1980.

Tabell 13. *Samlet fangstutbytte*[1]

	Mengde i tonn Rund vekt	Verdi i 1 000 kr
Gj.snitt 1960—1964	1 482 895	702 918
Gj.snitt 1965—1969	2 760 757	1 159 336
1971	3 107 730	1 597 836
1972	3 207 091	1 618 223
1973	2 974 755	1 978 646
1974	2 667 627	2 250 408
1975	2 541 506	1 958 947
1976.....	3 416 457	2 791 621
1977.....	3 541 393	3 087 482
1978.....	2 707 858	2 919 983
1979*.....	2 752 255	3 125 297
1980*[2]	1 755 855	2 349 320

[1] Medregnet tang og tare.
[2] 1. januar—31. august.

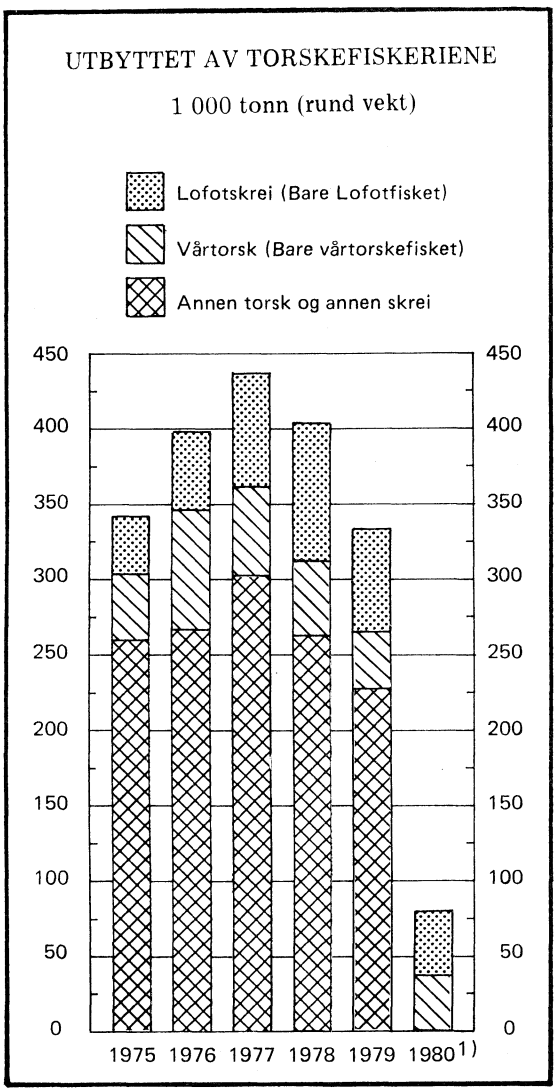

1) Tall for annen torsk og annen skrei mangler.

Fig. 8.

Det var 26 205 tonn mindre enn året før. Ved hovedtellingen pr. 22. mars deltok det i alt 1 333 fartøyer med samlet besetning på 3 627 mann. I 1979 deltok 1 655 fartøyer med en samlet besetning på 4 682 mann.

Vårtorskefisket i Finnmark gav i 1980 i rund vekt et fangstresultat på i alt 36 779 tonn, som er 1 449 tonn mindre enn i 1979. I fisket deltok det 1 300 fartøyer med en samlet besetning på om lag 3 000 mann. I 1979 var deltakelsen 1 283 fartøyer og 3 181 mann.

Pr. 31. august 1980 var utbyttet av de samlede torskefiskerier om lag 25 000 tonn mindre enn foregående år.

Sildefisket

På grunn av bestandsituasjonen har det vært forbud mot fiske av vintersild i de seinere år, men som forsøksfiske ble det tatt 883 tonn mot 691 tonn i 1979.

Feit- og småsildfisket gav etter foreløpige oppgaver et samlet fangstutbytte på 5 000 tonn. Året før var utbyttet 4 600 tonn.

Det var forbud mot fiske av sild i Nordsjøen og vest av Skottland. Det antas at fisket etter fjordsild i Skagerrak gav om lag 2 400 tonn i 1980 mot 2 300 tonn året før.

Makrellfisket hadde pr. 26. oktober gitt et samlet utbytte på 75 400 tonn som var om lag 40 000 tonn mindre enn til samme tid i 1979.

Loddefisket. Pr. 15. november 1980 var det oppfisket 1 124 000 tonn lodde, hvorav 564 000 tonn vinterlodde og 560 000 tonn sommerlodde. Det var noe mindre utbytte enn til samme tid i 1979.

Annet fiske

Annet industrifiske hadde pr. 2. november gitt om lag 124 000 tonn øyepål og 149 000 tonn tobis. Til samme tid i 1979 ble det oppfisket 126 000 tonn øyepål og 102 000 tonn tobis. Av kolmule ble det i 1980 tatt 145 000 tonn mot 221 000 tonn i 1979.

Seifisket. Ved utgangen av august 1980 var det tatt om lag 120 000 tonn sei, som var om lag 17 000 tonn mer enn til samme tid året før.

Brislingfisket. Fisket etter kystbrisling hadde pr. 2. november gitt om lag 8 000 tonn, og fisket etter havbrisling om lag 58 000 tonn. Tilsvarende tall for samme tidsrom i 1979 gav et fangstutbytte på om lag 9 600 tonn kystbrisling og om lag 59 000 tonn havbrisling.

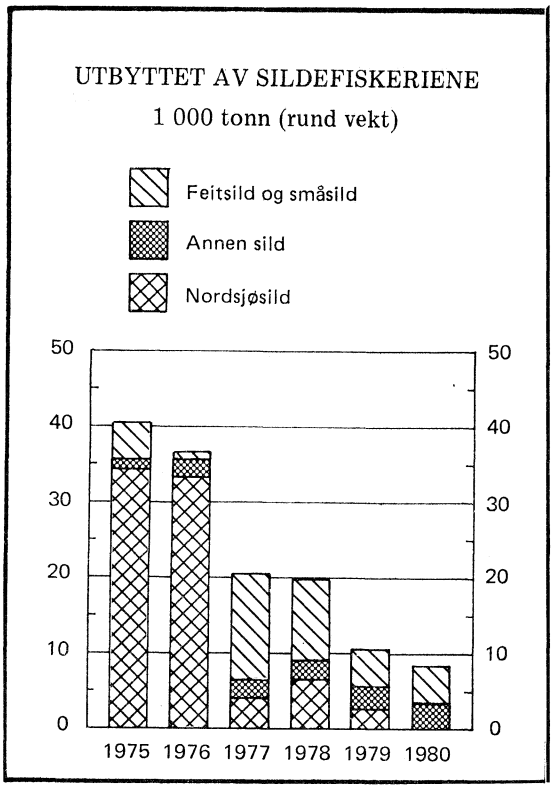

Fig. 9.

Anvendelse av fangsten

Foreløpige oppgaver viser at mengden av fisk til henging vil bli om lag dobbelt så stor som foregående år. Fisk til fersk bruk, frys-

Tabell 14. *Feit- og småsild, kystbrisling og havbrisling. Tonn*

	Feit- og småsild			Kystbrisling			Havbrisling		
	1978	1979*	1980[1]	1978	1979*	1980[1]	1978	1979*	1980[1]
Frosset	2 390	778	242	123	–	–	–	–	–
Fersk eksport	–	–	996	–	–	–	–	–	–
Fersk innenlands	676	583	254	163	510	31	–	–	–
Salting	6 337	1 733	724	396	450	136	–	–	–
Mjøl og olje	95	20	–	122	–	180	90 043	78 938	56 625
Hermetikk	833	1 302	2 483	9 563	8 604	6 790	–	–	1 194
Agn	–	22	–	–	–	3	–	–	–
Dyrefôr	211	170	41	2 039	1 477	663	–	1 111	441
I alt	10 542	4 608	4 739	12 406	11 041	7 804	90 043	80 049	58 260

[1] Foreløpige tall pr. 2. november 1980.

Tabell 15. *Makrell og pir. Tonn*

	1978	1979*	1980*[1]
Fersk	5 111	7 118	2 955
Hermetikk	213	235	213
Agn	5 671	5 071	5 279
Salting, krydring og røking	76	171	193
Frysing	43 175	45 596	41 775
Mjøl, olje og dyrefôr	38 651	65 779	24 945
Uspesifisert	–	–	–
I alt	92 897	123 970	75 361

[1] Foreløpige tall som omfatter tidsrommet 1. januar—26. oktober 1980.

Tabell 16. *Lodde. Bruken av fangsten. Tonn*

	Total fangst	Fersk/ frysing	Oppm./ dyrefôr	Agn
1972	1 556 369	3 578	1 552 787	4
1973	1 332 119	24 776	1 307 343	–
1974	1 030 158	14 174	1 015 923	61
1975	980 202	4 644	975 433	125
1976	1 972 289	14 220	1 958 062	7
1977	2 137 200	10 225	2 126 903	72
1978	1 280 630	6 924	1 273 629	76
1979*	1 232 476	26 275	1 206 201	–
1980[1]	1 139 256	31 742	1 107 514	–

[1] Omfatter tidsrommet 1. januar—2. november 1980.

ing, salting og hermetikk antas å ville bli noe større i 1980 enn i 1979. Derimot ser det ut til å ville bli en nedgang i kvantum av fisk som er anvendt til mjøl og olje, sammenliknet med året før.

Priser og støttetiltak

Den 17. desember 1979 bevilget Stortinget 850 mill. kr til støtte for fiskerinæringen i 1980. Bevilgningen skulle gjelde inntektsstøtte for månedene januar—april og kostnadsreduserende tiltak, sosiale tiltak og strukturtiltak for hele året. Forhandlingene med Norges Fiskarlag om inntektsstøtte for månedene mai—desember ble avsluttet den 14. mai 1980. Til gjennomføring av denne delavtale ble det bevilget 550 mill. kr til fiskerinæringen. Vi viser i den forbindelse til St.prp. nr. 125, avsnitt 5 (1979—80) samt Innst. S. nr. 306 (1979—80). Det samlede støttebeløp for hele året ble dermed 1 400 mill. kr.

I 1980 ble det avsatt 36 mill. kr i lån til Prisreguleringsfondet for sild som garanti for at en avregningspris på kr 2,30 pr. kg mjøl og olje skulle kunne opprettholdes selv om markedet sviktet.

Markedsprisene i 1980 har vært varierende. De var relativt høye i første del av året, mens de i den andre del har vært relativt lave, men med en oppgang mot slutten av året. Markedets gjennomsnittspris på mjøl og olje har imidlertid vært såpass lav at garantien fra staten på kr 2,30 pr. kg er blitt effektiv. I tillegg til det avsatte beløp på 36 mill. kr er det behov for ytterligere 20 mill. for å oppfylle garantien. Avregningsprisen på mjøl og olje til fisker har således steget fra den garanterte pris på kr 2,10 i 1979 til kr 2,30 i 1980.

Tabell 17. *Gjennomsnittspriser til fisker. Kr pr. tonn. Rund vekt*

	1974	1975	1976	1977	1978	1979*	1980*[1]
Kveite	7 386	7 894	9 496	11 061	12 365	14 185	14 568
Torsk	2 067	1 915	2 395	2 658	2 723	2 953	3 375
Sei	1 170	965	1 265	1 441	1 653	1 811	2 124
Makrell	702	670	770	895	1 290	1 116	1 428
Makrellstørje	2 294	3 452	5 119	6 027	7 561	9 783	11 353
Pigghå	1 387	1 480	1 918	2 084	2 191	2 284	2 600

[1] Gjennomsnittspriser januar—august.

Av det samlede støttebeløp på 1 400 mill. kr for 1980 ble det ikke gitt lån utover de nevnte 36 mill. kr. De resterende 1 364 mill. kr er gitt som tilskott.

Av de samlede tilskott på 1 364 mill. kr ble 450,4 mill. kr avsatt til pristilskott o. l. i torskesektoren og 140,6 mill. kr til pristilskott o. l. i sildesektoren, mens 773 mill. kr gikk til kostnadsreduserende og andre tiltak, minstelott, agn- og redskapsubsidier, kondemnering mv.

I torskesektoren lå nettoprisen fra bedriftene i 1980 over gjennomsnittet for 1979. Med de tilskottssatsene det ble rom for som følge av høyere støttebeløp, økte pris til fisker med mellom 5 og 10 prosent fra 1979 til 1980.

Selfangst

I selfangsten deltok det 15 fartøyer i 1980. I alt ble det innklarert fangst for 15 turer, mot 18 turer i 1979. Den samlede fangst utgjorde 60 860 dyr, mot 75 225 dyr i 1979. Førstehåndsverdien av fangsten utgjorde 10,2 mill. kr, mot 12,8 mill. kr i 1979.

Tabell 18. *Utbyttet av selfangsten*

	1978[1]	1979[1]	1980*[1]
Antall fartøyer ..	[2] 19	18	[5] 15
Besetning	[3] 253	247	204
Innklarerte fangstturer	19	18	15
Fangst			
Dyr i ialt Stk.	59 107	[4] 75 225	[6] 60 860
Av dette			
Grønlandssel »	35 537	46 655	45 384
Klappmyss »	23 566	28 568	15 475
Storkobbe »	1	–	1
Snadd »	3	2	0
Isbjørn »	0	–	–
Spekk Tonn	1 139	1 476	1 012
Innklareringsverdi 1 000 kr	9 665	12 834	10 192

[1] Medregnet fangst til vitenskapelige formål. [2] Ikke medregnet en fangstskute leiet av Havforskningsinstituttet. [3] Ikke medregnet besetning på fangstskute leiet av Havforskningsinstituttet. [4] Dertil kommer 2 023 grønlandssel fanget i torskegarn i Varangerfjorden våren 1979. [5] Ikke medregnet M/S «Polarfangst» som forliste 16. april 1980. [6] Dertil kommer 3 311 grønlandssel druknet i fiskegarn i Varangerfjorden våren 1980.

Oljeutvinning, annen bergverksdrift, industri og kraftforsyning

I oljeutvinning, annen bergverksdrift, industri og kraftforsyning i alt var produksjonen om lag 8 prosent høyere i 1980 enn i 1979. Gjennom 1978, 1979 og 1980 steg totalproduksjonen sterkt, i første rekke på grunn av økt utvinning av råolje og naturgass. I årene 1970—1979 var den gjennomsnittlige årlige vekstrate 5,3 prosent for samlet produksjon i oljeutvinning, annen bergverksdrift, industri og kraftforsyning.

Industriproduksjonen viste etter sesongkorrigerte beregninger å dømme stort sett moderat oppgang gjennom 1979 og første halvår 1980. Utover høsten var det imidlertid en klar tendens til fall i produksjonen. For året sett under ett var produksjonen om lag 1 prosent høyere enn i 1979, men fortsatt 2—3 prosent lavere enn i 1974. Vekstimpulsene kom i 1980 i økende grad fra hjemmemarkedet, etter at veksten i 1979 for en stor del hadde hatt sin bakgrunn i bedret utenlandsetterspørsel. I første del av 1970-årene (1970—1974) steg industriproduksjonen med en årlig rate på 4,6 prosent, mens perioden 1974—1979 viste en årlig rate på ÷ 0,7 prosent. For årene 1970—1979 var vekstraten 1,6 prosent.

Industriens lagre av egne produkter passerte et toppunkt i 1. kvartal 1978. Fra våren 1978 og i hele 1979 var lagrene i sterk nedgang, og lå ved årsskiftet 1979/1980 på samme nivå som i 1974. I 1980 tok industrilagrene igjen til å stige, noe som i særlig grad hadde sammenheng med svikten i den tradisjonelle vareeksporten.

Kapasitetsutnyttingen i de fleste industrigrupper bedret seg merkbart gjennom 1979. I første halvår 1980 holdt kapasitetsutnyttingen seg godt oppe, men har allikevel falt noe fra et toppunkt i 4. kvartal 1979. Det var utviklingen i næringer som produserer tradisjonelle eksportvarer som i særlig grad bidrog til denne utviklingen.

Siden konjunkturtilbakeslaget i 1974 har den gjennomsnittlige arbeidsproduktiviteten i industrien målt som bruttoprodukt pr. årsverk ifølge nasjonalregnskapet, praktisk talt ikke vist noen vekst. I første kolonne i tabell 19 vises veksten i produktiviteten i tre perioder. Periodeinndelingen er valgt slik at produktivitetsveksten måles fra en konjunkturtopp til den neste. Dette er viktig for å kunne sammenlikne utviklingen over et lengre tidsrom. Hvis vi f.eks. hadde valgt 1978 i stedet for 1980 som endepunkt for den siste pe-

Tabell 19. *Bruttoprodukt pr. årsverk i industrien. Årlig prosentvis endring*

Periode	Produktivitet m/løpende sysselsettingsandeler	Produktivitet m/faste sysselsettingsandeler	«Overflyttingsgevinst»
1965—69..	4,1	3,8	0,3
1970—74..	3,3	3,3	0,0
1975—80..	0,6	0,7	—0,1

Tabell 20. *Bruttoprodukt pr. timeverk i industrien. Årlig prosentvis endring*

Periode	Produktivitetsvekst pr. time[1]	Produktivitetsvekst pr. årsverk	Produktivitetstap pga. kortere arbeidstid
1965—69..	5,5	4,1	1,4
1970—74..	4,6	3,3	1,3
1975—80..	2,0	0,6	1,4

[1] Timeverktallene bygger på interne beregninger i Byrået.

rioden, ville den gjennomsnittlige produktivitetsveksten i perioden 1974—78 ha blitt ÷ 0,5 prosent pr. år. Tabellen viser et drastisk fall i produktivitetsveksten i den siste perioden sammenliknet med de to foregående periodene.

Når produktiviteten, som her, beregnes for industrien totalt, kan det i prinsippet tenkes at forskyvninger i sysselsettingen mellom industrisektorer med ulik produktivitet, forklarer noe av endringen i samlet produktivitet. I andre kolonne i tabellen har vi derfor beregnet hva produktivitetsveksten i hver periode ville ha vært dersom fordelingen av sysselsettingen på industrisektorer hadde holdt seg konstant gjennom perioden. Differansen mellom første og andre kolonne viser da eventuell «overflyttingsgevinst» eller «tap» i hver periode. I tredje kolonne ser vi at slike forhold har betydd lite for den samlede produktivitetsvekst i industrien. Vi har imidlertid i løpet av siste halvpart av 70-årene opplevd et «overflyttingstap», mens vi i 60-årene hadde en «overflyttingsgevinst». Denne endring skyldes at på 60-tallet økte industrisektorer med relativt høy produktivitet sin andel av samlet industrisysselsetting, mens det omvendte har vært tilfelle etter 1974.

Årsverkberegningene i nasjonalregnskapet kan i visse tilfelle gi dårlig informasjon om arbeidskraftforbruket i industrien. Dette skyldes i hovedsak to forhold. For det første tar årsverktallene ikke hensyn til forkortelser i arbeidstiden, idet en heltidsansatt industriarbeider antas å utføre ett årsverk selv om arbeidstiden pr. år forkortes. Slike forkortelser skjedde i industrien i 1968 ved overgangen fra 45 til 42,5 timers uke og i 1976 da ukentlig arbeidstid ble redusert til 40 timer. (For skiftarbeidere har arbeidstidsforkortelsene til dels skjedd på andre tidspunkt.) Arbeidsinnsatsen målt i timer har som følge av dette, steget langt svakere enn tallet på årsverk. For det andre regnes i nasjonalregnskapet hver sysselsatt i industrien å utføre ett årsverk selv om personen bare arbeider deltid. Omfanget av deltidsarbeid økte ganske sterkt i 70-årene, og dermed gir årsverktall et feilaktig bilde av arbeidsinnsatsen målt i timer også av denne grunn.

Tabell 20 viser utviklingen i bruttoprodukt pr. utført timeverk i industrien i første kolonne, mens annen kolonne viser bruttoprodukt pr. årsverk som i tabell 19. Tredje kolonne gir differansen som kan tolkes som det produktivitetstap som er oppstått fordi hvert årsverk i industrien inneholder stadig færre arbeidstimer. Av tabellen ser vi at dette tapet har vært konstant i perioden 1965—80.

Tabellene 19 og 20 synes å vise at verken det å ta hensyn til endringer i «overflyttingsgevinster» eller til færre arbeidstimer pr. årsverk, kan gi noen annen konklusjon enn at produktivitetsveksten i industrien har vært klart lavere etter 1974 enn i de foregående to periodene. Nå bør en være litt varsom med å trekke for bastante konklusjoner på grunnlag av slike tall som er presentert foran, fordi nærmest alle de forhold som påvirker produksjonsutviklingen her er blitt henført til endringer i arbeidskraftens gjennomsnittsproduktivitet.

Tabell 21 viser sammenhengen mellom produktivitetsveksten og produksjonsveksten.

Tabell 21. *Produktivitetsvekst og produksjonsvekst i industrien. Årlig prosentvis endring*

Periode	Produktivitetsvekst	Produksjonsvekst
1965—69....	4,1	4,8
1970—74....	3,3	4,6
1975—80....	0,6	—0,3

Tabell 22. *Produksjonsindeks for oljeutvinning, annen bergverksdrift, industri og kraftforsyning. Gjennomsnittlig vekstrate pr. år*

	Næring, næringsområde, næringshovedgruppe	1970—1974	1974—1979	1970—1979	Jan.—okt. 1979—1980
2, 3, 4	Oljeutvinning, annen bergverksdrift, industri og kraftforsyning	5,3	5,3	5,3	8,2
2	Oljeutvinning og annen bergverksdrift	16,3	51,2	34,6	30,5
21	Bryting av kull	4,0	—13,3	— 6,0	8,4
22	Utvinning av råolje og naturgass	..	84,8	..	33,2
23	Bryting og utvinning av malm	3,4	3,2	3,3	— 0,1
29	Bergverksdrift ellers	8,3	3,6	5,6	1,7
3	Industri	4,6	— 0,7	1,6	1,7
31	Prod. av næringsmidler, drikkevarer og tobakksvarer	3,3	0,1	1,6	3,3
311–312	Produksjon av næringsmidler	4,4	— 0,3	1,7	4,0
313	Produksjon av drikkevarer	4,4	2,0	3,0	3,3
314	Produksjon av tobakksvarer	— 2,2	–	— 1,0	1,4
32	Prod. av tekstilvarer, bekledningsvarer, lær og lærvarer	— 4,3	— 3,5	— 3,8	2,0
321	Produksjon av tekstilvarer	— 2,1	— 1,0	— 1,5	6,1
322–323	Produksjon av klær, lær- og skinnvarer, unntatt skotøy	— 6,3	— 5,6	— 5,9	— 3,9
324	Produksjon av skotøy	— 6,0	—10,4	— 8,4	2,4
33	Produksjon av trevarer	8,2	— 0,4	3,3	— 0,5
331	Prod. av trevarer, unntatt møbler og innredninger	9,6	— 0,3	4,0	— 1,0
332	Produksjon av møbler og innredninger av tre	5,4	— 0,8	1,9	0,8
34	Treforedling, grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	1,9	— 0,3	0,7	0,9
341	Treforedling	3,3	— 0,6	1,1	1,0
342	Grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	0,8	— 0,4	0,1	0,7
35	Produksjon av kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter	6,4	0,7	3,2	0,6
351	Produksjon av kjemiske råvarer	8,6	4,2	6,1	1,5
352	Produksjon av kjemisk-tekniske produkter	2,4	— 1,0	0,5	1,4
353–354	Raffinering av jordolje, prod. av jordolje- og kullprodukter	9,8	— 1,2	3,6	— 2,1
355–356	Produksjon av gummi og plastvarer	5,3	— 2,2	1,1	–
36	Produksjon av mineralske produkter	4,8	— 2,4	0,7	4,6
361–362	Prod. av keramiske produkter, glass og glassvarer	4,5	— 2,4	0,6	3,9
369	Produksjon av mineralske produkter ellers	4,8	— 2,4	0,8	4,8
37	Produksjon av metaller	10,6	— 0,6	4,3	— 0,4
371	Produksjon av jern, stål og ferrolegeringer	7,4	— 0,8	2,8	— 2,6
372	Produksjon av ikke-jernholdige metaller	14,0	— 0,5	6,3	3,0
38	Produksjon av verkstedprodukter	5,0	— 1,0	1,6	3,3
381	Produksjon av metallvarer	1,7	— 1,1	0,1	5,3
382	Produksjon av maskiner	9,0	2,9	5,5	5,5
383	Produksjon av elektriske apparater og materiell	7,9	— 2,1	2,3	4,2
384	Produksjon av transportmidler	2,3	— 3,3	— 0,9	— 1,1
39	Industriproduksjon ellers	— 0,4	— 1,3	— 0,9	—19,3
4	Kraftforsyning	7,4	3,3	5,1	— 6,1
	Etter konkurransetype[1]				
	Skjermet industri og bergverksdrift	4,6	0,2	2,1	2,7
	Utekonkurrerende industri og bergverksdrift	9,4	0,6	4,4	— 1,3
	Hjemmekonkurrerende industri	2,9	— 1,6	0,4	2,2
	Bruttoproduksjon etter anvendelse				
	Eksport	6,6	8,4	7,6	9,9
	Konsum	3,0	2,3	2,6	1,0
	Investering	10,6	1,0	5,1	1,1
	Vareinnsats i bygg og anlegg	7,3	2,8	4,8	2,4
	Vareinnsats ellers	4,4	0,6	2,3	0,7

[1] Utvinning av råolje og naturgass og kraftforsyning er holdt utenfor.

Det er en klar samvariasjon mellom de to størrelsene, en sammenheng som internasjonalt ofte betegnes som «Verdoorns lov». Ifølge denne «loven» er altså den svake produksjonsutviklingen grunnen til den svake produktivitetsutviklingen. OECD har foretatt liknende beregninger for en rekke av medlemslandene i organisasjonen og har kommet fram til den konklusjon at lavere produksjonsvekst synes å ha vært en viktig faktor bak nedgangen i produktivitetsveksten i mange land.

Produksjonen i oljeutvinning og annen bergverksdrift domineres helt av utviklingen innen utvinning av råolje og naturgass. Veksten i denne næringen har vært sterk de siste årene. Fra 1979 til 1980 steg produksjonsvolumet med om lag 30 prosent, etter å ha steget med 20 prosent i 1979 og hele 60 prosent i 1978. Utvinning av råolje og naturgass omtales nærmere i avsnittet om virksomheten på kontinentalsokkelen. Produksjonen i tradisjonell bergverksdrift gikk ned med om lag 4 prosent fra 1979 til 1980. Høsten 1980 ble avsetningsforholdene, særlig for jernmalm, sterkt forverret. Fra 1970 til 1979 var den gjennomsnittlige årlige vekstrate 4,1 prosent.

I kraftforsyning steg produksjonen gjennom 1978 og fram til høsten 1979. Siden har produksjonen vist nedgang og var om lag 6 prosent lavere i 1980 enn i 1979. I 1970-årene var den årlige vekstraten 5,1 prosent. Kraftproduksjonen er nærmere omtalt i avsnittet om energiforsyning og -forbruk nedenfor.

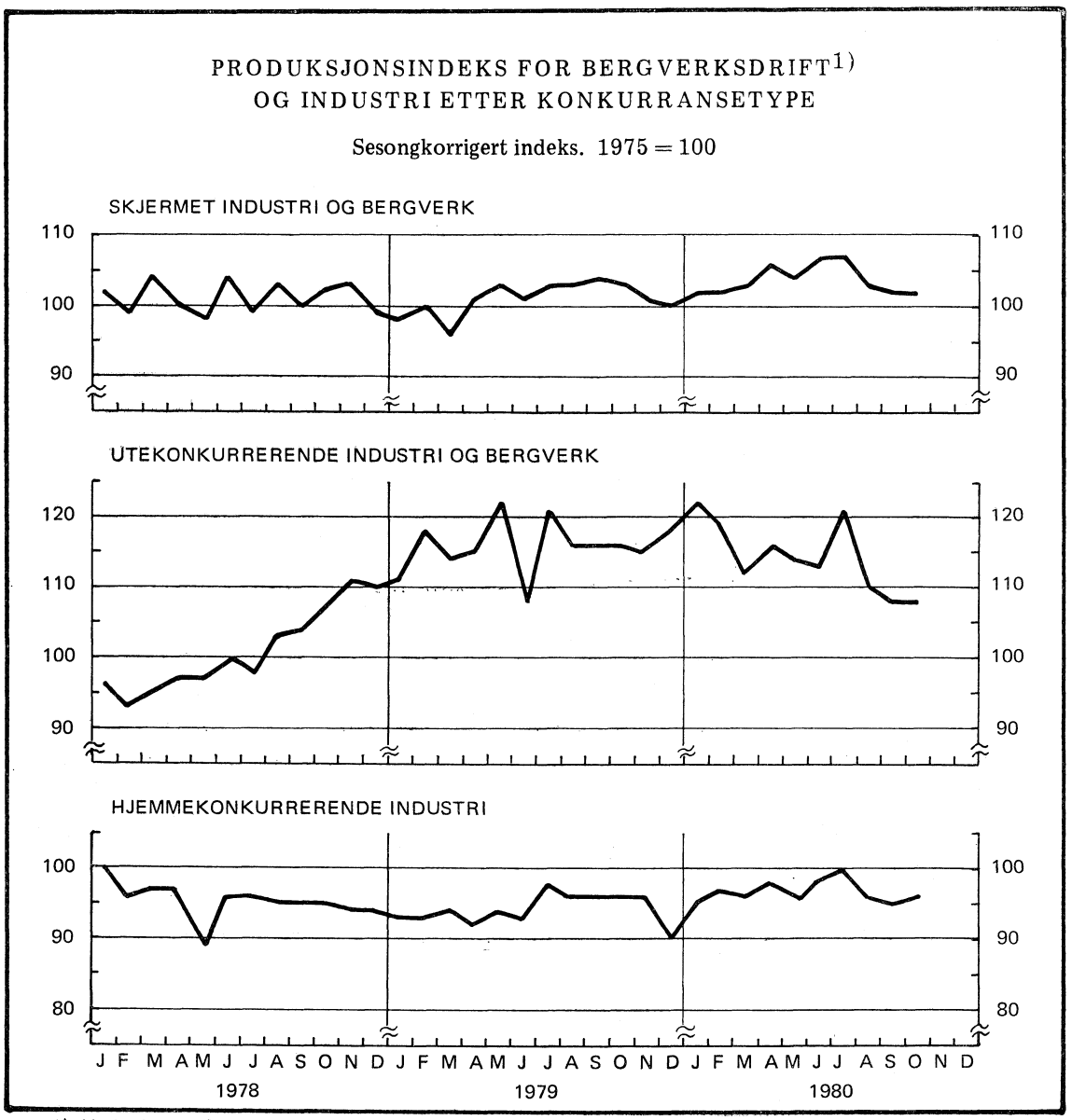

1) Utvinning av råolje og naturgass er holdt utenfor.

Fig. 10.

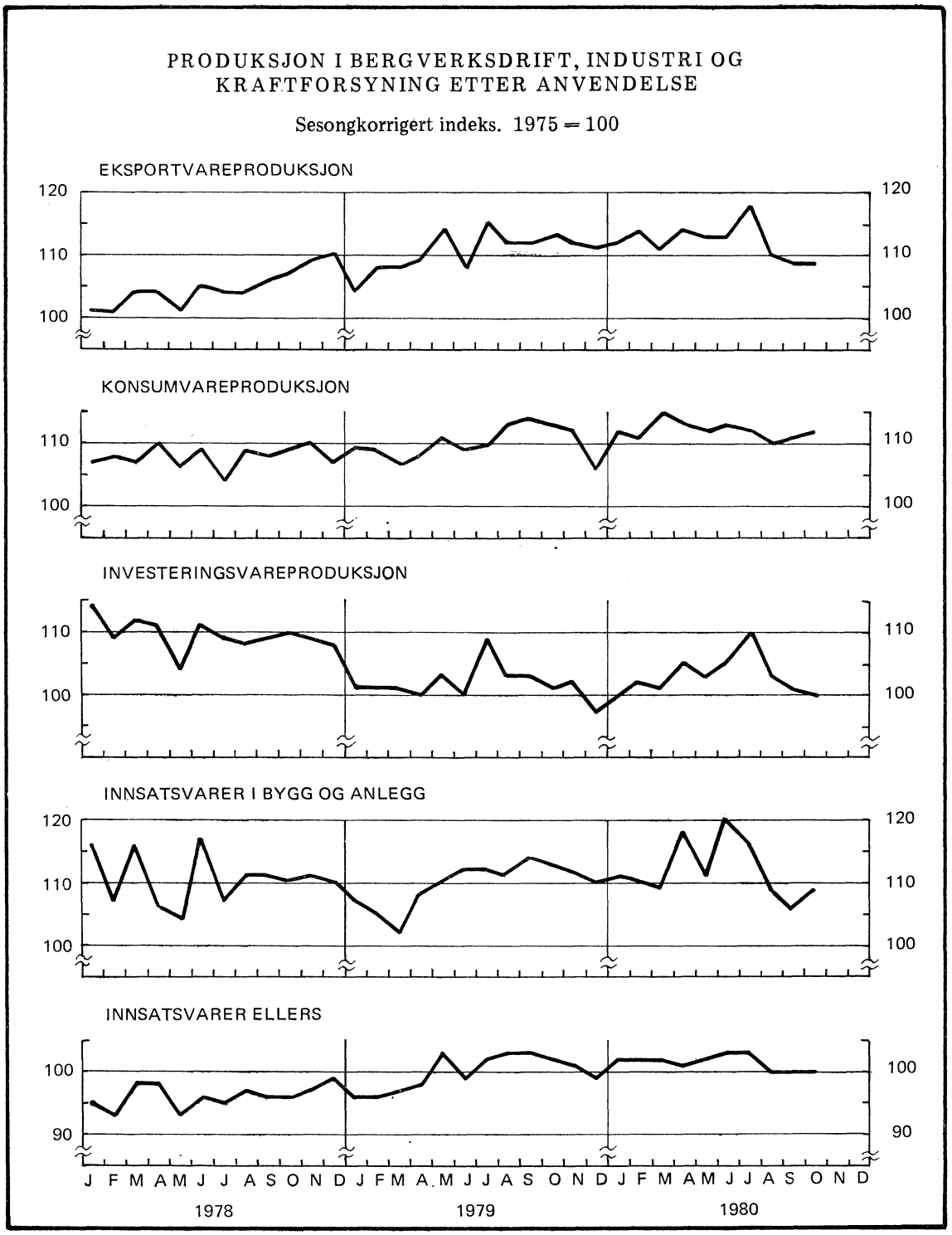
PRODUKSJON I BERGVERKSDRIFT, INDUSTRI OG KRAFTFORSYNING ETTER ANVENDELSE
Sesongkorrigert indeks. 1975 = 100
EKSPORTVAREPRODUKSJON
120
110
100
KONSUMVAREPRODUKSJON
110
100
INVESTERINGSVAREPRODUKSJON
110
100
INNSATSVARER I BYGG OG ANLEGG
120
110
100
INNSATSVARER ELLERS
100
90
J F M A M J J A S O N D J F M A M J J A S O N D J F M A M J J A S O N D
1978
1979
1980

Fig. 11.

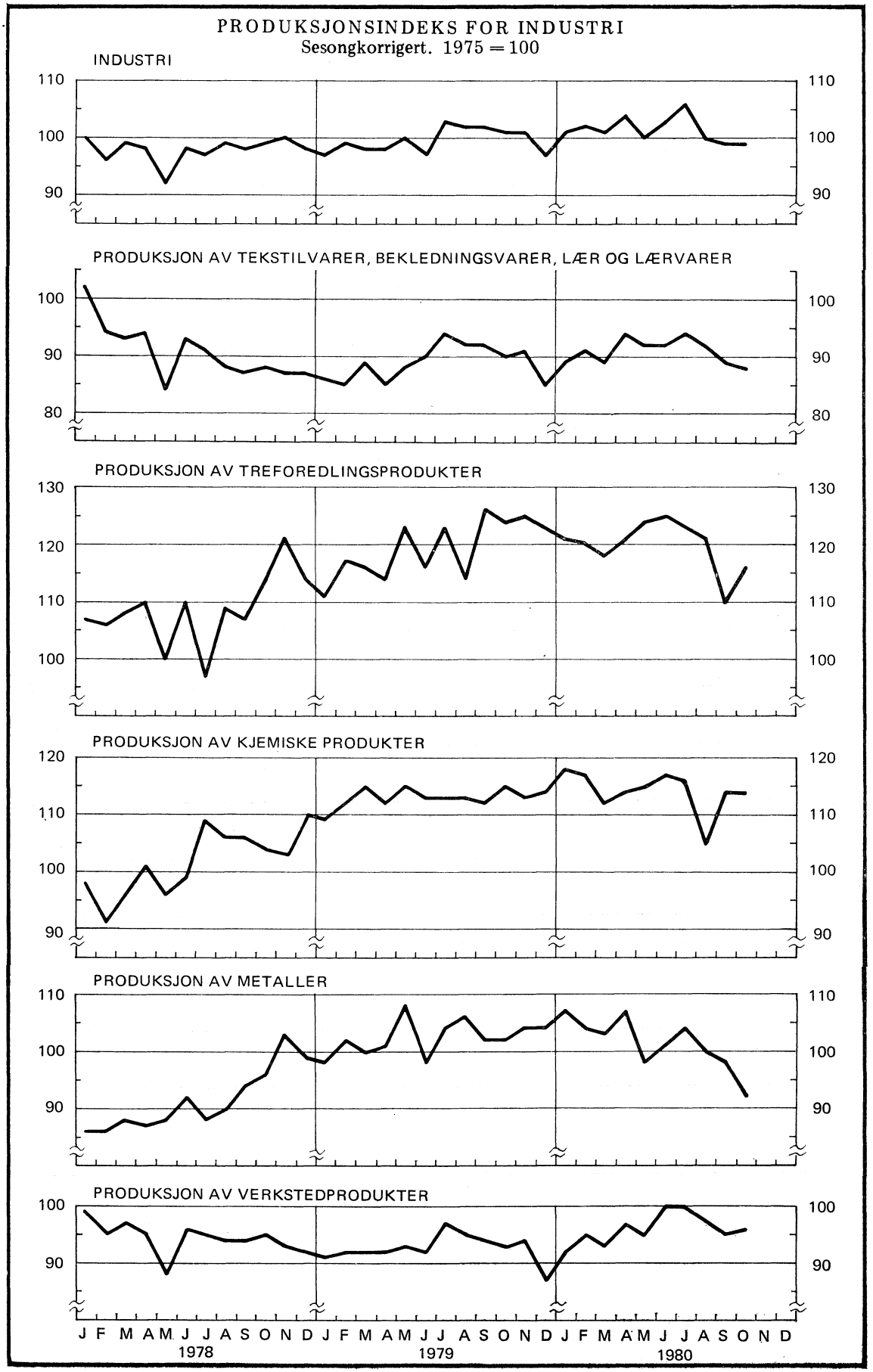
PRODUKSJONSINDEKS FOR INDUSTRI
Sesongkorrigert. 1975 = 100
INDUSTRI
110
100
90
PRODUKSJON AV TEKSTILVARER, BEKLEDNINGSVARER, LÆR OG LÆRVARER
100
90
80
PRODUKSJON AV TREFOREDLINGSPRODUKTER
130
120
110
100
PRODUKSJON AV KJEMISKE PRODUKTER
120
110
100
90
PRODUKSJON AV METALLER
110
100
90
PRODUKSJON AV VERKSTEDPRODUKTER
100
90
J F M A M J J A S O N D J F M A M J J A S O N D J F M A M J J A S O N D
1978
1979
1980

Fig. 12.

Produksjonen i utekonkurrerende næringer steg sterkt fra et bunnpunkt i begynnelsen av 1978 og fram til våren 1979. Det følgende året viste produksjonen bare mindre endringer, mens den fra tidlig på våren 1980 viste markert nedgang. For 1980 sett under ett var produksjonen om lag 2 prosent lavere enn i 1979.

Produksjonen i hjemmekonkurrerende industrinæringer, som hadde vist en kortvarig oppgang våren og sommeren 1979, stagnerte i andre halvår. I 1980 steg igjen produksjonen i første halvår, men viste tendens til nedgang i høstmånedene. For året 1980 sett under ett var imidlertid produksjonen i hjemmekonkurrerende industri 1—2 prosent høyere enn året før.

For skjermet industri og bergverk var produksjonsutviklingen i 1979 og 1980 stort sett den samme som for hjemmekonkurrerende industri. Fra 1979 til 1980 økte produksjonen med om lag 2 prosent.

Etter sesongkorrigerte beregninger (hvor bl.a. olje- og gassutvinning ikke er med) passerte eksportvareproduksjonen et bunnpunkt høsten 1977 og var i klar oppgang fram til seinsommeren 1979. Utover høsten og inn i 1980 stagnerte produksjonen, mens den fra

Tabell 23. *Produksjon av visse varer i bergverksdrift og industri*

Vare	Mengde-enhet	1979	Januar—oktober		
			1979	1980	Endring i prosent
Sildolje	Tonn	185 071	169 045	175 720	3,9
Silde- og fiskemjøl	»	328 412	305 374	289 117	— 5,3
Margarin	»	73 766	61 319	61 501	0,3
Sildehermetikk	»	14 803	12 512	10 270	—17,9
Koke- og spisesjokolade	»	22 073	18 082	18 397	1,7
Øl kl. I	1 000 liter	9 176	7 766	8 257	6,3
Øl kl. II	»	146 767	123 654	130 633	5,6
Øl kl. III	»	27 160	19 908	19 257	— 3,3
Svovelkis, urøstet	Tonn	233 678	191 530	316 162	65,1
Sement	»	2 196 995	1 829 338	1 747 255	— 4,5
Jernmalm	»	4 249 305	3 457 693	3 520 919	1,8
Titanmalm	»	819 711	673 426	669 577	— 0,6
Koppermalm, konsentrat	»	115 792	96 534	94 042	— 2,6
Sinkmalm	»	54 842	45 273	44 368	— 2,0
Blymalm	»	5 994	4 925	3 646	—26,0
Kull	»	259 280	205 595	224 019	9,0
Koks	»	336 541	279 387	286 896	2,7
Råolje	»	18 821 932	14 782 316	20 206 375	36,7
Naturgass	1000 Sm^3	21 506 229	16 838 489	21 404 588	27,1
Nitrogen	Tonn	544 532	445 509	430 965	— 3,3
Tremasse, tørr beregnet	»	913 903	752 692	752 607	–
Cellulose og halvkjemisk masse, tørr beregnet[1]	»	614 493	500 983	475 569	— 5,1
Sponplater	»	208 862	172 987	186 698	7,9
Trefiberplater	»	112 168	91 957	98 938	7,6
Papir og papp	»	1 400 277	1 162 185	1 152 014	— 0,9
Råjern	»	651 103	541 576	523 239	— 3,4
Ferrosilisium, beregnet 75 %	»	349 260	290 584	253 634	—12,7
Andre ferrolegeringer	»	537 428	447 622	411 246	— 8,1
Råstål	»	920 171	763 132	722 168	— 5,4
Nikkel, primær	»	30 643	24 489	30 995	26,6
Kopper, primær uraffinert	»	27 357	21 412	28 366	32,4
Kopper, primær raffinert	»	20 964	16 526	22 123	33,9
Aluminium, primær	»	659 818	548 552	543 955	— 0,8
Sink, primær	»	77 495	64 841	64 588	— 0,4

[1] Unntatt videreforedlet importert cellulose.

sommeren av viste klar nedgang. For 1980 sett under ett, var produksjonen av eksportvarer om lag 10 prosent høyere enn året før. Blant de grupper som vesentlig produserer for eksport, var det også i 1980 sterk økning fra året før i utvinning av råolje og naturgass og for produksjon av ikke-jernholdige metaller unntatt aluminium. Veksten var mindre markert for basisplast og kunstfibre, mens tremasse, cellulose, papir, papp, kunstgjødsel og aluminium viste stagnasjon eller nedgang. For malmer stagnerte produksjonen, etter klar oppgang fra 1978 til 1979. Den sterke prisstigning for de fleste eksportvarer gjennom 1979 ble betydelig svekket utover i 1980, og for enkelte varer har det vært prisfall.

Produksjonen av konsumvarer viste bare små endringer gjennom 1980, og for året sett under ett økte produksjonen med om lag 1 prosent fra 1979. Blant de grupper som vesentlig produserer for konsum var det økning i gruppene slakting og annen produksjon av kjøttvarer, bakervarer, drikkevarer og i produksjon av garn, trikotasje og vevnader. Produksjon av møbler og innredninger av tre, som for en stor del går til konsum, var om lag uendret. Produksjon av klær, unntatt skotøy, viste nedgang også i 1980.

Investeringsvareproduksjonen endret seg lite gjennom 1979. I første halvår 1980 viste produksjonen markert oppgang, men i høstmånedene var det en underliggende tendens til nedgang. Etter foreløpige beregninger ble investeringsvareproduksjonen om lag 1 prosent høyere i 1980 enn året før.

Produksjonen av innsatsvarer til bygge- og anleggsvirksomhet endret seg lite fra sommeren 1979 fram til seinvinteren 1980. I vårmånedene tok produksjonen seg betydelig opp, men ut på sommeren falt produksjonen igjen. Oppgangen i første halvår bidrog til at årsproduksjonen allikevel ble om lag 2 prosent høyere enn i 1979. Produksjonen av andre innsatsvarer har vist stagnasjon siden sommeren 1979. For året 1980 sett under ett gikk produksjonen opp med knapt 1 prosent i forhold til 1979.

Blant de enkelte industrigrupper viste produksjon av metaller størst nedgang fra 1979 til 1980 med vel 2 prosent. Produksjonen steg svakt gjennom 1979, men fra årsskiftet 1979—1980 har den underliggende tendens vært markert nedgang. Markedsforholdene, som var forholdsvis gode i første halvår 1980, forverret seg sterkt utover høsten, særlig for jern, stål og ferrolegeringer.

Markedssituasjonen for de fleste treforedlingsprodukter var god i hele 1979 og fram til

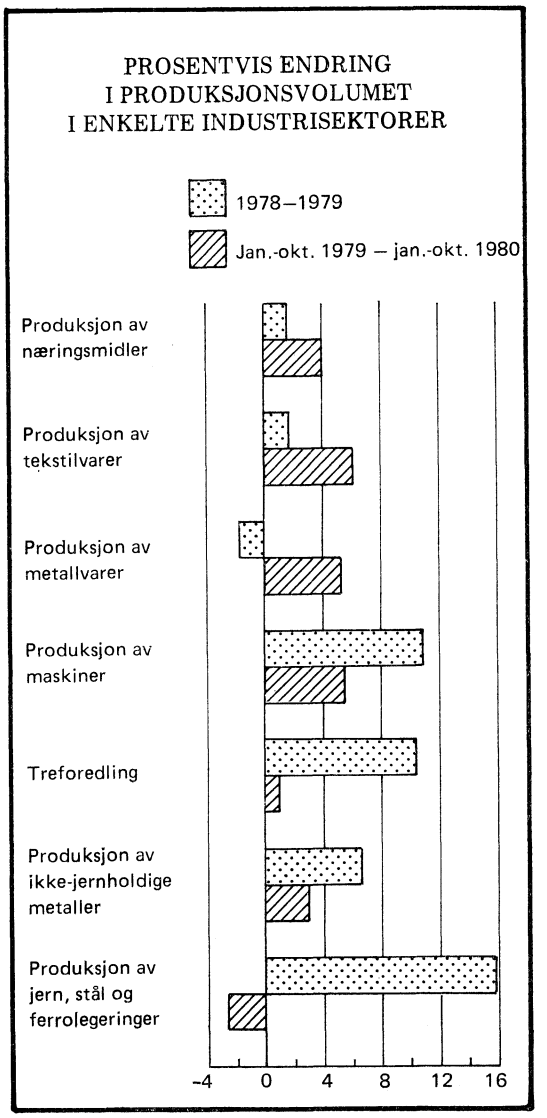

Fig. 13.

sommeren 1980. Et spesielt problem i 1980 var knapp tilgang på trevirke for en del bedrifter, både på grunn av svikt i den tradisjonelle importen fra Sverige og lav innenlandsk avvirkning. Etter forholdsvis sterk vekst gjennom mesteparten av 1979 passerte treforedlingsproduksjonen en topp mot slutten av 1979.

For produksjon av kjemiske produkter mv. var det markert økning i produksjonsvolumet fra våren 1978 og fram til våren 1979. Den sterke veksten i denne perioden har sammenheng med opptrappingen av driften ved de petrokjemiske anleggene i Bamble. Seinere endret produksjonen seg lite, men har fra årsskiftet 1979—1980 vist en underliggende tendens til svak nedgang. Prisene på plastråstoff

falt sterkt høsten 1980. For året 1980 sett under ett økte produksjonsvolumet med knapt 1 prosent fra året før.

Produksjonen av verkstedprodukter viste størst stigning fra 1979 til 1980 med om lag 3 prosent. Produksjonen viste bare svak oppgang gjennom 1979, men veksttakten ble noe mer markert i første halvår 1980. Til tross for en viss svikt på høsten kom produksjonen opp på om lag samme nivå som i 1977, men den lå fremdeles lavere enn i toppåret 1975. Produksjonen av transportmidler passerte mot slutten av 1979 et bunnpunkt og viste deretter stigning fram til sommeren 1980. Produksjonen lå i 1980 om lag 1 prosent lavere enn i 1979 og 20 prosent lavere enn i 1976, som foreløpig markerer toppåret for produksjon av transportmidler. Det var særlig nybygging av skip som bidrog til denne utviklingen. Nedbyggingen av skipsverftene har til en viss grad blitt kompensert av økt engasjement i oljevirksomhet, bygging av plattformer og deler til plattformer. Byggingen av Statfjord B og Valhall A, videre utbygging av Ekofiskfeltet og Friggfeltet var de største enkeltoppdrag for norsk verkstedindustri i 1980. Produksjonen av maskiner, som bl.a. omfatter bygging av oljerigger mv., økte sterkt gjennom 1979. Veksten fortsatte inn i 1980, men med avtakende vekstrate. Fra 1979 til 1980 økte produksjonen med vel 5 prosent. Metallvareproduksjonen har vist stigning fra sommeren 1979. For 1980 sett under ett ble produksjonen om lag 5 prosent høyere enn i 1979. Produksjonen av elektriske apparater og materiell stagnerte fra våren 1979. I 1980 var det sterke svingninger fra måned til måned uten noen klar tendens til opp- eller nedgang.

Produksjonen av klær har i mange år hatt sammenhengende nedgang. Også i 1980 gikk produksjonen ned i forhold til året før, men nedgangen var klart svakere enn i de nærmest foregående år. Tekstilvareproduksjonen har derimot vist oppgang de to siste årene, og for 1980 var produksjonsvolumet om lag 5 prosent høyere enn i 1979. Samlet produksjon for tekstilvarer, bekledningsvarer, lær og lærvarer viste vel 1 prosent økning fra 1979 til 1980.

De sesongkorrigerte beregningene for samlet produksjon av næringsmidler, drikkevarer og tobakk svingte sterkt fra måned til måned også i 1980. Fra 1979 til 1980 steg produksjonen med om lag 3 prosent.

Etter stort sett stagnasjon fra høsten 1979 gikk produksjonen av trevarer ned utover sommeren og høsten 1980. For året sett under ett var det en produksjonsnedgang på 2 prosent i forhold til 1979. Svekket eksportmarked for noen viktige produkter og nedgang i boligbyggingen var viktige årsaker til dette. Periodevis sviktende tilgang på virke til trevareindustrien på grunn av sterk konkurranse om råstoffet fra norsk treforedlingsindustri og svensk trevareindustri, kan også ha hatt betydning.

Produksjonen av mineralske produkter steg kraftig i vår- og sommermånedene 1979. Det følgende året endret produksjonen seg gjennomgående lite, for så å vise nedgang høsten 1980. Nedgangen skyldes vesentlig svikt i sementproduksjonen og i produksjon av keramiske produkter. Samlet produksjon for 1980 var allikevel nær 3 prosent høyere enn året før.

Virksomheten på kontinentalsokkelen.

Boreaktiviteten på den norske kontinentalsokkel var høy også i 1980. Det ble for første gang drevet boring nord for 62° N, idet leteboring på Tromsøflaket og Haltenbanken ble satt i gang denne sommeren.

Utbyggingen av oljefeltene fortsetter, bl.a. er Valhallfeltet under utbygging. Des vises til avsnittet om investeringer seinere i publikasjonen for nærmere omtale av investeringer i oljevirksomheten.

Ved utgangen av 1980 foregikk det produksjon fra fire områder: Ekofisk, Frigg, Statfjord og Murchison. Murchison er et oljefelt som kom i drift i slutten av september 1980. Oljen fra Murchison transporteres gjennom rørledning til Sullom Voe på Shetland.

Produksjonen av råolje antas å ha vært om lag 24,2 mill. tonn i 1980, mot 18,8 mill. tonn året før. Tilsvarende tall for produksjon av naturgass er 25,7 og 21,6 milliarder Sm^3 (se fig. 15). Olje- og gassproduksjonen fra feltene i Ekofisk-området var sterkt redusert i juli pga. streik.

Av den totale råoljeproduksjon utgjorde produksjonen fra Ekofisk nær 90 prosent, fra Statfjord 10 prosent og fra Murchison mindre enn 1 prosent.

Det meste av råoljen produsert på den norske del av kontinentalsokkelen i 1980 ble transportert i rørledning fra Ekofisk til Teesside i England. Oljen blir der separert i stabilisert råolje og våtgass. Vel halvparten av våtgassen ble i 1980 levert til petrokjemi-anleggene på Rafnes. Bare en mindre del av den stabiliserte råoljen, om lag 9 prosent, ble tilbakeført til Norge. Resten gikk til en rekke land, mest til USA, Storbritannia og Vest-Tyskland.

Oljen fra Statfjord transporteres med skip. Omtrent halvparten av den norskproduserte

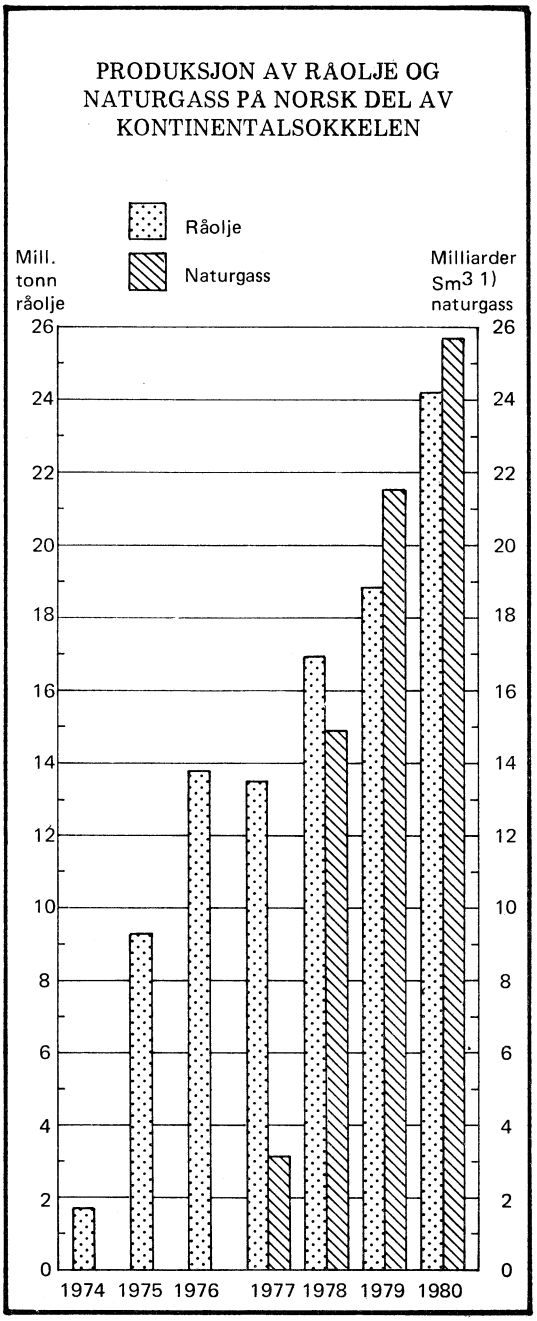

1) 1 000 Sm^3 naturgass tilsvarer 1 tonn oljeekvivalenter

Fig. 14.

oljen fra dette feltet ble levert til Norge, resten ble eksportert til forskjellige land.

De norske raffineriene importerte i 1980 det meste av råoljen fra Storbritannia og fra arabiske landområder. En god del av den oljen som importeres fra Storbritannia, er imidlertid produsert på Ekofisk.

Prisen på råolje var betydelig høyere i 1980 enn i 1979, gjennomsnittlig var prisen 70—80 prosent høyere.

Den norskproduserte naturgassen fra Frigg og Ekofisk ilandføres i henholdsvis Skottland og Vest-Tyskland og selges til utenlandske kjøpere. Ikke noe av denne gassen kommer tilbake til Norge.

Energiforsyning og -forbruk

Elektrisitetsproduksjonen i 1980 var om lag 84 000 GWh, en nedgang på 6 prosent fra året før. Nedgangen må ses i sammenheng med lave

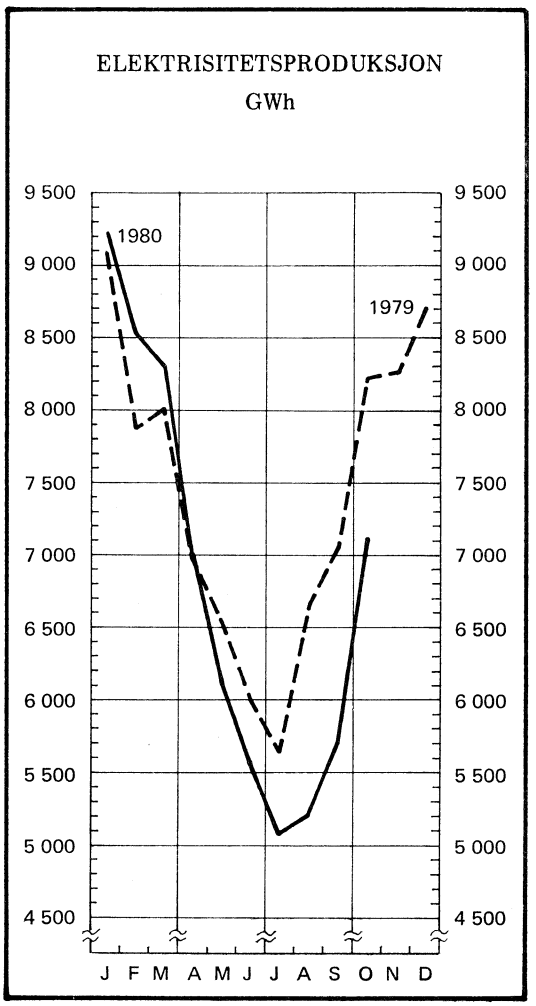

Fig. 15.

Tabell 24. *Produksjon, import, eksport og forbruk av elektrisk kraft*

	1977	1978	1979[1]	Januar—september[1]		
				1979	1980	Endring
	GWh	GWh	GWh	GWh	GWh	Pst.
Produksjon	72 432	80 997	89 010	63 828	60 732	— 4,8
+ Import	2 653	845	846	692	1 303	88,4
— Eksport	1 570	4 250	5 487	3 879	1 941	—50,0
= Brutto forbruk	73 515	77 592	84 369	60 640	60 067	— 0,9
— Pumpekraftforbruk	258	225	390	361	422	16,7
— Totalt tap i linjenettet[2]	7 408	8 082	8 794	6 325	6 127	— 3,1
= Netto forbruk i alt	65 849	69 285	75 185	53 954	53 518	— 0,8
Fastkraft i alt	65 225	68 086	73 742	53 040	52 737	— 0,6
Treforedling	2 919	2 950	3 077	2 267	2 258	— 0,4
Kraftintensiv industri	24 673	26 112	28 462	21 088	21 012	— 0,4
Annet fastkraftforbruk[3]	37 633	39 024	42 202	29 704	29 448	— 0,9
Tilfeldig kraft til elektrokjeler	624	1 198	1 444	914	781	—14,6

[1] Foreløpige tall. [2] Inklusive eget forbruk i kraftstasjonene og statistiske differanser. [3] Omfatter industri ikke spesifisert, bergverk, anleggskraft, tjenesteyting, husholdninger og jordbruk. [4] Residualt bestemt.

Tabell 25. *Nyinstallasjoner og elektrisitetsproduksjon, etter fylke*

	Nyinstallasjoner			Produksjon av elektrisk kraft				
	1978	1979[1]	1980[1]	1978	1979[1]	Januar—oktober[1]		
						1979	1980	Endring
	MW	MW	MW	GWh	GWh	GWh	GWh	Pst.
Østfold	99	–	–	3 583	3 907	3 323	3 463	4,2
Akershus	–	–	–	656	705	597	631	5,6
Oslo	–	–	–	19	17	15	15	0,2
Hedmark	–	–	–	1 223	1 404	1 173	1 221	4,2
Oppland	–	–	–	3 939	4 874	4 034	3 653	— 9,5
Buskerud	10	–	–	8 330	9 225	7 412	6 482	—12,5
Vestfold	–	–	–	25	21	17	12	—29,7
Telemark	–	60	–	11 495	11 856	9 469	8 482	—10,4
Aust-Agder	–	–	–	3 226	3 030	2 424	2 287	— 5,6
Vest-Agder	200	–	–	6 805	7 533	5 940	5 776	— 2,8
Rogaland	–	–	82	4 146	4 889	3 885	3 263	—16,0
Hordaland	12	–	466	8 843	9 567	7 815	7 718	— 1,2
Sogn og Fjordane	100	360	35	7 678	8 645	7 131	7 193	0,9
Møre og Romsdal	–	–	–	4 537	5 024	4 119	3 771	— 8,4
Sør-Trøndelag	–	–	41	2 779	2 872	2 320	1 970	—15,1
Nord-Trøndelag	–	–	–	2 060	2 226	1 848	1 562	—15,5
Nordland	–	240	242	9 068	10 502	8 375	8 721	— 1,2
Troms	–	–	106	1 886	1 952	1 526	1 530	0,3
Finnmark	20	–	–	669	731	608	527	—13,3
Svalbard	–	–	–	31	29	24	23	— 4,4
I alt	441	660	972	80 997	89 010	72 053	67 851	— 5,8

[1] Foreløpige tall.

Tabell 26. *Reguleringsmagasinenes energibeholdning. GWh*

	Sørøstre elområde	Landet ellers	I alt
1978			
31. mars	6 065	12 249	18 314
30. juni.....	15 677	21 264	36 941
30. september .	18 129	27 143	45 272
31. desember ..	15 329	25 251	40 580
1979			
31. mars	6 173	13 539	19 712
30. juni.....	16 840	24 474	41 314
30. september .	20 724	32 882	53 606
31. desember ..	16 067	25 923	41 990
1980			
31. mars	6 421	12 965	19 386
30. juni.....	16 609	22 746	39 355
30. september .	19 046	27 427	46 473

vannmagasiner i de tre første kvartalene av 1980 (se tabell 26). For å dekke etterspørselen etter elektrisk kraft steg importen av kraft i annet halvår. Fram til og med oktober var det et eksportoverskott på 561 GWh, mens det for samme periode i 1979 var et eksportoverskott på 3 986 GWh.

I de tre første kvartalene av 1980 gikk nettoforbruket av fastkraft ned med 0,6 prosent fra samme periode året før. Elektrisitetsforbruket både i kraftintensiv industri og i treforedling gikk ned med 0,4 prosent, mens annet fastkraftforbruk gikk ned med 0,9 prosent i denne perioden (se tabell 24).

Tabell 25 gir oversikt over nyinstallasjonene og produksjonen av elektrisk kraft i de enkelte fylkene, og figur 14 viser produksjonen i 1979 og 1980 i de enkelte måneder.

Salget av petroleumsprodukter innenlands viste en nedgang på 7,3 prosent i de ti første månedene av 1980 i forhold til samme periode i 1979 (se tabell 27). Salget av bilbensin og autodiesel økte med 0,1 prosent, mens salget av parafin, fyringsolje nr. 1 og 2 samlet viste en nedgang på 13,9 prosent. Salget av tung fyringsolje gikk ned med 12,0 prosent. Leveransene til utenrikssjøfart viste en nedgang på om lag 20 prosent i denne perioden.

Tabell 27. *Innenlandsk salg av petroleumsprodukter. 1 000 m³*

	1977	1978	1979	Januar—oktober 1979	Januar—oktober 1980[1]	Endring i prosent
Bilbensin og autodiesel	2 552	2 629	2 768	2 304	2 306	0,1
Parafin, fyringsolje nr. 1 og 2	2 219	2 209	2 377	1 877	1 617	—13,9
Marine gassolje og marine diesel	1 249	1 310	1 325	1 117	1 007	— 9,8
Tung fyringsolje	1 855	1 665	1 729	1 436	1 264	—12,0
Andre petroleumsprodukter[2]	1 469	1 466	1 266	1 085	1 056	— 2,7
Innenlandsk salg i alt	9 344	9 278	9 464	7 820	7 250	— 7,3
Bunkers[3]	524	470	402	331	265	—19,9

[1] Foreløpige tall. [2] Omfatter flytende propan og butan (LPG), nafta, flybensin, ekstraksjonsbensin, white spirit, jetdrivstoff, traktorbensin, spesialdestillater, smøremidler, veiolje og asfalt. Direkte import av våtgasskomponenter fra Teesside er ikke med. [3] Leveranser av petroleumsprodukter fra norske havner til skip i utenriksfart uansett skipenes nasjonalitet.

Byggevirksomheten

I årets ti første måneder ble det satt i gang arbeid med et samlet byggeareal som var 6,2 prosent mindre, og fullført et samlet byggeareal som var 5,8 prosent større, enn i samme periode 1979. Det totale byggeareal under arbeid pr. 31. oktober 1980 var 5,9 prosent mindre enn ved utgangen av oktober året før. Det ble satt i gang arbeid med 28 964 boliger (leiligheter og hybler). Dette er 15,0 prosent færre enn i 1979, og arealet gikk ned med 11,1 prosent.

For hele 1980 er tallet på igangsatte boliger anslått til om lag 34 500, som er knapt 14 prosent færre enn satt i gang året før, og den laveste igangsetting siden 1968. Svikten i 1980 må imidlertid ses på bakgrunn av at aktivi-

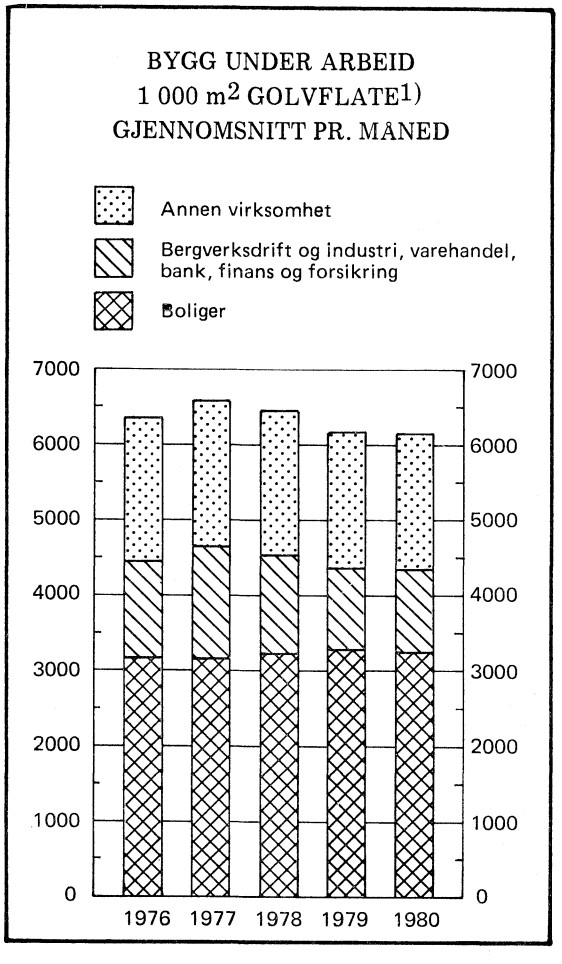

1) Ekskl. bygg for jordbruk, skogbruk og fiske.
2) Januar—oktober.

Fig. 16.

teten på flere byggeprosjekter satt i gang i 1979 stoppet opp fordi lånetilsagn via Husbanken ble gitt først i 1980. Ifølge en undersøkelse som Husbanken har foretatt, gjaldt dette om lag 3 100 boliger. Dette har ført til at en del av lånetilsagnene gitt via Husbanken i 1980, ikke har slått ut i tallet på igangsatte boliger i år fordi tilsagnene gikk til prosjekter som ble satt i gang i 1979 (dvs. at arbeidet med såle eller grunnmur ble påbegynt i 1979).

For andre bygg enn boliger og bygg for jordbruk, skogbruk og fiske økte igangsatt areal med 2,8 prosent fra januar—oktober 1979 til samme periode i 1980. Det var kraftig økning for hotell- og restaurantbygg og for bygg i varehandel, bank, finans og forsikring, en svak økning for bygg i industri og bergverk og en sterk nedgang for offentlige administrasjonsbygg. De andre gruppene viste en svak nedgang i igangsettingstallene.

I tiden januar—oktober 1980 ble det fullført 30 004 boliger (leiligheter og hybler) med en samlet boligflate på 2 844 000 m². Dette var 5,0 prosent flere boliger og 7,6 prosent større boligflate enn i samme tidsrom i 1979. For hele året 1980 er tallet på fullførte boliger anslått til om lag 38 500, som er knapt 4 prosent flere enn i 1979.

For 1980 ble arealkvoten etter etableringsloven fastsatt til 500 000 m², som var 150 000 m² lavere enn byggekvoten for 1979. Av dette skulle 50 000 m² bare brukes hvis det oppstod spesielle behov. Reduksjonen av arealkvoten fra 1979 må ses på bakgrunn av at det geografiske virkeområde for arealkvoteordningen ble redusert fra 71 til 24 kommuner ved revisjon av føresegnene til etableringsloven. Kvoten

Tabell 28. *Bygg satt i gang. Areal i 1 000 m² og antall boliger*

	1977	1978	1979	Januar—oktober 1979*	Januar—oktober 1980*	Prosentvis endring
Boliger	3 624	3 492	3 696	3 189	2 835	—11,1
Bergverksdrift og industri	745	572	465	365	394	7,9
Varehandel, bank, finans og forsikring	542	461	455	377	457	21,2
Undervisning og forskning	317	259	278	224	221	— 1,3
Helse- og veterinærvesen	164	231	164	115	112	— 2,6
Annen virksomhet[1]	776	740	805	645	590	— 8,5
I alt[1]	6 168	5 755	5 863	4 915	4 609	— 6,2
Leiligheter, antall	38 602	36 944	38 802	33 167	28 152	—15,1
Hybler, antall	1 172	1 018	1 061	894	812	— 9,2
Boliger i alt, antall	39 774	37 962	39 863	34 061	28 964	—15,0

[1] Omfatter ikke tall for jordbruk, skogbruk og fiske.

gjelder bygg til næringsvirksomhet i «bedre utbygde områder».

I 1980 var Kommunalbankens innvilgningsramme for kontantlån til tomtetekniske arbeider og grunnerverv satt til 220 millioner kroner, mot 243 millioner kroner i 1979. Bankens låneramme til grunnlagsinvesteringer var i 1980 satt til 110 millioner kroner, mot 90 millioner kroner i 1979.

Husbankens totale innvilgningsramme til lån var i alt 4 735 millioner kroner i 1980, mot 5 115 millioner kroner i 1979. Innvilgningsrammen til lån for nye boliger ble først satt til 3 230 millioner kroner, men ble seinere økt gjennom 1980 med 630 millioner kroner, av dette 487 millioner kroner i tilleggsbevilgning og en reserveramme på 143 millioner kroner. Med et antatt gjennomsnittslån på 177 000 kroner regnet en med at det gjennom Husbanken skulle være mulig å gi lån til ca. 21 800 nye boliger. I tillegg skulle Husbanken i 1980 kunne vise 6 200 boliger til finansiering i forretnings- og sparebanker «på spesielle vilkår» — PSV-lån. Rammen for etablerings-

Tabell 29. ***Bygg under arbeid*[1]. *Areal i 1 000 m²* og *antall boliger***

	1977	1978	1979	Under arbeid pr. 31. oktober		
				1979*	1980*	Prosentvis endring
Boliger	3 287	3 169	3 434	3 707	3 421	— 7,7
Bergverksdrift og industri	796	624	516	588	534	— 9,2
Varehandel, bank, finans og forsikring	554	504	417	509	655	28,7
Undervisning og forskning	464	346	360	348	329	— 5,5
Helse- og veterinærvesen	554	530	458	471	406	—13,8
Annen virksomhet[2]	980	900	1 016	1 022	907	—11,3
I alt[2]	6 635	6 073	6 201	6 645	6 252	— 5,9
Leiligheter, antall	35 135	33 495	35 831	38 537	34 316	—11,0
Hybler, antall	1 060	788	851	939	1 076	14,6
Boliger i alt, antall	36 195	34 283	36 682	39 476	35 392	—10,3

[1] Ved utgangen av perioden. [2] Omfatter ikke bygg for jordbruk, skogbruk og fiske.

Tabell 30. ***Fullførte bygg. Areal i 1 000 m²* og *antall boliger***

	1977	1978	1979	Januar—oktober		
				1979*	1980*	Prosentvis endring
Boliger	3 457	3 583	3 402	2 644	2 844	7,6
Bergverksdrift og industri	771	736	563	431	402	— 6,7
Varehandel, bank, finans og forsikring	468	523	530	380	275	—27,6
Undervisning og forskning	322	378	264	211	247	17,1
Helse- og veterinærvesen	214	255	236	165	142	—13,9
Annen virksomhet[1]	705	804	679	502	676	34,7
I alt[1]	5 937	6 279	5 674	4 333	4 586	5,8
Leiligheter, antall	37 550	38 311	36 165	27 823	29 381	— 5,6
Hybler, antall	1 047	1 294	995	760	623	—18,0
Boliger i alt, antall	38 597	39 605	37 160	28 583	30 004	5,0

[1] Omfatter ikke bygg for jordbruk, skogbruk og fiske.

lån — tidligere egenkapitallån — i 1980 ble satt til 325 millioner kroner. Rammen for lån til daginstitusjoner og miljøtiltak ble satt til 100 millioner kroner, utbedringslån til 315 millioner kroner (i tillegg kom en ramme på 60 millioner kroner som et engangstiltak for minstepensjonister) og lån til erverv av eldre boliger 75 millioner kroner.

Landbruksbankens totale låneramme til boligformål i 1980 var i alt 353 millioner kroner, mot 281 millioner kroner i 1979. Låneramme til nye boliger var først satt til 263 millioner kroner, men i tillegg ble rammen økt gjennom 1980 med 45 millioner kroner — 38 millioner kroner i tilleggsbevilgning og en reserveramme på 7 millioner kroner. Med et antatt gjennomsnittslån på 150 000 kroner skulle det for Landbruksbanken være mulig å finansiere om lag 2 500 nye boliger. Rammen for lån til reparasjoner mv. ble satt til 45 millioner kroner.

For 1980 var det i likhet med i 1979 opprinnelig ikke avsatt midler på budsjettet til vintertilskott til småhusbyggingen. Stortinget vedtok imidlertid at ordningen skulle opprettholdes, og avsatte 10 millioner kroner til formålet. Ordningen ble opprettet i 1968 og omfatter de fire nordligste fylkene, samt deler av Sør-Trøndelag, Oppland og Hedmark fylke. Formålet med tilskottsordningen er å stimulere sysselsettingen i byggevirksomheten i vintermånedene.

Byggekostnader

Den sterke stigningen i byggekostnadene mot slutten av året 1979 ble ytterligere forsterket i 1980. Totale byggekostnader for enebolig av tre økte f.eks. med 10 prosent i perioden januar—oktober 1980, mens økningen i tilsvarende periode i 1979 var 2,8 prosent. Materialkostnadene for enebolig av tre økte med 12,2 prosent i perioden januar—oktober 1980, mens økningen i tilsvarende periode i 1979 var 4,2 prosent. Endringene i indeksene for rekkehus av tre og boligblokk har vært omtrent de samme som for enebolig av tre.

Det er spesielt trelast og varer av tre som har bidratt til den sterke stigningen i bygge-

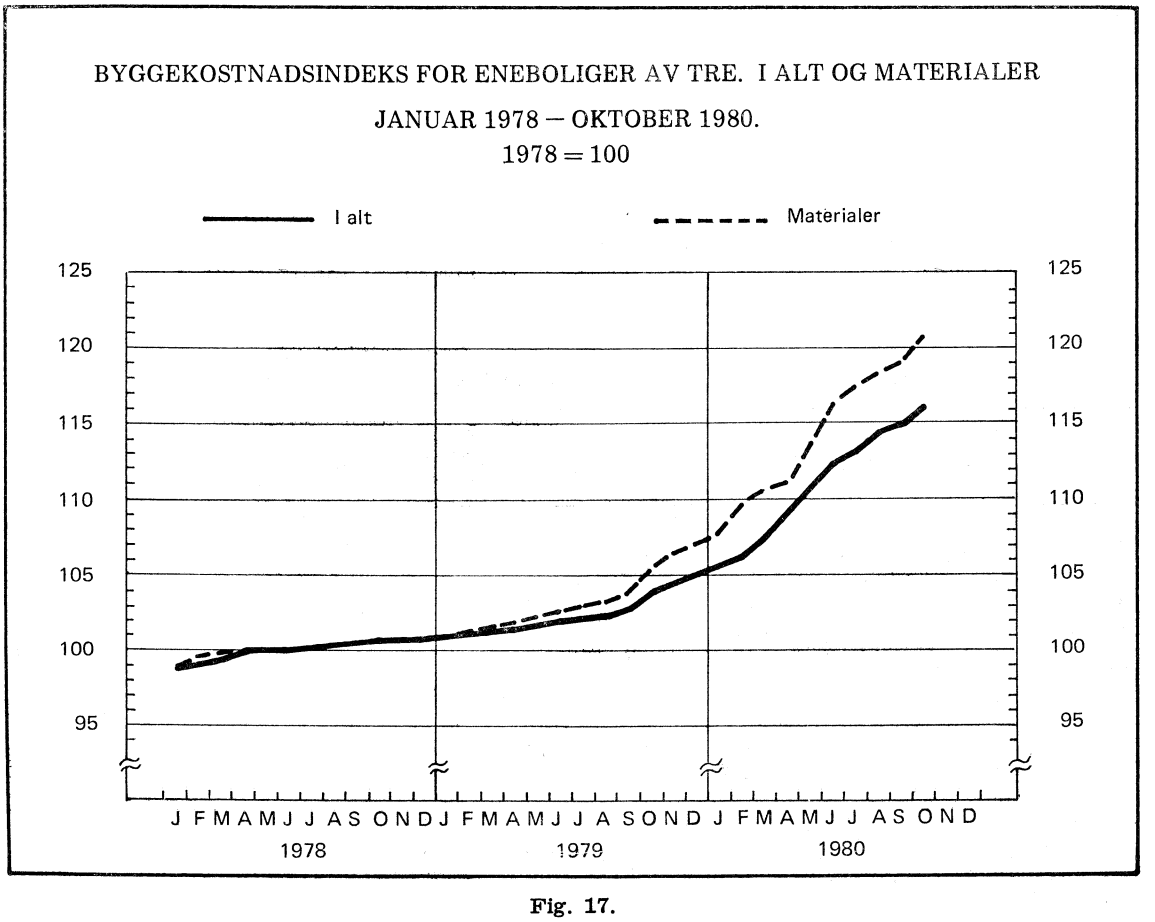

Fig. 17.

kostnadene i 1980. Prisøkning på sement og sementvarer, jern og jernvarer og elektrisk installasjonsmateriell har imidlertid også, sammen med vårens lønnsoppgjør, bidratt til økningen i byggekostnadene. Materialer til rørleggerarbeid, maling, tapetsering og golvbelegg, som viste sterkest stigning i 1979, viste lavest stigning i 1980.

Sjøfart

Norges handelsflåte

Den kontinuerlige vekst i tonnasje som den norske handelsflåten hadde vist fra århundreskiftet og fram til og med 1976 (krigsårene unntatt), ble i 1977 brutt av en mindre nedgang (se tabell 32). Nedgangen ble betydelig større i de to følgende år, henholdsvis 3,7 mill. bruttotonn og 1,6 mill. bruttotonn. Dette fallet har nå på det nærmeste stoppet. I de tre første kvartalene av 1980 gikk flåtens tonnasje ned med bare 0,2 mill. bruttotonn.

Den norske handelsflåten bestod 1. oktober 1980 av 1702 skip på i alt 21,3 mill. bruttotonn. Forsyningsskip for oljevirksomhet er da regnet med, men ikke boreskip, borerigger o.l. Heller ikke handelsskip under 100 bruttotonn, fiske- og fangstbåter og spesialskip som taubåter, bergingsbåter, isbrytere o.l. er regnet med i disse tallene.

I alt 272 skip på til sammen 13,2 mill. bruttotonn, dvs. 62,0 prosent av tonnasjen, var tankskip. Resten, 1 430 skip på til sammen 8,1 mill. bruttotonn, var tørrlastskip av ulike slag. Kombinasjonsskip som malmtankskip og bulktankskip er her regnet som tørrlastskip.

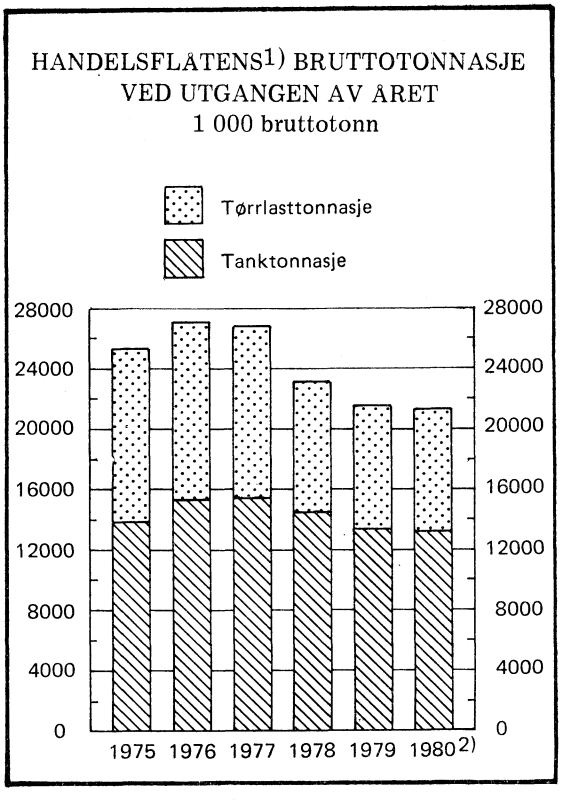

1) Handelsskip på 100 bruttotonn og over, ikke medregnet fiske- og fangstbåter og spesialskip som taubåter, bergingsbåter, isbrytere o.l.
2) For 1980 pr. 1. oktober.

Fig. 18.

Tabell 31. *Tilgang og avgang i handelsflåten. 1 000 bruttotonn*[1]

Ar	Tilgang i alt	Nybygd i Norge	Nybygd i utlandet	Annen tilgang[2]	Avgang i alt	Forlist, kondemnert mv.	Solgt til utlandet	Annen tilgang og avgang. Netto	Nettoøkning i alt	Av dette tanktonnasje
1975	3 285	585	2 572	128	2 318	8	2 310	8	975	983
1976	4 158	440	2 706	1 012	2 443	12	2 431	— 32	1 683	1 437
1977	2 260	258	1 917	85	2 513	6	2 507	— 7	— 260	— 8
1978	1 102	127	956	20	4 795	5	4 790	15	—3679	— 839
1979	1 193	239	615	339	2 824	12	2 812	35	—1596	—1185
Jan.—sept.										
1979	992	199	544	249	2 474	12	2 462	..	—1482	—1050
1980	464	31	340	93	658	2	656	..	— 194	— 131

[1] Handelsskip på 100 br.tonn og over. Ikke medregnet fiske- og fangstbåter, hvalkokerier og spesialskip som taubåter, bergingsbåter, isbrytere, kabelskip o. l. [2] Omfatter vesentlig eldre skip kjøpt fra utlandet.

Tabell 32. *Handelsflåten 1976—1980*[1]. *Tilgang og avgang i 1.—3. kv. 1980. 1 000 bruttotonn*

	I alt	100— 9 999 br.tonn	10 000— 19 999 br.tonn	20 000— 29 999 br.tonn	30 000— 49 999 br.tonn	50 000— 99 999 br.tonn	100 000— 149 999 br.tonn	150 000 br.tonn og over
Flåten 1. januar 1976	25 365	2 131	3 081	1 958	3 278	6 210	8 172	535
—»— 1977	27 048	1 993	3 111	1 877	3 075	6 788	8 861	1 343
—»— 1978	26 788	1 832	2 765	1 783	3 048	6 799	8 861	1 700
—»— 1979	23 109	1 565	2 269	1 542	1 767	5 500	8 409	2 057
—»— 1980	21 513	1 371	1 915	1 638	1 810	5 358	7 364	2 057
Tilgang 1/1–1/10 1980:								
I alt	464	45	40	44	–	136	–	199
Nybygg i utlandet	340	3	29	44	–	65	–	199
» i Norge	31	31	–	–	–	–	–	–
Annen tilgang[2]	93	11	11	–	–	71	–	–
Avgang 1/1–1/10 1980:								
I alt	658	81	155	69	113	52	–	188
Solgt til utlandet	656	79	155	69	113	52	–	188
Forlist, kondemnert, hogd opp innenlands	2	2	–	–	–	–	–	–
Netto tilgang 1/1—1/10 1980	— 194	— 36	— 115	— 25	— 113	84	–	11
Flåten 1. oktober 1980	21 319	1 335	1 800	1 613	1 697	5 442	7 364	2 068
Av dette:								
Tankskip	13 221	276	783	269	371	2 583	6 871	2 068
Kombinasjonsskip	2 369	–	19	–	421	1 436	493	–
Bulkskip	3 543	30	480	946	782	1 305	–	–
Andre tørrlastskip	2 186	1 029	518	398	123	118	–	–

[1] Se note 1, tabell 31. [2] Se note 2, tabell 31.

Bruttotilgangen (vesentlig nye skip) til den norske handelsflåten har vært relativt liten i de siste årene. I 1978 var den på 1,1 mill. bruttotonn og i 1979 på 1,2 mill. bruttotonn. I de tre første kvartalene av 1980 har bruttotilgangen vært på 0,5 mill. bruttotonn. Den andel av tilgangen som gjelder skip bygd i Norge var i 1980 lavere enn i årene rundt 1975.

I 1978 og også i 1979 var det betydelige salg av eldre skip til utlandet. Dette salget har vært atskillig mindre i 1980. Avgangen fra handelsflåten var i 1978 på 4,8 mill. bruttotonn og i 1979 på 2,8 mill. bruttotonn. I de tre første kvartalene av 1980 har avgangen vært på 0,7 mill. bruttotonn.

Pr. 1. oktober 1980 var 44 prosent av tonnasjen skip på 100 000 bruttotonn og over, mot 34 prosent ved utgangen av 1975. Av tanktonnasjen lå 68 prosent i størrelsesgruppen 100 000 bruttotonn og over den 1. oktober 1980.

Fordelingen av flåten etter aldersgrupper viser at 87 prosent av tonnasjen var yngre enn 10 år ved utgangen av 1979. Tonnasjen

Tabell 33. *Bruttotonnasjen etter alder ved utgangen av året. Prosent*

	1975	1976	1977	1978	1979
I alt	100	100	100	100	100
0— 4 år	55	52	51	48	44
5— 9 »	31	34	34	40	43
10—14 »	9	9	11	9	10
15—19 »	4	4	3	2	2
20—29 »	1	1	1	1	1
30 år og over	0	0	0	0	0

i aldersgruppen skip yngre enn 5 år er redusert fra 48 prosent ved utgangen av 1978 til 44 prosent ved utgangen av 1979.

Den samlede kontraktbestand for norsk regning sank sterkt i årene fram til og med 1979. I 1980 har den steget og var pr. 1. oktober 1980 på 2,6 mill. bruttotonn mot 1,7 mill. bruttotonn et år tidligere.

Salg av skip til utlandet

I en rekke år har det vært store salg av skip til utlandet, men samtidig har det også vært store leveringer av nybygginger. I 1978 var salget særlig stort samtidig som tilgangen til flåten var liten. I forhold til flåtens størrelse var salget spesielt stort for kombinasjons- og bulkskipene. I 1979 var salget fortsatt betydelig, men fordelte seg da mer jamt på de forskjellige skipstyper. I 1980 har salget av skip gått videre ned og er nå av liten betydning.

Fraktmarked og lønnsomhetsforhold

Den uvanlig sterke konjunktursvikten etter oljekrisen i 1973/74 førte til store endringer i skipsfartsmarkedet. Som følge av nedgangen i transportbehovet for olje og økningen i verdens tankflåte, ble fraktmarkedet for

Tabell 34. *Norsk kontraktbestand etter byggeland. Sannsynlig leveringsår for kontraktbestanden pr. 1. oktober 1980. 1 000 bruttotonn*

Byggeland	Kontraktbestand i alt pr. 1. oktober					Sannsynlig leveringsår for kontraktbestanden 1980			
	1976	1977	1978	1979	1980	4. kv. 1980	1981	1982	1983 og seinere
I alt	4 864	3 269	2 043	1 696	2 627	181	1 073	972	401
Norge	[1] 562	[1] 385	[1] 358	292	534	144	267	123	–
Utland i alt	4 302	2 884	1 685	1 404	2 093	37	806	849	401
Finland	497	420	389	89	122	–	1	121	–
Sverige	1 340	841	316	63	–	–	–	–	–
Polen	453	307	269	305	340	26	42	119	153
Vest-Tyskland	264	143	8	106	149	–	106	43	–
Japan	1 492	900	587	473	848	9	580	259	–
Andre land	256	273	116	368	634	2	77	307	248

Kilde: Handelsdepartementet.
[1] Kontraktbestanden pr. 1. juli.

Tabell 35. *Kontrahering av norske handelsskip ved utenlandske verft. 1 000 bruttotonn*

År	I alt			Tankskip[1]			Tørrlastskip		
	Kontrahert netto	Inngåtte kontrakter	Solgte, kansellerte kontrakter o. l.	Kontrahert netto	Inngåtte kontrakter	Solgte, kansellerte kontrakter o. l.	Kontrahert netto	Inngåtte kontrakter	Solgte, kansellerte kontrakter o. l.
1975	—2 086	1 024	3 110	—2 938	–	2 938	852	1 024	172
1976	— 177	822	999	— 574	185	759	397	637	240
1977	277	805	528	360	637	277	— 83	168	251
1978	— 263	140	403	— 46	–	46	— 217	140	357
1979	1 266	1 380	114	466	511	45	800	869	69
1.—3. kv.									
1979	668	782	114	294	339	45	374	443	69
1980	449	691	242	567	673	106	— 118	18	136

Kilde: Handelsdepartementet.
[1] Medregnet OBO-skip (kombinasjonsskip).

Tabell 36. *Salg av skip til utlandet i 1978, 1979 og 1.—3. kvartal 1980*

	1978			1979			1.—3. kv. 1980		
	Skip	Tonnasje		Skip	Tonnasje		Skip	Tonnasje	
		1 000 br.tonn	Pst.[1]		1 000 br.tonn	Pst.[1]		1 000 br. tonn	Pst.[1]
I alt	232	4 790	18	164	2 812	12	63	656	3
Tankskip i alt	47	1 514	10	43	1 744	12	15	418	3
100— 9 999 br.tonn	11	28	9	11	40	12	7	37	12
10 000— 49 999 br.tonn	27	819	35	17	318	19	6	141	9
50 000— 99 999 br.tonn	6	331	12	7	459	17	1	52	2
100 000—149 999 br.tonn	3	336	4	8	927	12	–	–	–
150 000 br.tonn og over	–	–	–	–	–	–	1	188	9
Kombinasjonsskip i alt	19	1 181	33	4	264	11	1	32	1
10 000— 49 999 br.tonn	6	262	36	2	85	18	1	32	7
50 000— 99 999 br.tonn	12	803	37	1	62	4	–	–	–
100 000 br.tonn og over	1	116	16	1	117	19	–	–	–
Bulkskip i alt	61	1 623	30	22	487	12	9	165	5
6 000— 9 999 br.tonn	–	–	–	–	–	–	–	–	–
10 000— 49 999 br.tonn	55	1 245	34	21	427	16	9	165	7
50 000— 99 999 br.tonn	6	378	22	1	60	4	–	–	–
100 000 br.tonn og over	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Andre tørrlastskip i alt	105	472	20	95	317	15	38	41	2
100— 9 999 br.tonn	101	366	25	90	246	20	38	41	4
10 000— 49 999 br.tonn	4	106	13	5	71	9	–	–	–
50 000 br.tonn og over	–	–	–	–	–	–	–	–	–

[1] Prosent av tonnasjen ved begynnelsen av året.

tankskip raskt dårligere i løpet av 1974. Den store tilgangen til verdens tankflåte som følge av tidligere bestillinger, førte til at ratene stort sett holdt seg svært lave helt fram til høsten 1978. Økningen i verdens tankflåte stoppet da opp, og flåten har siden holdt seg stort sett uendret utover i 1979 og 1980. Fra høsten 1978 økte transportbehovet for olje, og ratene steg relativt sterkt. Dette gjaldt særlig for de mellomstore og små tankskipene. Ratene falt noe rundt årsskiftet 1979/80, men utover i 1980 har ratene likevel vært store nok til å dekke både drifts- og kapitalutgifter. For de store tankskipene var oppgangen høsten 1978 forholdsvis liten. Det var også her et fall rundt årsskiftet 1979/80, og utover i 1980 har ratene ligget på et meget lavt nivå. Det svake markedet for store tankskip skyldes at det er overskudd på slik tonnasje, og fortsatt ligger en del store tankskip i opplag.

Høye priser på bunkers har gjort det lønnsomt å la tankskipene gå med redusert fart. Dette er en viktig grunn til den noe bedre balanse mellom transportbehovet for olje og tilbudet av tanktonnasje i 1979 og 1980. Det var også av betydning at enkelte tankskip ble tatt i bruk som lagerskip, og at en del skip har gått uten full last.

En regner med at verdens tankflåte vil stige svakt eller være uendret de første årene framover. Fraktmarkedet for tankskip vil da først og fremst avhenge av hvordan verdenshandelen med olje utvikler seg, og av hvor effektivt flåten blir utnyttet.

Fraktmarkedet for tørrlastskip holdt seg noe lenger oppe enn for tankskip; først vinteren 1974/75 begynte tørrlastfraktene å falle. Deretter holdt de seg stort sett på et meget lavt nivå fram til 1978. Stigningen i verdens tørrlastflåte stoppet da opp, og flåtens størrelse har siden stort sett vært uendret utover i 1979 og 1980. Transportbehovet økte utover høsten 1978 og 1979. Dette førte til en jamn bedring i ratene, og fraktene har i mesteparten av 1979 og i 1980 vært til dels meget gode.

Tabell 37. *Norwegian Shipping News' turfraktindekser*

	Tørrlastskip. Juli 1965—juni 1966 =100	Tankskip, Worldscale				
		150 000 dvt. og over for råolje	60 000—149 999 dvt. for råolje	30 000—59 999 dvt. for råolje og raffinerte produkter	Under 30 000 dvt. For råolje	Under 30 000 dvt. For raffinerte produkter
Årsgjennomsnitt						
1976	134	29	51	82	109	117
1977	133	25	47	85	122	128
1978	140	29	64	108	152	162
1979	179	47	118	217	332	338
1980[1]	211	36	82	140	233	237
1979						
Januar	145	31	97	185	278	304
Februar	146	22	96	174	297	280
Mars	159	44	119	204	308	258
April	156	39	84	146	226	300
Mai	168	38	101	181	249	275
Juni	179	44	128	243	327	351
Juli	196	71	150	233	329	363
August	190	54	126	206	345	365
September	201	55	122	236	366	373
Oktober	203	55	124	222	403	408
November	206	54	135	265	431	398
Desember	203	62	134	304	424	375
1980						
Januar	194	50	121	204	285	309
Februar	210	34	89	153	268	257
Mars	209	34	96	168	298	286
April	217	33	85	144	259	262
Mai	221	33	82	142	267	263
Juni	226	40	84	127	250	274
Juli	203	32	66	107	177	196
August	207	29	59	109	187	161
September	201	40	60	98	193	197
Oktober	204	33	67	115	170	188
November	227	42	93	178	211	208
Desember	..	..	..	..	..	..

[1] Januar—november.

Ratene var således tilstrekkelige til å dekke både drifts- og kapitalutgifter.

En regner med en forholdsvis svak økning i verdens tørrlastflåte i årene framover. Utviklingen i den internasjonale handel med tørrlastvarer (malm, kull, korn mv.) vil derfor bli bestemmende for fraktmarkedet for tørrlastskip.

For de forskjellige typer av spesialskip var fraktmarkedene stort sett gode i 1980. For forsyningsskip for oljevirksomhet var det meget gode rater. Det var også bra rater for de mindre gasstankskipene og skip i linjefart. Cruiseskipene har stort sett seilt med godt belegg.

Oversikten over utviklingen på fraktmarkedet som er gitt foran, gjelder først og fremst skip som seiler i løsfart. En regner med at om lag 40 prosent av den norske tank- og tørrlastflåten i 1980 var sluttet på langsiktige certepartier og fraktkontrakter. Enkelte av certepartiene var inngått før sammenbruddene på tank- og tørrlastmarkedene. Nettoinntektene under disse certepartiene var

opprinnelig gode, men de ble redusert etter hvert, bl.a. som følge av sterk økning i driftsutgiftene og utviklingen i valutakursene (særlig fallet i dollar). En del skip ble også i løpet av 1979 sluttet på langsiktige fraktavtaler til forholdsvis gunstige rater.

Norske rederier har også investert i mobile plattformer og boreskip. Markedet var her i oppgang utover i 1979, og i 1980 har ratene vært meget gode. Høsten 1980 var det 29 norskregistrerte mobile plattformer og boreskip, og ingen lå i opplag.

Norske skip i opplag

Opplagstallene tok tidlig i 1975 til å øke markert og var svært høye helt fram til sommeren 1978. Høyest var opplagstallene for tankflåten. Oppgangen i fraktmarkedene førte til at opplagstonnasjen sank jamt og kraftig utover høsten 1978 og i 1. halvår 1979. Noe av nedgangen i opplagstonnasjen skyldtes salg av skip til utlandet. Siden begynnelsen av 1979 har det ikke ligget tørrlasttonnasje av betydning i opplag, mens rundt 5—10 prosent av tanktonnasjen stadig har ligget i opplag. I 1980 har opplaget omtrent bare omfattet store tankskip.

Tabell 38. *Norske skip i opplag*

	Pst. av tonnasje i alt	Pst. av tank-tonnasje	Pst. av tørrlast-tonnasje
Årsgjennomsnitt			
1975	20,5	30,6	8,6
1976	23,5	36,3	7,3
1977	19,5	28,0	8,1
1978	21,9	28,6	11,8
Ved utgangen av måneden			
1979			
Januar	12,1	18,3	1,6
Februar	12,2	19,3	0,2
Mars	11,8	18,8	0,1
April	11,7	18,4	–
Mai	10,4	16,5	–
Juni	8,8	13,9	–
Juli	6,5	10,4	–
August	5,4	8,7	0,0
September	4,2	6,7	0,0
Oktober	3,6	5,7	0,0
November	3,6	5,7	0,0
Desember	3,1	4,9	0,0
1980			
Januar	2,6	4,1	0,0
Februar	2,6	4,1	0,0
Mars	3,2	5,1	0,0
April	6,1	9,8	–
Mai	5,9	9,6	–
Juni	6,5	10,6	–
Juli	5,4	8,7	–
August	5,4	8,7	0,0
September	3,6	5,8	0,0
Oktober	3,6	5,8	0,1
November	3,6	5,8	0,1
Desember	..	..	..

Skipsfartspolitikk

Økonomien for norsk rederivirksomhet som helhet ble merkbart dårligere utover i 1977 og 1978 som følge av den uvanlig langvarige og sterke svikten i fraktmarkedet. I mange tilfeller gikk egenkapitalen tapt. Enkelte rederier ble avviklet. Andre rederier har kommet fram til avtaler med kreditorene om sanering og utsettelse av betaling av gjeld.

De sterkt bedrede fraktrater fra høsten 1978 har etter hvert forandret denne situasjonen. De økte fraktinntekter har økt inntjeningen og ført til bedre likviditet. Av stor betydning er det også at stigningen i fraktratene har ført til sterkt økende priser på brukte skip, og dette har styrket egenkapitalen i rederiene. Dette gjelder særlig rederier med tørrlastskip, mindre tankskip og borefartøyer.

For å unngå at rederier i en vanskelig formues- og likviditetsstilling måtte selge moderne skip eller borefartøyer til utlandet, gikk myndigheter, rederier og finansinstitusjoner sammen om å opprette Norsk garantiinstitutt for skip og borefartøyer A/S i slutten av 1975. Instituttet har en garantiramme på 4 milliarder kroner og hadde pr. 30. september 1980 innvilget og gitt tilsagn om garantier på 0,8 milliarder kroner for borefartøyer og 1,8 milliarder for skip. De gode rater for borefartøyer (mobile plattformer og boreskip) utover i 1980 har etter hvert ført til at flere av garantiene ikke lenger er nødvendige. For borefartøyer har det nå vist seg at ordningen har vært vellykket og har ført til at det ikke var nødvendig å selge fartøyer i en periode med dårlige rater. Mesteparten av garantiene for skip gjelder rederier med store tankskip. Dette er noe av årsaken til at det ble solgt forholdsvis få store tankskip fram til 1978. Med de fortsatt dårlige fraktrater er situasjonen for disse garantiene fortsatt usikker. Det er en viss risiko for at det kan bli tap på disse garantiene. Som et ytterligere tiltak for å unngå salg av skip til utlandet vedtok Stortinget i januar 1979 at 300 mill. kr av rammebeløpet for Garantiinstituttet for skip og borefartøyer skulle nyttes til en rein statlig

garantiordning for inntil 30 prosent av kjøpesummen for brukte skip som kjøpes av solide norske rederier. Pr. 30. september 1980 var det her innvilget og gitt tilsagn om garantier på 241 mill. kr. Med unntak av garantiene under denne ordningen har Garantiinstituttet for skip og borefartøyer i liten utstrekning gitt nye garantier i årene etter 1977.

Rederinæringen har i de seinere år gått sterkt inn for utvidet adgang til registrering i utlandet for bl.a. å unngå det høye norske kostnadsnivå. Myndighetene har hittil ikke gitt slike tillatelser når motivet er kostnadsreduksjon. De få lisenser som har blitt innvilget, har vært begrunnet i forhold som konkurranseadgang, samarbeidsordninger mv.

I mange år har det vært arbeidd med å innskrenke adgangen til fri konkurranse i internasjonal sjøtransport ved flaggdiskriminering mv. Norske myndigheter har internasjonalt gått mot disse framstøtene. Utviklingslandene har nå en fortrinnsrett til 40 prosent av transportene med linjeskip av egen utenrikshandel, men bortsett fra dette er det stort sett ennå fri konkurranse i internasjonal sjøtransport.

Annen samferdsel

Bilparken

Ved utgangen av 1979 var det i Norge registrert i alt 1 939 000 sivile motorkjøretøyer og tilhengere. Tallet på personbiler (stasjonsvogner medregnet) økte med 3,7 prosent i løpet av 1979 og var ved utgangen av året 1 190 000. Bestanden av tilhengere har økt kraftig siden slutten av 1960-årene. Økningen har avtatt noe, men var sterk også i 1979 med en vekst på 11,5 prosent. Oppgangen skrev seg særlig fra økt tall på varetilhengere for personbiler, men gjaldt også campingtilhengere (se tabell 39).

Etter flere års sterk økning, sank tallet på nyregistrerte biler med hele 44 prosent fra 1977 til 1978. Særlig markert var nedgangen for personbiler. Tallet på førstegangsregistrerte biler var i 1979 14 prosent høyere enn i 1978, og oppgangen fortsatte i 1980. Fremdeles ligger imidlertid bilsalget betydelig under nivået i 1976 og 1977. I månedene januar—september 1980 ble det førstegangsregistrert 84 100 biler mot 79 300 i samme periode i 1979. Dette var en oppgang på 6 prosent (se tabell 40).

Utviklingen i bilsalget etter bilenes produksjonsland viser store forskyvninger det siste året. Salget av nye personbiler produsert i Japan økte med 76 prosent i månedene januar—september 1980 i forhold til samme periode i 1979. Salget av biler fra andre land (unntatt Sambandsstatene) gikk tilbake. De japanske bilenes andel av personbilmarkedet økte fra 24 prosent i 1979 til 39 prosent i gjennomsnitt for perioden januar—september 1980. Markedsandelene for biler fra alle andre produksjonsland er redusert.

Det uvanlig høye salget av personbiler i 1976 og 1977 falt sammen med en sterkt vekst i det private konsum. Nedgangen i bilsalget i 1978 hadde blant annet sammenheng med de kredittpolitiske tilstramninger fra februar 1978 og en reduksjon i det totale private konsum dette året. Den forholdsvis sterke økningen i bilsalget fra 1978 til 1979 og fra 1979 til 1980 har foregått på tross av at det totale private konsumet stort sett har vært uendret i de to årene. Noe av årsaken til det store salget kan være forventninger om økte priser. Det er ellers vanskelig å gi noen forklaring på den økte etterspørsel etter personbiler ut fra rent økonomiske forhold. Noe av økningen kan også skyldes firmaregistrerte biler.

Utviklingen de to siste årene har igjen ført til økende omsetning for bedrifter som driver detaljhandel med motorkjøretøyer og stigende utgifter til import av biler.

Veinettet

1. januar 1980 fantes det i alt 80 911 km offentlige veier i Norge. Mens lengden av de offentlige veier øker bare langsomt, skjer det en stadig standardhevning på veinettet. 1. januar 1979 hadde 53 prosent av veiene fast dekke. 1. januar 1980 var andelen 55 prosent. 13,7 prosent av riksveiene hadde ved inngangen til 1979 et største tillatte akseltrykk på over 8 tonn. Andelen var 19,9 prosent 1. januar 1980. Lengden av veier klassifisert som motorvei økte fra 202 km i 1979 til 241 km i 1980. I de siste årene har det også vært lagt større vekt på å bygge ut et separat veinett for gang- og sykkeltrafikk. Det finnes imidlertid ingen samlet oversikt over lengden av dette veinettet.

Veitransport

Persontransport med personbil har i en rekke år vist jamn og sterk økning. For 1979 er den beregnet til 33 700 mill. personkilometer. Dette er en økning på 4,7 prosent i forhold til 1978, og utgjør over 75 prosent av samlet motorisert persontransportarbeid utført i Norge. En regner med at tallet på

Tabell 39. *Sivile motorkjøretøyer og tilhengere ved utgangen av året*[1]

	1975	1976	1977	1978	1979	Prosentvis endring i 1979
Kjøretøyer i alt	1 511 789	1 619 696	1 759 330	1 847 507	1 939 340	5,0
MOTORKJØRETØYER I ALT	1 336 664	1 414 527	1 515 825	1 570 153	1 630 123	3,8
Biler i alt	1 100 834	1 170 842	1 259 793	1 303 498	1 352 894	3,8
Personbiler	953 657	1 022 918	1 106 605	1 146 894	1 189 754	3,7
Busser	8 714	9 215	10 038	10 779	11 443	6,2
Godsbiler	138 463	138 709	143 150	145 825	151 697	4,0
Traktorer o. a.	100 918	108 563	118 202	126 800	134 448	6,0
Motorsykler[2]	21 292	21 801	23 423	24 789	26 935	8,7
Mopeder	113 620	113 321	114 407	115 066	115 846	0,7
TILHENGERE I ALT	175 125	205 169	243 505	277 354	309 217	11,5

[1] Omfatter bare kjøretøyer med påmonterte skilt pr. 31. desember. [2] Medregnet beltemotorsykler.

Tabell 40. *Førstegangsregistreringer av biler i Norge*

Bilenes art og opprinnelsesland	Hele året			Januar—september		
				Antall		Prosentvis endring
	1977	1978	1979	1979	1980	
NYE BILER I ALT	162 455	91 708	105 012	77 729	82 638	6,3
Personbiler[1] i alt	145 247	77 821	88 866	66 556	71 601	7,6
Sverige	16 502	9 951	9 232	7 145	5 325	—25,5
Frankrike	17 389	9 315	10 162	7 642	6 375	—16,6
Italia	5 392	3 508	4 039	3 246	1 994	—38,6
Nederland	1 460	1 061	1 705	1 317	975	—26,0
Sovjetunionen	2 818	1 674	2 856	1 997	1 665	—16,6
Storbritannia	5 048	1 944	1 679	1 478	500	—66,2
Vest-Tyskland	57 475	32 382	35 625	26 031	25 299	— 2,8
Sambandsstatene	664	605	771	553	612	10,7
Japan	36 833	15 866	21 517	15 992	28 152	76,0
Andre land	1 666	1 515	1 280	1 155	704	—39,0
Varebiler	8 873	7 269	10 463	6 948	6 943	— 0,1
Lastebiler[2]	7 043	5 399	4 505	3 383	3 251	— 3,9
Busser	1 292	1 219	1 178	842	843	0,1
BRUKTE BILER I ALT	3 848	2 565	2 045	1 589	1 505	— 5,3
Personbiler[1]	3 508	2 249	1 836	1 426	1 401	— 1,8
Varebiler, lastebiler[2] og busser	340	316	209	163	104	—36,2

Kilde: Opplysningsrådet for biltrafikken.
[1] Medregnet stasjonsbiler. [2] Medregnet kombinerte biler, trekk- og tankbiler.

Tabell 41. *Innenlandske transportytelser etter transportmåte*

Transportmåte	1975	1976	1977	1978	1979
	Passasjerkilometer. Mill.				
I alt (alle transportmåter)	35 628	37 560	39 875	41 705	43 517*
Sjøtransport	660	698	705	692	692*
Jernbanetransport mv.	2 271	2 338	2 377	2 449	2 636
Veitransport	31 700	33 419	35 568	37 240	38 776*
Lufttransport	997	1 105	1 225	1 324	1 413
	Tonnkilometer. Mill.				
I alt (alle transportmåter)	17 012	17 785	17 737	17 402	17 978*
Sjøtransport	10 834	11 246	11 181	10 880	11 113*
Tømmerfløting	92	84	62	41	41*
Jernbanetransport	1 508	1 587	1 588	1 538	1 593
Veitransport	4 569	4 858	4 894	4 930	5 217*
Lufttransport	9	10	12	13	14

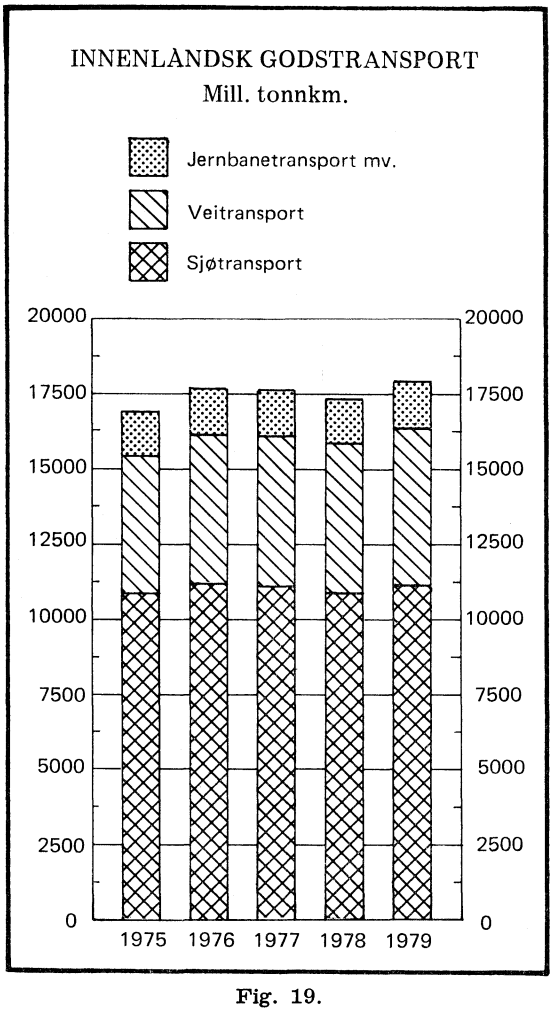

Fig. 19.

personbiler har økt også i 1980. Salget av bensin har imidlertid gått ned med 1,9 prosent i månedene januar—september 1980 i forhold til samme periode i 1979. Dette kan tyde på at bilenes gjennomsnittlige kjørelengde er redusert, og at veksten i persontransporten med personbil har stagnert i 1980.

Det synes rimelig å anta at denne stagnasjonen delvis skyldes den sterke økningen i bensinprisene. Prisindeksen for bilbensin (1979 = 100) økte fra 94 i januar 1979 til 105 i desember 1979, og videre til 140 i oktober 1980. Den samlede konsumprisindeksen økte fra 98 til 115 i samme periode. Svak eller ingen vekst i totalt privat konsum og endret holdning til bruk av personbil kan også ha vært av betydning.

Foreløpig er det for tidlig å si i hvilken grad redusert bilkjøring har gitt seg utslag i økt trafikk med de kollektive transportmidler. For jernbanen er det imidlertid registrert en oppgang i trafikken i 1980 (se avsnittet nedenfor). Dessuten har salget av sykler steget raskt de siste par årene, og ventes i 1980 å komme opp i rundt 220 000 stk.

Rutebilene transporterte i 1978 316 mill. passasjerer og 3,4 mill. tonn gods. De utførte et transportarbeid på 3 930 mill. personkilometer og 404 mill. tonnkilometer. Dette utgjorde i underkant av 10 prosent av innenlandsk persontrafikk og noe over 2 prosent av godstrafikken. For 1979 og 1980 finnes ennå ikke sikre tall. Foreløpige beregninger tyder imidlertid på at rutebilenes persontrans-

port økte noe i 1979, mens godstransporten gikk litt tilbake. Rutebilenes takster ble holdt uendret i 1979, og steg med ca. 8 prosent for persontransport og ca. 6 prosent for godstransport fra 1. januar 1980.

Lastebilene står for om lag 75 prosent av innenlandske godstransporter målt i transportert mengde og 30 prosent av transportarbeidet målt i tonnkilometer. Etter Statistisk Sentralbyrås siste lastebiltelling ble lastebilenes godstransporter i 1978 beregnet til 210 mill. tonn og 4 930 mill. tonnkilometer. Dette viser at de tidligere anslag for årene etter 1973 har ligget noe for høyt, og at den årlige vekstraten er overdrevet. Etter 1978 finnes ikke sikre tall for transportutviklingen. Lastebilparken har imidlertid økt med 2,9 prosent i 1979, mens de dieseldrevne bilenes gjennomsnittlige kjørelengde har holdt seg om lag uendret. Salget av autodiesel økte med 6,7 prosent fra 1978 til 1979, og videre med 4,4 prosent i januar—september 1980 i forhold til samme tidsrom i 1979. Dette tyder på at godstransporten med lastebil har økt også i 1979 og 1980.

Jernbanetransport

Jernbanen står for ca. 9 prosent av transportarbeidet ved innenlandske godstransporter, og 5 prosent av transportarbeidet ved persontransporter. Etter en stagnerende tendens de siste år økte godstransportarbeidet med jernbane (eksklusive malm på Ofotbanen) med 3,5 prosent i 1979 og med 4,1 prosent i månedene januar—august 1980 i forhold til januar—august 1979. Jernbanens persontrafikk har vist en jamn, men forholdsvis moderat økning i de seinere år. I 1979 var veksten større enn tidligere, og tallet på passasjerkilometer økte med 10,9 prosent. Dette har blitt satt i sammenheng med at NSB tilbød en prisgunstig jubileumsbillett (kr 150,— uavhengig av reiselengde) dette året. Veksten har imidlertid fortsatt også i 1980. Transportarbeidet i passasjerkilometer økte med 4,2 prosent i perioden januar—august 1980 i forhold til samme periode i 1979. Jubileumsbilletten er avløst av en nesten like gunstig midtukebillett i 1980. Bakgrunnen for trafikkøkningen med jernbanen dette året må likevel søkes også i andre årsaker, bl.a. i den alminnelige takstutviklingen. På grunn av prisstoppen ble ikke prisen på jernbanetransport økt i 1979. Fra 1. januar 1980 steg taksten for passasjerer med ca. 8 prosent og for gods med ca. 6 prosent. Takststigningen var likevel klart lavere for jernbanen enn for fly og også lavere enn utgiftsøkningen ved bruk av bil.

Sjøtransport

Skip utfører mindre enn 2 prosent av transportarbeidet ved innenlandske persontransporter, men hele 60 prosent av transportarbeidet ved godstransporten. Skip i innenlandsk rutefart transporterte i 1979 50 mill. passasjerer og transportarbeidet er beregnet til 692 mill. personkilometer. I godstransporten fraktet ruteskipene i 1979 32 mill. tonn gods, og utførte et transportarbeid på 922 mill. tonnkilometer. Mens ferjerutene har økt sine transporter, har transportytelsene for de øvrige ruteslag vist stagnasjon eller nedgang de siste år. For 1980 finnes foreløpig ingen statistikk for ruteskipene.

Størstedelen av godstransportarbeidet i innenlandsk sjøfart utføres imidlertid av skip i leie- og egentransport. For disse skipene har man ikke sikre tall etter 1975, men beregninger tyder på at det har vært bare små endringer i frakteflåtens transportytelser de siste årene.

Lufttransport

Flyene står for bare noe over 3 prosent av samlet innenlandsk persontransportarbeid, men flytrafikken har i en årrekke vokst sterkt. For innenlandsk ruteflyging fortsatte oppgangen også i 1979, med en vekst på 8,8 prosent i tallet på passasjerer. I 1980 ble imidlertid veksten brutt (se tabell 42). Passasjertallet i innenlandsk ruteflyging gikk i månedene januar—august 1980 tilbake med 1,6 prosent i forhold til samme tidsrom i 1979. For trafikken til utlandet kom stagnasjonen tidligere, med en nedgang i tallet på passasjerer både i 1979 og januar—august 1980 (se avsnittet om reiseliv).

Nedgangen i flytrafikken kan blant annet ses i sammenheng med relativt større takstøkninger på flyruter enn på konkurrerende transportmidler. Billettprisene på innenlandske flyruter steg med 15 prosent i 1979 og videre med 10 prosent i 1980. Denne prisstigningen fant sted i en kort periode fra slutten av august 1979 til begynnelsen av mars 1980.

Helikoptertrafikken til og fra oljefeltene i Nordsjøen har derimot vokst sterkt de siste årene og har fått et betydelig omfang. I perioden januar—september 1980 ble det transportert i alt 188 436 passasjerer mellom norske flyplasser og Nordsjøfeltene. Hovedtyngden av disse transporter har gått fra Stavanger og Bergen. I forbindelse med prøveboringen nord for 62. breddegrad kom også Tromsø og Kristiansund med i denne trafikken fra mai/juni 1980. Det ser likevel ut til at det totale omfang av helikoptertrafikken til oljefeltene ikke har økt fra 1979 til 1980.

Tabell 42. *Sivil luftfart*

	Hele året			Prosentvis endring fra 1978 til 1979	Januar—august		
	1977	1978	1979		1979	1980	Prosentvis endring
A. *Innenlandsk ruteflyging*							
1. Passasjerer i alt	2 966 861	3 184 898	3 463 834	8,8	2 303 903	2 267 104	— 1,6
2. Passasjerkilometer i alt (1 000)	1 224 205	1 324 268	1 425 952	7,7	964 341	960 747	— 0,4
B. *Passasjerer reist fra norske flyplasser*							
1. Innenlands	2 614 574	2 848 607	3 101 048	8,9	2 056 693	1 971 484	— 4,1
2. Til utlandet	1 157 035	1 250 213	1 239 394	— 0,9	870 910	[1] 868 926	— 0,2

[1] Pga. arbeidskonflikt i Sverige var den svenske chartertrafikken avviklet over Gardermoen mv. Ifølge oppgaver fra Luftfartsverket var dette 18 257 passasjerer for april og 36 740 for mai 1980.

Tabell 43. *Tilskott fra staten til rutegående transportmidler. Mill. kr*

	1977 regnskap	1978 regnskap	1979 regnskap	1980 budsjett	1981 budsjett
I alt	1 498,4	1 638,8	1 815,0	2 149,8	2 140,0
Kystruter[1], lokalruter, bygderuter og innsjøruter	240,5	259,1	283,9	357,8	403,7
Bilferjeruter	251,0	280,7	345,5	427,1	416,3
Innenlandske flyruter	29,0	34,3	35,5	46,6	59,7
Bilruter	325,5	400,3	495,0	604,8	610,2
Norges Statsbaner[2]	652,4	664,4	655,1	713,5	650,1

[1] Hurtigruten Bergen—Kirkenes. [2] Ikke medregnet renter av kapital investert i jernbane.

Tilskott fra staten til rutedrift

Tilskott over statsbudsjettet til drift av rutegående transportmidler er store og har vist en sterk økning i de seinere år. Bakgrunnen for dette er ønsket om å opprettholde det rutegående transporttilbud og å fremme kollektivtrafikken. Tilskottene steg med 10,8 prosent fra 1978 til 1979. I 1980 regner en med at tilskottene vil komme opp i rundt 2 150 mill. kr. Dette vil gi en økning på over 18 prosent i forhold til 1979 (se tabell 43). Noe av årsaken til subsidieøkningen i 1979 var at pris- og inntektsstoppen hindret takstøkninger. Den sterke veksten i tilskottene for 1980 har imidlertid kommet på tross av takstøkningene på rutetrafikken dette året.

De største tilskottene går fremdeles til Norges Statsbaner og bilrutene, med henholdsvis 714 mill. kr og 605 mill. kr i 1980. Mens jernbanen har hatt en relativt liten vekst i tilskottene de siste år, har tilskottsbehovet for bilrutene økt sterkt. Om tilskottene ses i forhold til selskapenes egne driftsinntekter, har tilskottsandelen sunket for jernbanen i 1978 og 1979. For bilrutene har tilskottsandelen økt i de samme år.

Reiseliv

Tallet på innreiste utlendinger som kom direkte til Norge med skip eller fly fra ikkenordiske land steg med 4,9 prosent fra 1977 til 1978 og noe mindre, med 2,0 prosent, fra 1978 til 1979 (se tabell 44). I 1980 var det for vintersesongen (januar—april) en økning på 7,2 prosent i tallet på innreiste utlendinger i forhold til samme periode året før. Den svenske chartertrafikken over Gardermoen mv. i april er da trukket ut (jfr. fotnote 2, tabell 44). Denne utviklingen snudde på forsommeren, og for perioden mai—september 1980 var det en nedgang i tallet på innreiste utlendinger, 5,3 prosent i forhold til mai—september 1979 (den svenske chartertrafikken over Gardermoen i mai er også her trukket ut).

Tabell 44. *Reiseliv*

	Hele året			Januar—september[1]		
	1977	1978	1979	1979	1980	Prosentvis endring
Personer innreist til Norge direkte fra ikke-nordiske land						
Med fly	918 382	1 031 560	1 031 406	830 870	781 739	— 5,9
Med skip	221 594	207 072	203 790	181 513	172 153	— 5,2
I alt	1 139 976	1 238 632	1 235 196	1 012 383	953 892	— 5,8
Nordmenn	693 413	770 165	757 187	606 086	508 778	—16,1
Utlendinger i alt	446 563	468 467	478 009	406 297	445 114	9,6
Av dette						
Briter	107 646	122 974	131 728	110 301	107 973	— 2,1
Vesttyskere	90 951	88 641	99 618	86 980	77 649	—10,7
Nederlendere	37 494	36 831	36 469	31 750	31 746	— 0,0
Franskmenn	35 563	36 495	25 770	21 813	21 157	— 3,0
USA-borgere	88 793	89 893	86 668	73 886	68 804	— 6,9
Andre	86 116	93 633	97 756	81 567[2]	137 785[2]	68,9
Passasjerer ved selskapsreiser med charterfly fra Norge	306 895	363 295	326 419	276 003	206 400	—25,2
Valutaregnskap						
Inntekter (Mill. kr)	2 586	3 018	3 048	2 170	2 443	12,6
Utgifter (Mill. kr)	4 639	5 661	5 862	3 944	4 123	4,5

[1] For valutaregnskap januar—august. [2] Pga. arbeidskonflikt i Sverige var svensk chartertrafikk avviklet over Gardermoen mv. Ifølge oppgaver fra Luftfartsverket var dette 16 889 personer for april og 31 195 for mai 1980.

Tabell 45. ***Hotellbesøk** ved godkjente hoteller*

	1977	1978	1979	Vintersesong (januar—april)		
				1979	1980	Prosentvis endring
Ankomne gjester 1 000	3 619	3 677	3 843	959	1 018	6,2
Gjestedøgn etter gjestenes nasjonalitet i alt ..... »	6 762	6 753	6 974	2 045	2 200	7,6
Norge ..... »	4 324	4 405	4 613	1 521	1 633	7,3
Danmark ..... »	248	260	255	120	132	11,0
Sverige ..... »	452	399	393	169	174	3,3
Nederland ..... »	170	164	175	26	28	7,3
Storbritannia ..... »	224	252	281	56	65	15,5
Vest-Tyskland ..... »	417	416	432	43	47	9,1
Sambandsstatene ..... »	466	397	347	34	35	2,3
Andre land ..... »	461	460	478	76	86	13,1

Tallet på innreiste nordmenn som kom direkte til Norge med skip eller fly fra ikkenordiske land, økte med 11,1 prosent fra 1977 til 1978. I en rekke år hadde tallet på innreiste nordmenn økt. Denne utviklingen snudde i 1979, og det var da en nedgang på 1,7 prosent i forhold til året før. I 1980 har dette fallet vært enda større med en nedgang i tallet på innreiste nordmenn på 16,1 prosent fra januar—september 1979 til januar—september 1980. Dette skyldes redusert omfang av feriereiser til utlandet. Etter en kraftig oppgang i en rekke år sank tallet på passasjerer ved selskapsreiser med charterfly med 10,2 prosent fra 1978 til 1979 og med 25,2 prosent fra januar—september 1979 til tilsvarende periode i 1980. Ved siden av stagnasjonen i det private forbruket i de siste år skyldes nedgangen antakelig også den sterke prisøkningen for slike reiser.

Tallet på gjestedøgn ved godkjente hoteller økte fra 1978 til 1979 (se tabell 45). I vintersesongen (januar—april) 1980 var det også en økning i tallet på gjestedøgn på 7,6 prosent fra vintersesongen 1979. For godkjente leirplasser og pensjonater, gjestgiverier mv. var det noe nedgang i tallet på overnattinger fra 1978 til 1979.

En har ingen fullstendig statistikk over utviklingen i tallet på gjestedøgn for godkjente hoteller utover sommeren og høsten 1980. Innreisestatistikken er noe usikker, men den kan tyde på at det i hvert fall har vært stagnasjon i tallet på gjestedøgn for utlendinger for sommersesongen 1980 i forhold til samme periode i 1979. En antar at det samme gjelder godkjente leirplasser og pensjonater, gjestgiverier mv. For tallet på gjestedøgn for nordmenn har en ingen sikre opplysninger.

Statistikken viser at det i 1979 og 1980 har vært en kraftig nedgang i nordmenns utgifter til feriereiser i utlandet. Når det gjelder utgifter til feriereiser i Norge i 1980 av både nordmenn og utlendinger, er det statistiske materialet mer usikkert. Men en antar at det har vært stagnasjon utover sommeren og høsten for utlendingers utgifter i Norge.

Pris- og lønnsutvikling

Prisutviklingen

I 1980 steg både konsumprisene og engrosprisene sterkere enn i de 5 foregående årene. Fra 3. kvartal 1979 til 3. kvartal 1980 steg konsumprisindeksen med 12,1 prosent, mot 4,1 prosent ett år tidligere og 7,8 prosent og 9,1 prosent henholdsvis to og tre år tidligere.

Engrosprisindeksen steg med 15,2 prosent fra 3. kvartal 1979 til 3. kvartal 1980, mot 8,4 prosent og 5,4 prosent i samme periode ett og to år tidligere.

Produsentprisindeksen, prisindeks for produksjonen i bergverksdrift, industri og kraftforsyning steg med 13,9 prosent fra 3. kvartal 1979 til 3. kvartal 1980, mens stigningen i de samme perioder ett og to år tidligere var henholdsvis 7,6 prosent og 4,4 prosent.

Både importvarene og eksportvarene viste svakere prisstigning i 1980 enn året før. Importvarene viste stigning i første halvår 1980, men falt så med 2 prosent fra annet til tredje kvartal. I løpet av de tre første kvartalene i 1980 steg indeksen for importvarer (uten skip) med om lag 7 prosent, mot 10 prosent og 2 prosent henholdsvis ett og to år tidligere. Prisindeksen for eksportvarer (uten skip) steg sterkt i første kvartal 1980 og i løpet av de tre første kvartalene i 1980 steg denne indeksen med 19 prosent, mot 26 prosent og 2 prosent i de samme perioder ett og to år tidligere.

Tabell 46. *Prisindeks for importvarer og eksportvarer (uten skip) etter handelsstatistikken. 1970 = 100*

Ar	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	Gjennomsnitt
			Importvarer		
1977	169	172	175	180	174
1978	177	183	184	188	183
1979	189	197	207	213	202
1980	220	233	228		
			Eksportvarer		
1977	174	175	178	178	176
1978	180	198	183	182	186
1979	197	206	230	238	218
1980	272	279	282		

Konsumprisindeksen

Konsumprisindeksen er fra 15. september 1980 utarbeidd etter nytt vektgrunnlag. Det nye vektgrunnlaget bygger på opplysninger om forbrukssammensetningen i årene 1977—79. Inndekstall etter det nye grunnlaget er beregnet tilbake til januar 1979.

I løpet av de ti første månedene av 1980 (fra desember 1979 til oktober 1980) steg konsumprisindeksen med 12,1 prosent, mot 4,0 prosent i samme tidsrom året før. Sammenliknet med de tilsvarende måneder i 1979 var prisstigningen økende gjennom hele 1980. Særlig i første kvartal, etter at prisstoppbestemmelsene var opphevet, økte stigningstakten sterkt — fra 6,6 prosent i januar til 9,4 prosent i mars. Juliindeksen var 11,6 prosent høyere enn ett år tidligere og i oktober 1980 var stigningen over året kommet opp i 12,9 prosent. I gjennomsnitt for de ti første månedene var indeksen 10,4 prosent høyere enn i tilsvarende periode i 1979.

Prisutviklingen for de forskjellige konsumgruppene framgår av tabell 48. Prisstigningen for de to gruppene bolig, lys og brensel og reiser og transport var sterkt påvirket av økningen i oljeprisene i 1980. Prisen på parafin til fyring steg med 55 prosent og på fyringsolje med 60 prosent fra oktober 1979 til oktober 1980. Indeksen for elektrisitet steg med 13 prosent. Bensinprisene steg med 34 prosent i samme tidsrom og utgjorde nær halvparten av stigningen i gruppen reiser og transport. Stigningen ellers i denne gruppen skyldes bl.a. takstøkning ved alle offentlige transportmidler, og høyere drosje- og teletakster. I gruppen møbler og husholdningsartikler som steg med om lag 14 prosent fra oktober 1979 til oktober 1980, var det varer av sølv som viste særlig sterk prisøkning.

Stigningen i gruppen fritidssysler og utdanning (9 prosent) skyldes bl.a. heving av TV-lisensen, prisstigning på bøker, aviser og ukeblader og økning i billettprisene på kino, teater og idrettsstevner. Drikkevarer og tobakk var den gruppe som viste svakest prisstigning (5 prosent) i perioden, mens gruppene helsepleie og andre varer og tjenester steg sterkest (nær 18 prosent). Prisstigningen for helsepleie skyldtes foruten økning i tannlege- og legetakster at pasient-

Tabell 47. *Gjennomsnittlige importpriser etter handelsstatistikken. Kr pr. kg*

	Hvete	Mais	Sukker (farin)	Kaffe, rå	Råtobakk, usauset	Kopra	Ull, vasket, ikke kardet	Råbomull	Kamgarn, ufarget	Fyringsolje nr. 1	Steinkull
1973	0,69	0,47	1,60	8,39	10,50	1,16	16,49	4,12	35,52	0,35	[1]166,14
1974	1,13	0,88	3,19	8,96	12,43	3,70	17,12	6,19	35,01	0,66	[1]229,91
1975	0,83	0,76	4,23	8,44	15,52	2,11	13,15	6,22	32,83	0,57	[1]312,38
1976	0,85	0,78	2,36	13,86	16,46	1,18	15,63	6,60	34,01	0,63	0,33
1977	0,59	0,61	1,80	25,06	17,18	2,19	19,25	8,77	38,68	0,67	0,34
1978	0,68	0,61	1,72	20,65	18,90	2,08	18,55	6,86	39,88	0,69	0,35
1979	0,80	0,67	1,89	18,60	19,28	3,11	21,64	7,53	42,31	[2] 993,89	0,37
1979 1. kv.	0,76	0,60	1,88	16,97	19,11	2,55	20,28	7,23	40,80	[2] 769,86	0,38
2. »	0,73	0,71	1,83	15,71	20,41	..	21,47	7,59	42,83	[2] 955,29	0,35
3. »	0,81	..	1,85	19,10	19,49	..	22,81	7,16	45,03	[2] 1017,94	0,36
4. »	0,89	0,75	2,01	22,04	18,18	3,48	21,89	7,82	40,93	[2] 1193,89	0,38
1980 1. kv.	0,99	0,80	2,03	22,50	19,13	3,10	22,18	7,60	45,30	[2] 1322,38	0,41
2. »	0,94	0,86	2,19	21,05	21,55	2,95	22,80	8,16	49,79	[2] 1357,14	0,46
3. »	0,94	..	2,74	20,69	17,47	..	23,58	7,82	48,44	[2] 1301,76	0,41
September	..	..	2,87	20,82	17,91	..	23,40	7,98	47,79	[2] 1316,47	0,53
Prosentvis endring:											
Jan.—sept. 1979—1980 ...	26,3	34,4	28,1	22,8	— 0,8	9,9	5,6	5,4	9,8	47,2	19,4
Sept. 1979—sept. 1980	..	..	55,1	5,0	—12,2	..	7,6	7,3	7,3	15,7	17,8

[1] Pris pr. tonn. [2] Pris pr. m³.

andelen i prisene ved fysikalske institutter ble forhøyet. Noe av årsaken til stigningen i gruppen andre varer og tjenester var økning i prisene på smykker, selskapsreiser og i hoteller og restauranter. Prisene på matvarer og på klær og skotøy viste om lag samme stigning (12 prosent).

Tabell 49 viser at prisutviklingen fra oktober 1979 til oktober 1980 for de enkelte grupper av matvarer var svært forskjellige. En gruppe — sukker — skilte seg markert ut med en prisstigning på over 100 prosent. Fallet i gruppen kaffe, te, kakao og kokesjokolade skyldes for størstedelen at prisene på kaffe gikk ned med 10 prosent i perioden. Bak utviklingen i prisene både for sukker og kaffe ligger sterke endringer i verdensmarkedets priser. For de to gruppene mjølk, fløte, ost og egg og kjøtt, kjøttvarer og flesk har stigningen sammenheng med jordbruksavtalen 1980—82. Forbrukerprisen på helmjølk i pappemballasje gikk opp med 18 øre pr. l fra 1. april og med 43 øre pr. l fra 21. juli. Mjølkeprisen hadde da vært uendret siden 1. august 1978. Prisene på fisk og fiskevarer steg med 13 prosent, poteter og varer av poteter med 12 prosent og grønnsaker, frukt og bær med vel 6 prosent. Prisstigningen for gruppen mjøl, gryn og bakervarer (12 prosent) skyldes i første rekke økning i prisene på brød og bakervarer. Maksimalprisene på de viktigste brødsorter ble hevet 13. februar, 2. mai og 1. juli.

Tabell 50 viser de enkelte konsumgruppers prosentvise andel av stigningen i totalindeksen fra oktober 1979 til oktober 1980. Det framgår at de tre gruppene matvarer, bolig, lys og brensel og reiser og transport hver sto for om lag en femtedel, og de to gruppene møbler og husholdningsartikler og andre varer og tjenester hver for en tiendedel av den totale prisstigning.

For å kaste noe mer lys over årsakene til stigningen i konsumprisene er representantvarene i konsumprisindeksen også gruppert etter leveringssektor. I Økonomisk utsyn over året 1971, side 153, er det redegjort for grupperingen av varene. Tabell 51 viser utviklin-

Tabell 48. *Konsumprisindeks. 1979 = 100*

	Total	Matvarer	Drikkevarer og tobakk	Klær og skotøy	Bolig, lys og brensel	Møbler og husholdningsartikler	Helsepleie	Reiser og transport	Fritidssysler og utdanning	Andre varer og tjenester
1974	66,4	66	66	68	66	68	65	64	71	63
1975	74,1	76	75	74	72	77	75	70	78	73
1976	80,9	84	84	79	78	84	83	77	84	80
1977	88,2	91	89	87	85	90	90	86	90	88
1978	95,4	96	99	95	94	96	96	95	97	95
1979	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1979 1. kvartal[1]	97,9	98	100	96	99	98	99	97	99	96
2. »	99,3	99	100	100	100	99	99	99	99	98
3. »	100,5	101	100	101	100	100	101	100	100	102
4. »	102,1	101	100	103	101	103	102	103	101	104
1980 1. kvartal	105,7	103	101	104	106	110	102	107	104	112
2. »	109,3	107	102	109	111	111	109	110	107	117
3. »	112,7	111	104	110	114	114	118	114	109	120
Oktober	114,8	113	105	115	117	116	120	115	111	122
Prosentvis endring[2]:										
3. kv. 1979—3. kv. 1980	12,1	10,0	4,1	9,9	14,0	13,3	17,4	13,5	8,9	18,5
Okt. 1979—okt. 1980	12,9	12,4	4,9	11,8	15,3	13,6	17,8	12,8	9,1	17,5

[1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

Tabell 49. *Konsumprisindeks. Gruppeindekser for matvarer. 1979 = 100*

	Mjøl, gryn og bakervarer	Kjøtt, kjøttvarer og flesk	Fisk og fiskevarer	Mjølk, fløte, ost og egg	Spisefett og spiseoljer	Grønnsaker, frukt og bær	Poteter og varer av poteter	Sukker	Kaffe, te, kakao og kokesjokolade	Andre matvarer
1974	76	60	79	67	80	65	59	177	51	68
1975	85	70	80	80	85	75	76	249	50	82
1976	89	79	81	90	83	81	105	136	73	85
1977	93	86	90	88	94	88	91	87	118	92
1978	99	95	97	94	97	95	80	85	110	98
1979	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1979 1. kvartal[1]	100	100	98	100	99	96	87	94	95	100
2. »	100	100	99	101	100	99	100	95	94	100
3. »	100	100	100	99	100	104	115	98	101	100
4. »	100	100	102	100	101	101	98	112	111	101
1980 1. kvartal	102	102	104	98	101	102	109	127	112	102
2. »	105	104	108	107	102	106	120	148	109	107
3. »	109	108	113	117	103	108	120	184	105	109
Oktober	112	112	116	122	103	108	106	212	99	111
Prosentvis endring[2]:										
3. kv. 1979—3. kv. 1980	8,8	8,8	12,4	17,7	2,6	3,4	4,1	87,4	4,4	9,5
Okt. 1979—okt. 1980	11,6	12,1	13,2	22,6	2,3	6,4	12,1	103,9	— 7,9	10,4

[1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

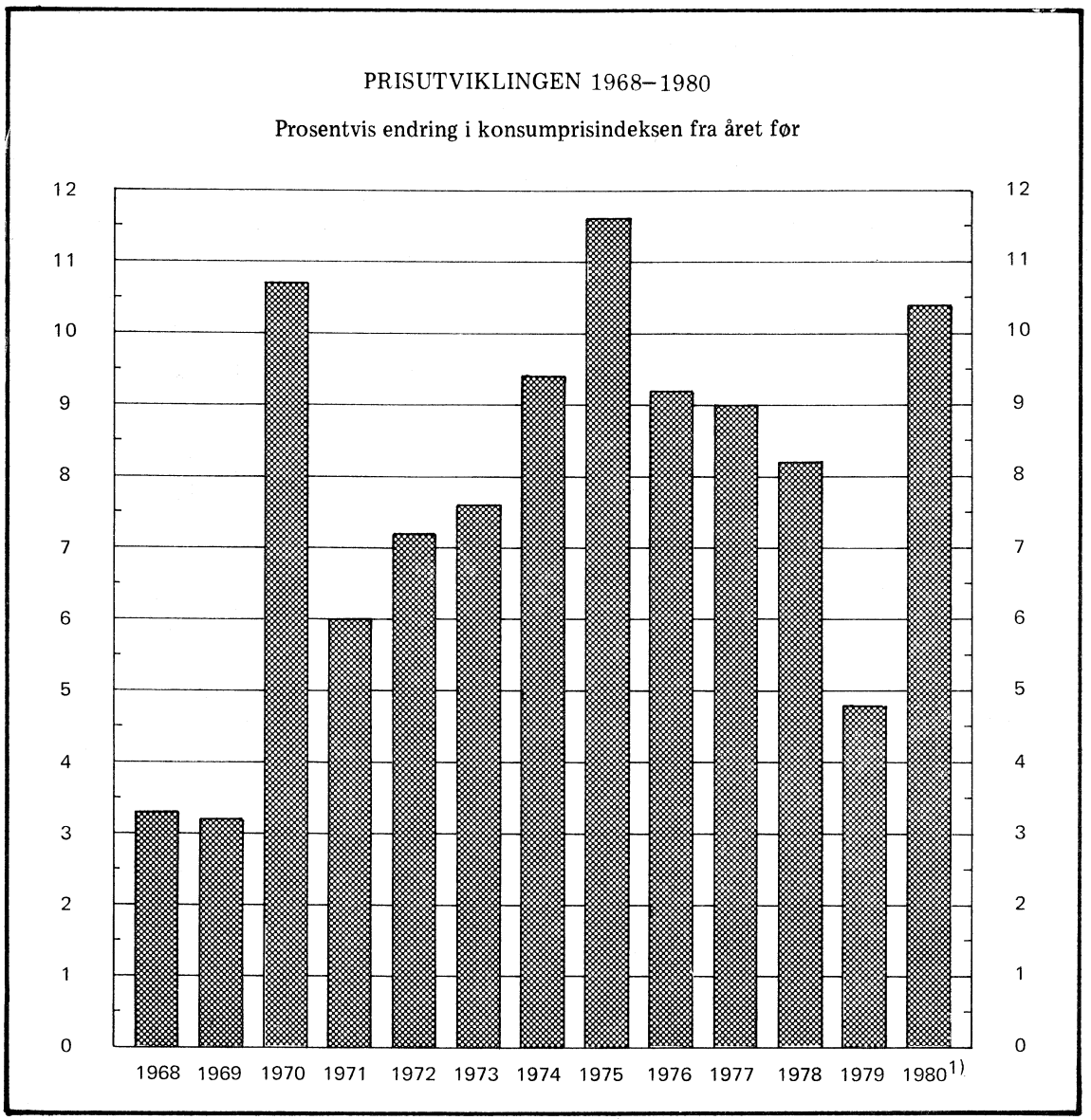

1) Prosentvis endring fra jan.–okt. 1979 til jan.–okt. 1980.

Fig. 20.

gen i disse prisindeksene i årene 1976—1979, for hvert kvartal i 1979 og de tre første kvartalene i 1980.

Tabellen viser også vektene for de forskjellige leveringssektorer. Inntrykket av en slik gruppering etter leveringssektor er at i 1979 kom de sterkeste prisstigningsimpulsene via importerte konsumvarer. I 1980 derimot viste de norskproduserte konsumvarene betydelig sterkere prisstigning enn importvarene. En finere oppdeling viser imidlertid at det var norskproduserte varer som har høyt importinnhold eller råstoff med priser bestemt på verdensmarkedet som steg sterkest i 1980.

Prisindeksen for detaljhandel — konsumprisindeksen gruppert etter næring, som omfatter vel 65 prosent av konsumprisindeksens vektgrunnlag, steg med 12,2 prosent fra desember 1979 til oktober 1980, mot 4,7 prosent i samme periode ett år tidligere. Fra oktober 1979 til oktober 1980 steg prisindeksen for

Tabell 50. *Konsumprisindeksen. De enkelte konsumgruppers bidrag til endringen i totalindeksen oktober 1979—oktober 1980*

Konsumgruppe	Prosentvis andel
Matvarer	*18,9*
Mjøl, gryn og bakervarer	1,6
Kjøtt, kjøttvarer og flesk	5,2
Fisk og fiskevarer	1,4
Mjølk, fløte, ost og egg	5,6
Spisefett og spiseoljer	0,2
Grønnsaker, frukt og bær	1,7
Poteter og varer av poteter	0,5
Sukker	2,2
Kaffe, te, kakao og kokesjokolade	—0,9
Andre matvarer	1,4
Drikkevarer og tobakk	*1,4*
Drikkevarer	1,3
Tobakk	0,1
Klær og skotøy	*9,2*
Bekledningsartikler	6,7
Tøyer og garn mv.	0,7
Skotøy og skoreparasjoner	1,8
Bolig, lys og brensel	*19,3*
Bolig og vedlikeholdsutgifter	10,7
Lys og brensel	8,6
Møbler og husholdningsartikler	*10,2*
Møbler og golvtepper mv.	2,8
Tekstiler og utstyrsvarer mv.	2,6
Komfyrer, kjøleskap og annet elektrisk utstyr	1,1
Kjøkkenredskap, glass, dekketøy mv.	1,7
Diverse husholdningsartikler og tjenester	1,6
Leid hjelp til hjemmet	0,4
Helsepleie	*3,1*
Helsepleie	3,1
Reiser og transport	*19,8*
Kjøp av egne transportmidler	1,4
Drift og vedlikehold av egne transportmidler	13,6
Bruk av offentlige transportmidler	3,2
Porto, telefon og telegrammer	1,6
Fritidssysler og utdanning	*7,9*
Utstyr og tilbehør, inkl. reparasjon	3,0
Offentlige forestillinger og andre tjenester	2,7
Bøker, aviser og tidsskrifter	1,8
Skolegang	0,4
Andre varer og tjenester	*10,2*
Personlig hygiene	1,3
Andre varer, ikke nevnt foran	4,7
Utgifter på restauranter, hoteller, selskapsreiser mv.	4,2
Total	*100,0*

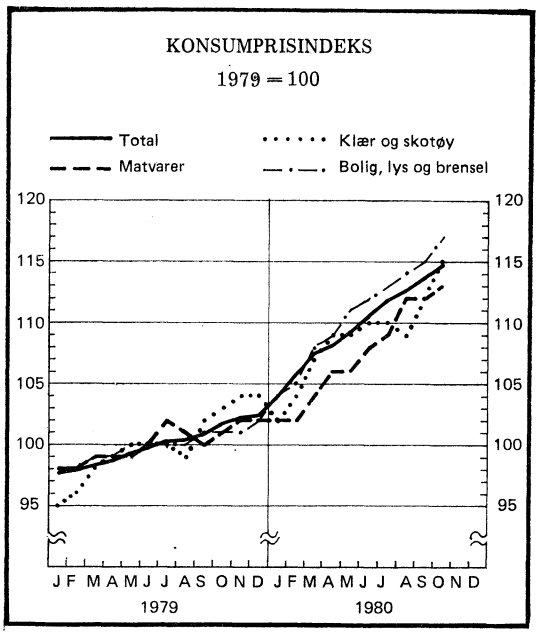

Fig. 21.

detaljhandel med 13,3 prosent, dvs. litt sterkere enn konsumprisindeksen totalt. Se ellers tabell 52.

Engrosprisindeks

Engrosprisindeksen steg med 12,6 prosent i løpet av de ti første månedene av 1980 (fra 15. desember 1979 til 15. oktober 1980) mot 9,0 prosent i samme periode året før. Stigningstakten i forhold til de samme måneder i 1979 var økende i de første åtte måneder av 1980 — fra 13,1 prosent i januar til 15,6 prosent i august. I de to neste måneder avtok takten noe — slik at engrosprisindeksen i oktober 1980 viste en stigning på 14,4 prosent fra oktober 1979. I gjennomsnitt for de ti første månedene i 1980 var engrosprisindeksen 14,7 prosent høyere enn i tilsvarende periode i 1979.

Prisutviklingen for de enkelte varegruppene i engrosprisindeksen framgår av tabell 53. Tabellen viser også prisendringene for varene gruppert etter anvendelsene konsum, investering og vareinnsats i bygg og anlegg.

Produsentprisindeks

I løpet av de ti første månedene av 1980 (fra 15. desember 1979 til 15. oktober 1980) steg produsentprisindeksen med 11,9 prosent, mot 8,4 prosent i samme periode ett år tid-

Tabell 51. *Konsumprisindeks. 1979 = 100. Varer og tjenester etter leveringssektor*

	Jordbruksvarer			Fiskevarer	Andre norskproduserte konsumvarer			
	I alt	Mindre bearbeidde	Mer bearbeidde		I alt	Lite påvirket av verdensmarkedets priser	Påvirket av verdensmarkedet pga. stort importinnhold eller råstoffpris bestemt på verdensmarkedet	Påvirket av verdensmarkedet pga. konkurranse fra utlandet
Vekt (promille)	118,0	72,8	45,2	13,4	353,2	115,2	104,6	133,4
1976	84,8	85,6	83,3	80,6	80,9	79,0	83,4	83,1
1977	87,6	87,3	88,1	89,7	88,2	87,0	91,3	89,8
1978	93,7	93,0	94,9	96,7	95,9	95,6	97,5	97,0
1979	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1979 1. kvartal	99,1	98,5	100,0	98,3	97,8	99,4	95,0	98,4
2. »	100,4	100,7	99,9	99,2	99,1	99,7	98,4	99,1
3. »	100,7	101,2	99,9	100,3	100,4	100,0	100,7	100,4
4. »	99,8	99,6	100,2	102,2	102,7	100,8	105,6	102,0
1980 1. kvartal	101,2	101,1	101,4	104,1	110,1	105,3	122,8	104,3
2. »	105,7	106,1	104,9	107,4	114,0	107,3	130,0	107,3
3. »	110,1	109,9	110,4	112,7	117,3	110,4	134,6	109,8
Oktober	112,6	112,0	113,5	115,4	120,2	112,8	138,4	112,2
Prosentvis endring:								
3. kv. 1979—3. kv. 1980	9,3	8,6	10,5	12,4	16,8	10,4	33,7	9,4
Okt. 1979—okt. 1980	13,6	13,6	13,5	13,1	17,4	12,0	32,1	10,3
Des. 1979—mars 1980	1,8	2,1	1,4	2,4	9,2	5,1	20,8	3,4
Mars 1980—juni 1980	4,4	4,8	3,7	4,4	2,1	1,9	2,3	2,1
Juni 1980—okt. 1980	5,5	4,4	7,4	5,4	4,5	4,4	5,2	3,9

	Importerte konsumvarer			Husleie	Andre tjenester			Total
	I alt	Uten norsk konkurranse	Med norsk konkurranse		I alt	Med arbeidslønn som dominerende prisfaktor	Også med andre viktige priskomponenter	
Vekt (promille)	250,8	139,9	110,9	81,2	183,4	59,6	123,8	1 000,0
1976	79,4	77,9	79,8	84,0	78,6	78,7	78,6	80,9
1977	88,1	87,9	84,1	88,9	88,8	88,2	89,1	88,2
1978	94,3	93,8	90,8	95,5	97,3	96,2	97,8	95,4
1979	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1979 1. kvartal	96,6	96,3	97,0	99,4	98,7	99,7	98,2	97,9
2. »	98,7	98,0	99,5	99,9	99,5	100,0	99,3	99,3
3. »	101,0	101,3	100,6	100,3	100,4	100,0	100,7	100,5
4. »	103,6	104,2	102,8	100,4	101,3	100,2	101,8	102,1
1980 1. kvartal	104,6	105,5	103,3	101,9	103,6	101,5	104,5	105,7
2. »	107,4	106,7	108,2	105,9	107,1	105,4	107,9	109,3
3. »	109,2	108,8	109,7	108,7	112,2	110,7	113,0	112,7
Oktober	111,0	109,4	112,9	110,2	113,2	112,4	113,5	114,8
Prosentvis endring:								
3. kv. 1979—3. kv. 1980	8,1	7,4	9,0	8,4	11,8	10,7	12,2	12,1
Okt. 1979—okt. 1980	7,8	5,9	10,0	9,8	11,9	12,2	11,6	12,9
Des. 1979—mars 1980	2,0	1,4	2,9	4,4	3,1	1,7	3,5	4,9
Mars 1980—juni 1980	2,0	1,1	2,9	3,0	4,9	6,8	4,2	2,9
Juni 1980—okt. 1980	2,6	1,9	3,4	2,0	3,4	3,2	3,4	3,8

Tabell 52. *Prisindeks for detaljhandel. 1979 = 100. Konsumprisindeksen gruppert etter næring*

	I alt	Detaljh. med nærings- og nytelsesmidler	Detaljh. med bekledning- og tekstilvarer	Detaljh. med møbler og innbo	Detaljh. med jern- og fargevarer, glass, steintøy, sportsartikler	Detaljh. med ur, optiske artikler, musikkinstrumenter, gull- og sølvvarer	Detaljh. med motorkjøretøyer og bensin	Detaljh. ellers
1974	67	66	69	77	64	66	66	65
1975	75	76	74	85	73	76	70	74
1976	82	84	79	89	80	83	77	81
1977	89	91	87	94	88	86	82	88
1978	95	97	95	98	94	92	91	95
1979	100	100	100	100	100	100	100	100
1979 1. kvartal	97	99	96	99	97	97	95	98
2. »	99	100	100	99	98	97	99	99
3. »	101	101	101	100	100	101	101	101
4. »	103	101	103	101	107	106	104	102
1980 1. kvartal	106	103	105	103	127	128	111	104
2. »	110	106	110	106	122	135	116	105
3. »	113	110	111	108	121	133	121	109
Oktober	116	112	115	109	123	135	123	114
Prosentvis endring:								
3. kv. 1979–3. kv. 1980	12,5	9,0	10,2	7,3	21,9	32,6	19,5	8,6
Okt. 1979–okt. 1980	13,3	11,1	12,3	8,1	18,7	27,0	18,5	10,8

ligere. Sammenliknet med de tilsvarende måneder i 1979 var prisstigningen økende gjennom første halvår 1980, fra 11,9 prosent i januar til 14,6 prosent i juni. I annet halvår avtok stigningstakten noe slik at oktoberindeksen var 12,9 prosent høyere enn ett år tidligere. I gjennomsnitt for de ti første månedene av 1980 var produsentprisindeksen 13,5 prosent høyere enn i tilsvarende periode i 1979 (se tabell 54).

Prisendringen fra januar—oktober 1979 til januar—oktober 1980 var svært forskjellig for de ulike næringsgruppene. Produsentprisindeksen for bergverksdrift steg med 38,2 prosent, industri med 12,9 prosent og kraftforsyning med 10,8 prosent. Prisendringen for de enkelte næringsgrupper viser at prisstigningen på varer fra typiske eksportnæringer ble markert svakere fra våren 1980 etter den sterke oppgangen vinteren 1979/80.

Prispolitikk og prisregulering

I opplegget for den økonomiske politikken i 1980 ble det lagt stor vekt på å føre videre den forholdsvis gunstige pris- og kostnadsutvikling som var oppnådd i 1979. Målet var at Norge fortsatt skulle ha en lavere prisstigning enn de fleste industriland. Prisstoppforskriftene som hadde vært gjeldende i nærmere to år, ble opphevet fra årsskiftet 1979/80 og avløst av midlertidige forskrifter om prisberegning og meldeplikt, gitt i kongelig resolusjon av 23. november 1979. Hovedbestemmelsene i de nye forskriftene, som gjaldt fra 1. januar 1980, er beskrevet i Økonomisk utsyn over året 1979.

Retningslinjene for prismyndighetenes virksomhet (kongelig resolusjon av 18. januar 1980) bar preg av overgangen fra prisstoppforskrifter til forskrifter om prisberegning og meldeplikt. En rekke faktorer virket i retning av et sterkt prispress fra 1979 til 1980. Det gjaldt bl.a. prisstigningsimpulser utenfra, opphevingen av inntektsstoppen fra årsskiftet, vårens inntektsoppgjør og en del økninger i offentlige priser og avgifter. Prismyndighetene ble derfor pålagt å treffe tiltak med sikte på å dempe tendensen til prisstigning og å medvirke til et moderat inntektsoppgjør våren 1980.

I løpet av våren og sommeren 1980 ble forskriftene av 23. november 1979 om prisberegning og meldeplikt endret flere ganger. Med virkning fra 1. mai kunne de næringsdrivende regne tillegg i sine priser for å dekke generelle lønnstillegg og lavlønnstillegg innenfor de rammer som ble bestemt i tariff-

Tabell 53. *Engrosprisindeks. 1977 = 100*

	Total-indeks	Matvarer	Drikke-varer og tobakk	Råvarer, ikke spiselige unntatt brensels-stoffer	Brensels-stoffer, brensel-olje og elektrisk kraft	Dyre- og plante-fett, voks	Kjemi-kalier	Bear-beidde varer, hoveds. gruppert etter materiale	Maskiner og trans-port-midler	For-skjellige ferdig-varer	Engrosprisindeks etter anvendelse		
											Konsum	Inves-tering	Vare-innsats i bygg og anlegg
1973	67	69	74	64	52	70	63	69	71	72	71	69	68
1974	80	78	78	79	73	108	79	84	78	82	78	75	82
1975	87	87	87	91	81	87	89	88	87	88	87	85	87
1976	94	94	95	97	91	86	94	94	95	93	93	95	93
1977	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1978	105	106	110	95	106	108	104	105	107	107	107	107	105
1979	114	111	112	103	130	116	116	111	114	114	114	113	110
1979 1. kvartal	109	109	112	99	115	113	109	108	112	111	111	111	107
2. »	112	110	112	102	125	116	115	110	113	113	113	112	109
3. »	115	111	112	105	135	116	119	112	115	115	115	113	110
4. »	119	113	113	107	144	118	121	115	117	118	117	116	113
1980 1. kvartal	125	116	114	111	166	116	127	120	120	123	121	118	117
2. »	129	121	115	115	177	114	131	122	122	126	125	120	123
3. »	133	127	117	120	183	115	132	125	124	129	129	122	126
Oktober	135	131	118	121	185	117	132	126	125	131	131	124	128
Prosentvis endring:													
3. kv. 1979–3. kv. 1980	15,2	14,1	4,6	14,4	36,3	— 0,6	11,2	11,5	7,9	11,7	12,7	7,9	14,2
Okt. 1979–okt. 1980	14,4	16,1	4,9	14,9	30,7	— 0,6	9,8	10,4	7,0	11,6	13,1	7,2	14,3

Tabell 54. *Produsentprisindeks. 1977 = 100*

	1979				1980			Prosentvis endring	
	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	Okt. 1979–okt. 1980	Jan-okt. 1979–jan.-okt. 1980
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning ...	108	110	113	116	122	125	129	12,9	13,5
Bergverksdrift	102	110	122	128	148	155	163	26,7	38,2
Bryting og utvinning av malm	97	104	104	106	126	126	128	17,0	23,9
Industri	107	109	112	115	120	124	127	12,6	12,9
Produksjon av næringsmidler, drikkevarer og tobakk	110	110	110	112	113	118	122	12,4	7,5
Prod. av tekstilvarer, bekledningsvarer, lær og lærvarer	108	108	110	112	115	117	120	9,3	8,2
Prod. av trevarer	104	105	106	110	113	119	123	16,4	12,8
Treforedling, grafisk prod. og forlagsvirksomhet	102	102	104	106	109	112	114	10,4	8,9
Prod. av kjem. prod., mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter	106	112	119	125	134	141	147	19,5	24,6
Prod. av mineralske produkter	107	107	108	110	114	120	123	15,4	11,1
Prod. av metaller	108	114	123	129	138	138	139	7,7	19,0
Prod. av verkstedprodukter	107	108	109	111	115	118	121	10,3	9,0
Kraftforsyning	119	119	121	122	131	132	133	10,6	10,8

oppgjøret mellom LO og N.A.F. Dette ble endret i kongelig resolusjon av 18. juli 1980. Fra denne dato kunne produsentene regne tillegg i sine priser for de faktiske lønnstillegg etter 1. mai 1980 som var lovlige etter inntektsreguleringsloven av 21. desember 1979. Uten godkjenning av Prisdirektoratet kunne det imidlertid ikke regnes pristillegg for lønnsøkning utover 7,5 prosent av lønnen pr. 31. mars 1980. For det generelle tillegget og lavlønnstillegget innenfor rammen av tariffoppgjøret kunne pristillegg gjøres uten søknad. Pristillegg kunne også foretas for å dekke økte sosiale kostnader som følge av lønnsøkninger.

Reglene om avansestopp (i prosent) pr. 31. desember 1979 ble i hovedsak opprettholdt, men endret noe fra 20. juni 1980 ved at det bl.a. ble adgang til å selge lagervarer til samme pris som dyrere, nyinnkjøpte varer. På grunn av prisutviklingen på gull- og sølvvarer på det internasjonale marked var dette godkjent allerede i januar 1980 for disse varene.

Mellom Staten og jordbruksorganisasjonene ble det inngått ny jordbruksavtale for tidsrommet 1. juli 1980—30. juni 1982. Tidligere på året var det avtalt et tilleggsoppgjør gjeldende fra 1. april 1980. For det første avtaleåret — 1. juli 1980—30. juni 1981 — fikk avtalen en ramme på 1 450 mill. kr. Av dette ble 620 mill. kr dekket ved høyere markedspriser og 830 mill. kr finansiert over statsbudsjettet. I sammenheng med tilleggsavtalen 1. april 1980 ble halvparten av tilleggene i løpet av perioden 1. januar 1980—30. juni 1981 dekket ved høyere forbrukerpriser.

I tillegg til endringene i selve forskriftene om prisberegning og meldeplikt av 23. november 1979 ble det i løpet av året gitt en rekke særskilte bestemmelser om gjennomføring av og unntak fra forskriftene.

I kongelig resolusjon av 26. oktober 1979 var det gitt særskilte forskrifter for prisøkning på elektrisk kraft og for høyere priser på kommunale og fylkeskommunale ytelser gjeldende fra 1. januar 1980.

For husleie ble det også gjort særskilte unntak fra forskriftene. I hovedsak gikk de ut på at husleien pr. 31. desember 1979 kunne økes med 6 prosent og at husleie i førkrigsboliger kunne økes med 10 prosent fra 1. juni 1980.

De varer og tjenester som ble særbehandlet i forhold til prisstoppforskriftene i 1979, ble det gitt særskilte bestemmelser for i forskriftene om prisberegning og meldeplikt. Kontrakter med prisreguleringsklausul for utføring av arbeider i verkstedindustrien, bygge- og anleggsarbeider, ferdighus og andre typehus av tre og byggesett til slike ble unntatt fra forskriftene 1. mai 1980. For varer og tjenester som ble framstilt eller utført spesielt til bruk på den norske kontinentalsokkelen og levering av petroleum fra denne, gjaldt unntaket fra 1. januar 1980. Andre varer og tjenester som det ble gitt unntaksbestemmelser for, var bl.a. trelast, skurtømmer, ukeblader, overnatting og pensjon på hoteller og pensjonater og ikke maksimalprisregulerte baker- og konditorvarer.

Maksimalpriser gjelder fortsatt for mjølk og fløte, sement, kunstgjødsel, drosje- og lastebilkjøring og for de vanligste brødsorter. Brødprisene ble endret tre ganger i løpet av 1980, prisene på sement fire ganger, mens drosjetakstene ble endret to ganger i løpet av året.

For salg av bilbensin og autodiesel gjelder forskrifter om maksimale forhandleravanser. Disse ble endret fire ganger i løpet av 1980. Fra 1. januar 1980 ble bensinavgiften økt med 20 øre pr. liter for bensin 94 oktan eller høyere og med 16 øre pr. liter for bensin under 94 oktan. Mineraloljeavgiften ble økt med 1 øre pr. liter for autodiesel, fyringsolje nr. 1 og gassolje. Samtidig ble det innført merverdiavgift på elektrisitetsavgiften til Staten.

I statsbudsjettet for 1981 er det forslag om å redusere forbrukersubsidiene og momskompensasjon på en del varer.

I kongelig resolusjon av 21. november 1980 ble forskriftene om prisberegning og meldeplikt av 23. november 1979 opphevet og erstattet av nye forskrifter. Hovedinnholdet i de nye forskriftene var at den generelle pris- og avanseregulering ble opphevet, men for produsenter med mer enn 15 mill. kr i omsetning i 1979 ble det innført meldeplikt om prisforhøyelser med en måneds varsel.

Lønnsutviklingen

Høsten 1979 foregikk det drøftinger mellom regjeringen og organisasjonene i arbeids- og næringslivet blant annet om inntekts- og prisutviklingen i 1980. Lov om pris- og inntektsstopp av 17. november 1978 med utgangspunkt i pris- og lønnsnivået pr. 12. september samme år løp ut 31. desember 1979, og fra 1. januar 1980 trådte derfor de bestående tariffavtaler i kraft igjen. Det var enighet mellom regjeringen og organisasjonene om at organisasjonene burde ha et betydelig ansvar for den inntektspolitiske utvikling. Det måtte vises moderasjon ved inntektsoppgjørene for å oppnå en fortsatt dempet pris- og kostnadsutvikling. Det var en forutsetning at landsomfattende arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner skulle forhandle som vanlig om inntektsutviklingen i 1980. Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Arbeidsgiverforening ble i november 1979 enige om en protokoll som tok sikte på å regulere lønnstilleggene i tiden fram til våroppgjøret 1980.

I desember 1979 ble det vedtatt en midlertidig lov om inntektsregulering som gjelder fra 1. januar 1980 til 31. mars 1982. Loven tar sikte på å hindre at arbeidstakergrupper som ikke kommer inn under tariffavtaler hvor landsomfattende arbeidsgiverorganisasjoner eller arbeidstakerorganisasjoner er parter, får en sterkere inntektsøkning enn arbeidstakere som kommer inn under slike avtaler. Til utfylling av loven ble det gitt flere sett forskrifter, blant annet for å regulere inntektsøkningen for arbeidstakere som ikke omfattes av tariffavtale hvor landsomfattende arbeidsgiver- eller arbeidstakerorganisasjon er part. Det ble gitt adgang til å gi lønnstillegg innen rammen av de tariffmessige tillegg som blir gitt i hovedoppgjøret mellom N.A.F. og LO. Dersom det har vært vanlig praksis å følge reguleringene i andre tariffavtaler hvor landsomfattende arbeidstaker- eller arbeidsgiverorganisasjoner er part, f.eks. oppgjøret for de statsansatte, kan disse avtaler fortsatt følges.

Våroppgjøret mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge ble lagt opp som et kombinert og samordnet oppgjør, men i motsetning til tidligere slike oppgjør, ble det ført forbundsvise tilpasningsforhandlinger med konfliktmulighet hvis disse forhandlinger ikke førte fram.

Tabell 55. *Tariffbestemt lønnsøkning og lønnsglidning for voksne mannlige arbeidere i industrien*[1]

	Tariff-bestemte tillegg	Lønns-glidning	Lønns-økning i alt
	Pst.	Pst.	Pst.
1. kvartal 1963—1. kvartal 1964	3,1	2,6	5,7
1. » 1964—1. » 1965	4,8	3,7	8,5
1. » 1965—1. » 1966	3,1	3,3	6,4
1. » 1966—1. » 1967	4,6	4,2	8,8
1. » 1967—1. » 1968	3,0	3,6	6,6
1. » 1968—1. » 1969	[2] 8,1	4,0	12,1
1. » 1969—1. » 1970	–	6,0	6,0
1. » 1970—1. » 1971	8,7	6,9	15,6
1. » 1971—1. » 1972	4,4	4,9	9,3
1. » 1972—1. » 1973	3,8	5,8	9,6
1. » 1973—1. » 1974	4,9	7,3	12,2
1. » 1974—1. » 1975	17,2	8,0	25,2
1. » 1975—1. » 1976	8,9	4,1	13,0
1. » 1976—1. » 1977	[2] 9,4	6,2	15,6
1. » 1977—1. » 1978	2,9	6,8	9,7
1. » 1978—1. » 1979	1,8	3,5	5,3
1. » 1979—1. » 1980	–	2,2	2,2

[1] Beregnet på grunnlag av Norsk Arbeidsgiverforenings statistikk over gjennomsnittlig timefortjeneste, ikke medregnet betaling for bevegelige helge- og høytidsdager. Offshorearbeidere er tatt med. [2] Medregnet kompensasjon for arbeidstidsforkortelsen.

Forhandlingene mellom de to hovedorganisasjonene endte i april med et anbefalt forslag fra Riksmeklingsmannen om en økonomisk ramme for oppgjøret på 8 prosent fra 1980 til 1981.

Det ble gitt et generelt tillegg på kr 1,79 pr. time. Det ble innført en lavlønnsordning med to former for tillegg; et vanlig lavlønnstillegg fra 1. april og et garantitillegg fra 1. oktober 1980.

Lavlønnstillegget ble gitt etter skala varierende fra kr 0,50 til kr 3,00 pr. time ved de bedrifter hvor gjennomsnittsfortjenesten var lavere enn 90 prosent av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn i 3. kvartal 1979.

Garantitillegg gis i de bedrifter som pr. 1. oktober 1980 har et gjennomsnittlig lønnsnivå som er lavere enn 85 prosent av industriens gjennomsnitt i siste kjente kvartalsstatistikk. Beregning og fordeling av lavlønnstilleggene skulle foretas bedriftsvis dersom ikke noe annet ble avtalt under de forbundsvise forhandlinger.

Videre går det fram av meklingsforslaget at hvis lønnsglidningen i gjennomsnitt for de bedrifter som går inn under forslaget utgjør mer enn 3 prosent i 1980, skal det for 2. avtaleår innføres et «tak» på glidningen. Størrelsen av dette taket skal det forhandles om. Det skal bare være anledning til lokale forhandlinger en gang hvert avtaleår.

Etter Riksmeklingsmannens forslag skal lavlønnsordningen (både lavlønnstillegg og garantitillegg) finansieres av arbeidstakerne og av lavlønnsbedriftene med en halvpart på hver. Alle arbeidstakere, så vel ved lavlønns- som høylønnsbedrifter, trekkes i første avtaleår for kr 0,19 pr. time som overføres til et lavlønnsfond. Lavlønnsbedriftene som gir tillegg i 1. avtaleår skal maksimalt betale kr 0,88 pr. time. Tillegg utover kr 0,88 pr. time refunderes fra lavlønnsfondet.

Før utløpet av første avtaleår (1. april 1981) skal det opptas forhandlinger om eventuell lønnsregulering for 2. avtaleår.

I tillegg til de lønnsforbedringer som ble gitt ved Riksmeklingsmannens forslag, ble det fra statens side gitt 0,6 prosent skattelettelse (på årsbasis), økt barnetrygd og økte skattefradrag for fagforeningskontingent og kollektiv forsikring.

Det ble ført forbundsvise tilpasningsforhandlinger om fordelingen av det generelle tillegg og lavlønnstillegget for hvert enkelt overenskomstområde. Først da disse forhandlinger var avsluttet, ble forslagene til nye avtaler godtatt ved uravstemning 25. juni 1980.

Ved tilpasningsforhandlingene for ansatte i hotell- og restaurantvirksomhet ble det generelle tillegget redusert til kr 1,35 pr. time. Differansen mellom kr 1,79 og kr 1,35 ble brukt til andre tariffmessige forbedringer. Videre ble det gitt et lavlønnstillegg på kr 2,30 pr. time til alle fastlønte. Fra 1. oktober 1980 ble det i henhold til rammeavtalen gitt garantitillegg.

Tabell 56. *Lønnsutviklingen for enkelte grupper av lønnstakere*

	Tids-enhet	Gjennomsnittsfortjeneste i kroner			Prosentvis endring fra året før		
		1978	1979	1980	1978	1979	1980
Menn							
Jordbruk[1]							
Månedslønte ansatte	Måned	5 054	5 092	..	10,3	0,8	..
Timelønte ansatte	Time	26,55	27,09	..	7,6	2,0	..
Industri							
Voksne arbeidere	»	36,44	37,47	[2] 39,44	7,9	2,8	4,4
Tekniske funksjonærer[4]	Måned	8 906	8 944	10 215	8,0	0,4	14,2
Kontorfunksjonærer[4]	»	8 321	8 424	9 584	8,3	1,2	13,8
Arbeidere i privat bygge- og anleggsvirksomhet	Time	43,13	44,97	[2] 47,03	9,4	4,3	[3] 4,7
Losse- og lastearbeidere	»	43,99	46,82	[2] 47,53	8,5	6,4	[3] 3,0
Utenriksfart, voksne sjømenn[5]	Måned	10 386	11 189	11 779	7,4	7,7	5,3
Innenriksfart, voksne sjømenn[6]	»	5 870	5 896	..	.	0,4	..
Privat landtransport, voksne arbeidere	Time	33,40	35,17	[2] 37,69	7,1	5,3	[3] 5,8
Varehandel[7]							
Kontorfunksjonærer	Måned	7 293	[4] 7 754	..	12,1	..	.
Butikkfunksjonærer	»	5 215	[4] 5 589	..	12,7	..	.
Lagerfunksjonærer	»	5 335	[4] 5 673	..	12,4	..	.
Bankvirksomhet, ansatte i alt[4]	»	7 083	7 227	8 380	8,2	2,0	16,0
Forsikringsvirksomhet, ansatte i alt[4]	»	9 090	9 134	10 472	7,7	0,5	14,7
Statens embets- og tjenestemenn[8]	»	7 171	7 125	..	7,4	— 0,6	..
Kvinner							
Jordbruk[1]							
Timelønte ansatte	Time	24,74	25,27	..	5,3	2,1	..
Industri							
Voksne arbeidere	»	29,24	30,15	[2] 31,78	8,5	3,1	5,4
Kontorfunksjonærer[4]	Måned	5 243	5 250	6 127	9,5	0,1	16,7
Varehandel[7]							
Kontorfunksjonærer	»	4 865	[4] 5 207	..	12,7	..	.
Butikkfunksjonærer	»	3 978	[4] 4 321	..	13,4	..	.
Bankvirksomhet, ansatte i alt[4]	»	5 231	5 401	6 310	8,8	3,2	16,8
Forsikringsvirksomhet, ansatte i alt[4]	»	5 682	5 687	6 680	10,9	0,1	17,5
Statens embets- og tjenestemenn[8]	»	5 723	5 704	..	8,5	— 0,3	..

[1] September. [2] 2. kvartals oppgaver. [3] Stigningen fra 2. kv. 1978 til 2. kv. 1979. [4] Pr. 1. september. [5] Mars. [6] November. [7] Pr. 1. mars. [8] Pr. 1. oktober.

Tilpasningsforhandlingene for Norsk Sjømannsforbunds tariffområde i innenriksfart gav et generelt tillegg og et lavlønnstillegg på netto kr 770,— pr. måned. I tillegg kom kr 33,— pr. måned som innbetaling til Lavlønnsfondet. Garantitillegget fra 1. oktober 1980 ble gitt med kr 690,— pr. måned. Dette beløp skal i sin helhet dekkes av Lavlønnsfondet.

Parallelt med forhandlingene mellom LO og N.A.F. foregikk forhandlinger for andre landsomfattende avtaler.

I jordbruket gav Riksmeklingsmannens forslag til nye tariffavtaler et generelt tillegg på kr 2,01 pr. time til voksne arbeidere. Det ble gitt et lavlønnstillegg på kr 1,60 pr. time, og dessuten ble det gitt kompensasjon for svakere lønnsutvikling enn industriarbeidernes.

I skogbruket ble etter langvarig mekling Riksmeklingsmannens forslag vedtatt av partene. Den nye avtalen gav et tillegg til hogstarbeid på akkord på 11,1 prosent. Kjørere fikk et tillegg på 14,5 prosent.

Ansatte i jordbruk og skogbruk er ikke

med i ordningen med lavlønnsfond. Bestemmelsene i avtalene mellom LO og N.A.F. om garantitillegg pr. 1. oktober 1980 skal tilpasses, og eventuelle lavlønnstillegg skal dekkes av arbeidsgiver. Også når det gjelder regulering etter 1. avtaleår vises til bestemmelsene i avtalene mellom LO og N.A.F.

I varehandel fikk den nye avtalen mellom Handelens Arbeidsgiverforening og Handel og Kontor i Norge virkning fra 1. april 1980. Ansatte som lønnes etter tariffens lønnsskala fikk et tillegg som varierer fra 22,1 prosent på det laveste lønnstrinnet til 18,8 prosent på det høyeste. Ansatte med personlig lønn fikk et tillegg som varierte fra 13 prosent for de lavest lønte til 8,5 prosent for de høyest lønte. Partene ble høsten 1977 enige om en lønnsutviklingsgaranti som skulle heve lønnsnivået i varehandel til 95 prosent av nivået i industrien. Avstanden mellom dette målet og gjennomsnittsnivået i varehandel skal reduseres med halvparten i 1980. Det foreligger en spesiell avtale mellom partene om beregningsgrunnlaget for sammenlikningen av lønnsnivået i varehandel og industri.

I april kom staten og arbeidstakerorganisasjonene, bortsett fra Akademikernes Fellesorganisasjon, fram til et forslag til tariffoppgjør for statsansatte. Forslaget ble ved uravstemning vedtatt av Statstjenestemannskartellet og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund, men ble forkastet av Norsk Lærerlag. Forslaget gav et generelt tillegg på 11,3 prosent. Fra lønnstrinn 12 til og med lønnstrinn 20 ble det gitt et ekstra kronetillegg med kr 900,— på lønnstrinn 12 og kr 150,— på lønnstrinn 20. Begynnerlønnen ble foreslått hevet ett trinn fra lønnstrinn 5 til lønnstrinn 6. Lønnsstigene i lønnstrinnene 6 til 13 fikk en raskere opprykkstakt.

Høsten 1980 skal det være justerings- og normeringsforhandlinger. Rammen for disse forhandlinger er 0,8 prosent. Pr. 1. mai innebar oppgjøret en lønnsvekst på 13,6 prosent.

Både når det gjelder Akademikernes Fellesorganisasjon og Norsk Lærerlag ble det vedtatt lover om bruk av tvungen lønnsnemnd.

Rikslønnsnemnda slo i begge tilfelle fast at oppgjøret for de øvrige organisasjoner i staten også skulle gjelde for disse to organisasjoner.

Oppgjøret for ansatte i kommunene (utenom Oslo og Bærum) ble også løst ved forhandlinger mellom partene så nær som for ansatte tilsluttet Norsk Sykepleierforbund. De ansatte i kommunene fikk stort sett samme tillegg som ansatte i staten. Justeringsoppgjøret, dvs. justering av lønnsnivået for enkelte stillinger, ble fastlagt samtidig med forhandlingene om de generelle tillegg. Den økonomiske ramme for kommuneoppgjøret pr. 1. mai 1980 var 15,5 prosent. Norsk Sykepleierforbund forkastet forhandlingsforslaget. Etter at mekling heller ikke førte fram, ble lov om tvungen lønnsnemnd vedtatt. Kjennelse i Rikslønnsnemnda faller 20. november 1980.

I bankvirksomhet fikk de ansatte med virkning fra 1. mai 1980 et generelt tillegg på 10,5 prosent. Fra 1. oktober 1980 ble det gitt et lavlønnstillegg som varierte fra kr 2 700,— til kr 300,— på de 9 laveste satsene i regulativet. Den lønnsmessige økning i alt fra 1. mai 1980 er beregnet til nær 11 prosent.

I forsikringsvirksomhet fikk de ansatte et generelt tillegg på 11,2 prosent. De lavest lønte fikk noe mer enn dette. Den økonomiske ramme for oppgjøret ble om lag som for statsansatte.

Overenskomstene for ansatte i utenriksfart løp ut 1. november 1980, og forhandlingene pågikk i november.

Den lønnsøkning som finner sted utover de tariffbestemte endringer (lønnsglidningen) beregnes for industriarbeidere som differansen mellom den totale lønnsøkning og den tariffbestemte økning. Lønnsglidningen vil være påvirket av faktorer som fastsetting av akkordsatser og premielønn, ansiennitetstillegg, innføring av og endring i personlige tillegg til minstelønnssatser, endringer i omfanget av overtidsarbeid o.a. Tabell 55 viser den samlede årlige lønnsøkning fra 1965 for mannlige industriarbeidere, fordelt på tariffbestemte tillegg og lønnsglidning. Fra 1. kvartal 1979 til 1. kvartal 1980 var lønnsglidningen 2,2 prosent. Meklingsforslaget til de nye tariffavtaler ble først endelig vedtatt 25. juni 1980. Utslagene av årets tariffoppgjør vil derfor bare delvis komme med i statistikken for 2. kvartal, og statistikken for 3. kvartal vil inneholde etterbetalinger som refererer seg til 2. kvartal. Det er blitt innhentet tilleggsopplysninger om disse forhold, men beregningene av lønnsøkning og lønnsglidning vil vel likevel bli noe usikre. Med dette forbehold ser det ut til at statistikken for 2. og 3. kvartal viser høyere lønnsglidning enn 1. kvartal.

Offentlige finanser og kredittmarked

Offentlige finanser

Utviklingen i offentlig forvaltnings inntekter og utgifter

Den offentlige forvaltnings samlede inntekter for 1980 er anslått til 153 358 mill. kroner. Sammenliknet med tilsvarende regnskapstall for 1979 gir dette en økning på 29 064 mill. kroner eller 23,4 prosent. I tabell 57, del A, gis det er oversikt over inntektene gruppert etter mottakende sektor og etter inntektsart. Denne tabellen er stilt opp etter nasjonalregnskapets definisjoner. Dette innebærer blant annet at forvaltningens inntekter gjennom salg av varer og tjenester (gebyrer) ikke er tatt med som inntekt, men er ført på utgiftssiden som en negativ komponent av det offentlige konsum.

De samlede bruttoskatter som omfatter *påløpte* direkte og indirekte skatter (medregnet kompensert merverdiavgift på matvarer) samt trygde- og pensjonspremier, er for 1980 anslått til 142 368 mill. kroner. Anslaget er 27 636 mill. kr, eller 24,1 prosent høyere enn tilsvarende tall for 1979. Målt i prosent av bruttonasjonalproduktet utgjorde bruttoskattene 50,3 prosent i 1980, mens de tilsvarende andeler for 1979 og 1978 var henholdsvis 48,5 og 48,6 prosent. Bruttoskattene er sterkt påvirket av utviklingen av skatter og avgifter på oljevirksomheten i Nordsjøen. De samlede påløpte direkte og indirekte skatter på utvinning av petroleum for 1980 er anslått til 25 300 mill. kr mot 9 923 mill. kr i 1979. Den sterke veksten fra 1979 til 1980 skyldes dels at produksjonsverdien av olje og gass har økt, men skattereglene er også blitt endret. Blant annet er satsen for særskatt på oljeinntekter blitt hevet.

Ser vi på «oljeskattenes» andel av forvaltningens samlede inntekter var denne 5,4 prosent i 1978, 8,0 prosent i 1979 og 16,5 prosent i 1980.

De påløpte indirekte skattene er for 1980 anslått til 47 549 mill. kr, en økning på 16,4 prosent fra 1979. I tabell 58 gis det en oversikt over de indirekte skatter for 1978—1980 fordelt på de viktigste typer av avgifter.

Den offentlige forvaltnings utgifter er fordelt etter betalende sektor og etter utgiftsart i tabell 57, del B. Tabellen viser at etter nasjonalregnskapets definisjoner er de samlede utgifter for 1980 anslått til 130 547 mill. kroner. Dette gir en økning på 18 493 mill. kr, eller 16,5 prosent fra året før.

En vesentlig del av disse utgiftene består av ulike typer overføringer til husholdninger, private og statlige foretak og utlandet. De totale overføringene fra den offentlige forvaltning for 1980 er anslått til 76 894 mill. kr. Dette er 11 569 mill. kr, eller 17,7 prosent høyere enn for 1979. Den tilsvarende økning fra 1978 til 1979 var 7 346 mill. kr eller 12,7 prosent.

Ser vi på utviklingen av de viktigste typer av overføringer fra 1979 til 1980, er renteutgiftene anslått å øke med 28,6 prosent, subsidiene med 19,4 prosent, stønadene til private konsumenter med 13,8 prosent og overføringene til utlandet med 9,2 prosent. Den sterke veksten i renteutgiftene har til dels sammenheng med økte rentesatser, men skyldes vesentlig at den offentlige gjelden har økt.

Den offentlige forvaltnings utgifter til offentlig konsum er for 1980 anslått til 53 653 mill. kroner. Denne utgiftsposten består av lønnskostnader, utgifter til varer og tjenester til den løpende drift, militære anskaffelser og anleggsarbeider, og et beregnet kapitalslit for offentlig konsumkapital, mens inntekter av gebyrer er trukket fra.

Det offentlige konsums andel av bruttonasjonalproduktet utgjorde 19,0 prosent i 1980, mens de tilsvarende andeler for 1979 og 1978 var henholdsvis 19,7 og 20,4 prosent. Regnet i forhold til bruttonasjonalproduktet er andelen for både statlig sivilt, statlig militært og kommunalt konsum blitt noe redusert fra 1978 til 1980.

I verdi økte det offentlige konsum fra 1979 til 1980 med 6 924 mill. kroner eller 14,8 prosent. Deflatert med nasjonalregnskapets prisindekser gir dette en volumvekst på 3,8 prosent. Fra 1978 til 1979 økte det offentlige konsum i volum med 3,9 prosent, mens den tilsvarende økningen fra 1977 til 1978 var 5,3 prosent.

Tabell 57. *Den offentlige forvaltnings inntekter og utgifter, etter art. Beløp i mill. kr*

Inntektsart	Mottakende sektor														
	Offentlig forvaltning			1 Statskassen[3]			2 Andre statsregnskap[4]			3 Trygdeforvaltningen			4 Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak		
	1978	1979*	1980*	1978	1979	1980*	1978	1979	1980*	1978	1979	1980*	1978	1979*	1980*
A. Inntekter															
1. Driftsresultat i kommuneforetak	1 348	1 629	1 486	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1 348	1 629	1 486
2. Renter	6 604	7 674	9 327	4 547	5 332	6 756	169	212	250	1 110	1 249	1 351	778	881	970
3. Aksjeutbytte	109	81	99	85	80	98	24	1	1	–	–	–	–	–	–
4. Utbytte på eierkapital i Statens forretningsdrift	2	80	3	2	80	3	–	–	–	–	–	–	–	–	–
5. Indirekte skatter[1]	37 946	40 866	47 549	36 662	38 841	46 170	1 032	1 027	787	78	157	172	419	451	500
Merverdiavgift og avgift på investeringer fratrukket kompensert merverdiavgift på matvarer	23 108	24 116	26 892	23 232	23 667	27 200	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Kompensert merverdiavgift på matvarer	1 096	1 364	1 500	1 155	1 317	1 365	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Toll	584	559	680	263	238	680	321	321	–	–	–	–	–	–	–
Avgift på utvinning av petroleum	1 310	1 709	3 700	1 310	1 709	3 700	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Andre indirekte skatter	11 848	13 118	14 777	10 702	11 910	13 225	711	706	787	78	157	172	419	451	500
7. Trygde- og pensjonspremier[1]	27 757	29 910	32 746	–	–	–	1 708	1 742	1 776	25 082	27 835	30 423	–	–	–
Medlemspremie	9 719	11 115	11 816	–	–	–	435	466	475	8 485	10 463	11 399	–	–	–
Arbeidsgiveravgift	18 038	18 795	20 930	–	–	–	1 273	1 276	1 301	16 597	17 372	19 024	–	–	–
8. Direkte skatter[1]	37 900	43 956	62 073	11 219	14 514	26 098	978	1 784	2 165	–	–	–	22 073	22 793	24 200
Ordinær skatt på inntekt og formue unntatt for utvinning av petroleum	31 248	32 639	36 910	8 310	9 168	11 000	–	–	–	–	–	–	21 535	22 218	23 550
Direkte skatt på utvinning av petroleum	4 747	8 214	21 600	2 555	4 891	14 500	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Avgift på arv og gaver	103	108	130	103	108	130	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Årsavgift på motorvogner[2]	251	341	461	251	341	461	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Fellesskatt til skattefordelingsfondet	969	2 034	2 270	–	–	–	934	1 745	2 120	–	–	–	–	–	–
Andre direkte skatter	582	620	702	–	6	7	44	39	45	–	–	–	538	575	650
10. Bøter inndragninger mv.	66	98	75	66	98	75	–	–	–	–	–	–	–	–	–
11. Andre overføringer	–	–	–	722	837	1 042	3 178	2 730	2 731	6 423	6 963	10 939	12 973	14 319	17 815
1. Statskassen	–	–	–	–	–	–	3 098	2 703	2 660	6 042	6 775	10 847	6 337	6 769	7 450
2. Andre statsregnskap	–	–	–	93	45	46	–	–	–	6	6	7	2 529	2 883	3 120
3. Trygdeforvaltningen	–	–	–	259	363	16	3	3	4	–	–	–	4 107	4 667	7 245
4. Kommuneforvaltningen/foretak	–	–	–	370	429	980	77	24	67	375	182	85	–	–	–
I. Inntekter i alt	111732	124294	153358	53 303	59 782	80 242	7 089	7 496	7 710	32 693	36 204	42 885	37 591	40 073	44 971
Spesifikasjoner															
Skatter og avgifter på utvinning av petroleum	6 057	9 923	25 300	3 865	6 600	18 200	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Brutto skatter i alt 5+7+8	103603	114732	142368	47 881	53 355	72 268	3 718	4 553	4 728	25 160	27 992	30 595	22 492	23 244	24 700
Brutto skatter i alt i prosent av BNP	48,6	48,5	50,0	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..

[1] I kolonnen for offentlig forvaltning er det ført påløpne skatter og avgifter, i resten av kolonnene føres bokførte skatter og avgifter. [2] Her føres den del av årsavgiften som betales av private konsumenter. [3] Statskassen omfatter Statens bevilgningsregnskap. [4] Andre statsregnskap omfatter ikke sektor for skatteinnkreving.

(Fortsettes neste side).

Tabell 57 (forts.). *Den offentlige forvaltnings inntekter og utgifter, etter art. Beløp i mill. kr.*

Utgiftsart	Betalende sektor														
	Offentlig forvaltning			1 Statskassen			2 Andre statsregnskap			3 Trygdeforvaltningen			4 Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak		
	1978	1979*	1980*	1978	1979	1980*	1978	1979	1980*	1978	1979	1980*	1978	1979*	1980*
B. Utgifter															
2. Renter	7 015	9 065	11 653	4 601	6 055	8 010	39	52	63	–	–	–	2 375	2 958	3 580
4. Utbytte på eierkapital i statens forretningsdrift	844	672	1 112	844	672	1 112	–	–	–	–	–	–	–	–	–
6. Subsidier[1]	16 446	16 755	20 013	13 771	13 903	17 270	2 051	2 087	1 807	–	–	–	680	745	800
Subsidier fratrukket kompensert merverdiavgift på matvarer	15 350	15 391	18 513	12 616	12 586	15 905	2 051	2 087	1 807	–	–	–	680	745	800
Kompensert merverdiavgift på matvarer	1 096	1 364	1 500	1 155	1 317	1 365	–	–	–	–	–	–	–	–	–
9. Stønader til private konsumenter	31 916	36 895	42 000	1 773	2 022	2 170	1 768	1 809	1 830	25 708	30 074	33 200	2 667	2 990	4 800
Pensjonsstønader	18 770	20 201	22 693	–	–	–	1 728	1 759	1 793	16 672	18 016	20 430	370	426	470
Helsestønader	4 714	5 349	5 729	–	–	–	–	–	–	3 552	4 085	2 829	1 162	1 264	2 900
Sykepenger mv.	2 520	4 628	4 930	–	–	–	–	–	–	2 520	4 628	4 930	–	–	–
Barnetrygd	1 585	1 666	2 841	–	–	–	–	–	–	1 585	1 666	2 841	–	–	–
Andre stønader	4 327	5 051	5 807	1 773	2 022	2 170	40	50	37	1 379	1 679	2 170	1 135	1 300	1 430
11. Andre overføringer[2]	1 758	1 938	2 116	17 235	18 185	23 073	2 628	2 934	3 173	4 369	5 033	7 265	822	635	1 132
1. Statskassen	–	–	–	–	–	–	93	45	46	259	363	16	370	429	980
2. Andre statsregnskap	–	–	–	3 098	2 703	2 660	–	–	–	3	3	4	77	24	67
3. Trygdeforvaltningen	–	–	–	6 042	6 775	10 847	6	6	7	–	–	–	375	182	85
4. Kommuneforvaltningen/foretak	–	–	–	6 337	6 769	7 450	2 529	2 883	3 120	4 107	4 667	7 245	–	–	–
Utlandet	1 758	1 938	2 116	1 758	1 938	2 116	–	–	–	–	–	–	–	–	–
12. Offentlig konsum	43 543	46 729	53 653	16 724	17 853	20 928	8	— 19	— 25	736	742	811	26 075	28 153	31 939
Lønnskostnader	30 145	31 665	36 083	10 131	10 144	11 946	24	44	49	549	592	640	19 441	20 885	23 448
+ Vareinnsats medregnet reparasjoner	14 661	16 525	18 931	6 916	8 186	9 365	93	39	45	244	216	246	7 408	8 084	9 275
+ Kapitalslit	1 868	2 026	2 300	496	531	600	–	–	–	–	–	–	1 372	1 495	1 700
÷ Gebyrer[3]	3 131	3 487	3 661	819	1 008	983	109	102	119	57	66	75	2 146	2 311	2 484
II. Utgifter i alt	101522	112054	130547	54 948	58 690	72 563	6 494	6 863	6 848	30 813	35 849	41 276	32 619	35 481	42 251
III. Sparing (I—II)	10 210	12 240	22 811	—1645	1 092	7 679	595	633	875	1 880	355	1 609	4 972	4 592	2 720
IV. Netto realinvestering	11 898	11 405	11 297	2 859	2 533	2 734	101	75	92	6	7	40	8 932	8 790	8 431
Brutto realinvestering	15 419	15 256	15 641	3 355	3 064	3 334	101	75	92	6	7	40	11 957	12 110	12 175
— Kapitalslit	3 521	3 851	4 344	496	531	600	–	–	–	–	–	–	3 025	3 320	3 744
V. Netto finansinvestering (III—IV)	—1688	835	11 514	—4504	—1441	4 945	494	558	783	1 874	348	1 569	—3960	—4198	—5711
VI. Utgiftsført (netto) kapitalinnskott i statens forretningsdrift	3 599	3 926	3 810	3 599	3 926	3 810	–	–	–	–	–	–	–	–	–
VII. Annen netto finansinvestering (overskott+/underskott÷ før lånetransaksjoner) (V÷IV)	—5287	—3091	7 704	—8103	—5367	1 135	494	558	783	1 874	348	1 569	—3960	—4198	—5711

[1] I kolonnen for offentlig forvaltning føres påløpne subsidier, i resten av kolonnene føres bokførte subsidier. [2] I kolonnen for offentlig forvaltning er Andre overføringer mellom de ulike undersektorene strøket, mens disse overføringer er tatt med i kolonnene for undersektorene. [3] Omfatter bare stats-, trygde- og kommuneforvaltningens salgs- og leieinntekter.

Bruttoskatter fratrukket subsidier og stønader til private konsumenter gir den offentlige forvaltnings nettoskatter. I 1980 utgjorde nettoskattene 80 355 mill. kroner, mens de tilsvarende tall for 1979 og 1978 var henholdsvis 61 082 og 55 241 mill. kroner. Nettoskattenes andel av bruttonasjonalproduktet økte fra 25,8 prosent i 1979 til 28,4 prosent i 1980. Tilsvarende andel for 1978 var 25,9 prosent.

Fra 1979 til 1980 økte den offentlige forvaltnings samlede inntekter sterkere enn de samlede utgifter.

Inntekter minus utgifter er definisjonsmessig lik sparing. Videre vil sparing fratrukket netto realinvestering gi netto finansinvestering. For offentlig forvaltning vil realinvesteringer omfatte investeringer i offentlig konsumkapital (veganlegg, sykehus, skoler, maskiner mv.). Militære anskaffelser og anleggsarbeider grupperes derimot som en del av det offentlige, militære konsum.

Den offentlige forvaltnings sparing økte fra 12 240 mill. kroner i 1979 til 22 811 mill. kroner i 1980. Netto realinvesteringene anslås å ha ligget på omtrent samme nivå i 1980 som i 1979.

Regnet i faste priser ble netto realinvesteringene redusert med 8,4 prosent fra 1979 til 1980, mens det fra 1978 til 1979 var en nedgang på 7,2 prosent.

Reduserer vi netto finansinvesteringen med netto utgiftsført kapitalinnskott i statens forretningsdrift, kommer vi fram til begrepet annen netto finansinvestering som hovedsakelig svarer til begrepet overskott/underskott før lånetransaksjoner i statens bevilgningsregnskap. Det har vært vanlig å bruke endringen i overskott/underskott før lånetransaksjoner som en grov indikator på den kontraktive eller ekspansive virkning finanspolitikken har på norsk økonomi. En svakhet ved dette målet er blant annet at det ikke tar hensyn til at de ulike inntekts- og utgiftspostene har ulik virkning på aktivitetsnivået. En vridning av inntektene og/eller utgiftene mellom ulike poster vil kunne ha en kontraktiv eller ekspansiv virkning selv om overskottet/underskottet før lånetransaksjoner er uendret. Et eksempel på en slik endring i sammensetningen av inntektene er den økende betydning som skatter og avgifter på oljevirksomhet har fått i de seinere år. En økning av de ordinære skatter og avgifter vil isolert sett virke dempende på den innenlandske etterspørsel, mens skatter og avgifter fra oljevirksomheten ikke vil ha den samme dempende effekten. Endringer i overskottet/underskottet før lånetransaksjoner korrigert for direkte og indirekte skatter på oljevirksomheten, vil derfor være en bedre indikator for å vurdere finanspolitikkens utvikling i ekspansiv eller kontraktiv retning.

Tabell 58. *Indirekte skatter. Mill. kr*

	1978	1979*	1980*
Bokførte verdier			
Merverdiavgift og avgift på investeringer mv.	24 387	24 984	28 565
Av dette kompensasjon for merverdiavgift	1 155	1 317	1 365
Avgift på motorvogner mv.[1]	4 681	5 020	5 859
Avgifter på alkohol	2 121	2 453	2 666
Tobakksstempelavgift	974	1 029	1 070
Tollinntekter	263	238	680
Avgifter på sjokolade mv.	224	241	250
Avgift på elektrisk kraft	523	1 186	1 450
Avgift på utvinning av petroleum mv.	1 264	1 709	3 700
Kraftfôravgift	1 113	843	580
Eiendomsskatt	369	377	415
Andre indirekte skatter	2 272	2 396	2 394
Indirekte skatter i alt, bokførte verdier	38 191	40 476	47 629
Økning i skatteoppkrevers beholdninger	— 245	390	— 80
Av dette merverdiavgift og avgift på investeringer	— 183	496	— 173
Indirekte skatter i alt, påløpte verdier	37 946	40 866	47 549

[1] Omfatter ikke årsavgift betalt av private konsumenter, da denne avgift er regnet som en direkte skatt.

Den offentlige forvaltnings totale overskott før lånetransaksjoner for 1980 er anslått til 7 704 mill. kroner, mens det i 1979 var et underskott på 3 091 mill. kroner. Dette gir en positiv endring i underskott/overskott fra 1979 til 1980 på 10 795 mill. kroner. Holdes skatter og avgifter på oljevirksomheten utenfor, var underskottet i 1980 17 596 mill. kroner mens det i 1979 var 13 014 mill. kroner. Dette gir en økning i underskottet på 4 582 mill. kroner.

De tilsvarende endringer i underskottet før lånetransaksjoner fra 1978 til 1979 var en reduksjon på 2 196 mill. kroner medregnet oljeskatten, og en økning på 1 670 mill. kroner når oljeskattene holdes utenfor.

Det er grunn til å understreke at de foreløpige anslag både for inntekter og utgifter for 1980 er usikre. Relativt små feilvurderinger vil kunne slå sterkt ut i nivået på overskottet før lånetransaksjoner.

Regnskapsmessige endringer fra 1979 til 1980

Dette avsnitt gir en omtale av endringer i finansieringssystem og bokføringstekniske forhold som har betydning ved tolkning av endringer i tallene fra 1979 til 1980.

Omlegging av finansieringssystemet for drift av helseinstitusjoner fra og med 1. januar 1980 gjenspeiles i tallene for overføringer mellom de enkelte undersektorer.

I 1978 og 1979 fikk helseinstitusjonene refundert 50 prosent av godkjente driftsutgifter fra folketrygden (kurpengerefusjoner). Fra 1. januar 1980 er kurpengerefusjonene erstattet av rammetilskott fra folketrygden til fylkeskommunene. Rammetilskottet utgjør folketrygdens samlede dekning av utgifter til behandling i helseinstitusjoner enten behandlingen foregår i kommunale, statlige eller private institusjoner. Ved rammetilskottsordningen blir det fylkeskommunenes ansvar å foreta en fordeling mellom de ulike typer helseinstitusjoner.

I nasjonalregnskapet behandles de private helseinstitusjoners produksjon av tjenester som leveranse til privat konsum. I samsvar med dette grupperes overføringer fra offentlig forvaltning til private helseinstitusjoner som en stønad til private konsumenter (helsestønad). I tabellene 57 og 62 er i 1978 og 1979 kurpengerefusjonene fra folketrygden til de private helseinstitusjonene ført som en del av trygdeforvaltningens helsestønader til private konsumenter. Videre vil fylkeskommunenes egne tilskott til de private helseinstitusjoner inngå som en del av helsestønadene fra kommuneforvaltningen (fylkeskommunen) til private konsumenter. Kurpengerefusjonene til de statlige, kommunale og fylkeskommunale institusjonene er gruppert som overføring fra trygdeforvaltningen til henholdsvis statskassen og kommuneforvaltningen.

For 1980 er rammetilskottene (6 645 mill. kr) i sin helhet gruppert som en overføring fra trygdeforvaltningen til kommuneforvaltningen, selv om en del av disse tilskottene i neste omgang går til statlige og private helseinstitusjoner. Isolert sett medfører dette en sterk økning i overføringene fra trygdeforvaltningen til kommuneforvaltningen fra 1979 til 1980 og en tilsvarende reduksjon i trygdeforvaltningens overføringer til statskassen og i helsestønader til private konsumenter. Fylkeskommunenes overføringer til de statlige og private helseinstitusjoner øker sterkt, og disse overføringer kommer i tabellene 57 og 62 fram som henholdsvis helsestønader fra kommuneforvaltningen til private konsumenter, og som overføringer fra kommuneforvaltningen til statskassen.

Av andre bokføringstekniske endringer som har betydning, kan nevnes at tollinntektene for 1978 og 1979 er fordelt mellom statskassen og andre statsregnskap, mens de for 1980 i sin helhet er inntektsført under statskassen.

Grunnen til dette er at tollen til og med 1979 ble nettoført i statsregnskap og statsbudsjett ved at tollrefusjoner til skipsverft ble holdt utenfor. I Statistisk Sentralbyrå har vi derimot valgt å betrakte disse tollrefusjonene som tollinntekter og subsidier. Denne bruttoføringen har vært gjennomført ved føring av subsidiene og en tilsvarende del av tollinntektene i konstruert sektor (se tabell 59).

Fra 1. januar 1980 er tollen bruttoført i bevilgningsregnskapet og Byrået har i overensstemmelse med dette også ført tollrefusjonene som tollinntekter og subsidier i statskassen.

Petroleumsskatteloven ble endret i 1980 og det medførte en økning både i innbetalte og påløpte skatter på utvinning av petroleum. Av store forandringer kan nevnes at satsen for særskatt på oljeinntekter økte fra 25 til 35 prosent. Betalingshyppigheten for innbetaling av oljeskatter økte fra 1 til 2 terminer i året, og avskrivningsreglene ble skjerpet.

Statens bevilgningsregnskap

For sektoren statskassen er det i tabell 57 gitt en oversikt over inntekter, utgifter, sparing, netto real- og netto finansinvestering. Statskassen omfatter i det vesentlige statens bevilgningsregnskap. Da tabell 57 stilles opp etter nasjonalregnskapets prinsipper og definisjoner, vil det være enkelte avvik mellom totaltall for statskassen og statens bevilgningsregnskap. Årsak til avvik er blant annet gebyrene som føres som en negativ andel av det offentlige konsum. Videre er kompensert merverdiavgift på matvarer bruttoført i tabellen, dvs. inntektsført som indirekte skatt og utgiftsført som subsidier. Lønn under sykdom

Tabell 59. *Andre statsregnskap og sektor for skatteinnkreving, inntekter og utgifter, etter art. Mill. kr*

	Andre statsregnskap i alt			Forskotts- og depositakonti			Konstruert sektor[1]			Finans-departementets fond			Pris-reguleringsfondene[2]			Statens pensjonskasser mv.[3]			Sektor for skatteinnkreving[4]		
	1978	1979	1980*	1978	1979	1980*	1978	1979	1980*	1978	1979	1980*	1978	1979	1980*	1978	1979	1980*	1978	1979	1980*
A. Inntekter																					
2. Renter	169	212	250	3	18	25	–	–	–	145	166	190	8	10	13	13	18	22	–	–	–
3. Aksjeutbytte	24	1	1	21	1	1	–	–	–	3	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
5. Indirekte skatter	1 032	1 027	787	25	30	36	808	846	564	114	58	85	85	93	102	–	–	–	—245	390	— 80
7. Trygde- og pensjonspremier	1 708	1 742	1 776	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1 708	1 742	1 776	967	333	547
Medlemspremie	435	466	475	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	435	466	475	799	186	— 58
Arbeidsgiveravgift	1 273	1 276	1 301	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1 273	1 276	1 301	168	147	605
8. Direkte skatter	978	1 784	2 165	28	22	26	–	–	–	950	1 762	2 139	–	–	–	–	–	–	3 630	4 865	9 610
11. Andre overføringer	3 178	2 730	2 731	137	84	111	–	–	–	3 012	2 617	2 591	–	–	–	29	29	29	–	–	–
1. Statskassen	3 098	2 703	2 660	62	62	47	–	–	–	3 007	2 612	2 584	–	–	–	29	29	29	–	–	–
3. Trygdeforvaltningen	3	3	4	–	–	–	–	–	–	3	3	4	–	–	–	–	–	–	–	–	–
4. Kommuneforvaltningen/ foretak	77	24	67	75	22	64	–	–	–	2	2	3	–	–	–	–	–	–	–	–	–
I. Inntekter i alt	7 089	7 496	7 710	214	155	199	808	846	564	4 224	4 603	5 005	93	103	115	1 750	1 789	1 827	4 352	5 588	10077
B. Utgifter																					
2. Renter	39	52	63	–	–	–	–	–	–	32	40	49	7	12	14	–	–	–	–	–	–
6. Subsidier	2 051	2 087	1 807	1	14	13	741	763	471	1 228	1 149	1 169	81	161	154	–	–	–	— 56	20	136
9. Stønader til private konsumenter	1 768	1 809	1 830	1	28	–	–	–	–	39	22	37	–	–	–	1 728	1 759	1 793	–	–	–
Pensjonsstønader	1 728	1 759	1 793	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1 728	1 759	1 793	–	–	–
Andre stønader	40	50	37	1	28	–	–	–	–	39	22	37	–	–	–	–	–	–	–	–	–
11. Andre overføringer	2 628	2 934	3 173	4	18	20	67	83	93	2 550	2 825	3 050	–	–	–	7	8	10	–	–	–
1. Statskassen	93	45	46	–	2	1	–	–	–	93	43	45	–	–	–	–	–	–	–	–	–
3. Trygdeforvaltningen	6	6	7	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	6	6	7	–	–	–
4. Kommuneforvaltningen/ foretak	2 529	2 883	3 120	4	16	19	67	83	93	2 457	2 782	3 005	–	–	–	1	2	3	–	–	–
12. Offentlig konsum	8	— 19	— 25	8	2	— 6	–	–	–	— 16	— 41	— 41	1	2	3	15	18	19	–	–	–
Lønnskostnader	24	44	49	–	15	17	–	–	–	11	12	13	1	2	3	12	15	16	–	–	–
+ Vareinnsats	93	39	45	62	7	11	–	–	–	28	29	31	–	–	–	3	3	3	–	–	–
÷ Gebyrer	109	102	119	54	20	34	–	–	–	55	82	85	–	–	–	–	–	–	–	–	–
II. Utgifter i alt	6 494	6 863	6 848	14	62	27	808	846	564	3 833	3 995	4 264	89	175	171	1 750	1 785	1 822	— 56	20	136
III. Sparing (I—II)	595	633	862	200	93	172	–	–	–	391	608	741	4	— 72	— 56	–	4	5	4 408	5 568	9 941
IV. Netto realinvestering	101	75	92	101	75	92	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
V. Netto finansinvestering (III—IV)	494	558	770	99	18	80	–	–	–	391	608	741	4	— 72	— 56	–	4	5	4 408	5 568	9 941

[1] Hjelpesektor for bruttoføring av korntrygd, overskott i Norsk tipping A/S og stempelavgift på radio og TV-materiell. Omfatter også for årene fram til og med 1979 bruttoføring av toll. [2] Omfatter reguleringsfondene etter prisloven, Prisreguleringsfondet for sild, Kraftfondet og Omsetningsrådet. [3] Omfatter pensjonsordninger forvaltet av Statens Pensjonskasse og Statsbanenes hjelpekasse og dessuten Arbeidsløysetrygdens tiltaksfond for fylkene. [4] Omfatter differansen mellom påløpte og bokførte skatter, avgifter og subsidier.

er ført netto, dvs. at utbetalt lønn er redusert med refundert sykelønn fra folketrygden.

Enkelte poster som i bevilgningsregnskapet regnes som driftsutgifter, vil ikke være tatt med som utgifter i tabell 57, da de i Byråets statistikk blir regnet som kapitaltransaksjoner. Dette gjelder blant annet forskottsbetalinger i forbindelse med anskaffelse av jagerflyet F-16 som i bevilgningsregnskapet blir utgiftsført når betalingene finner sted, mens utbetalingene i Byråets statistikk betraktes som et lån til produsenten. Først når leveringene finner sted, blir F-16 utgiftsført som offentlig militært konsum og utlånstallet redusert tilsvarende.

Oppfyllelse av garantiforpliktelser regnes i bevilgningsregnskapet som driftsutgifter, mens det i Byråets statistikk regnes som omvurderinger og gjeldsavdrag.

De tall som er satt opp for statskassen i tabell 57, er for 1978 og 1979 regnskapstall, mens tallene for 1980 bygger på det nysalderte statsbudsjett som ble lagt fram i desember 1980. Det nysalderte budsjett gir korreksjoner til det vedtatte budsjett ut fra tilleggsbevilgninger i løpet av året.

Vedtatt budsjett for 1980 ble satt opp med en totalutgift (medregnet kapitaltransaksjoner) på 92 898 mill. kroner og et totalinntektstall (medregnet kapitaltransaksjoner) på 74 621 mill. kroner. Underskott før lånetransaksjoner var på 3 359 mill. kroner.

I løpet av budsjettåret ble det vedtatt tilleggsbevilgninger som innebar en økning i utgiftene på 4 408 mill. kroner netto. 445 mill. kroner var økte utgifter til lån og avdrag mv., og av dette var 318 mill. kroner økning av lån til statsbankene. Av vedtatte større tilleggsbevilgninger kan nevnes 1 148 mill. kroner i økning av statens tilskott til folketrygden, og 758 mill. kroner i tilskott til barnetrygden. Videre gjaldt 619 mill. kroner jordbruksavtalen, 550 mill. kroner fiskeriavtalen, 335 mill. kroner transportsubsidier og 525 mill. kroner renteutgifter på innenlandsk statsgjeld.

Inntektsanslagene ble satt opp med i alt 7 529 mill. kroner netto. På inntektssiden er anslaget på skatt og avgift på utvinning av petroleum økt med 6 485 mill. kroner. Videre er anslaget på merverdiavgift og avgift på investeringer økt med 1 300 mill. kroner.

Disse endringene fører til at det nysalderte budsjettet viser et overskott før lånetransaksjoner på 207 mill. kroner. Ut fra tidligere års erfaringer når det gjelder visse innsparinger (ubesatte stillinger og overføringer til neste år), anslås det regnskapsmessige overskottet før lånetransaksjoner å bli om lag 700 mill. kroner.

Statskassens i n n t e k t e r slik de er definert i tabell 57, del A, er for 1980 anslått til 80 242 mill. kroner. Dette gir en økning på 20 460 mill. kroner, eller 34,2 prosent, fra året før. Den tilsvarende vekst fra 1978 til 1979 var 12,2 prosent.

De samlede bokførte bruttoskatter for 1980 er anslått til 72 268 mill. kroner, en økning på 35,5 prosent fra året før.

De innbetalte skatter på utvinning av petroleum økte med 175,8 prosent, fra 6 600 mill. kroner i 1979 til 18 200 mill. kroner i 1980.

Oljeskattenes andel av statskassens samlede inntekter steg fra 7,3 prosent i 1978, til 11,0 i 1979 og til 22,7 i 1980.

Innbetalte indirekte skatter til statskassen er anslått til 46 170 mill. kroner i 1980. Av dette utgjør merverdiavgiften (brutto) og avgift på investeringer 28 565 mill. kroner.

Etter oppstillingsmåten i tabell 57, del B, er statskassens samlede u t g i f t e r for 1980 anslått til 72 563 mill. kroner som er 13 873 mill. kroner, eller 23,6 prosent, høyere enn for året før. Den tilsvarende vekst fra 1978 til 1979 var 6,8 prosent.

Renteutgifter på statens gjeld øker ifølge anslagene med hele 32,3 prosent til 8 010 mill. kroner i 1980. Av renteutgiftene utgjør 2 350 mill. kroner renter til utlandet.

De utbetalte subsidiene fra statskassen (medregnet kompensert merverdiavgift) er for 1980 anslått til 17 270 mill. kroner. Dette gir en relativt sterk vekst fra året før på 24,2 prosent. En stor del av denne veksten skriver seg fra økte tilskott i forbindelse med jordbruks- og fiskeriavtalen og til statsbankene. Videre vil den tidligere omtalte endringen av føringsmåten for tollrefusjonene påvirke veksten fra 1979 til 1980.

Også statskassens andre overføringer viser en sterk vekst fra 1979 til 1980 (26,9 prosent), noe som vesentlig skyldes økte overføringer til folketrygden.

Statskassens utgifter til offentlig konsum er for 1980 anslått til 20 928 mill. kroner. Av dette utgjør utgifter til militært offentlig konsum 8 107 mill. kroner. De tilsvarende tall for 1979 var 17 853 og 6 784 mill. kroner. Dette gir en vekst på 17,2 prosent for statskassens totale offentlige konsum og 19,5 prosent for det militære konsum fra 1979 til 1980. Den relativt sterke veksten i det militære konsumet skyldes til dels at det er levert flere F-16 fly i løpet av 1980.

Siden statskassens inntekter øker sterkere enn utgiftene fra 1979 til 1980, vil sparingen øke fra 1 092 mill. kroner i 1979 til 7 679 mill. kroner i 1980.

Statskassens netto realinvesteringer i offentlig konsumkapital økte fra 2 533 mill. kroner i 1979 til 2 734 mill. kroner i 1980.

Utgifter til investeringer i statens forret-

ningsdrift bevilget over statens bevilgningsregnskap (økning i kapitalinnskottet) blir, etter nasjonalregnskapets definisjoner, betraktet som en økning i statskassens finansielle fordringer på forretningsdriften, dvs. som en del av netto finansinvesteringen.

For netto utgiftsført kapitalinnskott i statens forretningsdrift er det anslått en svak nedgang fra 3 926 mill. kroner i 1979 til 3 810 mill. kroner i 1980.

Etter dette blir anslaget på overskottet før lånetransaksjoner for 1980 1 135 mill. kroner. For 1979 og 1978 var det underskott på henholdsvis 5 367 og 8 103 mill. kroner. Disse relativt store endringene i overskottet/underskottet må ses i sammenheng med økningen i oljeskattene.

Andre statsregnskap

Tabell 59 gir en overskit over inntekter og utgifter for andre statsregnskap splittet på fem undersektorer. Nærmere definisjon av de enkelte undersektorer er gitt i fotnoter til tabellen.

Andre statsregnskaps samlede inntekter for 1980 er anslått til 7 710 mill. kroner. Av dette er 4 728 mill. kroner skatter og avgifter. Av viktige poster her kan nevnes trygde- og pensjonspremier til Statens pensjonskasse som er anslått til 1 749 mill. kroner for 1980. Denne posten omfatter foruten medlemmenes ordinære premier også statskassens tilskott til Statens pensjonskasse.

De direkte skattene omfatter i det alt vesentlige fellesskatt til Skattefordelingsfondet. Denne er anslått til 2 120 mill. kroner for 1980.

De fleste av Finansdepartementets fond blir finansiert gjennom overføringer fra statskassen. De samlede overføringer fra statskassen til andre statsregnskap for 1980 er anslått til 2 660 mill. kroner. Av dette gjelder 270 mill. kroner Feriefondet for jordbruket, 350 mill. kroner Fond for avløserordning i jordbruket og 426 mill. kroner Avlingsskadefondet.

Andre statsregnskaps utgifter slik de er definert i tabell 59 er for 1980 anslått til 6 848 mill. kroner. Av dette utgjør overføringene til private og statlige foretak og private husholdninger i form av renter, subsidier og stønader i alt 3 700 mill. kroner. Størstedelen av subsidiene består av tilskott til jordbruket. Stønadene til private husholdninger er hovedsakelig alderspensjoner som for 1980 er anslått til 1 793 mill. kroner.

Andre statsregnskaps overføringer til kommuneforvaltningen er for 1980 anslått til 3 120 mill. kroner. Det vesentlige av dette er tilskott til skatteutjamning fra Skattefordelingsfondet.

Trygdeforvaltningen

Tabell 60 gir en oversikt over trygdeforvaltningens inntekter og utgifter splittet på syv undersektorer.

Trygdeforvaltningens samlede inntekter slik de er definert i tabellene 57, del A og 60 er for 1980 anslått til 42 885 mill. kroner som er 6 681 mill. kroner, eller 18,4 prosent, høyere enn for 1979.

De samlede utgifter er anslått til 41 276 mill. kroner for 1980. Veksten i utgiftene fra foregående år blir da 5 427 mill. kroner eller 15,1 prosent.

Etter anslagene vil således veksten i inntektene bli noe større enn veksten i utgiftene, slik at trygdeforvaltningens sparing vil øke fra 1979 til 1980.

Folketrygdens inntekter og utgifter publiseres årlig i trygdebudsjettet og trygderegnskapet. *Trygdebudsjettet* for 1980 som ble vedtatt høsten 1979, hadde et inntektsoverskott på 35 mill. kroner. De samlede utgifter utgjorde 36 743 mill. kroner og inntektene 36 778 mill. kroner.

I løpet av budsjettåret (1980) er det vedtatt tilleggsbevilgninger som gir en netto økning av utgiftene på 1 774 mill. kroner. Av dette skyldes 719 mill. kroner reguleringer av grunnbeløp og særtillegg i forbindelse med lønnsoppgjørene våren 1980. Grunnbeløpet ble fra 1. mai 1980 hevet fra 16 100 kroner til 16 900 kroner, mens særtillegget ble hevet fra 6 762 kroner til 7 436 kroner.

Inntektene i trygdebudsjettet utenom statstilskottet er i løpet av budsjettåret justert opp med 660 mill. kroner. For å dekke de økte utgiftene er statstilskottet hevet med 1 148 mill. kroner. Etter disse korreksjonene viste trygdebudsjettet for 1980 et inntektsoverskott på 33 mill. kroner.

Folketrygdens samlede utgifter slik de er definert i tabell 60, er for 1980 anslått til 37 816 mill. kroner. Disse anslagene bygger blant annet på regnskapsoppgaver for årets 11 første måneder. I forhold til trygdebudsjettet er det regnet med et mindreforbruk på en del av postene. Etter dette vil folketrygdens utgifter øke med 4 204 mill. kroner, eller 12,5 prosent, fra 1979 til 1980. Størsteparten av utgiftene består av stønader til private konsumenter. Disse er anslått til 29 780 mill. kroner i 1980. Av dette gjaldt 12 475 mill. kroner alderspensjoner, 5 160 mill. kroner uførestønad, 4 930 mill. kroner sykepenger og 2 829 mill. kroner helsestønader som omfatter tilskott til legehjelp, tannlegehjelp, medisiner mv.

Tabell 60. *Trygdeforvaltningens inntekter og utgifter, etter art. Mill. kr*

	Trygdeforvaltningen i alt			Folketrygden			Krigspensjoneringen for militærpersoner			Pensjonstrygden for skogsarbeidere			Pensjonstrygden for fiskere			Barnetrygden			Pensjonstrygden for sjømenn			Folketrygdfondet		
	1978	1979	1980*	1978	1979	1980*	1978	1979	1980*	1978	1979	1980*	1978	1979	1980*	1978	1979	1980*	1978	1979	1980*	1978	1979	1980*
A. Inntekter																								
2. Renter	1 110	1 249	1 351	91	71	85	–	–	–	2	2	2	4	4	4	–	–	–	53	55	58	960	1117	1202
5. Indirekte skatter	78	157	172	47	123	135	–	–	–	–	–	–	31	34	37	–	–	–	–	–	–	–	–	–
7. Trygde- og pensjonspremier	25082	27835	30423	24883	27642	30225	–	–	–	6	6	7	5	5	5	–	–	–	188	182	186	–	–	–
Medlemspremie	8 485	10463	11399	8 411	10389	11325	–	–	–	1	1	2	5	5	5	–	–	–	68	68	67	–	–	–
Arbeidsgiveravgift	16597	17372	19024	16472	17253	18900	–	–	–	5	5	5	–	–	–	–	–	–	120	114	119	–	–	–
11. Andre overføringer	6 423	6 963	10939	4 573	5 000	7 769	138	139	156	–	–	–	–	–	–	1562	1666	2841	150	158	173	–	–	–
1. Statskassen	6 042	6 775	10847	4 192	4 812	7 677	138	139	156	–	–	–	–	–	–	1562	1666	2841	150	158	173	–	–	–
2. Andre statsregnskap	6	6	7	6	6	7	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
5. Kommuneforvaltningen/foretak	375	182	85	375	182	85	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
I. Inntekter i alt	32693	36204	42885	29594	32836	38214	138	139	156	8	8	9	40	43	46	1562	1666	2841	391	395	417	960	1117	1202
B. Utgifter																								
2. Renter	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
9. Stønader til private konsumenter	25708	30074	33200	23605	27874	29780	128	123	143	5	5	6	26	33	38	1585	1666	2841	359	373	392	–	–	–
Pensjonsstønader	16672	18016	20430	16154	17482	19851	128	123	143	5	5	6	26	33	38	–	–	–	359	373	392	–	–	–
Helsestønader	3 552	4 085	2 829	3 552	4 085	2 829	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Sykepenger	2 520	4 628	4 930	2 520	4 628	4 930	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Barnetrygd	1 585	1 666	2 841	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1585	1666	2841	–	–	–	–	–	–
Andre stønader	1 379	1 679	2 170	1 379	1 679	2 170	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
11. Andre overføringer	4 369	5 033	7 265	4 369	5 033	7 265	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
1. Statskassen	259	363	16	259	363	16	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
2. Andre statsregnskap	3	3	4	3	3	4	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
4. Kommuneforvaltningen/foretak	4 107	4 667	7 245	4 107	4 667	7 245	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
12. Offentlig konsum (netto)	736	742	811	701	705	771	2	3	3	–	–	–	1	1	2	21	23	24	8	7	8	3	3	3
Lønnskostnader	549	592	640	523	565	610	2	3	3	–	–	–	1	1	2	15	16	17	6	5	6	2	2	2
+ Vareinnsats medregnet reparasjoner	244	216	246	235	206	236	–	–	–	–	–	–	–	–	–	6	7	7	2	2	2	1	1	1
÷ Gebyrer	57	66	75	57	66	75	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
II. Utgifter i alt	30813	35849	41276	28675	33612	37816	130	126	146	5	5	6	27	34	40	1606	1689	2865	367	380	400	3	3	3
III. Sparing (I—II)	1 880	355	1 609	919	—776	398	8	13	10	3	3	3	13	9	6	—44	—23	—24	24	15	17	957	1114	1199
IV. Netto realinvestering	6	7	40	6	7	40	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
V. Netto finansinvestering (III—IV)	1 874	348	1 569	913	—783	358	8	13	10	3	3	3	13	9	6	—44	—23	—24	24	15	17	957	1114	1199

Folketrygdens andre overføringer omfatter i 1980 vesentlig rammetilskott til fylkeskommunene. Disse er for 1980 anslått til 6 645 mill. kroner.

Endringene i folketrygdens helsestønader og overføringer til kommuneforvaltningen fra 1979 til 1980 er påvirket av at finansieringsordningen for oppholdsutgifter i helseinstitusjoner er lagt om fra 1. januar 1980 (jfr. avsnittet foran om regnskapsmessige endringer fra 1979 til 1980).

Folketrygdens inntekter slik de er definert i tabell 60, er for 1980 anslått til 38 214 mill. kroner som er 5 378 mill. kroner, eller 16,4 prosent, høyere enn for 1979.

Av inntektene i 1980 utgjør trygde- og pensjonspremier 30 225 mill. kroner, mens overføringene fra statskassen er anslått til 7 677 mill. kroner. Dette gir en vekst i trygde- og pensjonspremiene fra 1979 til 1980 på 9,3 prosent, mens veksten i statstilskottet blir på hele 59,5 prosent.

I tabell 61 er det gitt en oversikt over avgifts- og tilskottssatsene (i prosent) til folketrygden og maksimal pensjonsgivende inntekt (i kroner) siden 1. januar 1973.

Ifølge anslagene ventes folketrygdens sparing for 1980 å bli 398 mill. kroner. Netto realinvesteringene er anslått til 40 mill. kroner. Dette gir en netto finansinvestering på 358 mill. kroner. Det tilsvarende tall for 1979 var — 783 mill. kroner. Det må understrekes at anslagene for 1980 er usikre, slik at netto finansinvesteringen kan bli endret betydelig når regnskapstallene forligger.

Barnetrygden bevilges over statens bevilgningsregnskap, men administreres av folketrygden. I tabellene framkommer barnetrygden som en overføring fra statskassen til trygdeforvaltningen, og som en stønad til private konsumenter fra trygdeforvaltningen. Beløpet er for 1980 anslått til 2 841 mill. kroner, mens regnskapstallet for 1979 var 1 666 mill. kroner. Dette gir en vekst på 70,5 prosent. Den sterke veksten har sammenheng med at satsene ble hevet med 900 kroner pr. barn fra 1. mai 1980, i forbindelse med lønnsoppgjørene våren 1980. De årlige ytelser pr. barn ble fra dette tidspunkt:

første stønadsberettigede barn	2 100 kroner
annet » »	3 324 kroner
tredje » »	4 344 kroner
fjerde » »	4 620 kroner
femte og hvert av de følgende stønadsberettigede barn	4 908 kroner

Folketrygdfondet hadde pr. 30. november 1980 en forvaltningskapital på 18 342 mill. kroner, eller 1 285 mill. kroner mer enn ved utgangen av 1979. Av kapitalen var 1 074 mill. kroner plassert som bankinnskott i forretnings- og sparebanker og 15 354 mill. kroner i ihendehaverobligasjoner (av dette

Tabell 61. *Folketrygden. Avgifts- og tilskottssatser*

Fra	Medl.avgift beregnet av			Arbeidsgiveravgift	Kommunetilskott	Statstilskott	Maksimal pensjonsgivende inntekt
	Pensjonsgivende lønnsinntekt[1]	Annen ervervsinntekt	Antatt inntekt (gjelder sykestrygden)				
	Prosent						Kroner
1/1—73 ..	5,4	13,90	3,8	16,7	2,25	2,25	102 000
1/1—74 ..	4,5	13,00	4,4	16,7	2,25	2,25	110 400
1/1—75 ..	4,3	12,80	4,4	[2] 14/16/17	2,25	2,25	129 600
1/1—76 ..	3,8	8,7	4,4	[2] 14/16/17	2,25	1,90	141 600
1/1—77 ..	3,8	8,7	4,4	[2] 12,8/14,8/15,8	–	2,60	157 200
1/5—77 ..	3,8	8,7	4,4	[2] 12,3/14,3/16,5	–	2,60	160 596
1/1—78 ..	3,8	8,7	4,4	[2] 12,3/14,3/16,5	0,4	3,75	174 600
1/7—78 ..	4,2	9,1	4,4	[2] 12,3/14,3/16,5	0,4	3,75	174 600
1/1—79 ..	5,0	9,9	4,4	[2] 12,3/14,3/16,5	–	4,00	182 400
1/1—80 ..	5,3	10,2	4,4	[2] 12,6/14,6/16,8	–	4,90	193 200
1/1—81 ..	5,3	10,2	4,4	[3] 8,6/12,6/14,6/16,8	–	4,90	[4] –

[1] Fra og med 1976 gjelder denne satsen også for ervervsinntekt innen jord- og skogbruk. [2] Regionalt differensiert etter arbeidstakers bosted. [3] Ny regional inndeling, innføring av ny sone i Nord-Norge fra 1981. [4] Maksimal pensjonsgivende inntekt (12 G) oppheves fra 1981.

Tabell 62. *Komuneforvaltning og -foretak. Utgifter og inntekter, etter art. Mill. kr*

Inntektsart	Mottakende sektor								
	1978				1979				1980
	Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	Kommuneforvaltningen: Kommuner[1]	Kommuneforvaltningen: Fylkeskommuner	Kommuneforetak	Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	Kommuneforvaltningen: Kommuner[1]	Kommuneforvaltningen: Fylkeskommuner	Kommuneforetak	Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak
A. Inntekter									
1. Renter	778	471	124	183	881	522	134	225	970
2. Subsidier	457	–	–	457	555	–	–	555	620
3. Indirekte skatter[2]	419	419	–	–	451	451	–	–	500
4. Direkte skatter	22 073	15 906	6 167	–	22 793	16 385	6 408	–	24 200
Ordinær skatt på inntekt og formue	21 535	15 447	6 088	–	22 218	15 904	6 314	–	23 550
Andre direkte skatter	538	459	79	–	575	481	94	–	650
5. Andre overføringer	[3] 13 077	7 374	6 933	1 181	[3] 14 461	7 979	7 640	1 242	[3] 17 991
Statskassen	6 337	3 977	2 360	–	6 769	4 204	2 565	–	7 450
Andre statsregnskap[4]	2 529	1 026	1 503	–	2 883	1 212	1 671	–	3 120
Trygdeforvaltningen	4 107	1 369	2 738	–	4 667	1 573	3 094	–	7 245
Kommuneforvaltningen	–	–	332	997	–	–	310	1 090	–
Fylkeskommuneforvaltningen	–	1 002	–	80	–	990	–	10	–
Overføringer fra andre foretak	104	–	–	104	142	–	–	142	176
6. Gebyrer, salgs- og leieinntekter	12 016	1 628	518	9 870	13 816	1 833	478	11 505	15 164
I. Inntekter i alt	48 820	25 798	13 742	11 691	52 957	27 170	14 660	13 527	59 445

Utgiftsart	Betalende sektor								
	1978				1979				1980
	Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	Kommuneforvaltningen: Kommuner[1]	Kommuneforvaltningen: Fylkeskommuner	Kommuneforetak	Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	Kommuneforvaltningen: Kommuner[1]	Kommuneforvaltningen: Fylkeskommuner	Kommuneforetak	Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak
B. Utgifter									
1. Renter	2 375	1 034	199	1 142	2 958	1 222	286	1 450	3 580
2. Indirekte skatter	399	–	–	399	925	–	–	925	975
3. Subsidier	680	546	134	–	745	593	152	–	800
4. Stønader til private konsumenter	2 667	1 792	875	–	2 990	1 993	997	–	4 800
Pensjonsstønader	370	370	–	–	426	426	–	–	470
Helsestønader	1 162	422	740	–	1 264	431	833	–	2 900
Andre stønader	1 135	1 000	135	–	1 300	1 136	164	–	1 430
5. Andre overføringer	[3] 822	1 809	1 424	–	[3] 635	1 727	1 308	–	[3] 1 132
Statskassen	370	105	265	–	429	145	284	–	980
Andre statsregnskap	77	–	77	–	24	–	24	–	67
Trygdeforvaltningen	375	375	–	–	182	182	–	–	85
Kommuneforvaltningen	–	–	1 002	–	–	–	990	–	–
Fylkeskommuneforvaltningen	–	332	–	–	–	310	–	–	–
Kommunale foretak, netto tilskott	–	997	80	–	–	1 090	10	–	–
6. Løpende utgifter	33 880	17 645	9 205	7 030	36 792	18 667	10 302	7 823	41 694
Lønnskostnader	21 424	12 812	6 629	1 983	22 903	13 491	7 394	2 018	25 712
Vareinnsats medregnet reparasjoner	12 456	4 833	2 576	5 047	13 889	5 176	2 908	5 805	15 982
II. Utgifter i alt	40 823	22 826	11 837	8 571	45 045	24 202	13 045	10 198	52 981
III. Brutto sparing (I—II)	7 997	2 972	1 905	3 120	7 912	2 968	1 615	3 329	6 464
IV. Brutto realinvestering[5]	11 957	5 119	2 156	4 682	12 110	5 001	2 197	4 912	12 175
V. Netto finansinvestering (III—IV)	—3 960	—2 147	— 251	—1 562	—4 198	—2 033	— 582	—1 583	—5 711
VI. Overskott/underskott før lånetransaksjoner	—3 960	—2 147	— 251	—1 562	—4 198	—2 033	— 582	—1 583	—5 711

[1] Omfatter også Oslo. [2] Omfatter eiendomsskatt og konsesjonsavgifter. [3] Omfatter ikke overføringer mellom de ulike kommunesektorer. [4] Omfatter vesentlig skatteutjamningstilskott. [5] Omfatter utgifter til nybygg og nyanlegg, medregnet nettokjøp av fast eiendom og utstyr.

9 993 mill. kroner i stats- eller statsbankobligasjoner). I disse beløpene inngår ikke den del av folketrygdens midler som holdes tilbake av Rikstrygdeverket for likviditetsformål.

Sektor for skatteinnkreving

Dette er en hjelpesektor som er spesifisert i en egen kolonne i tabell 59. Inntektene består av differansen mellom påløpte skatter og avgifter og de bokførte (innbetalte) skatter og avgifter til den offentlige forvaltning. Sektorens inntekter vil blant annet inneholde merverdiavgift som foretakssektoren har krevd inn, men som ved årsskiftet ennå ikke er betalt inn til det offentlige. Utgiftssiden tar vare på differansen mellom de påløpte og bokførte subsidiene. De beregnede inntekter og utgifter er spesifisert i tabell 59. I tabell 57 inneholder kolonnen for offentlig forvaltning påløpte skatter, avgifter og subsidier, mens kolonnene for de enkelte undersektorer gir de bokførte verdier. Sektor for skatteinnkrevingens inntekter og utgifter framkommer således som differansen mellom kolonnen for offentlig forvaltning og summen av kolonnene for undersektorene i tabell 57.

Kommuneforvaltning og -foretak

I tabell 57 og i tabell 62 er inntekter og utgifter for kommuneforvaltning og -foretak gruppert etter nasjonalregnskapets definisjoner. I tabell 57 er det bare gitt tall for driftsresultatet i kommuneforetakene, mens det i tabell 62 er gitt en fullstendig spesifikasjon av utgifts- og inntektsarter for både kommuner, fylkeskommuner og kommuneforetak. Forvaltningens salgs- og leieinntekter (gebyrene) er i tabell 62 ført som en positiv inntektsart sammen med foretakenes salgs- og leieinntekter.

Tallene for 1978 bygger på endelig regnskap, men enkelte tall i tabell 62 for dette år er likevel delvis beregnet. Dette gjelder f.eks. overføringene fra trygdeforvaltningen og gebyrene, idet fordelingen av kurpengene mellom kommune og fylkeskommune ikke framgår direkte av regnskapene. For 1979 bygger tallene for forvaltningen på foreløpig regnskap, mens tallene for foretakene i stor grad bygger på anslag. Tallene for 1980 er anslag som må anses som meget usikre. I tabell 62 er det derfor for dette året bare gitt tall for kommunesektoren totalt.

For kommunene (by- og herredskommuner) økte utgiftene i alt med 6,0 prosent fra 1978 til 1979, mens inntektene økte med 5,3 prosent. Bruttosparingen utgjorde i 1979 2 968 mill. kr, som var det samme som i 1978. Brutto realinvesteringene var i 1979 118 mill. kr lavere enn året før, noe som førte til en tilsvarende reduksjon i underskottet før lånetransaksjoner. I 1979 var dette underskottet for kommunene på 2 033 mill. kr.

For fylkeskommunene økte utgiftene i alt med 10,2 prosent fra 1978 til 1979, mens inntektene økte med 6,7 prosent. Bruttosparingen utgjorde i 1979 1 615 mill. kr, og dette var en nedgang på 15,2 prosent fra året før. Sammen med en svak økning av brutto realinvesteringene gav dette i 1979 et underskott før lånetransaksjoner på 582 mill. kr, mot et underskott på 251 mill. kr i 1978.

Regnet i faste priser økte de løpende utgifter (lønnskostnader og vareinnsats) i kommunene med 8,4 prosent fra 1978 til 1979. For fylkeskommunene var den tilsvarende økningen på 2,5 prosent. Bruttoinvesteringene i faste priser ble i samme periode redusert med 0,9 prosent for fylkeskommunene, mens nedgangen var på 5,0 prosent for kommunene. Ved deflateringen er nasjonalregnskapets prisindekser nyttet.

De store underskottene har ført til sterk gjeldsøkning de siste årene. Dette gjorde at renteutgiftene i 1979 utgjorde 4,5 prosent av kommunenes samlede inntekter. For fylkeskommunene var den tilsvarende andel 2,0 prosent. Fra 1978 var det en økning på 0,5 prosentenheter i hver av disse andelene.

For kommuneforetakene økte salgs- og leieinntektene med 16,6 prosent fra 1978 til 1979. Blant kommuneforetakene utgjør elektrisitetsverkene den langt største delen, og for disse blir elektrisitetsavgiften tatt med i salgs- og leieinntektene. Økningen i disse inntektene må derfor blant annet ses i samband med innføringen av elektrisitetsavgift for husholdninger, og økningen av avgiftssatsen for industrien (fra 1. juli 1978). På utgiftssiden har dette slått ut i økning i de indirekte skatter. Bruttosparingen for kommuneforetakene var i 1979 vel 3 300 mill. kr. Dette var en økning på 6,7 prosent fra 1978. Økningen i bruttoinvesteringene på 4,9 prosent i samme periode førte til at underskottet før lånetransaksjoner økte med 1,3 prosent.

For kommunesektoren i alt var underskottet før lånetransaksjoner 4 198 mill. kr i 1979, og dette var en økning på 6,0 prosent fra 1978. Anslag for 1980 tyder på et underskott for kommunesektoren på ca. 5 700 mill. kr, noe som vil utgjøre en økning på 36 prosent fra 1979. Utgifter i alt er anslått til å ha økt med nær 18 prosent, som blant annet fordeler seg med en økning i renteutgiftene på 21 prosent og i løpende utgifter på vel 13 prosent. Inntekter i alt er anslått til å ha

økt med ca. 12 prosent. For de direkte skatter var økningen 6,2 prosent, mens overføringene fra statskassen og andre statsregnskap i alt økte med 9,5 prosent. Økningene i overføringene fra trygdeforvaltningen, i helsestønadene og i overføringene til statskassen har sammenheng med innføringen av rammetilskottsordningen for helseinstitusjoner (jfr. avsnittet foran om regnskapsmessige endringer fra 1979 til 1980). De samlede brutto realinvesteringene for kommunesektoren ventes å ha økt svakt fra 1979 til 1980. For forvaltningen regnes det imidlertid med en nedgang, som oppveies av en investeringsøkning for foretakene.

Kredittmarkedet

Kredittpolitikken og kredittutviklingen i 1980

Ved opplegget av kredittpolitikken for 1979 ble det lagt vekt på tiltak for å understøtte pris- og inntektsstoppen, slik at konkurranseevnen overfor utlandet kunne bedres. Kredittbudsjettet regnet derfor med bare en mindre økning i kredittvolumet for 1979. Dette førte til at det ble gitt stramme utlånsrammer for de private kredittinstitusjonene. Bestemmelsene om tilleggsreserver etter kredittlovens § 8 falt bort f.o.m. begynnelsen av 1979. Likviditetspolitikken ble i 1979 i sterkere grad enn tidligere basert på indirekte styring av utlånene, bl.a. gjennom nye regler for bankenes ikke-behovsprøvede adgang til lån i Norges Bank og gjennom Norges Banks tilbud til bankene om kjøp/salg av markedspapirer. Utover året ble det nødvendig flere ganger å ta i bruk bestemmelsene om primærreservekrav, og utpå høsten ble bankenes automatiske adgang til lån i Norges Bank midlertidig suspendert. Noe seinere kunngjorde Norges Bank en rekke nye kredittpolitiske tiltak som gjaldt endringer i plasseringsplikten, i renten på statspapirer og i Norges Banks diskonto. Utlånsøkningen, fra forretnings- og sparebankene til foretak, kommuner og privatpersoner utgjorde i 1979 nær 8,4 milliarder kroner, eller vel 2,8 milliarder kroner mer enn i det opprinnelige opplegget for kredittpolitikken. For statsbankene kom utlånsøkningen i 1979 opp i 11,9 milliarder kroner (medregnet Kommunalbankens formidlingslån på vel 2,7 milliarder kroner) eller omtrent som året før. Den direkte kapitalinngangen fra utlandet til private og kommuner utgjorde i 1979 om lag 1,1 milliarder kroner.

Ved opplegget av kredittpolitikken for 1980 ble det lagt vekt på at den samlede tilførsel av likvider til publikum skulle bidra til å dempe presset på priser og lønninger. Samtidig måtte kredittilførselen være tilstrekkelig til å finansiere de økte investeringer i næringslivet. Når det gjaldt boliginvesteringene, ble det lagt opp til en moderat økning i forhold til året før. I likhet med de foregående år tok myndighetene sikte på fortsatt å begrense den kredittfinansierte etterspørsel etter forbruksvarer. Det ble for 1980 inngått en konsumlånforståelse mellom Finansdepartementet og bankforeningene om at utlånene fra bankene til rene konsumformål ikke burde øke fra 1979 til 1980. For kommunene ble det regnet med en nedgang i volumet av investeringer i konsumkapital på om lag 3½ prosent fra 1979 til 1980. I likhet med årene like før ble det derfor lagt opp til en stram regulering av kredittilførselen til kommuene i 1980. Dette medførte blant annet at rammene for kommunenes lån i Kommunalbanken og i utlandet ble holdt nede. Alt i alt tok en i nasjonalbudsjettet for 1980 sikte på en samlet kredittilførsel til foretak, kommuner og privatpersoner på 20,5 milliarder kroner. Den samlede *innenlandske* tilførsel av kreditter for 1980 ble anslått til vel 23 milliarder kroner, mot vel 25 milliarder i 1979. Av de 23 milliardene i 1980, gjaldt vel 11,6 milliarder statsbankene (medregnet Postsparebanken) og 6,1 milliarder forretnings- og sparebankene. For de private bankene betydde dette en veiledende utlånsvekst på 56 prosent av den beregnede vekst i innskottene fra private og kommuner.

I det reviderte nasjonalbudsjett for 1980 (datert 9/5 1980) var den innenlandske kapitaltilførsel for 1980 justert opp til 25,4 milliarder kroner. Økningen i forhold til anslaget i nasjonalbudsjettet hadde blant annet sammenheng med at lån som opprinnelig var forutsatt tatt opp i utlandet, seinere ble flyttet til det innenlandske obligasjonsmarked. Statsbankenes andel av kredittbudsjettet for 1980 var i det reviderte nasjonalbudsjett redusert til nær 10,5 milliarder kroner, mens de veiledende utlånstall for forretnings- og sparebankene var økt til vel 7 milliarder kroner (medregnet en spesialkvote på 300 mill. kr til miljøvern- og energisparetiltak og til spesielle boliglån). Økningen i rammetallene for de private bankene skulle i første rekke bidra til å oppfylle myndighetenes målsetting når det gjaldt investeringer i industrien og i boliger.

I desember 1979 hadde Norges Bank rådet Finansdepartementet til å justere bankenes primærreservekrav. Ved kgl. res. av 11. januar

1980 ble det bestemt at kravene til primærreserver i de sørnorske forretnings- og sparebanker skulle økes fra 3 prosent til henholdsvis 6 og 10 prosent. De nordnorske bankene var på det tidspunkt ikke pålagt primærreservekrav. I begynnelsen av mars la Norges Bank ut markedspapirer til kurs 96,98 med forfall 2. juni 1980 og effektiv rente 12,5 prosent. Årsaken var at bankenes utlån i januar steg langt sterkere enn forutsatt i kredittbudsjettet. Samtidig besluttet Norges Bank av praktiske grunner å gjennomføre en halv A-lånsadgang i annen låneperiode. (I Økonomisk utsyn over året 1979 er det kort gjort rede for reglene for bankenes lån i Norges Bank. For nærmere detaljer vises til Norges Banks kvartalsskrifter «Penger og kreditt».)

I kgl. res. av 21. mars 1980 ble det med hjemmel i penge- og kredittloven gitt regler for likestilling av aksjer og konvertible obligasjoner med vanlige ihendehaverobligasjoner ved oppfylling av plasseringsplikten for forretnings- og sparebanker og livsforsikringsselskaper mv. Reglene gikk ut på at den maksimale adgang til å nytte aksjer og konvertible obligasjoner til å oppfylle plasseringsplikten i 1980, ble satt til 5 prosent av veksten i forvaltningskapitalen i 1979. I praksis betydde dette at kredittinstitusjonene i 1980 hadde adgang til å oppfylle plasseringsplikten med aksjer og konvertible obligasjoner for inntil 1 milliard kroner. Det ble dessuten bestemt at *langsiktige* boliglån, gitt etter tilvisning fra statens boligbanker (de såkalte «PSV-lån»), skulle holdes utenom beregningsgrunnlagene for plasseringsplikt og primærreservekrav i forretnings- og sparebankene. (En nærmere redegjørelse for denne type lån er gitt i et eget avsnitt nedenfor om omleggingen av boligfinansieringen i 1980.) Samtidig ble det gjort visse endringer når det gjaldt unntak fra plasseringsplikt og primærreservekrav for oppskriving av fast eiendom.

Utlånene fra bankene i første kvartal 1980 lå godt an etter kredittopplegget, og prognosene for annet kvartal tydet på en stram likviditet i bankene. Norges Bank vedtok derfor å gjeninnføre full adgang til A-lån fra begynnelsen av mai. Ved kgl. res. av 30. mai 1980 ble primærreservekravene for de sørnorske forretningsbankene og sparebankene senket til henholdsvis 5 og 8 prosent. I rundskriv fra Norges Bank av samme dato ble det imidlertid antydet at likviditeten i bankene så ut til å bli rommeligere i juli og august. Bankene måtte derfor være forberedt på at det kunne bli aktuelt å øke primærreservekravene igjen i juli—august, dersom utlånene steg sterkere enn forutsatt i kredittbudsjettet. I et seinere rundskriv til bankene (av 25. juni 1980) uttalte Norges Bank at selv om bankenes utlånsvekst i de fem første måneder i året var i samsvar med kredittopplegget, reiste spørsmålet seg om en ikke burde justere virkemiddelbruken for å sikre en forsvarlig utlånsutvikling også i annet halvår. Bakgrunnen var blant annet at sesongmessige utbetalinger fra staten og valutaintervensjoner hadde ført til at likviditeten i bankene var blitt vesentlig rommeligere. I første omgang la Norges Bank opp til å nøytralisere likviditetsøkningen ved å tilby bankene markedspapirer til 11½ prosent rente.

I perioden mai—juli steg utlånene fra sparebankene sterkere enn forutsatt i kredittopplegget, og i juli var det en meget sterk stigning i forretningsbankenes utlån. Ved utgangen av juli lå således utlånene fra sparebankene 400 mill. kr og fra forretningsbankene om lag 700 mill. kr for høyt i forhold til kredittbudsjettet. Med sikte på en effektiv binding av bankenes likvider, vurdert under ett fra synspunktet primærreservekrav og bankenes beholdninger av markedspapirer, fant myndighetene det nødvendig å heve kravene til primærreserver i de sørnorske forretnings- og sparebanker med henholdsvis 8 og 2 prosentenheter, til henholdsvis 13 og 10 prosent. For sparebankene var dette kredittlovens maksimalsats. Beslutning om dette ble tatt ved kgl. res. av 29. august 1980, med virkning fra 1. september. I rundskriv til bankene fra Norges Bank av 29. august ble det uttalt at hensikten med opptrappingen av reservekravene var at et større antall banker skulle påvirkes til å oppta betingede lån (B-lån) i Norges Bank. Som et ledd i arbeidet med å stramme inn likviditeten i bankene ble rammen for bankenes automatiske lån i Norges Bank (A-lån) begrenset til en halv første transje for september—oktober.

I begynnelsen av september 1980 kunngjorde Finansdepartementet et opplegg for styring av utlånsrentene i forretnings- og sparebankene og i livsforsikringsselskapene (renteerklæringen av 5. september 1980). Samtidig ble forretnings- og sparebankene gitt tillatelse til å øke sitt gjennomsnittlige rentenivå for kortsiktige utlån med en halv prosentenhet og for mellomlange og langsiktige utlån med inntil 1 prosentenhet. En mer inngående beskrivelse av renteerklæringen er gitt i et eget avsnitt om renteutviklingen i 1980. I rundskriv av 27. oktober 1980 til forretnings- og sparebankene kunngjorde Norges Bank at begrensningen når det gjaldt A-lån skulle gjelde også for november—desember. Samtidig ble det satt nye rammer for tillatt utlånsvekst for banker som var underlagt B-lånsregulering.

Samtidig med framleggelsen av nasjonalbudsjettet for 1981 ble det gitt nye og friere regler for opptak av ihendehaverobligasjonslån innenlands. Hensikten var blant annet at flest mulig skulle få adgang til obligasjonsmarkedet, så langt etterspørsels- og tilbudsforholdene gjorde det mulig. En følge av dette var at kredittinstitusjonene i langt større utstrekning enn tidligere kunne ventes å plassere midler i innenlandske ihendehaverobligasjoner utstedt av kredittforeninger og private foretak. Fra og med høsten 1980 ville det derfor være naturlig ved vurdering av kreditttilførselen til næringslivet fra de private kredittinstitusjonene å se utlån og kjøp av ihendehaverobligasjoner under ett. En nærmere redegjørelse for den friere organisering av obligasjonsmarkedet er gitt i et eget avsnitt nedenfor.

Fra og med utgangen av 1979 var de sørnorske forretnings- og sparebankene blitt pålagt å plassere 60 prosent av *tilveksten* i beregningsgrunnlaget i ihendehaverobligasjoner inntil obligasjonsbeholdningene utgjorde 30 prosent av beregningsgrunnlaget. Ved kgl. res. av 21. november 1980 ble det vedtatt å redusere plasseringsplikten for de sørnorske bankene til 30 prosent av tilveksten i beregningsgrunnlaget, med virkning fra utgangen av året.

Tabell 63. *Kapitaltilførsel til foretak, kommuner og privatpersoner. Mill. kr*

	1975	1976	1977	1978	1979 1.—3. kvartal	1979 Hele året	1980 1.—3. kvartal
A. Kapitaltilførsel i alt	28 782	36 745	42 539	25 424	19 896	26 587	18 063
B. Kapitaltilførsel fra utlandet[1]	10 442	14 716	17 725	3 184	649	1 149	— 3 105
Av dette							
Til skipsfart	2 233	4 479	4 400	— 1 628	— 387	— 701	— 661
Til oljevirksomhet	4 057	6 455	7 967	2 644	— 1 097	— 2 128	— 6 767
Til andre[2]	4 152	3 782	5 358	2 168	2 133	3 978	4 323
C. Innenlandsk kapitaltilførsel	18 340	22 029	24 810	22 240	19 247	25 438	21 168
1. Utlån[3] fra finansinstitusjoner[4]	16 040	19 862	23 314	21 030	18 110	23 897	17 410
Norges Bank	15	— 27	41	89	8	— 18	8
Postsparebanken	262	282	458	362	404	377	287
Forretningsbanker[4]	4 370	4 383	5 713	2 904	4 192	4 038	4 688
Sparebanker	2 865	3 523	4 133	2 899	3 060	4 340	2 486
Statsbanker	5 295	6 819	8 668	11 741	7 680	11 550	7 413
Private kredittforetak	1 976	3 216	2 852	1 884[8]	1 706	2 173[8]	1 549
Private finansieringsselskaper[5]	261	344	249	— 61	187	135	150
Livsforsikringsselskaper[3]	844	1 060	940	1 044	849	1 110	756
Skadeforsikringsselskaper	152	262	260	168	24	192	73
2. Annen innenlandsk kapitaltilførsel	2 300	2 167	1 500	1 210	1 137	1 541	3 758
Valutalån etter lisens	–	–	–	214	428	645	1 184
Forretningsbanker	–	–	–	214	428	645	1 184
Sparebanker	–	–	–	–	–	–	–
Obligasjonsmarkedet (netto)[6]	1 016	1 053	248	— 494	— 362	— 539	650
Aksjemarkedet[7]	1 284	1 114	1 252	1 490	1 071	1 435	1 924

[1] Netto kapitalinngang ifølge utenriksregnskapets kapitalregnskap. [2] Medr. statistiske feil. [3] Før avskrivninger. Ikke medregnet pensjonskasser og -fond. [4] Ikke medregnet valutalån etter lisens, utbetalt f.o.m. 1/7 1978. [5] Ikke medregnet leasing. F.o.m. 4. kv. 1978 netto utlån. [6] Ikke medregnet statskassen og finansinstitusjoner. Avdrag er trukket fra. [7] Ikke medregnet finansinstitusjoner og fondsemisjoner. [8] Anslag.

Forretnings- og sparebankene. Nærmere om utlånsutviklingen i 1980

Som nevnt foran, var utlånsøkningen fra forretnings- og sparebankene i 1979 vel 2,8 milliarder kroner høyere enn myndighetene hadde regnet med i kredittbudsjettet. I alt steg utlånene til foretak, kommuner og privatpersoner i 1979 med vel 4 milliarder kroner i forretningsbankene og med 4,3 milliarder kroner i sparebankene.

I kredittbudsjettet for 1980 var utlånsrammene opprinnelig satt til 3 250 mill. kr for forretningsbankene og 2 600 mill. kr for sparebankene. I tillegg var det gitt en spesialkvote på 250 mill. kr for begge bankgruppene under ett til statsgaranterte miljøvernlån og energisparetiltak. Rammene ble seinere (i det reviderte nasjonalbudsjett for 1980) økt til henholdsvis 3 750, 3 000 og 300 mill. kr. Utlånsutviklingen for de enkelte måneder i 1979 og 1980 er vist i tabellene 64 og 65. Av tabellene går det fram at forretningsbankenes faktiske utlån til foretak, kommuner og privatpersoner i de elleve første måneder av 1980 steg med nesten 4,9 milliarder kroner, dvs. en økning på 10,7 prosent. I samme periode året før var det en stigning på 4,2 milliarder kroner (10,1 prosent). Det sesongkorrigerte utlånstall for 1980 var på nær 4,8 milliarder kroner, 1,1 milliarder kroner høyere enn det tilsvarende veiledende tall for perioden. I sparebankene steg de faktiske utlånene i januar—november 1980 med vel 2,7 milliarder kroner (7,2 prosent), mot nesten 3,3 milliarder kroner (9,8 prosent) i samme tidsrom i 1979. Det sesongkorrigerte tall for 1980 var på 3,4 milliarder kroner, eller 591 mill. kroner over det tilsvarende veiledende tall. Av utlånsøkningen fra forretnings- og sparebankene i 1980 falt størstedelen på nedbetalingslån.

På bakgrunn av økningen i bankenes utlån i de elleve første måneder i 1980 er det sannsynlig at utlånsøkningen for hele året vil bli noe høyere enn de rammer som var fastlagt i kredittbudsjettet. Som kjent var det for 1980 regnet med en økning i utlånene for forretnings- og sparebankene under ett på vel 7 milliarder kroner, mens den faktiske utlånsøkning i januar—november utgjorde 7,6 milliarder kroner.

De nye reglene for opptak av ihendehaverobligasjonslån har ført til at utlånstallene for bankene fra og med oktober 1980 har fått en noe annen betydning enn tidligere. De friere forhold på obligasjonsmarkedet gjør at bankene i langt sterkere grad enn før er motivert for å kjøpe ihendehaverobligasjoner. Ved vurdering av bankenes tilførsel av kreditt til foretak, kommuner og privatpersoner er det derfor, som nevnt foran, naturlig i sterkere grad enn før å se utlån og kjøp av ihen-

Tabell 64. *Forretningsbanker. Utlån[1] til foretak, kommuner og privatpersoner. Mill. kr*

	1979				1980			
		Kumulert utlånsøkning				Kumulert utlånsøkning		
	Månedlig utlånsøkning	Faktiske tall	Sesongkorrigerte tall	Veiledende sesongkorrigerte tall[2]	Månedlig utlånsøkning	Faktiske tall	Sesongkorrigerte tall	Veiledende sesongkorrigerte tall[2]
Januar	— 366	— 366	384	253	— 62	— 62	745	332
Februar	634	268	309	506	307	245	274	664
Mars	650	918	248	759	1 239	1 484	741	996
April	744	1 662	804	1 012	274	1 758	804	1 328
Mai	749	2 411	1 339	1 265	1 008	2 766	1 578	1 660
Juni	524	2 935	1 661	1 517	414	3 180	1 779	1 992
Juli	— 480	2 455	2 147	1 770	175	3 355	3 008	2 325
August	455	2 910	2 710	2 023	152	3 507	3 278	2 657
September	1 282	4 192	3 525	2 276	1 182	4 689	3 952	2 989
Oktober	— 512	3 680	3 846	2 529	—1 097	3 592	3 778	3 321
November	533	4 213	4 086	2 782	1 310	4 902	4 768	3 653
Desember	— 175	4 038	4 082	3 035	..	..	..	..

Kilder: Norges Bank og Byrået.

[1] Ikke medregnet valutalån etter lisens, utbetalt f.o.m. 1/7 1978. [2] Lineær fordeling av nasjonalbudsjettets veiledende utlånsvekst, sesongkorrigert.

Tabell 65. *Sparebanker. Utlån*[1] *til foretak, kommuner og privatpersoner. Mill. kr*

	1979				1980			
		Kumulert utlånsøkning				Kumulert utlånsøkning		
	Månedlig utlåns-økning	Faktiske tall	Sesong-korrigerte tall	Vei-ledende sesong-korrigerte tall[2]	Månedlig utlåns-økning	Faktiske tall	Sesong-korrigerte tall	Vei-ledende sesong-korrigerte tall[2]
Januar	29	29	419	211	— 42	— 42	745	256
Februar.....	142	171	632	421	40	— 2	274	512
Mars	635	806	1 063	632	446	444	741	767
April	248	1 054	1 407	842	98	542	804	1 023
Mai	373	1 427	1 847	1 053	343	885	1 578	1 279
Juni	1 111	2 538	2 500	1 263	1 041	1 926	1 779	1 535
Juli	153	2 691	2 951	1 474	— 9	1 917	3 008	1 790
August	— 139	2 552	3 089	1 685	145	2 062	3 278	2 046
September ..	515	3 067	3 384	1 895	425	2 487	3 952	2 302
Oktober	— 131	2 936	3 631	2 106	— 1	2 486	3 270	2 558
November...	329	3 265	3 866	2 316	234	2 720	3 404	2 813
Desember ...	1 075	4 340	4 299	2 527	..	..	..	..

Kilder: Norges Bank og Byrået.
[1] Ikke medregnet valutalån etter lisens, utbetalt f.o.m. 1/7 1978. [2] Lineær fordeling av nasjonalbudsjettets veiledende utlånsvekst, sesongkorrigert.

dehaverobligasjoner under ett. I oktober 1980 steg forretnings- og sparebankenes beholdninger av innenlandske ihendehaverobligasjoner (unntatt stats- og statsbankobligasjoner) med om lag 2 milliarder kroner, mens det var en mindre nedgang i november.

Statistikken over bankenes utlån gruppert etter låntakersektor viser at i de tre første kvartaler av 1980 steg utlånene til gruppen lønnstakere o.l. betydelig sterkere enn i samme periode året før, mens det var en svakere vekst for gruppen foretak (medregnet personlig næringsdrivende).

Når det gjaldt bankenes utlån til konsumformål, var det i kredittopplegget for 1979 regnet med en reduksjon av de utestående lån på 500 mill. kr. Tabellene 66 og 67 viser at de bevilgede utlån til konsumformål i løpet av 1979 gikk ned med 630 mill. kr i forretningsbankene og med 216 mill. kr i sparebankene. Som nevnt tidligere gikk konsumlånforståelsen for 1980 ut på at utlånene til rene konsumformål ikke burde øke fra 1979 til 1980. I løpet av de tre første kvartaler i 1980 steg konsumlånene (bevilgede beløp) fra forretningsbankene med vel 100 mill. kr og fra sparebankene med 400 mill. kr. Sett i forhold til stigningen i prisene, var det trolig en reell nedgang i utlånene til konsumformål også i 1980.

Tabell 66. *Forretningsbanker. Bevilgede utlån til lønnstakere o. l.*[1] *fordelt på boligformål og «konsumformål». Mill. kr og prosent*

	31/12-78		31/12-79		1980					
					31/3		30/6		30/9	
	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.
Utlån til boligformål	9 916	65	12 877	73	13 463	75	14 155	75	15 139	76
Utlån til «konsumformål»	5 363	35	4 733	27	4 507	25	4 663	25	4 836	24
Utlån til lønnstakere o. l. i alt.....	15 279	100	17 610	100	17 970	100	18 818	100	19 975	100

[1] Gruppen «lønnstakere o. l.» er ikke alltid lett å skille ut fra andre grupper av låntakere. Tallene er derfor gitt med et visst forbehold.

Tabell 67. *Sparebanker. Bevilgede utlån til lønnstakere o. l.*[1] *fordelt på boligformål og «konsumformål». Mill. kr og prosent*

	31/12-78		31/12-79		1980					
					31/3		30/6		30/9	
	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.
Utlån til boligformål	14 518	74	16 676	78	16 590	78	17 030	77	17 519	77
Utlån til «konsumformål»	4 992	26	4 776	22	4 681	22	5 032	23	5 176	23
Utlån til lønnstakere o. l. i alt.....	19 510	100	21 452	100	21 271	100	22 062	100	22 695	100

[1] Gruppen «lønnstakere o. l.» er ikke alltid lett å skille ut fra andre grupper av låntakere. Tallene er derfor gitt med et visst forbehold.

Omleggingen av boligfinansieringen i 1980

I forbindelse med salderingen av stats- og trygdebudsjettet for 1980 (i desember 1979) la myndighetene fram et nytt opplegg for boligfinansieringen i 1980. Bakgrunnen for dette var behovet for en bedre tilpasning av boligbyggingen og boligfinansieringen til de realøkonomiske forutsetninger. Dessuten ønsket myndighetene å øke den finansielle sparing i boligsektoren og samtidig endre subsidieringen av boliger slik at den fikk en mer sosial profil.

Opplegget gikk i hovedtrekk ut på igangsetting av om lag 36 000 nye boliger i 1980. Av dette skulle 20 000 boliger finansieres av statens boligbanker, med større vekt på sosiale kriterier enn tidligere. 6 000 boliger skulle finansieres av forretnings- og sparebankene og inntil 200 boliger av Postsparebanken på spesielt gunstige vilkår (såkalte PSV-lån), mens de resterende 10 000 boliger skulle finansieres på vanlige vilkår i de private kredittinstitusjonene. For å hindre at kravet til egenkapital skulle bli for høyt for dem som var mest vanskeligstilt, ble rammen for etableringslån i Husbanken økt fra 1979 til 1980. Samtidig ble det bestemt at termininnbetalinger på eldre lån i statens boligbanker skulle økes med 375 mill. kr på årsbasis i 1980.

Når det gjaldt de 6 200 boliger som skulle finansieres på spesielle vilkår gjennom forretnings- og sparebankene og Postsparebanken, var det en forutsetning at boligene skulle holdes innenfor Husbankens standard og kostnadsgrense, og at søknadene først skulle vurderes og attesteres av Husbanken. Bankene skulle gi tilsagn om langsiktige lån til rente på 9 prosent med løpetid 25 år. De første 5 årene skulle lånene være avdragsfri og nedbetalingen skulle skje etter annuitetsprinsippet. *Byggelåns*renten for boliger som ble bygget etter attest fra Husbanken (PSV-lån), skulle imidlertid være den samme som for boligbyggelån med konverteringstilsagn fra statens boligbanker (8 prosent p.a. pluss provisjon på ⅓ prosent pr. kvartal av bevilget beløp).

Etterspørselen etter de såkalte PSV-lån har vært stor. Allerede rundt halvårsskiftet i 1980 ble det regnet med at det var kommet inn nok søknader til å dekke kvoten på 6 200 boliger for 1980. Ved utgangen av oktober 1980 hadde forretningsbankene bevilget boligbyggelån med attest fra Husbanken for 285 mill. kr, sparebankene for 280 mill. kr og Postsparebanken for 15 mill. kr.

Innskottsutviklingen i 1980

Bankinnskottene viste i 1979 en forholdsvis sterk stigning. Tidsinnskottene fra foretak, kommuner og privatpersoner steg således i forretningsbankene med rundt 6 milliarder kroner (18,1 prosent), i sparebankene med nær 5,3 miliarder kroner (13,7 prosent) og i Postsparebanken med 682 mill. kr (9,8 prosent). For innskott på anfordring var økningen henholdsvis 1,3 milliarder kroner (11,2 prosent), 955 mill. kr (13,6 prosent) og 143 mill. kr (30,0 prosent), jfr. tabellene 68 og 69.

I løpet av de tre første kvartaler av 1980 steg tidsinnskottene i forretningsbankene med ved 3 milliarder kroner (7,8 prosent), i sparebankene med 1,9 milliarder kroner (4,4 prosent) og i Postsparebanken med 448 mill. kr (5,8 prosent). For alle bankene under ett betydde dette at innskottsøkningen på tid i perioden januar—september 1980 lå vel 300 mill. kr lavere enn i samme tidsrom i 1979. For innskott på anfordring var det i januar—september 1980 en stigning på 1,1 milliarder kroner (8,7 prosent) i forretningsbankene, 1,1

Tabell 68. *Forretningsbanker, sparebanker og Postsparebanken. Økning i bankinnskott på tid fra foretak, kommuner og privatpersoner, etter innskytergrupper. Mill. kr og prosent*

Innskytergrupper	Forretningsbanker						Sparebanker						Postsparebanken					
	1979				1980		1979				1980		1979				1980	
	1.—3. kvartal		Hele året		1.—3. kvartal		1.—3. kvartal		Hele året		1.—3. kvartal		1.—3. kvartal		Hele året		1.—3. kvartal	
	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent
1. Kommuner inkl. kommuneforetak ..	— 555	—17,8	+ 187	+ 6,0	— 593	—17,9	— 325	— 9,0	+ 319	+ 8,8	— 444	—11,3	–	–	–	–	–	–
2. Foretak og personlig næringsdrivende[1]	+ 1 513	+ 11,7	+ 2 910	+ 22,5	+ 2 109	+ 13,3	+ 1 692	+ 27,0	+ 2 200	+ 35,2	+ 1 352	+ 16,0	— 1	— 1,3	+ 12	+ 10,9	+ 20	+ 17,3
3. Lønnstakere o. l...	+ 1 891	+ 11,1	+ 2 894	+ 17,1	+ 1 524	+ 7,7	+ 931	+ 3,3	+ 2 734	+ 9,6	+ 1 001	+ 3,2	+ 579	+ 8,4	+ 670	+ 9,8	+ 428	+ 5,7
I alt	+ 2 849	+ 8,6	+ 5 991	+ 18,1	+ 3 040	+ 7,8	+ 2 298	+ 6,0	+ 5 253	+ 13,7	+ 1 909	+ 4,4	+ 578	+ 8,3	+ 682	+ 9,8	+ 448	+ 5,8

[1] Omfatter sektorene Statsforetak, Private ikke-personlige foretak, Personlige foretak, Personlig næringsdrivende og Andre private sektorer.

Tabell 69. *Forretningsbanker, sparebanker og Postsparebanken. Økning i bankinnskott på anfordring*[2] *fra foretak, kommuner og privatpersoner, etter innskytergrupper. Mill. kr og prosent*

Innskytergrupper	Forretningsbanker						Sparebanker						Postsparebanken					
	1979				1980		1979				1980		1979				1980	
	1.—3. kvartal		Hele året		1.—3. kvartal		1.—3. kvartal		Hele året		1.—3. kvartal		1.—3. kvartal		Hele året		1.—3. kvartal	
	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent
1. Kommuner inkl. kommuneforetak..	— 138	—20,8	+ 13	+ 2,0	— 40	— 5,8	— 257	—23,7	+ 74	+ 6,8	— 264	—22,8	–	–	–	–	–	–
2. Foretak og personlig næringsdrivende[1]	+ 214	+ 2,8	+ 1 108	+ 14,3	+ 153	+ 1,7	+ 296	+ 11,8	+ 260	+ 10,4	+ 307	+ 11,1	–	–	–	–	–	–
3. Lønnstakere o. l...	+ 423	+ 15,2	+ 143	+ 5,1	+ 970	+ 33,1	+ 693	+ 20,3	+ 621	+ 18,2	+ 1 061	+ 26,3	+ 146	+ 30,8	+ 143	+ 30,0	+ 261	+ 42,3
I alt	+ 499	+ 4,4	+ 1 264	+ 11,2	+ 1 083	+ 8,7	+ 732	+ 10,5	+ 955	+ 13,6	+ 1 104	+ 13,9	+ 146	+ 30,8	+ 143	+ 30,0	+ 261	+ 42,3

[1] Omfatter sektorene Statsforetak, Private ikke-personlige foretak, Personlige foretak, Personlig næringsdrivende og Andre private sektorer. [2] Omfatter også lønnskonti.

milliarder kroner (13,9 prosent) i sparebankene og 261 mill. kr (42,3 prosent) i Postsparebanken. Det vil si at de totale innskott på anfordring i de tre første kvartaler i 1980 steg med vel 1 milliard kroner mer enn i samme tidsrom i 1979. Alt i alt var det m.a.o. for foretak, kommuner og privatpersoner sett under ett en noe sterkere sparing ved bankinnskott i de tre første kvartaler i 1980 enn året før.

Innskottstallene som er nevnt ovenfor, omfatter innskott fra foretak (inkl. personlig næringsdrivende), kommuner og lønnstakere o.l. under ett. Tabellene 68 og 69 gir også tall som viser utviklingen i bankinnskottene i 1979 og 1980 for hver gruppe. For gruppen lønnstakere o.l. var det i 1980 en noe svakere stigning enn i 1979 når det gjaldt tidsinnskott, mens det for innskott på anfordring (som blant annet omfatter lønnskonti) var en vesentlig sterkere stigning i 1980. Alt i alt tydet tallene ved utgangen av september 1980 på at det for lønnstakergruppen var en noe større sparing ved bankinnskott i 1980 enn året før. I avsnittet om utlånsutviklingen i 1980 ble det nevnt at det i de tre første kvartaler av 1980 var en sterkere økning i utlånene til lønnstakere o.l. enn i samme tidsrom i 1979. Sett i sammenheng med den noe høyere veksten i bankinnskottene i 1980 er det vanskelig å si noe om utviklingen av den personlige sparing i 1980 sammenliknet med året før.

For foretakssektoren (inkl. personlig næringsdrivende) tydet innskottstallene ved utgangen av september 1980 på at det var en noe større sparing ved bankinnskott i 1980 enn året før. Men stigningen i de tre første kvartalene i 1980 er for liten til at en kan trekke noen slutninger om bedriftssparingen for hele året 1980 sammenliknet med 1979.

Selv om rentesatsene på bankinnskott i 1980 lå på et forholdsvis høyt nivå (opptil 10,5 prosent i gjennomsnitt på langtidssparing), har det i 1980 vært en negativ realrente for de fleste innskytere.

Aksjekapitalen i forretningsbankene

Den årlige statistikken over forretningsbankenes aksjekapital fordelt på eiersektorer viser at 50 prosent av aksjekapitalen var eid av lønnstakere, formuesinntektstakere, pensjonister o.l. ved utgangen av 1979, jfr. tabell 70. Private foretak og personlig næringsdrivende eide nær 18 prosent av aksjekapitalen, forretnings- og sparebanker 15 prosent og forsikringsselskaper 8 prosent. I forhold til 1978 var det små endringer. Av tabellen går det fram at statsforvaltningen økte sin andel fra 2,2 mill. kr til 73,0 mill. kr i løpet av året 1979. Etter endringen i forretningsbankloven som trådte i kraft 1. januar 1978, kan aksjeeiere etter nærmere fastsatte regler kreve at staten overtar aksjer i forretningsbanker. Fristen for å reise krav om overtaking var satt til 1. januar 1981. Ifølge oppgaver fra Norges Bank var det ved utgangen av

Tabell 70. *Forretningsbanker. Aksjekapitalen etter eiersektorer. Mill. kr*

Eiersektorer	Aksjekapital pr. 31/12		
	1977	1978	1979*
I alt	1 947	1 958	2 139
A. Offentlig forvaltning	9	9	81
Statsforvaltningen	2	2	73
Trygdeforvaltningen	–	–	–
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	7	7	8
B. Finansinstitusjoner	472	476	533
Norges Bank	–	–	–
Postgiro og Postsparebanken	–	–	–
Forretningsbanker	84	90	120
Sparebanker	164	162	202
Bankenes sikringsfond	–	–	–
Statsbanker	4	4	4
Private kredittforetak	15	16	17
Andre private finansieringsselskaper	18	17	16
Livsforsikringsselskaper mv.	114	113	97
Skadeforsikringsselskaper	73	74	77
C. Andre innenlandske sektorer	1 432	1 441	1 495
Statsforetak	2	2	2
Private ikke-personlige foretak	243	245	256
Personlige foretak	82	91	94
Personlig næringsdrivende	29	29	30
Lønnstakere o. l.	1 040	1 038	1 077
Andre private sektorer	36	36	36
D. Utlandet	34	32	30
Utenlandske banker	2	2	3
Utlandet ellers	32	30	27

Tabell 71. *Utestående lån fra finansinstitusjoner til foretak, kommuner og privatpersoner pr. 31/12 1955—1975 og pr. 30/9 1980. Prosent*

	1955	1960	1965	1970	1975	30/9 1980
Forretningsbanker	29,66	26,56	24,54	24,60	24,25	22,90
Sparebanker	22,59	22,17	20,07	20,22	19,35	18,27
Statsbanker	25,97	27,46	26,70	27,75	31,53	37,89
Private kredittforetak; Private finansieringsselskaper[1]	8,01	7,53	10,76	11,58	11,27	11,60
Livsforsikringsselskaper; Skadeforsikringsselskaper	12,42	14,86	16,93	15,20	12,42	7,87
Andre[2]	1,35	1,42	1,00	0,65	1,18	1,47
I alt	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

[1] Ikke medregnet leasing. F.o.m. 1978 netto utlån. [2] Norges Bank og Norges Postsparebank.

november 1980 innløst forretningsbankaksjer til en verdi av 121 mill. kr. På samme tidspunkt utgjorde den samlede aksjekapital i forretningsbankene 2 160 mill. kr til pålydende verdi.

Statsbankene (medregnet Postsparebanken)

Utlånene til foretak, kommuner og privatpersoner fra statsbankene steg i 1979 med 11,9 milliarder kroner eller med 18 prosent. I utlånstallet er medregnet såkalte formidlingslån for 2,7 milliarder kroner som Kommunalbanken tok opp i utlandet til kommuner og kraftverk. For 1980 var det i det opprinnelige kredittbudsjett regnet med en utlånsøkning fra statsbankene på vel 11,6 milliarder kroner. Av dette utgjorde 2,2 milliarder kroner formidlingslån gjennom Kommunalbanken. I det reviderte nasjonalbudsjett var anslaget for statsbankenes utlånsøkning for 1980 redusert til 10 450 mill. kr, blant annet som følge av at en del av formidlingslånene til kommuner og kraftverk ble flyttet over til det innenlandske obligasjonsmarked. Statsbankenes *innvilgningsrammer* for 1980 (unntatt lån til nye boliger og etableringslån til kommuner) var i nasjonalbudsjettet for 1981 satt til vel 7,0 milliarder kroner, eller 9,5 prosent mer enn for 1979.

I løpet av de tre første kvartaler av 1980 steg utlånene fra statsbankene (medregnet Postsparebanken) med 7,7 milliarder kroner eller med nær 9,8 prosent. I samme tidsrom i 1979 var det en økning på nær 8,1 milliarder kroner (12,1 prosent). Av samlet utlånsøkning til foretak, kommuner og privatper-

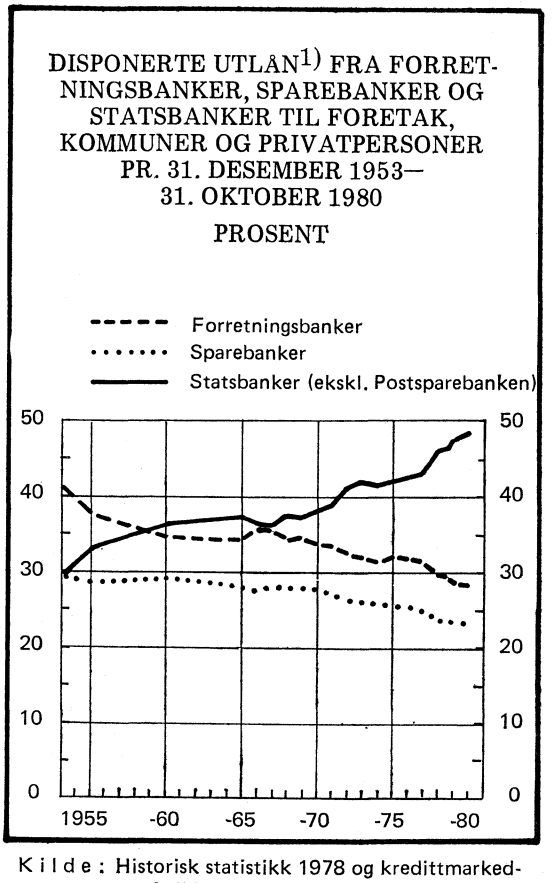

Kilde: Historisk statistikk 1978 og kredittmarkedstatistikken.

1) Utestående lån ved utgangen av år, resp. måned. Før avskrivninger.

Fig. 22.

soner fra de private og offentlige bankene i de tre første kvartaler av 1980, falt nesten 52 prosent på de offentlige bankene.

Når det gjelder utlån til boligformål i 1980, viser vi til eget avsnitt foran om omlegging av boligfinansieringen i 1980.

Private kredittforetak

Utlånene til foretak, kommuner og privatpersoner fra de private kredittforetakene (som blant annet omfatter realkredittforetak og skipsfinansieringsforetak) steg i 1979 med nær 2,2 milliarder kroner eller med 11,8 prosent. I tillegg kom nær 1,3 milliarder kroner som var lån til utlandet, blant annet fra A/S Eksportfinans. Av de samlede utlån ved utgangen av 1979 på i alt 25 milliarder kroner falt 9,3 milliarder på skipsfinansieringsforetakene og 7,5 milliarder på realkredittforetakene. De private kredittforetakene finansierer sin virksomhet så å si i sin helhet ved opptak av ihendehaverobligasjonslån.

I de tre første kvartaler i 1980 steg utlånene fra de private kredittforetakene til foretak, kommuner og privatpersoner med anslagsvis 1,5 milliarder kroner, dvs. med et noe lavere beløp enn i tilsvarende periode året før. Også i 1980 gikk en betydelig del av utlånsøkningen til utlandet.

Private finansieringsselskaper

Fra og med 31/12 1978 ble det foretatt en større omlegging av regnskapsstatistikken for de private finansieringsselskapene. De viktigste endringer ble omtalt i Økonomisk utsyn over året 1979.

Rammen for utlånsøkning fra de private finansieringsselskapene i 1980 ble opprinnelig satt til 100 mill. kr (unntatt leasing), men ble seinere (i revidert nasjonalbudsjett 1980) hevet til 150 mill. kr. I myndighetenes utlånsforskrifter for 1980 ble det innenfor rammen for den totale utlånsøkning gitt tillatelse til å øke utlånsformen factoring mer enn de andre regulerte utlånsformer. Begrunnelsen for å differensiere utlånene til fordel for factoring var blant annet at de strenge utlånsforskrifter i de seinere år hadde hemmet factoring, som er en hensiktsmessig låneform for mange bedrifter.

Utlånsøkningen fra de private finansieringsselskapene til foretak, kommuner og privatpersoner var i 1979 135 mill. kr (unntatt leasing). I løpet av de tre første kvartaler av 1980 steg utlånene med omtrent 150 mill. kroner, mot 187 mill. kroner i samme tidsrom året før.

Forsikringsselskaper

For livsforsikringsselskapene (medregnet private og kommunale pensjonskasser og -fond) var det i nasjonalbudsjettet for 1980 anslått en utlånsvekst på 1 400 mill. kr. Tallet ble seinere hevet til 1 450 mill. kroner. Utlånene fra disse institusjonene er regulert gjennom plasseringsplikt ved § 9 i kredittloven. I løpet av 1979 steg utlånene fra livsforsikringsselskapene (unntatt de private og kommunale pensjonsinnretningene) til foretak, kommuner og privatpersoner med 1,1 milliarder kroner, jfr. tabell 63. Av utlånsøkningen i 1979 gikk nesten 500 mill. kr til boliglån for lønnstakere o.l., mens 204 mill. kr gikk til kommunekasser og kommuneforetak. I løpet av de tre første kvartaler i 1980 gikk utlånene fra livsforsikringsselskapene opp med 756 mill. kr, mot 849 mill. kroner i samme tidsrom året før. Av økningen i 1980 gjaldt 193 mill. kroner kommuner og kommuneforetak. Selskapenes beholdninger av ihendehaverobligasjoner, utstedt av kommuner og foretak, viste bare en mindre økning i de tre første kvartaler i 1980.

Den gjennomsnittlige utlånsrente fra livsforsikringsselskapene til boligformål var ved utgangen av 1979 9 prosent, og høyeste rente på andre utlån var 11 prosent. Når det gjelder renteøkningene i 1980, viser vi til eget avsnitt nedenfor om renteutviklingen i 1980.

Utlånene fra skadeforsikringsselskapene var lenge underlagt direkte regulering gjennom kredittlovens § 12. I juni 1979 ble det innført et nytt reguleringssystem som tok mer hensyn til tilgangen av midler i de enkelte selskaper. I nasjonalbudsjettet for 1980 ble skadeforsikringsselskapenes utlånsøkning for 1980 stipulert til 175 mill. kr og i det reviderte nasjonalbudsjett hevet til 225 mill. kr. Ved kgl. res. av 27. juni 1980 ble det etter forslag fra Norges Bank bestemt at 75 prosent av utlånsrammen for skadeforsikringsselskapene for 1980 skulle fordeles med lik prosentvis utlånsvekst for alle selskapene, mens resten skulle fordeles mellom de enkelte selskaper på grunnlag av veksten i premieinntektene.

Utlånene til foretak, kommuner og privatpersoner fra skadeforsikringsselskapene steg i 1979 med 192 mill. kr. I de tre første kvartaler av 1980 var det en økning på 73 mill. kr, mot 24 mill. kr i samme periode året før. En betydelig del av de totale utlån fra skadeforsikringsselskapene går ellers til private finansieringsselskaper. Av en total utlånsøkning i 1979 på 351 mill. kr, gikk således 162 mill. til finansieringsselskapene. I de tre første kvartaler i 1980 var de tilsvarende tall henholdsvis 426 mill. kr og 244 mill. kr.

Kredittilførselen fra utlandet

Tilførselen av kredittmidler til foretak og kommuner fra utlandet (netto kapitalinngang ifølge utenriksregnskapet) utgjorde i 1979 vel 1,1 milliarder kroner. For oljevirksomheten var det en netto kapital*utgang* på vel 2,1 milliarder kroner og til skipsfart 701 mill. kr (jfr. tabell 63).

I nasjonalbudsjettet for 1980 og for 1981 ble det for året 1980 regnet med en netto kapital*utgang* til utlandet på rundt 2,5 milliarder kroner. Anslagene ifølge utenriksregnskapet for de tre første kvartaler i 1980 viste en samlet netto kapitalutgang fra næringslivet til utlandet på 3,1 milliarder kroner. For oljevirksomheten var det i samme tidsrom regnet med en kapitalutgang på rundt 6,7 milliarder kroner og for skipsfart 661 mill. kr.

Tall fra den årlige finanstellingen (tellingen av landets fordringer og gjeld overfor utlandet) viste at Norges nettogjeld overfor utlandet ved utgangen av 1979 var på 103 milliarder kroner. Av dette falt rundt 54 milliarder kroner på private foretak, 28 milliarder på statskassen, 19 milliarder på statsforetak, 16 milliarder på statsbanker og nær 7 milliarder på kommunekasser og kommuneforetak. Av nettogjelden i 1979 på 103 milliarder kroner gjaldt 28 milliarder oljesektoren.

Obligasjonsmarkedet. Endringene i 1980

Utvalget som ble oppnevnt i 1978 for å vurdere norsk rentepolitikk («renteutvalget»), la våren 1980 fram sin utredning («Rentepolitikk» NOU 1980:4). I tillegg til vurderingen av renteforholdene gav innstillingen en inngående beskrivelse og drøfting av forholdene på obligasjonsmarkedet. Når det gjelder renter, viser vi også til avsnittet nedenfor om renteutviklingen i 1980.

Renteutvalget peker i sin innstilling blant annet på at renten på obligasjonsmarkedet har vært administrativt fastlagt også etter at det ble innført friere forhold på rentemarkedet i slutten av 1977. Hvordan rentenivået på obligasjonsmarkedet ville ha ligget dersom obligasjonsrenten hadde vært markedsbestemt, er det ikke mulig å vite nøyaktig. Men så lenge renten på slike lån var lavere enn likevektsrenten, var det nødvendig for myndighetene å rasjonere obligasjonskreditten og å pålegge banker og andre kredittinstitusjoner plikt til å plassere visse andeler av sine midler i ihendehaverobligasjoner (plasseringsplikten).

Renteutvalget tilrår i sine konklusjoner at renten i obligasjonsmarkedet blir frigitt slik at den bestemmes i markedet, og at emisjonsreguleringen oppheves, men at plasseringsplikten blir opprettholdt. Som argumenter for en markedsbestemt rente, sier utvalget blant annet at dette vil gjøre det mulig for myndighetene i sterkere grad enn hittil å påvirke publikums likviditet direkte, blant annet ved markedsoperasjoner, noe som utvalget finner sterkt ønskelig i den nåværende økonomiske situasjon. For låntakerne vil det ofte være mer hensiktsmessig med obligasjonslån enn å låne i kredittinstitusjoner, blant annet fordi obligasjonslån kan gi fast rente over hele løpetiden for lånet. Når utvalget likevel tilrår at plasseringsplikten blir opprettholdt, har det sammenheng med at plasseringsplikten antas å ville bidra til å holde renteutslagene på obligasjonsmarkedet på et rimelig nivå og hindre ekstreme utslag i en overgangsperiode.

Allerede i det reviderte nasjonalbudsjett for 1980 ble det nevnt at myndighetene fant sterke argumenter som talte for å følge opp renteutvalgets råd når det gjaldt obligasjonsmarkedet, og i nasjonalbudsjettet for 1981 ble det gjort rede for endringene som ble gjennomført med øyeblikkelig virkning. Utgangspunktet var at flest mulig formål heretter skulle kunne nytte obligasjonsmarkedet i den grad etterspørsels- og tilbudsforholdene gjorde det mulig. I hovedtrekkene følger de nye retningslinjene for obligasjonsmarkedet renteutvalgets forslag. Innenlandske obligasjonslån på 10 mill. kr eller mer kan etter dette tas opp uten samtykke av Finansdepartementet. Hvis lånebeløpet utgjør 20 mill. kr[1]) eller mer, må det imidlertid legges ut til offentlig tegning gjennom megler og med garanti fra et konsortium som sikrer avsetning av hele lånet. Ihendehaverobligasjonslån på mindre enn 10 mill. kr må derimot fortsatt godkjennes av Finansdepartementetet. (For kredittinstitusjoner som etter sine vedtekter kan ta opp lån mot ihendehaverobligasjoner, gjelder visse unntak fra denne begrensningen.) Konvertible obligasjonslån kan tas opp uten samtykke selv om lånebeløpet er mindre enn 10 mill. kr.

Selv om forholdene på obligasjonsmarkedet er blitt mye friere enn før, er det fortsatt en rekke begrensninger i adgangen til å ta opp obligasjonslån også innenlands. Private banker og andre kredittinstitusjoner som etter sine vedtekter ikke kan ta opp ihendehaverobligasjonslån, er således fortsatt avskåret fra å ta opp slike lån. Kommunekasser og kommuneforetak må fremdeles ha tillatelse fra Finansdepartementet uansett størrelsen på lånebeløpet. Det samme gjelder for alle lån som er garantert av stat, kommune eller

[1]) Seinere endret til 10 mill. kr.

Tabell 72. *Ihendehaverobligasjonsgjelden. Emisjoner og total gjeld. Mill. kr*

Låntakere	Emittert i 1979 Hele året	Emittert i 1979 1/1–30/9	Emittert i 1980 1/1–30/9	Obligasjonsgjeld i alt[1] 31/12-78	Obligasjonsgjeld i alt[1] 31/12-79	Obligasjonsgjeld i alt[1] 30/9-80*
A. Obligasjoner i alt	24 735	16 822	13 227	113 884	132 784	134 985
B. Obligasjoner i norske kroner	14 126	8 076	9 891	64 929	75 063	78 637
1. Statsforvaltningen	8 659	4 977	4 440	27 775	35 270	36 511
2. Kommuneforvaltn. inkl. kommuneforetak	31	23	884	4 770	4 408	5 001
3. Forretningsbanker	–	–	–	15	15	15
4. Statsbanker	1 050	–	500	7 429	7 975	7 643
5. Private kredittforetak	4 184	2 951	3 720	20 727	23 344	25 364
a. Realkredittforetak	809	802	930	6 008	6 583	7 438
b. Skipsfinansieringsforetak[2]	1 675	1 020	1 664	8 090	9 843	9 429
6. Statsforetak	90	40	90	1 487	1 415	1 388
7. Private foretak	112	85	257	2 746	2 636	2 715
C. Obligasjoner i utenlandsk valuta[3]	10 609	8 746	3 336	48 955	57 721	56 348
1. Statsforvaltningen	4 974	4 411	1 001	22 506	26 473	25 068
2. Kommuneforvaltn. inkl. kommuneforetak	743	437	728	6 200	6 220	6 410
3. Forretningsbanker	126	–	147	–	123	266
4. Statsbanker	3 279	2 548	637	10 428	13 837	13 333
5. Andre kredittinstitusjoner	259	122	608	1 200	1 446	1 995
6. Statsforetak	1 172	1 172	215	7 012	7 958	7 745
7. Private foretak	56	56	–	1 589	1 644	1 531
8. Utlandet	–	–	–	20	20	–

[1] Medr. oppkjøpte egne obligasjoner. Tallene for 1980 er foreløpige. [2] Alle selskaper som låner ut vesentlig til skip og/eller borerigger (Norges Skibshypotekforening, Redernes Skibskreditforening, A/S Låneinstituttet for Skipsbyggeriene, Norges Skibshypotek A/S og Norsk Skibs Hypothekbank A/S). [3] For 1978 og 1979 er gjelden beregnet etter kurs ved utgangen av vedk. år. For 1980 beregnet etter gjennomsnittlig kurs for de resp. måneder.

kommuneforetak. Godkjenning kreves også for alle obligasjonslån som tas opp til boligformål eller til finansiering av oljeleting og oljeproduksjon og til finansiering av skip og borerigger.

For lån som bare kan legges ut etter samtykke fra Finansdepartementet, skal søknad sendes departementet med gjenpart til Norges Bank, og Norges Bank har rett til å uttale seg før lånet godkjennes. For *alle* obligasjonslån må melding sendes til Norges Bank før låneopptaket. Dessuten skal det gis melding til Norges Bank om resultatet seinest syv dager etter at lånesummen er innbetalt.

I 1979 ble det emittert nye ihendehaverobligasjoner for 14,1 milliarder kroner innenlands og for 10,6 milliarder kroner i utenlandsk valuta. Av de totale emisjoner i 1979 var 55 prosent tatt opp av statskassen, 17,8 prosent av private kredittforetak og 17,6 prosent av statsbankene. Ved utgangen av 1979 var den samlede ihendehaverobligasjonsgjeld på nær 133 milliarder kroner, hvorav nær 58 milliarder var tatt opp i utenlandsk valuta.

I løpet av de ti første måneder av 1980 ble det emittert ihendehaverobligasjoner for nesten 12,9 milliarder kroner i norske kroner og for 3,6 milliarder kroner i utenlandsk valuta. De 12,9 milliardene omfatter også 3 lån på i alt 300 mill. kroner som ble lagt ut i utlandet i eurokroner. Tallet omfatter også et *konvertibelt* obligasjonslån (Saga Petroleum A/S) som for første gang ble lagt ut på det norske marked, jfr. tabell 73.

Tabell 73. *Enkelte utvalgte obligasjonsemisjoner i tiden 1. november 1979—31. oktober 1980*

Utsteder	Ar	Beløp	Nominell rente-sats	Løpetid	Emi-sjons-kurs
		Mill. kr	Pst.	Ar	Pst.
A. Emisjoner i norske kroner					
1. Statskassen	1980	2 250	9 ½	1	100
Statskassen	1980	[4] 469	10	10	100
2. Kommuneforvaltn. inkl. komm.-foretak					
Kraftverkene i Orkla	1980	250	10 ½	17	100
Oslo kommune[2]	1980	100	10 ¼	10	100
3. Statsbanker					
Den Norske Stats Husbank[1]	1979	800	10	10	100
4. Private kredittforetak					
A/S Låneinst. for skipsbyggeriene[1]	1980	400	10	12	100
Sparebankenes Kredittselskap A/S	1980	280	10 ½	15	100
Norges Hypotekforening for Næringslivet[2]	1980	100	10 ½	10	100
A/S Eksportfinans[2]	1980	100	10 ¼	5	100
5. Statsforetak					
Selskapet for industrivekstanlegg (SIVA)[1]	1979	30	9 ½	5	100
6. Andre norske sektorer					
Saga Petroleum A/S[3]	1980	75	10 ¼	8	100
Elkem-Spigerv. A/S	1980	50	10 ¾	20	100
Franzefoss Bruk A/S	1980	15	11	17	99
B. Emisjoner i utenlandsk valuta					
1. Statskassens lån i Sveits	1980	287	5 ½	5	98 ½
Statskassens lån i Vest-Tyskland, Euro-DM	1980	714	7 ½	5	99 ¾
2. Kommuneforvaltn. inkl. komm.-foretak					
Oslo kommunes lån i Sveits	1980	237	5 ⅞	5	100
Bergen kommunes lån i Sveits	1980	149	6	4	100 ¾
Vestfjorden Avløpsselskap's lån i Sveits	1980	232	5 ⅝	10	100
3. Statsbanker					
Norges Kommunalbanks lån i Sveits[1]	1980	287	6	10	100
Norges Kommunalbanks lån i Vest-Tyskland[1]	1980	350	8 ½	15	98 ¼
Norges Kommunalbanks lån i Vest-Tyskland[1]	1979	431	8 ¼	5	100
4. Forretningsbanker					
Fellesbanken A/S, Euro-DM	1980	147	9 ½	10	100
5. Private kredittforetak					
A/S Eksportfinans, Euro-dollar	1980	362	9 ½	7	100
6. Statsforetak					
Statoils lån i Sveits[1]	1980	215	6	7	100

[1] Statsgarantert. [2] Eurokroner. [3] Konvertibelt obligasjonslån. [4] Ikke fulltegnet pr. 31/10 1980.

Renteutviklingen i 1980

Renteutvalget som la fram sin utredning om norsk rentepolitikk våren 1980 («Rentepolitikk» NOU 1980:4), var blant annet bedt om å fremme forslag til prinsipielle retningslinjer for rentepolitikken i de nærmeste år, med særlig vekt på hensynet til den penge- og kredittpolitiske styring. En viktig oppgave var også å vurdere hvordan renten påvirker inntekts- og formuesforholdene.

Enkelte hovedtrekk fra utvalgets innstilling som særlig berører obligasjonsmarkedet, er omtalt foran i avsnittet om obligasjonsmarkedet. Utvalget går ellers inn for at rentesatsene bør være fleksible og variere med tilbuds- og etterspørselsforholdene for at penge- og kredittpolitikken skal kunne bli et godt middel til å styre etterspørselen etter varer og tjenester. Når det gjelder statsbankene, går utvalget inn for at lånene fra staten bør gis på vilkår som svarer til hva staten selv står overfor på obligasjonsmarkedet. For forretnings- og sparebankene rår utvalget til at det blir brukt en form for administrativ fastlegging av renten, men med en høy grad av

Tabell 74. *Forretningsbanker og sparebanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner. Prosent p.a.*[1]

	Utlån i alt		Veksler		Utlån mot avbet.kontr.		Kasse-kreditter		Boligbyggelån med konv.-tilsagn eller attest		Andre byggelån		Andre utlån			
													Under 1 år		1 år og over[3]	
	Rente	Provi-sjon[2]	Rente	Provi-sjon[2]	Rente	Provi-sjon[2]	Rente	Provi-sjon[2]	Rente	Provi-sjon[2]	Rente	Provi-sjon[2]	Rente	Provi-sjon[2]	Rente	Provi-sjon[2]
Forretningsbanker																
4. kvartal 1977																
Lavest	8,1	0,4	8,5	0,8	10,4	0,6	7,4	0,7	..	..	..	..	8,1	0,0	7,9	0,0
Høyest	10,5	1,6	9,8	1,7	11,3	1,7	8,5	1,7	..	..	..	..	10,9	1,8	11,4	1,5
4. kvartal 1978																
Lavest	9,4	0,5	10,7	1,2	12,2	0,4	9,8	0,8	..	..	..	..	9,6	0,0	9,1	0,0
Høyest	12,5	1,7	11,9	1,7	13,1	1,8	10,3	1,5	..	..	..	..	13,5	1,0	13,6	1,0
4. kvartal 1979																
Lavest	9,3	0,4	10,7	1,2	12,1	0,4	9,8	0,9	7,5	1,3	9,9	1,3	9,5	0,0	9,1	0,0
Høyest	12,6	1,4	12,0	1,8	13,1	1,7	10,2	1,5	7,8	1,4	10,8	1,6	13,5	1,0	13,7	1,0
2. kvartal 1980																
Lavest	9,3	0,4	10,8	1,3	12,2	0,4	9,8	0,9	7,5	1,3	9,9	1,3	9,6	0,0	9,1	0,0
Høyest	12,6	1,4	12,1	1,9	13,1	1,8	10,2	1,5	7,8	1,4	10,8	1,6	13,2	1,0	13,7	1,0
3. kvartal 1980																
Lavest	9,9	0,4	11,5	1,3	12,9	0,5	11,0	1,0	7,5	1,3	10,3	1,3	10,4	0,0	9,7	0,0
Høyest	13,3	1,4	12,6	1,9	13,5	1,8	11,2	1,5	7,8	1,4	11,0	1,6	14,0	1,0	14,6	1,0
Sparebanker																
4. kvartal 1977																
Lavest	7,8	0,3	9,1	0,7	10,1	0,3	7,3	1,0	..	..	..	..	8,3	0,0	7,9	0,0
Høyest	9,8	1,3	10,0	1,2	10,7	1,4	7,9	1,4	..	..	..	..	10,5	1,4	10,4	1,2
4. kvartal 1978																
Lavest	9,0	0,3	11,1	0,7	12,3	0,4	9,3	0,8	..	..	..	..	9,7	0,0	9,1	0,0
Høyest	11,8	1,4	12,0	1,4	12,8	1,5	9,9	1,4	..	..	..	..	12,8	1,1	12,7	0,5
4. kvartal 1979																
Lavest	9,0	0,3	11,1	0,7	12,4	0,5	9,4	0,8	7,5	1,3	9,5	1,3	9,8	0,0	9,0	0,0
Høyest	11,9	1,4	12,1	1,3	12,9	1,5	9,9	1,4	7,5	1,4	10,0	1,4	12,9	0,6	12,7	0,4
2. kvartal 1980																
Lavest	9,0	0,3	11,2	0,7	12,4	0,4	9,4	0,8	7,5	1,2	9,5	1,3	9,8	0,0	9,1	0,0
Høyest	11,9	1,4	12,1	1,3	12,9	1,5	10,0	1,4	7,5	1,4	10,1	1,4	12,9	0,9	12,8	0,4
3. kvartal 1980																
Lavest	9,6	0,3	12,0	0,7	13,0	0,4	10,1	0,8	7,5	1,2	10,1	1,3	10,5	0,0	9,7	0,0
Høyest	12,7	1,4	12,9	1,4	13,4	1,5	10,6	1,5	7,5	1,4	10,6	1,5	13,8	1,1	13,7	0,4

Kilde: Norges Bank: Penger og Kreditt.

[1] Rente- og provisjonssatsene er veide gjennomsnitt av det de enkelte banker oppgir som vanlig laveste, henholdsvis høyeste sats for de forskjellige arter av utlån. Oppgavene fra bankene er for øvrig beheftet med en viss usikkerhet, og små endringer i tallene må ikke tillegges noen vekt. [2] I tillegg kommer engangsprovisjon. For 3. kv. 1980 var denne for utlån i alt 0,3 prosent (lavest) og 0,7 prosent (høyest) av lånebeløpet. [3] Samsvarer med begrepet «mellomlange og langsiktige» utlån i finansministerens renteerklæring av 5/9 1980.

fleksibilitet. For å hindre en uheldig utvikling av utlåns- og innskottsrentene i forretnings- og sparebankene ble det forutsatt at de pengepolitiske myndigheter skulle holde seg løpende underrettet om bevegelsene i rentene, med sikte på å gripe inn om nødvendig.

I det reviderte nasjonalbudsjett for 1980 og i finansministerens renteerklæring av 5. september 1980 la myndighetene opp til en rentepolitikk som i hovedtrekkene fulgte innstillingen fra renteutvalget. Retningslinjene er nærmere omtalt i nasjonalbudsjettet for 1981. Statens utlån til statsbankene skulle således anses som 5-årslån og forrentes etter samme sats som for statslån med 5 års løpetid. For de private bankenes og livsforsikringsselskapenes utlån skulle renteleiet fastsettes ved en erklæring fra finansministeren. Endringer i renten for *kortsiktige* utlån (veksler, avbetalingskontrakter, kassekreditter, byggelån og andre lån med løpetid under ett år) skulle ses i sammenheng med endringer i renten på markedspapirer og på Norges Banks marginale lån til bankene. For *mellomlange* og *langsiktige* utlån skulle renteleiet ses i sammenheng med renten på obligasjonsmarkedet. Rentepolitikken for slike lån ble derfor knyttet blant annet til vilkårene for opptak av innenlandske statslån.

Enkelte lånetyper ble holdt utenom den nye ordningen, idet lånene fortsatt skulle være rentenormert, eller rentene skulle fastsettes ved avtale mellom bankforeningene og myndighetene. Dette gjaldt boliglån på spe-

Tabell 75. *Forretningsbanker og sparebanker. Rentesatser på nye bankinnskott i norske kroner fra kunder. Prosent p.a.*[1]

	Innskott i alt	Folio-innskott	Lønnskonti	Anfordring i alt	Oppsigelse 3 mndr.	Oppsigelse 12 mndr.	Langtidssparing[3]	Termin og andre vilkår: Under 1 år	Termin og andre vilkår: 1 år og over	Bundne innskott	Tidsinnskott i alt
Forretningsbanker											
4. kvartal 1977											
Lavest	4,3	0,0	3,0	0,6	[2] 4,0	[2] 6,0	..	5,7	6,0	[3] 6,0	5,4
Høyest	..	..	..	..			..	10,2	8,1		7,5
4. kvartal 1978											
Lavest	5,3	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	..	6,7	7,5	7,5	6,7
Høyest	7,2	2,2	4,6	2,7	5,0	7,6	..	10,9	9,4	7,5	8,6
4. kvartal 1979											
Lavest	6,0	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	7,5	8,0	7,7	7,5	7,3
Høyest	7,9	1,7	4,5	2,3	5,1	7,6	10,2	12,4	8,4	7,5	9,4
2. kvartal 1980											
Lavest	5,6	0,1	4,9	1,1	5,0	7,5	8,3	7,0	7,7	7,5	6,9
Høyest	8,0	2,4	6,1	3,2	5,1	7,6	10,3	12,2	9,8	7,5	9,3
3. kvartal 1980											
Lavest	5,8	0,1	5,0	1,1	5,0	7,5	8,9	7,2	7,8	7,5	7,1
Høyest	8,1	2,6	6,3	3,4	5,1	7,6	10,5	12,2	9,6	7,5	9,4
Sparebanker											
4. kvartal 1977											
Lavest	4,5	0,3	3,0	1,3	[2] 4,0	[2] 6,0	..	5,2	6,2	[3] 6,0	5,2
Høyest	..	..	..	..			..	8,5	7,3		5,4
4. kvartal 1978											
Lavest	5,7	0,4	4,0	1,7	5,1	7,4	..	6,2	7,8	7,5	6,5
Høyest	6,3	2,7	4,3	3,3	5,1	7,6	..	9,5	8,9	7,5	6,9
4. kvartal 1979											
Lavest	5,9	0,5	4,0	1,9	5,1	7,5	7,5	6,6	7,9	7,5	6,6
Høyest	6,8	3,1	5,3	4,0	5,1	7,6	10,2	11,4	8,8	7,5	7,3
2. kvartal 1980											
Lavest	5,9	0,6	4,6	2,3	5,1	7,4	8,0	6,6	7,9	7,5	6,6
Høyest	7,0	3,9	5,7	4,6	5,1	7,7	10,2	11,8	9,4	7,5	7,4
3. kvartal 1980											
Lavest	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Høyest	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..

Kilde: Norges Bank: Penger og Kreditt.

[1] Se note til tabell 73. [2] Den tidligere normering av innskottsrentene ble opphevet i begynnelsen av desember 1977. Det er i denne tabellen antatt at de normerte renter gjaldt fram til utgangen av 4. kvartal 1977. [3] Langtidssparing (medr. sparebrev o. l.) er utskilt som egen innskottsart med virkning fra 31/12 1978. Fram til denne dato er slike innskott tatt med under andre innskottsarter.

sielle vilkår (PSV-lån, jfr. avsnittet foran om omlegging av boligfinansieringen), boligbyggelån med konverteringstilsagn fra statens boligbanker og lån knyttet til spesialkvoter. Myndighetene regnet med at det som et ledd i den økonomiske politikken kunne bli aktuelt å foreta relativt hyppige endringer i rentenivået når det gjaldt kortsiktige lån.

I begynnelsen av september 1980 kunngjorde Finansdepartementet at forretningsbankene, sparebankene og livsforsikringsselskapene kunne øke renter og provisjoner på kortsiktige lån med en halv prosentenhet og på langsiktige lån med en prosentenhet. Renteøkningen skulle imidlertid ikke gjelde for byggelån med konverteringstilsagn fra statens boligbanker og heller ikke for PSV-lånene og andre lån under spesialkvoter.

Ved utgangen av 1979 var gjennomsnittsrenten for utlån fra forretningsbankene (renteinntekter i prosent av midlere trukne utlån, ikke medregnet provisjoner) 11,0 prosent for kassekreditter, 9,4 prosent for byggelån i alt og 7,6 prosent for byggelån med konverteringstilsagn fra statens boligbanker. For langsiktige lån var renten 10,9 prosent i gjennomsnitt. Som nevnt tidligere, var renten på boligbyggelån på spesielle vilkår (PSV-lån) fastsatt til 7,5 prosent (seinere hevet til 8 prosent) og på de langsiktige PSV-lån til 9 prosent (fra 1/1 1981 hevet til 10 prosent). For vanlige husbanklån (i Husbanken) ble renten satt opp med 1 prosentenhet til 7 ½ prosent fra 1/1 1981.

Rentesatsene på bankinnskott viste bare ubetydelige endringer i 1979 og i første kvartal av 1980. Men i annet og tredje kvartal 1980 var det en mindre økning i gjennomsnittsrenten for lønnskontoinnskott og for innskott på langtidssparing, jfr. tabell 75.

For emisjoner av ihendehaverobligasjoner steg den gjennomsnittlige rente innenlands for alle låntakere fra 7,77 prosent i 1978 til 8,48 prosent i 1979. Økningen var særlig sterk for statsbankene, fra 7,56 til 9,40 prosent. For statskassens lån var det en økning i den gjennomsnittlige rente fra 7,62 til 8,33 prosent og for statsforetakene fra 7,62 til 8,16 prosent i 1979. For emisjoner i utlandet steg den gjennomsnittlige rente for alle låntakere under ett fra 6,53 prosent i 1978 til 7,27 prosent i 1979.

I de ti første måneder av 1980 ble det lagt ut to statslån innenlands til henholdsvis 9 ½ prosent (løpetid 1 år) og 10 prosent rente (10 år). For andre innenlandske obligasjonslån lå renten stort sett på 10 ½ prosent, men med en stigende tendens utover høsten. I oktober ble det således lagt ut en rekke lån til 10 ¾ prosent og to lån til 11 prosent rente med løpetid henholdsvis 13 og 17 år.

Aksjemarkedet

Emisjonene av aksjer utgjorde i 1979 1 685 mill. kr (unntatt fondsemisjoner). Av dette gjaldt 335 mill. kr selskaper som direkte er knyttet til oljevirksomhet. I løpet av de tre første kvartaler av 1980 ble det emittert aksjer for 2 063 mill. kroner, mot for 1 218 mill. kroner i samme tidsrom året før. Av emisjonene i 1980 gjaldt 820 mill. kroner oljevirksomhet.

Oslo Børs' totalindeks for aksjekurser (1/1 1972 = 100) viste i 1979 en sammenhengende stigning, fra 72 i januar til 112 i desember. I de elleve første måneder av 1980 svinget indeksen mellom 104 og 111. For november lå tallet for alle grupper under ett på 105 og for bankaksjer på 104.

Inntektsnytting

Privat konsum

Foreløpige beregninger viser at det private konsumet — regnet i løpende priser — var 133 299 mill. kroner i 1980. Dette er en verdimessig økning på 14 388 mill. kroner, eller 12,1 prosent i forhold til 1979. Nasjonalregnskapets prisindeks for privat konsum økte med 10,6 prosent fra 1979 til 1980, som er den høyeste årlige prisstigning siden 1975, da økningen var 11,7 prosent. I volum økte således det private konsumet med 1,4 prosent siste året. Veksten i konsumet har vært svært lav de siste tre årene sammenliknet med årene 1975—77. Også i perioden 1975—80 under ett, har veksten i konsumet vært lavere enn på 60-tallet og første halvdel av 70-årene (se tabell 76).

Foreløpige tall over volumveksten for hovedgrupper av det private konsumet viser at varekonsumet økte med 0,6 prosent fra 1979 til 1980, mens tjenestekonsumet økte med 3,9 prosent.

I varekonsumet var det gruppen drikkevarer og tobakk som økte mest i volum i 1980 (4,4 prosent). Det er særlig konsumet av vin og brennevin som bidrog til denne økningen (vel 9 prosent). Matvarekonsumet økte med 1,7 prosent, klær og skotøy med 0,4 prosent, mens konsumet av møbler og husholdningsartikler viste 0,5 prosent nedgang. Det er tredje år på rad at denne konsumgruppen viser nedgang. Gruppen transport, post- og teletjenester økte med 2,8 prosent. Kjøp av egne transportmidler — som veier tungt i denne gruppen — økte med nesten 8 prosent. Konsumet av gruppen bolig, lys og brensel økte bare med 1,5 prosent fra 1979 til 1980, som er den laveste økning på mange år. Dette skyldes en relativt stor nedgang i konsumet av posten lys og brensel, da boligkonsumet alene økte med nesten 4 prosent fra 1979 til

Tabell 76. *Konsumets volumutvikling*[1]

	Netto-nasjonal-produkt	Totalt konsum	Offentlig konsum	Privat konsum	Privat konsum pr. inn-bygger
	Gj.sn. årlig økning i prosent				
1900—1939	2,9	2,3	3,2	2,3	1,4
1946—1962	4,5	3,6	3,7	3,6	2,6
1962—1967[2]	4,6	4,2	6,9	3,4	2,6
1967—1974[2]	3,8	4,0	5,0	3,6	2,9
1974—1980[2]	4,6	3,8	5,3	3,3	2,9
1975[2]	5,8	5,3	6,4	4,9	4,3
1976[2]	5,8	6,4	7,4	6,1	5,6
1977[2]	2,8	6,4	4,9	6,9	6,5
1978*[2]	4,6	0,2	5,3	—1,6	—2,0
1979*[2]	4,8	2,8	3,9	2,3	2,0
1980*[2]	3,6	2,0	3,8	1,4	1,0

[1] Ved en sammenlikning av tallene i denne tabellen med tidligere publiserte nasjonalregnskapstall, må en ta omsyn til at beregningsmåten for privat og offentlig konsum i nasjonalregnskapet er lagt om. Omleggingen innebærer at deler av konsum av helsepleie (sykehusopphold) nå regnes som offentlig konsum mot tidligere privat konsum. Dette påvirker nivået og vekstratene for privat og offentlig konsum hver for seg, men ikke for summen. [2] Ny nasjonalregnskapsgruppering.

Tabell 77. *Prosentvise endringer i volum og priser for det private konsum, etter utgiftsgrupper*

	Prosentvise endringer i volum fra år til år			Prosentvise prisendringer fra år til år			Prosentvis endring i relative priser (gruppepriser i forhold til konsumpris) 1979—1980
	1977–1978	1978–1979	1979–1980	1977–1978	1978–1979	1979–1980	
Matvarer	1,2	1,2	1,7	6,3	3,7	9,0	—1,4
Drikkevarer og tobakk	— 6,1	11,3	4,4	10,6	1,0	4,8	—5,2
Klær og skotøy	— 3,9	— 0,4	0,4	8,7	5,0	9,7	—0,8
Bolig, lys og brensel	5,2	3,9	1,5	10,2	6,7	12,3	1,5
Møbler og husholdningsartikler	— 1,3	— 2,5	— 0,5	5,5	4,8	11,1	0,5
Helsepleie	2,9	4,1	3,6	8,4	2,4	18,3	7,0
Transport, post, teletjenester	—11,4	7,7	2,8	8,9	6,4	12,8	2,0
Fritidssysler og utdanning	1,3	1,8	— 0,4	4,8	3,0	7,8	—2,5
Andre varer og tjenester	— 2,4	2,8	1,8	9,5	4,4	11,8	1,1
Spesifisert konsum i alt	— 1,6	3,0	1,6	7,9	4,7	10,7	0,1
Privat konsum i alt	— 1,6	2,3	1,4	8,2	5,0	10,6	–

Tabell 78. *Forbruk av enkelte matvarer*[1]. *Mill. kg*

	1975	1976	1977	1978	1979*	1980*
Helmjølk[2]	702,8	685,7	669,1	667,6	669,1	688,0
Skummamjølk	107,2	112,6	117,6	118,2	115,1	113,4
Fløte, beregnet som 35%	26,5	26,8	27,3	28,7	28,9	29,5
Smør	18,5	21,3	21,0	21,5	21,2	21,5
Margarin	72,4	68,7	68,8	66,9	65,5	64,2
Hvit ost	26,3	27,3	30,3	32,5	34,6	36,8
Brun ost	14,9	14,1	14,3	14,3	14,3	14,3
Egg	37,5	39,8	39,7	41,1	41,9	42,5
Kjøtt	126,2	123,3	130,4	135,7	136,9	137,5
Flesk	82,3	88,3	85,2	85,3	86,4	86,7
Kaffe, rå vekt[3]	37,0	37,5	35,2	35,4	36,0	36,6
Sukker[3]	126,9	126,8	139,7	161,2	166,7	162,9
Importert frukt	171,0	171,0	173,0	173,0	185,0	183,0
Tørket frukt, nøtter	10,4	13,0	10,5	10,7	10,1	9,9
Importerte grønnsaker	28,0	28,0	36,0	30,0	41,0	35,0
Norske grønnsaker	122,0	127,0	136,0	149,0	137,0	149,0

[1] Omfatter alt innenlandsk forbruk, ikke bare husholdningenes forbruk. [2] Omfatter også forbruket av tørrmjølk og kondensert mjølk. [3] Tre-årlig bevegelig gjennomsnitt.

Tabell 79. *Forbruk av tobakk og drikkevarer*

		1975	1976	1977	1978	1979*	1980*
Sigarer	Tonn	98,5	103,1	91,0	84,2	78,9	77,8
Sigaretter	Mill. stk.	1 754,6	1 731,1	1 956,7	1 850,5	2 042,5	2 160,9
Røyketobakk, skrå, snus	Tonn	4 905	4 665	4 752	4 515	5 655	5 712
Alkoholfrie drikkevarer	Mill. liter	196,7	204,3	216,7	228,4	241,7	232,6
Alkoholholdig øl	» »	181,7	179,2	182,3	183,1	183,1	190,8
Vin	» »	13,4	13,5	13,5	11,8	15,0	17,2
Brennevin	» »	17,4	17,7	18,1	14,9	17,4	18,4
Rein alkohol i alt	» »	17,1	17,4	17,7	16,2	17,7	18,7

1980. Konsumet av fritidssysler og utdanning lå omtrent på samme nivå som året før, helsetjenestene økte med 3,6 prosent og konsumet av andre varer og tjenester viste en økning på 1,8 prosent.

Det er vanligvis en nær sammenheng mellom endringer i volumet av privat konsum og husholdningenes disponible realinntekt. En faktor som virker modifiserende på denne sammenhengen synes erfaringsmessig å være forholdene på kredittmarkedet (jfr. tabell 83). Den sterke konsumnedgangen i 1978 viser seg nemlig i stor grad å kunne føres tilbake til den usedvanlig stramme kredittpolitikken dette året.

Den moderate veksten i privat konsum i 1979 og 1980 ifølge foreløpige nasjonalregnskapsberegninger, skyldes i stor grad en mindre stram kredittpolitikk i forhold til 1978. I 1979 var nemlig veksten i husholdningenes disponible realinntekter bare om lag en halv prosent, og for 1980 viser foreløpige beregninger en svak nedgang i husholdningenes disponible realinntekter. Utviklingen i 1980 innebærer derfor en nedgang både i spareraten og sparingen i husholdningene. Etter at spareraten økte i flere år fram til 1978, har den sunket de to siste årene og er nå på om lag samme nivå som midt i 70-årene.

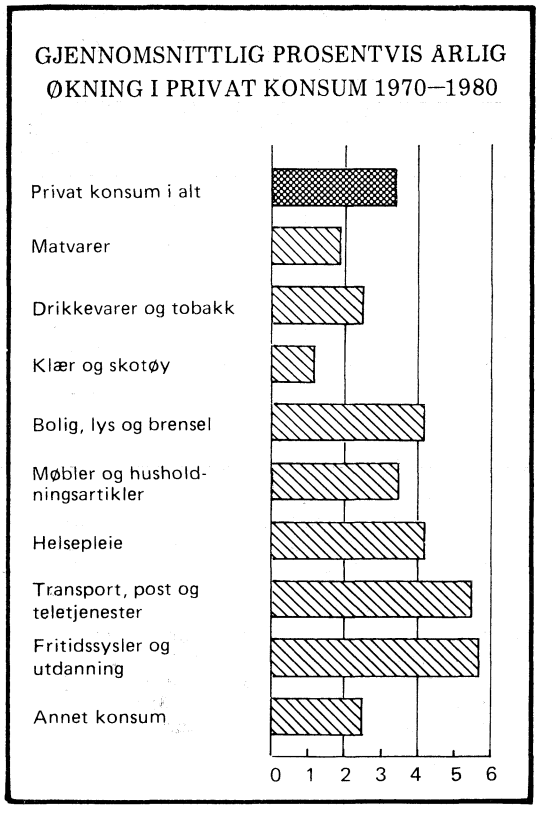

Fig. 23.

Tabell 80. *Salg*[1] *av andre forbruksvarer*

		1975	1976	1977	1978	1979*	1980*
Kjøleskap	1 000 stk.	85	98	96	87	86	97
Dypfrysere	» »	79	83	80	73	71	76
Kombinerte kjøleskap og dypfrysere	» »	21	29	34	30	27	34
Vaskemaskiner	» »	99	98	108	97	96	97
Varmtvannsbeholdere	» »	97	106	81	85	88	94
Varmekolber for innbygging	» »	26	32	32	23	25	53
Strykejern	» »	91	89	112	100	116	134
Elte- og røremaskiner	» »	112	110	122	93	106	109
Oppvaskmaskiner	» »	19	29	36	35	34	28
Støvsugere	» »	125	127	138	124	117	124
Båndopptakere	» »	111	132	153	115	136	140
Radiomottakere	» »	307	363	431	315	320	325
Fjernsynsapparater	» »	154	185	202	166	175	170
Motorsykler[2]	» »	13	15	16	13	13	13
Personbiler[2,3]	» »	105	130	149	80	91	98

[1] For enkelte varer inkluderer tallene lager hos detaljist. [2] Førstegangsregistrerte. [3] Medr. drosjer.

Tabell 81. *Konsum av reiser etc.*

		1975	1976	1977	1978	1979*	1980*
Jernbanereiser	Mill. personkm	1 948	1 997	2 004	2 058	2 265	2 400
Bussreiser	» »	3 963	3 918	3 987	4 000	4 100	4 200
Innenl. ruteflyging	» »	1 000	1 103	1 224	1 324	1 426	1 424
Hotellgjestedøgn (nordmenn)	1 000	3 863	4 010	4 324	4 405	4 613	4 700

Tabell 82. *Faktisk og beregnet utvikling av det privatfinansierte private konsum. Prosentvis volumøkning fra året før*[1]

Ar	Faktisk økning (1)	Beregnet økning (2)	Avvik (2)—(1)
1973.....	2,9	3,0	0,1
1974.....	3,8	3,9	0,1
1975.....	5,3	4,6	—0,7
1976.....	6,2	6,9	0,7
1977.....	7,0	6,4	—0,6
1978.....	—2,1	—2,0	0,1
1979*.....	2,1	1,6	—0,5
1980*.....	1,3	0,6	—0,7

[1] Beregningene bygger på en nylig foretatt reestimering av makrokonsumfunksjonen i den økonomiske modellen MODIS IV basert på endelige nasjonalregnskapstall for 1962—78. Privatfinansiert privat konsum er definert som samlet privat konsum minus helsepleie. Formelen for beregnet konsum er 0,87 × (lønnstakeres disponible realinntekt) + 0,79 × (trygdedes disponible realinntekt) + 0,54 × (selvstendiges disponible realinntekt) + 0,54 × (kredittøkning til lønnstakere, trygdede o. a.) + konstant

Tabell 83. *Sammenhengen mellom nasjonalproduktet, private disponible inntekter og privat konsum*

Ar	Privat disponibel inntekt i pst. av nettonasj.-produktet	Privat konsum i pst. av privat disponibel inntekt	Privat konsum i pst. av nettonasj.-produktet (1 × 2:100)
	(1)	(2)	(3)
1946.....	83,3	90,1	75,0
1950.....	80,0	92,3	73,8
1955.....	80,2	86,1	69,1
1960.....	77,9	88,7	69,1
1965.....	76,9	84,1	64,7
1965[1]	74,7	86,3	64,5
1970[1]	71,1	87,9	62,5
1971[1]	68,5	91,1	62,4
1972[1]	66,8	92,7	61,9
1973[1]	65,3	92,4	60,3
1974[1]	65,9	90,3	59,5
1975[1]	66,1	92,0	60,8
1976[1]	65,1	95,2	62,0
1977[1]	65,1	99,4	64,7
1978*[1]	64,8	95,7	62,0
1979*[1]	64,7	92,1	59,6
1980*[1]	63,4	87,0	55,2

[1] Ny nasjonalregnskapsgruppering.

Investering

Foreløpige nasjonalregnskapstall for 1980 viser en vekst i investeringsvolumet i fast realkapital på vel 2 prosent fra året før. Det var en kraftig nedgang i investeringene både i 1978 og 1979 etter rekordhøye nivåtall i 1976 og 1977. Vi må tilbake til 1974 for å finne et så lavt investeringsvolum som vi hadde i 1979 og 1980. Etterspørselen etter fast realkapital utenom oljevirksomhet økte sterkt fra 1979 til 1980. Særlig sterk vekst var det i industri og sjøtransport. Investeringsnivået i skipsfarten er likevel fortsatt for lavt til å opprettholde nåværende størrelse og kvalitet på handelsflåten.

Foreløpige tall viser at lagrene medregnet varer i arbeid, regnet i 1975-priser, steg med 4,3 milliarder kroner i 1980 mot en nedgang på 0,6 milliarder kroner året før. Lagrene av varer under arbeid svarte for en betydelig del av oppgangen. Byggingen av Statfjord B-plattformen, som ventes levert i 1981, slo sterkt ut i dette tallet. Lagrene av ferdigvarer og varer for eksport økte også betydelig.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital og lager sett under ett steg med 12,6 prosent målt i faste priser fra 1979 til 1980, mens oppgangen bare var på 4,3 prosent fra 1978 til 1979. Gjennomsnittsprisen på investeringsvarene økte med 9,2 prosent fra 1979 til 1980, men prisindeksene viste sterk variasjon mellom de ulike investeringskategorier. Samlet bruttoinvestering målt i løpende priser steg med 23,0 prosent fra 1979 til 1980. Oppgangen fra 1978 til 1979 var 6,6 prosent.

Målt i løpende priser utgjorde de samlede investeringer i fast realkapital 25,3 prosent av bruttonasjonalproduktet i 1980 mot 27,8 prosent året før. Investeringsandelen lå betydelig høyere i 1977 og 1978, med 37,1 prosent i 1977 og 31,8 prosent i 1978. De sterke fallene i investeringsandelen har sammenheng både med sterk nedgang i investeringene i oljevirksomhet og sjøfart og med at det store importoverskottet på over 20 milliarder kroner i 1977 i løpet av perioden er snudd til et eksportoverskott på om lag 16,5 milliarder kroner for 1980. Investeringsandelen ligger nå på om lag samme nivå som i begynnelsen av 1970-årene, altså før de store investeringene i oljevirksomheten startet opp.

De foreløpige volumtall for bruttoinvesteringene i fast realkapital fordelt på arter er gitt i tabell 85. Gruppen andre anlegg, bygninger viste liten endring i perioden 1978 til 1980. Bruttoinvesteringene i maskiner, redskap, inventar ellers gikk opp med 11 prosent fra 1979 til 1980 mot en nedgang på 6 prosent året før. Bruttoinvesteringene i trans-

Tabell 84. *Investeringsindikatorer. Prosentvis endring fra tilsvarende kvartal året før*

	1979				1980			
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.
Utførte (og antatte) investeringer[1]								
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning	— 30	— 11	— 2	— 9	7	— 2	12	16
Bergverksdrift	— 35	— 8	— 9	— 35	— 13	— 32	1	29
Industri	— 35	— 25	— 13	— 3	18	33	42	30
Kraftforsyning	— 6	6	21	14	26	13	— 2	— 9
Innenlandske ordrer i jern- og metallvareindustri, maskinindustri[2] og elektroteknisk industri								
Ordretilgang	— 9	— 12	5	16	21	12	18	..
Ordrereserver[3]	— 3	— 7	— 2	10	17	15	13	..
Industriproduksjon (bruttoproduksjon)								
Investeringsvareproduksjon	— 2	— 14	— 7	— 7	0	4	2	..
Byggevirksomhet								
Bygg under arbeid, total golvflate	— 10	— 6	1	3	5	— 2	— 3	..
Bygg satt i gang, total golvflate	— 14	10	3	5	9	— 18	— 3	..
Importverdi								
Maskiner og apparater	— 3	— 7	13	22	33	28	22	..
Lastebiler, varevogner o. l.	2	— 17	76	66	47	15	10	..
Skip	— 4	— 41	608	— 41	— 62	— 73	— 51	..

[1] Etter oppgaver fra bedriftene. For 4. kvartal 1980 antatt investering i forhold til antatt investering i samme kvartal året før, ellers utført investering. [2] Unntatt produksjon av oljerigger. [3] Ved kvartalets utløp.

Tabell 85. *Bruttoinvestering i fast kapital etter art (mill. kr, 1975-priser)*

	1976	1977	1978	1979*	1980*
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	5 218	4 252	2 799	2 445	2 543
Andre anlegg, bygninger	23 909	25 533	27 787	27 712	27 735
Skip og båter	7 716	4 427	1 273	1 731	2 159
Annet transportmateriell	3 224	3 842	3 062	3 113	3 113
Oljerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	4 854	7 015	4 609	2 437	1 769
Maskiner, redskap, inventar ellers	11 012	12 899	11 941	11 213	12 426
I alt	55 933	57 968	51 471	48 651	49 745

portmateriell utenom skip og båter viste ingen endring fra 1979 til 1980 mot en oppgang på nær 2 prosent fra 1978 til 1979. Bruttoinvesteringene i skip og båter steg med 25 prosent fra 1979 til 1980, men utgjorde likevel ikke mer enn 4,3 prosent av bruttoinvesteringene i fast realkapital. Andelen lå noe lavere de to foregående år, med 3,6 prosent i 1979 og 2,5 prosent i 1978. Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger steg med 4 prosent fra 1979, mens bruttoinvesteringene i borerigger og utvinningsplattformer gikk ned med 27 prosent. Oljeinvesteringenes andel av bruttoinvesterin-

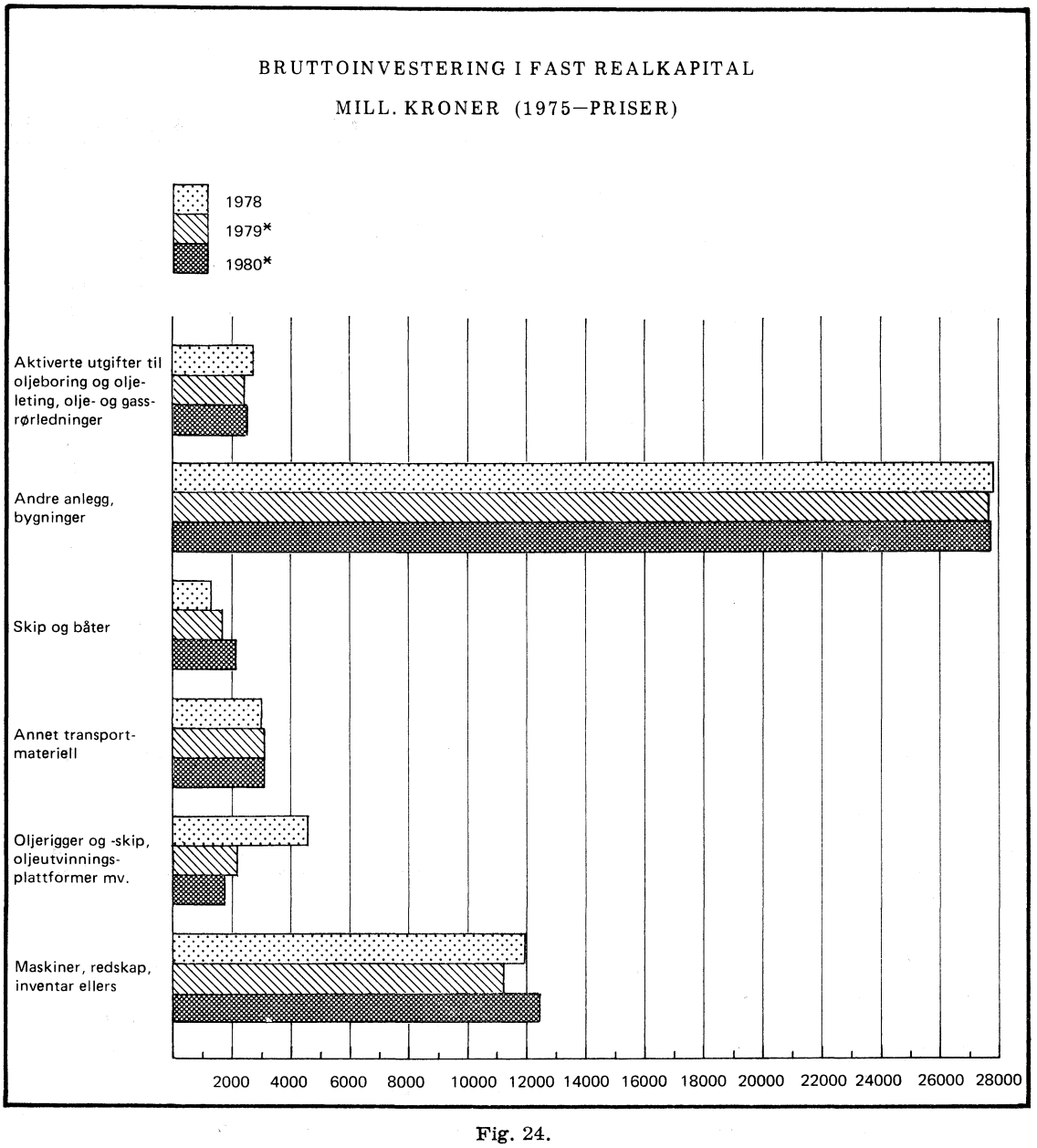

Fig. 24.

gene i fast realkapital var i 1980 om lag 9 prosent mot 10 prosent i 1979 og 14 prosent i 1978.

De foreløpige beregninger for endringer i bruttoinvesteringer etter næring viser en uensartet utvikling i de ulike typer av næringsvirksomhet. Endringstall i løpende priser er gitt i tabell 86. Investeringene i oljevirksomhet viste en liten økning i løpende priser fra 1979 til 1980. Tabelloppstillingen nedenfor viser investeringene, regnet i millioner kroner, i de tre næringsgruppene som oljevirksomheten er inndelt i.

	1978	1979	1980
Boring etter olje og gass	913	75	533
Utvinning av råolje og naturgass	8 184	6 632	6 300
Olje- og gasstransport med rør	659	254	186
Oljevirksomhet i alt	9 756	6 961	7 019

I faste priser gikk bruttoinvesteringene i oljevirksomhet ned med 11 prosent fra 1979 til 1980 mot 34 prosent året før.

Tabell 86. *Bruttoinvestering i fast kapital etter næring*

	I løpende mill. kr		
	Endringer fra år til år		
	1977–1978	1978–1979	1979–1980
Jordbruk	133	— 21	669
Skogbruk	41	6	26
Fiske og fangst	388	— 303	— 244
Bergverksdrift ellers[1]	— 10	— 29	263
Industri	— 435	— 1 243	2 484
Kraft- og vannforsyning	1 069	383	218
Bygge- og anleggsvirksomhet unntatt oljeboring	— 68	— 61	94
Varehandel, hotell- og restaurantdrift, forretningsbygg	235	198	503
Hjelpevirksomhet for landtransport, veier	300	— 154	168
Sjøtransport	— 4 061	513	— 66
Annen samferdsel unntatt rørtransport av olje og gass	293	720	194
Bank- og forsikringsvirksomhet	160	277	202
Boliger	1 438	772	1 064
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	1 015	— 166	124
I alt uten oljevirksomhet	498	892	5 699
Utvinning og boring etter olje og gass, olje- og gasstransport med rør	— 3 867	— 2 795	58
Bruttoinvestering i fast kapital i alt	— 3 369	— 1 903	5 757
Av dette i			
Private bedrifter	— 4 122	— 1 251	4 437
Offentlige bedrifter	— 662	— 259	1 099
Stats- og trygdeforvaltning	299	— 316	320
Kommunalforvaltning	1 116	— 77	— 99

[1] Bergverksdrift unntatt utvinning av råolje og naturgass.

Investeringer i sjøtransport framkommer som differansen mellom anskaffelser og salg av kapitalgjenstander, vesentlig skip. Investeringsvolumet i sjøtransport økte med 38 prosent fra 1979 til 1980 til tross for at volumet av skipsanskaffelser gikk ned med 34 prosent.

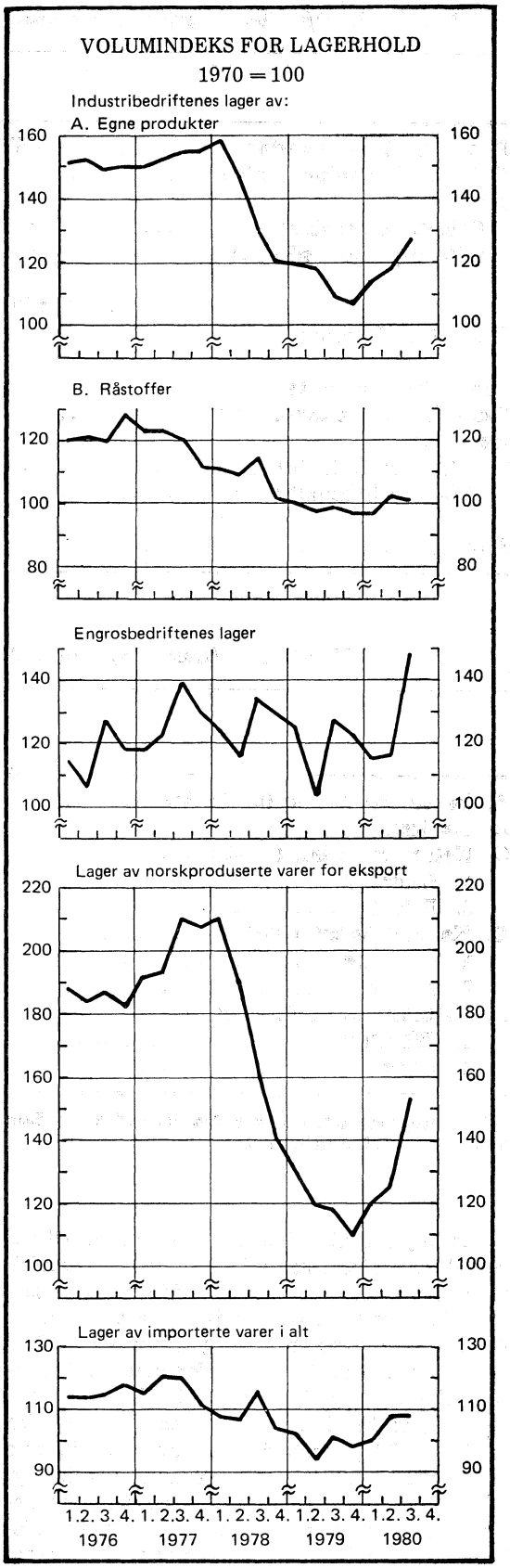

Fig. 25.

Tabell 87. *Offentlig og privat bruttoinvestering i fast kapital unnt. lager i løpende priser*

	1976	1977	1978	1979*	1980*
Privat bruttoinvestering ..... Mill. kr	44 517	46 289	42 167	40 916	45 353
Offentlig bruttoinvestering ..... » »	17 483	24 785	25 538	24 886	26 206
Av dette					
Offentlige bedrifter ..... » »	9 329	15 463	14 801	14 542	15 641
Offentlig konsumkapital ..... » »	8 154	9 322	10 737	10 344	10 565
I alt mill. kr	62 000	71 074	67 705	65 802	71 559
Prosentvis fordeling					
Privat bruttoinvestering	71,8	65,1	62,3	62,2	63,4
Offentlig bruttoinvestering	28,2	34,9	37,7	37,8	36,6
Av dette					
Offentlige bedrifter	15,0	21,8	21,9	22,1	21,8
Offentlig konsumkapital	13,2	13,1	15,8	15,7	14,8
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabell 88. *Investering, kapitaltilvekst og nettoøkning i lån. Mill. kr*

	1976	1977	1978	1979*	1980*
A. Bruttoinvestering (medr. lager)	63 376	69 498	60 764	64 791	79 668
B. Kapitalslit	26 280	31 060	34 598	36 981	41 229
C. Nettoinvestering (A—B)	37 096	38 438	26 166	27 810	38 439
1. Offentlig	12 441	18 942	18 262	16 694	16 865
2. Privat	24 655	19 496	7 904	11 116	21 574
D. Kapitaltilvekst i alt[1]	16 726	11 636	15 161	22 575	43 139
1. Offentlig	12 202	11 045	10 235	12 344	23 161
2. Privat	4 524	591	4 926	10 231	19 978
E. Nettoopplåning (C—D)[2]	20 370	26 802	11 005	5 235	—4 700
1. Offentlig	239	7 897	8 027	4 350	—6 296
2. Privat	20 131	18 905	2 978	885	1 596

[1] Medregnet netto gaver fra utlandet. [2] Samlet nettoopplåning svarer til underskottet på driftsbalansen overfor utlandet.

Dette skyldes at salget av brukte skip til utlandet ble sterkere redusert enn anskaffelsene. Skipsinvesteringene hadde i 1978 sitt hittil laveste nivå etter krigen, og selv om investeringene var betydelig høyere i 1980, var de, som nevnt, likevel for små til å opprettholde flåtens størrelse og kvalitet. Prisene på importerte skip var omtrent uendret fra 1979 til 1980, mens det for norskproduserte skip og brukte skip var en klar prisøkning. Prisstigningen for anskaffelsene var betydelig lavere enn for brukte skip, slik at prisindeksen for bruttoinvesteringer i sjøtransport ble redusert med hele 29 prosent. I løpende priser gikk investeringene i sjøtransport således ned med 1,8 prosent fra 1979 til 1980.

Boliginvesteringene var omtrent uendret i volum fra 1979 til 1980, mens det var en oppgang på 3 prosent fra 1978 til 1979. Det ble igangsatt bygging av færre boliger i 1980 enn i 1979. Til gjengjeld ble det fullført flere boliger i 1980. Bruttoinvesteringene i offentlig konsumkapital viste en volumnedgang på 5,6 prosent fra 1979 til 1980 mot en nedgang på 6,5 prosent året før.

Utenom sjøtransport, oljevirksomhet, boliger og offentlig konsumkapital gikk investe-

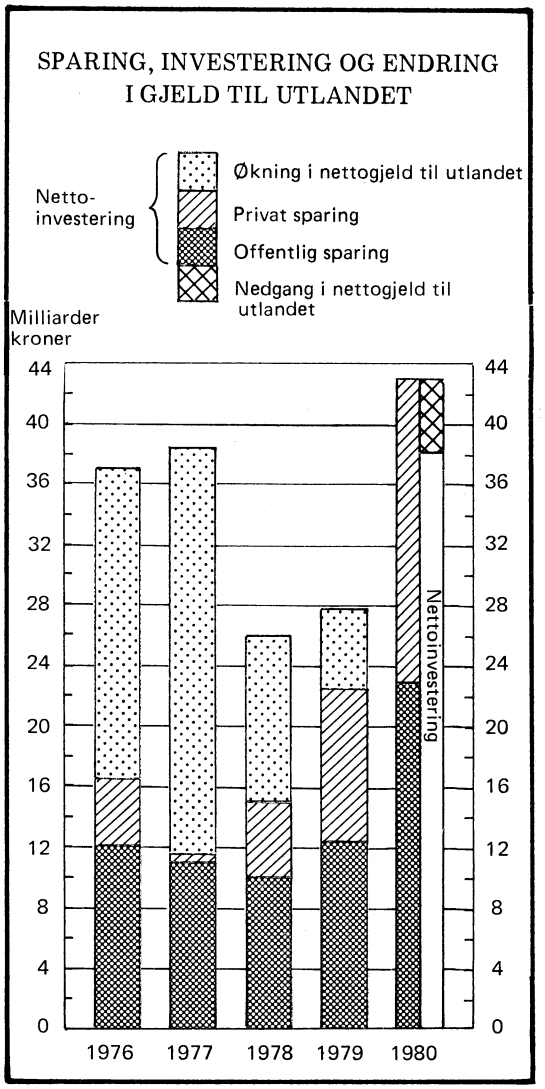

Fig. 26.

ringsvolumet i fast realkapital opp med 6,4 prosent fra 1979 til 1980, mot en nedgang på 2,8 prosent året før. I kraft- og vannforsyning var det en nedgang i investeringsvolumet fra 1979 til 1980 på 4,3 prosent, og i innenlandsk samferdsel, unntatt sjøtransport og rørtransport, gikk volumet ned med 3,8 prosent.

Foreløpige oppgaver over investeringsutviklingen fra 1979 til 1980 for de enkelte delene av industrien gir et bilde preget av vekst. Treforedlingsindustrien hvor Nye-Tofte anlegget på Hurum ble fullført i 1980, står for en stor del av investeringsøkningen. Investeringene i metallindustrien viste også en betydelig vekst. Det var videre klar oppgang i investeringene i verkstedindustrien, og investeringene i enkelte konsumorienterte industrier viste også vekst. Det var nedgang i bruttoinvesteringsvolumet i næringsmiddelindustrien, trevareindustrien og grafisk produksjon.

Etter 3 år med nedbygging av lagrene viser de foreløpige nasjonalregnskapstall sterk lagervekst i 1980. Det var, som tidligere nevnt, klar oppgang både for lagrene av ferdigvarer og varer under arbeid. Av figur 25 framgår at lagrene av norskproduserte varer for eksport steg betydelig i løpet av 1980.

Private bruttoinvesteringer i fast realkapital regnet i løpende priser var 11 prosent høyere i 1980 enn i 1979, mens offentlige bruttoinvesteringer økte med 5,3 prosent. De offentlige bruttoinvesteringers andel av de samlede bruttoinvesteringer i fast realkapital sank noe, fra 37,8 prosent i 1979 til 36,6 prosent i 1980 (se tabell 87). De offentlige bedrifters andel av de samlede offentlige bruttoinvesteringer gikk opp fra 58,4 prosent til 59,7 prosent fra 1979 til 1980. Offentlig konsumkapitals andel av de totale bruttoinvesteringer i fast kapital sank fra 15,7 prosent i 1979 til 14,8 prosent i 1980, mens andelen for offentlige bedrifter var mer stabil.

Samlet kapitalslit i 1980 er foreløpig beregnet til 41,2 milliarder kroner i løpende priser, eller 4,2 milliarder mer enn i 1979. Nettoinvesteringene i 1980 ble dermed 38,4 milliarder kroner, eller om lag 38 prosent høyere enn året før. Regnet som andel av nettonasjonalproduktet gikk nettoinvesteringene opp fra 13,9 prosent i 1979 til 15,9 i 1980. De private nettoinvesteringene gikk opp med 10,5 milliarder kroner fra 1979 til 1980. Dette tilsvarer en verdivekst på hele 94 prosent. Det meste av denne økningen skyldes utviklingen i lagerbeholdningene og i varer under arbeid. Private nettoinvesteringer unntatt lager økte i verdi med 11 prosent. De offentlige nettoinvesteringene viste en oppgang på vel 1 prosent (se tabell 88).

I perioden 1977—1980 har en stadig større del av de samlede nettoinvesteringer blitt dekket ved innenlandsk kapitalvekst (sparing), og i 1980 ble Norge nettolångiver overfor utlandet. Forrige gang Norge var nettolångiver, var i 1969. Sparingen økte med 20,6 milliarder kroner fra 1979 til 1980, og den offentlige sektors andel av veksten var 10,8 milliarder kroner. Den offentlige sektor ble nettolångiver overfor utlandet i 1980, mens dens private sektor fortsatt var nettolåntaker.

Utenriksøkonomien

Utenriksregnskapet

For første gang siden 1969 viste det samlede driftsregnskap overfor utlandet et overskott i 1980. Overskottet er foreløpig beregnet til 4,7 milliarder kroner. Dette er en bedring på 9,9 milliarder kroner fra 1979. I forhold til rekordunderskottet i 1977 er det en bedring på hele 31,5 milliarder kroner (tabell 89). Vare- og tjenestebalansen i 1980 viste et overskott på 16,5 milliarder kroner mot 6,3 milliarder kroner i 1979. Rente- og stønadsbalansen ble forverret med 0,3 milliarder kroner.

Bedringen av vare- og tjenestebalansen må i første rekke ses i sammenheng med de store prisøkningene på råolje og naturgass gjennom 1979 og første halvdel av 1980. Eksportverdien av råolje og naturgass gikk i 1980 opp med hele 19 milliarder kroner, dvs. nesten en fordobling fra året før. Importoverskottet av varer, uten råolje, naturgass, skip og oljeplattformer, økte i 1980 med 10,9 milliarder kroner. Nettoeksporten av skip og oljeplattformer gikk ned med 0,6 milliarder kroner. Nettoeksporten av tjenester viste en bedring på 2,7 miliarder kroner. Knapt 2 milliarder kroner av dette skyldtes økte nettofrakter fra skip i utenriksfart.

Som i 1979, steg eksportprisene i 1980 samlet mer enn importprisene. Fra 1979 til 1980 ser det etter foreløpige beregninger ut til at eksportprisene på varer og tjenester under ett gikk opp med 26,9 prosent, mens importprisene steg med 15 prosent. Bytteforholdet ble dermed bedret med hele 10,3 prosent, mot en bedring på 5,3 prosent året før. Regnet uten skip og oljeplattformer bedret bytteforholdet seg med 12,6 prosent. Holdes også eksport av råolje og naturgass utenfor, var det en forverring av bytteforholdet på 0,6 prosent.

Verdien av vareeksporten, uten skip og oljeplattformer, steg med 36,1 prosent fra 1979 til 1980. Regnet i volum var stigningen 5,9 prosent. Holdes også eksporten av råolje og naturgass utenfor, var det en økning i verdi på 10,1 prosent, mens det var en nedgang i volum på 2,9 prosent. Samlet vare- og tjenesteeksport steg med 27,8 prosent i verdi og 0,7 prosent i volum.

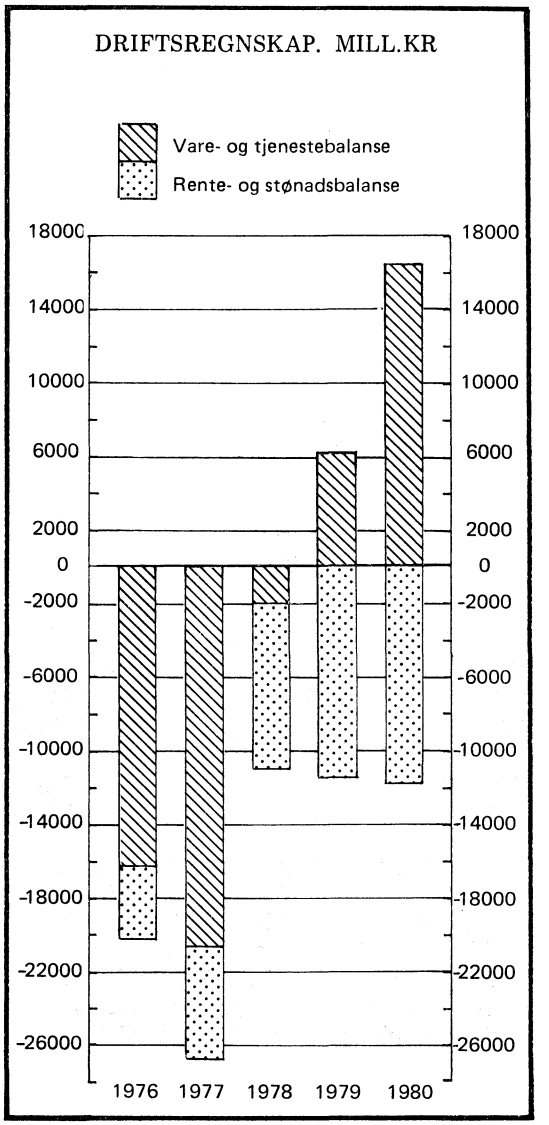

Fig. 27.

Verdien av vareimporten, uten skip og oljeplattformer, gikk opp med 22,7 prosent. Regnet i volum var stigningen 7,5 prosent. Samlet vare- og tjenesteimport gikk opp med 19,3 prosent i verdi og 3,7 prosent i volum.

Rente- og stønadsunderskottet gikk opp fra 11,5 milliarder kroner i 1979 til 11,8 milliarder kroner i 1980. Oppgangen skyldes hovedsakelig økning i statsforvaltningens netto rente- og stønadsbetalinger til utlandet.

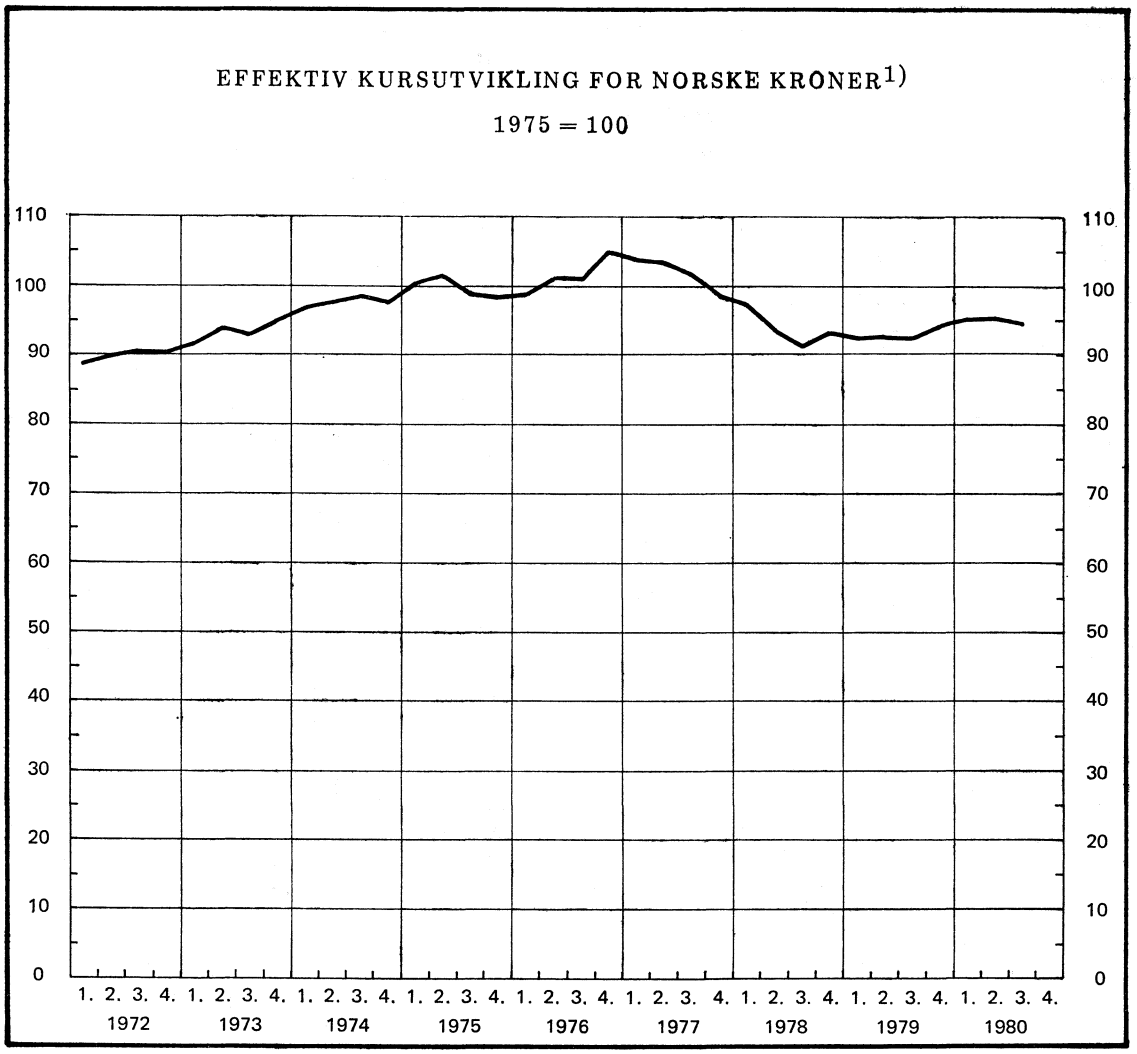

Kilde: IMF.

1) Kurven er framkommet ved at en har veid sammen kursendringene for valutaene i de 20 land som er viktigst i Norges utenrikshandel.

Fig. 28.

Tabell 89. *Driftsregnskap overfor utlandet. Mill. kr*

	1976	1977	1978	1979*	1980*
A. Eksport av varer og tjenester	70 173	76 264	87 221	105 449	134 800
B. Import av varer og tjenester	86 413	96 768	89 119	99 154	118 300
C. Vare- og tjenesteoverskott (A—B) .	—16 240	—20 504	— 1 898	6 295	16 500
D. Rente- og stønadsoverskott	— 4 130	— 6 298	— 9 107	—11 530	—11 800
E. Driftsoverskott (C+D)	—20 370	—26 802	—11 005	— 5 235	4 700

Norges nettogjeld til utlandet var ved utgangen av 1979 kommet opp i 103,5 milliarder kroner. For seks år siden, ved utgangen av 1973, var nettogjelden 14 milliarder kroner. Trekker en driftsoverskottet for 1980 på 4,7 milliarder kroner fra gjelden ved utgangen av 1979, blir nettogjelden ved utgangen av 1980 98,8 milliarder kroner.

Tabell 90. *Fordringer og gjeld overfor utlandet*[1]. *Mill. kr*

	Gjeld	Fordringer	Nettogjeld
1973	45 743	31 574	14 169
1974	54 805	35 033	19 772
1975	74 670	39 493	35 177
1976	92 232	37 804	54 428
1977	124 747	40 320	84 427
1978	146 498	47 485	99 013
1979	163 861	60 373	103 488

[1] Ved utgangen av året.

For flere detaljer om utenriksregnskapet vises til tabell O i tabellvedlegget om nasjonalregnskapet bak i boka.

Valutaforhold

Figur 28 viser den effektive kursutviklingen for norske kroner etter 1972. Den effektive valutakursen er beregnet ved et veid gjennomsnitt av kursen på norske kroner i forhold til 20 andre lands valutaer. De enkelte valutakursene er gitt vekter som i størst mulig grad tilsvarer landenes betydning som konkurrenter for norske konkurranseutsatte industrinæringer. — Den effektive valutakursen for norske kroner nådde en topp i slutten av 1976 og gikk deretter betydelig ned. I slutten av 1978 var den 11—12 prosent lavere enn to år tidligere. Gjennom 1979 og 1980 endret den effektive valutakursen for norske kroner seg forholdsvis lite. I de tre første kvartalene av 1980 var den 2—3 prosent høyere enn ett år tidligere.

Vareomsetningen med utlandet

Verdien av vareeksporten, regnet uten skip, var i perioden januar—oktober 1980 hele 39 prosent høyere enn i samme periode i 1979. Nær 80 prosent av verdiøkningen har sammenheng med større produksjon av og høyere priser på råolje og naturgass. Holdes råolje og naturgass og også bore- og produksjonsplattformer mv. utenfor, økte eksporten i verdi med knapt 14 prosent fra januar—oktober 1979 til samme tidsrom i 1980. Ett år tidligere var verdiøkningen for den tradisjonelle vareutførselen 27 prosent.

Sesongkorrigerte tall for den tradisjonelle vareeksporten (vareeksporten regnet uten skip, bore- og produksjonsplattformer mv., råolje og naturgass) viser at denne delen av eksporten passerte en konjunkturtopp i 1. kvartal 1980. Fra tremånedersperioden mai—juli til august—oktober gikk den sesongkorrigerte verdien av den tradisjonelle eksporten ned med 8 prosent.

Høyere priser ligger bak det meste av verdiøkningen for samlet utførsel (uten skip). Fra januar—september 1979 til samme periode i 1980 gikk prisene opp med 31 prosent, mens volumet økte med 8 prosent. For den tradisjonelle vareeksporten var det ingen volumvekst, mens prisene økte med 15 prosent. Kvartalstall viser svært sterk prisoppgang for for samlet eksport uten skip fra 4. kvartal 1979 til 1. kvartal 1980, noe som i stor grad kan forklares ved den sterke prisstigningen på råolje i begynnelsen av året. I forhold til samme kvartal i 1979 var prisene i 1. og 3. kvartal 1980 gått opp med henholdsvis 38 og 23 prosent. Tilsvarende tall for eksportvolumet var henholdsvis 20 prosent økning og 5 prosent nedgang. Verdi-, volum- og pristall for samlet utførsel uten skip framgår av tabell 92.

Verdien av innførselen uten skip steg med 28 prosent fra januar—oktober 1979 til samme periode i 1980. Holdes også varegruppen mineralolje og mineraloljeprodukter (herunder også import av stabilisert råolje og våtgass fra Teesside i Storbritannia) utenfor, var verdistigningen 25 prosent.

Sesongkorrigerte tall viser at importverdien (uten skip og bore- og produksjonsplattformer mv.) steg sterkt utover i 1979, men stigningen avtok betydelig i løpet av vinteren 1980. Fra perioden mai—juli til august—oktober gikk den sesongkorrigerte verdien av importen ned med 3 prosent.

Pris- og volumtall for innførselen uten skip viser at fra januar—september 1979 til samme tidsrom i 1980 steg prisene med 15 prosent og volumet med 14 prosent. Volumøkningen var særlig stor fra 3. og til 4. kvartal 1979, mens prisstigningen var sterkest fra 1. til 2. kvartal 1980. Fra 1. til 2. kvartal 1980 var det en nedgang i importvolumet på 6 prosent, men sesongkorrigerte tall tyder på en viss oppgang fra 2. til 3. kvartal.

Tabell 91. *Innførselen og utførselen, etter handelsstatistikken. Mill. kr*

	1979	Jan.—okt. 1979	Jan.—okt. 1980
1. Innførsel i alt	69 339	56 084	69 146
Av dette			
Skip, nybygde	2 910	2 888	961
Skip, eldre	533	337	271
Bore- og produksjonsplattformer mv.	461	179	539
2. Innførsel uten skip, bore- og produksjonsplattformer mv.	65 435	52 680	67 375
3. Utførsel i alt	68 527	55 274	74 088
Av dette			
Skip, nybygde	1 467	1 202	1 128
Skip, eldre	3 418	2 950	1 777
Bore- og produksjonsplattformer mv.	597	586	57
Råolje	14 698	10 987	23 120
Gass	7 295	5 737	9 592
4. Utførsel uten skip, råolje, naturgass og bore- og produksjonsplattformer mv.	41 052	33 812	38 414
Samlet innførselsoverskott (1—3)	812	810	— 4 942
Innførselsoverskott uten skip, råolje, naturgass og bore- og produksjonsplattformer mv. (2—4)	24 383	18 868	28 961

Tabell 92. *Verdi-, volum- og pristall for innførsel og utførsel (uten skip). 1970 = 100*

Ar og kvartal	Verditall		Volumtall		Pristall		Indeks for bytteforholdet[1]
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	
1979	280	414	139	190	202	218	108
1. kv.	250	357	132	181	189	197	104
2. »	270	398	137	193	197	206	105
3. »	263	418	127	182	207	230	111
4. »	340	484	159	203	213	238	112
1980 1. »	354	590	161	217	220	272	124
2. »	352	576	151	207	233	279	120
3. »	320	489	141	173	228	282	124

[1] Forholdet mellom utførselspristall og innførselspristall. I tabellen er nyttet avrundede tall.

Importen av skip gikk ned fra 3 225 mill. kr i januar—oktober 1979 til 1 232 mill. kr i januar—oktober 1980. Eksportverdien av nye skip gikk på samme tid ned fra 1 202 mill. kr til 1 128 mill. kr, mens eksporten av eldre skip ble redusert fra 2 950 mill. kr til 1 777 mill. kr.

Medregnet skip var det i januar—oktober 1980 et eksportoverskott på 4 942 mill. kr mens det i samme periode i 1979 var et importoverskott på 810 mill. kr. Holdes skip, bore- og produksjonsplattformer mv. og utførsel av råolje og naturgass utenfor, var det store importoverskott i januar—oktober både i 1979 og 1980, henholdsvis 18 868 mill. kr og 28 961 mill. kr.

Indeksen for bytteforholdet (forholdet mellom prisindeksen for utførselen og prisindeksen for innførselen) regnet uten skip gikk opp fra 112 i 4. kvartal 1979 til 124 i 1. kvartal 1980, hovedsakelig som følge av høyere oljepriser. Seinere har indeksen holdt seg på

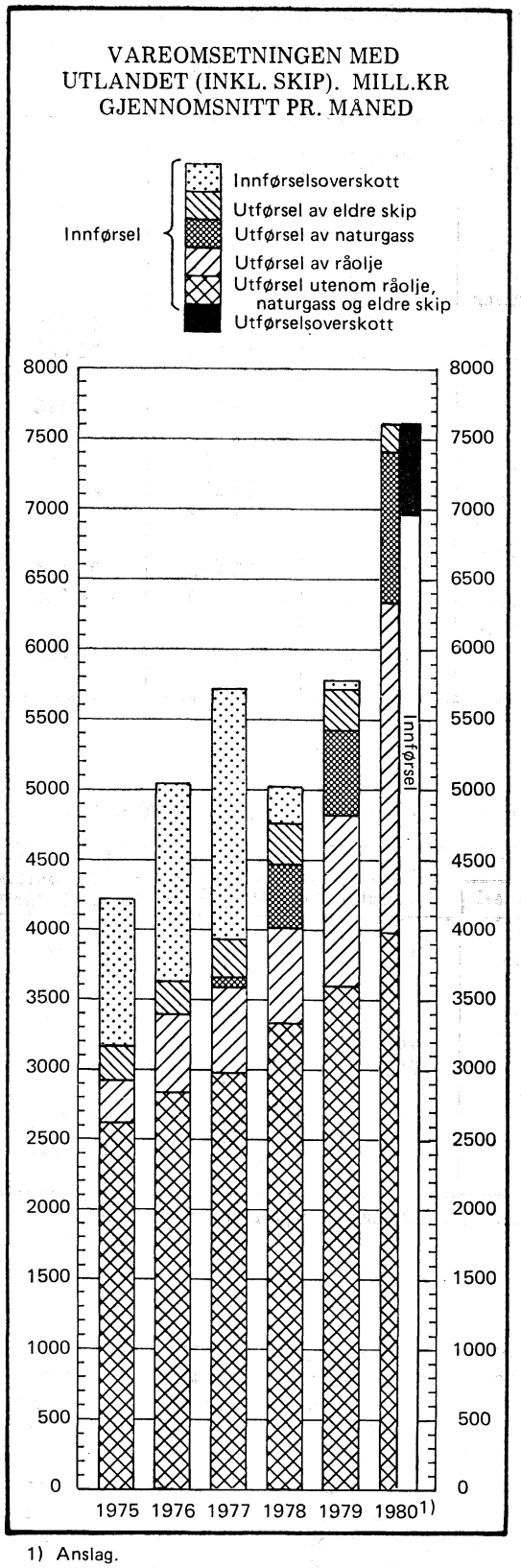

1) Anslag.

Fig. 29.

dette nivået. Regnet uten skip, bore- og produksjonsplattformer mv., råolje og for utførselen også naturgass, var indeksen for bytteforholdet i de tre første kvartalene 1980 henholdsvis 112, 106 og 111.

Innførselen av varer

Verdien av innførselen (uten skip) var i januar—september 1980 på 60 298 mill. kr mot 45 952 mill. kr i januar—september 1979. Verdiøkningen fordelte seg på det meste av varespekteret, men det var særlig stor oppgang i importverdien for varegruppene malmer og avfall av metall, mineralolje og mineraloljeprodukter og for jern og stål. Andre grupper som viste betydelig oppgang var kjemiske grunnstoffer og forbindelser, varer av uedle metaller, elektriske og ikke-elektriske maskiner og transportmidler unntatt skip. Innførselen av frukt og grønnsaker, kaffe, te, kakao og krydderier, tekstiler og møbler økte også, men noe svakere.

Importen av malmer og avfall av metall økte i verdi med 55 prosent og verdiøkningen var i om lag like stor grad en følge av større volum som høyere priser. På nikkelmatte — speiss o.l. var det særlig sterk prisstigning.

Innførselen av mineralolje og mineraloljeprodukter steg i verdi med 57 prosent fra 6 197 mill. kr. i januar—september 1979 til 9 740 mill. kr i januar—september 1980. Hele verdiøkningen skrev seg fra høyere priser idet volumet gikk ned med 4 prosent.

Også for jern og stål var økningen i importverdien over 50 prosent. Volumet økte med hele 36 prosent, prisene med 10 prosent.

Innførselen av ikke-elektriske maskiner og apparater gikk opp fra 6 109 mill. kr i januar —september 1979 til 8 052 mill. kr i samme tidsrom 1980, en verdiøkning på 32 prosent. Prisene steg i gjennomsnitt med 7 prosent og volumet med 23 prosent. Samme prisstigning, men bare 12 prosent økning i volumet, var det for innførselen av elektriske maskiner og apparater.

Importen av transportmidler unntatt skip økte med 31 prosent i verdi. Kjøretøyer for veitransport svarte for om lag tre fjerdedeler av varegruppens importverdi. I januar—september 1980 ble det innført 82 214 personbiler, en økning på 16 856 fra januar—september 1979.

Av en samlet innførselsverdi (medregnet skip) på 61 422 mill. kr i januar—september 1980 gikk 21 prosent til konsum, 16 prosent til investering og 62 prosent til vareinnsats. De tilsvarende andeler for importen i januar —september 1979 var henholdsvis 23, 20 og

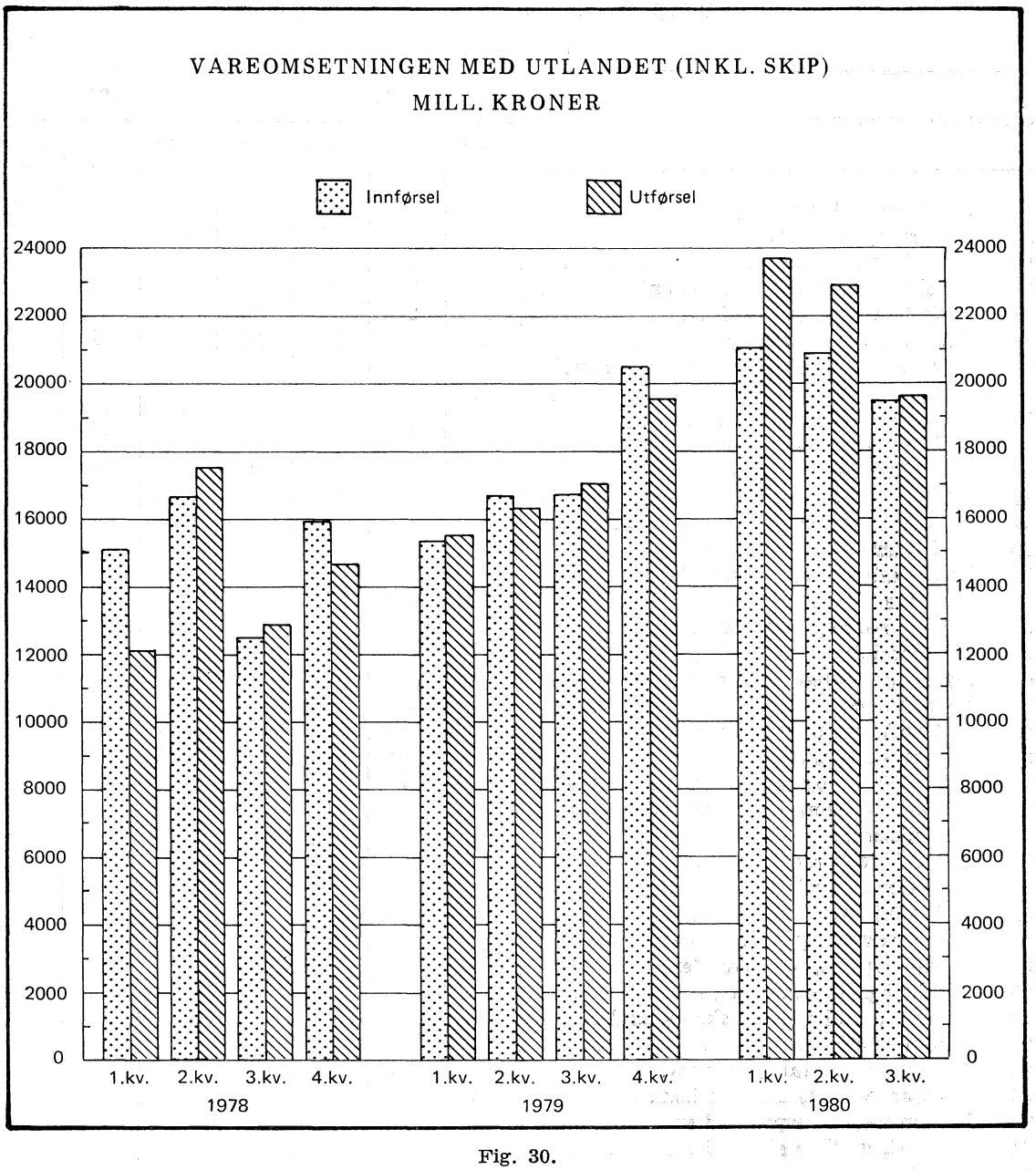

Fig. 30.

57 prosent. Den svake veksten i innførselen til investering (4 prosent økning) kan forklares ved nedgangen i skipsimporten. Holdes skip og oljeplattformer utenfor, økte innførselen til investering med 31 prosent fra januar—september 1979 til samme periode i 1980.

Tabell 95 gir en oversikt over den prosentvise endring i innførselsverdi, volum- og pristall for en del viktige varegrupper (se også figur 32). Tabell 96 viser innførselen av varer fordelt på konsum, investering og vareinnsats.

Utførselen av varer

Verdien av vareeksporten (uten skip) i januar—september 1980 var 63 561 mill. kr, en verdioppgang på 41 prosent fra januar—september 1979. Medregnet skip økte verdien av eksporten med 35 prosent.

Av økningen i samlet eksportverdi uten skip på 18 499 mill. kr svarte økt utførselsverdi av råolje og naturgass for 14 436 mill. kr. Andre varegrupper med stor oppgang i eks-

Tabell 93. *Pristall for vareinnførselen.*

1970 = 100

SITC-REV/varegruppe		1979				1980		
		1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
0	Matvarer og levende dyr	185	191	213	219	221	222	237
04	Korn og kornvarer	169	178	195	209	222	221	218
05	Frukt og grønnsaker	162	177	185	190	183	194	198
06	Sukker, sukkervarer og honning	223	223	227	243	257	273	320
07	Kaffe, te, kakao, krydderier	212	213	244	259	268	248	252
1	Drikkevarer og tobakk	157	162	164	166	168	180	161
2	Råvarer, ikke spiselige, unntatt brenselsstoffer	149	160	172	169	180	186	195
22	Oljefrø, -nøtter og -kjerner	165	192	194	192	174	160	164
24	Tømmer, trelast og kork	218	221	232	248	252	262	262
25	Papirmasse og -avfall	130	136	156	150	179	174	194
26	Tekstilfibrer og -avfall	154	163	182	176	177	193	196
27	Rå gjødningsstoffer, rå mineraler	178	180	195	193	212	222	221
28	Malmer og avfall av metall	113	141	146	144	157	171	180
3	Brenselsstoffer, smørefett, elektrisk strøm, gass	356	394	435	525	569	641	619
32	Kull, koks og briketter	241	243	265	268	288	304	311
33	Mineralolje og mineraloljeprodukter	403	481	523	616	726	799	777
4	Dyre- og plantefett, -olje og voks	144	191	228	166	159	160	161
5	Kjemikalier	170	184	191	197	210	217	216
51	Kjemiske grunnstoffer og forbindelser	161	180	189	191	202	211	215
53	Farge- og garvestoffer	179	176	183	191	207	192	205
54	Medisinske og farmasøytiske produkter	180	180	173	168	194	222	212
58	Plast, regenerert cellulose og kunstharpikser	170	194	207	223	230	231	225
6	Bearbeidde varer, hovedsakelig gruppert etter materiale	168	174	180	185	193	195	198
62	Gummivarer	173	176	183	190	192	199	211
63	Varer av tre og kork, unntatt møbler	180	171	200	212	207	221	204
64	Papir og papp og varer derav	173	185	190	200	205	213	222
65	Tekstilgarn, -stoffer og -varer	152	152	160	164	170	176	176
66	Varer av ikke-metalliske mineraler	177	178	180	173	177	183	191
67	Jern og stål	172	179	186	190	195	193	204
68	Metaller, unntatt jern og stål	138	164	157	163	185	183	172
69	Varer av uedle metaller i.e.n.	187	187	195	199	211	205	216
7	Maskiner og transportmidler	198	191	191	197	205	207	197
71	Maskiner, ikke-elektriske	189	175	174	185	199	197	181
72	Elektriske maskiner, apparater og materiell	179	181	188	184	191	198	200
73	Transportmidler, unntatt skip	250	240	237	239	238	234	233
8	Forskjellige ferdige varer	165	175	182	176	173	192	196
82	Møbler	168	179	184	187	186	185	187
84	Klær og hodeplagg	196	197	199	214	209	216	223
85	Skotøy	185	177	237	232	215	202	241
86	Instrumenter, fotografiske og optiske artikler, ur	114	141	139	96	101	150	141
89	Forskjellige ferdige varer	170	173	179	198	190	201	196
0–9	I alt unntatt skip	189	197	207	213	220	233	228
	Av dette							
0,1	Matvarer, drikkevarer, tobakk	182	187	205	212	215	218	225
2,4	Råvarer, unntatt brenselsstoffer	148	161	173	169	179	185	193
3	Brenselsstoffer	356	394	435	525	569	641	619
5–9	Bearbeidde varer, unntatt matvarer, drikkevarer, tobakk	179	183	186	189	196	202	199

Tabell 94. *Pristall for vareutførselen*

SITC-REV/varegruppe		1979				1980		
		1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
0	Matvarer og levende dyr	203	200	209	223	224	231	235
02	Meierivarer og egg	242	271	262	280	231	296	267
03	Fisk og fiskevarer	220	219	232	247	257	254	256
08	Fôrstoffer for dyr	149	143	145	151	159	168	169
1	Drikkevarer og tobakk	179	182	183	182	186	192	191
2	Råvarer, ikke spiselige, unntatt brenselsstoffer	172	185	172	179	195	200	189
21	Huder og skinn	314	314	323	305	290	246	222
24	Tømmer, trelast og kork	199	204	201	214	228	230	250
25	Papirmasse og -avfall	169	179	182	193	203	215	217
26	Tekstilfibrer og -avfall	190	207	223	220	235	235	219
27	Rå gjødningsstoffer og rå mineraler	193	179	178	180	190	180	178
28	Malmer og avfall av metall	135	137	130	133	160	163	140
3	Brenselsstoffer, smørefett, elektr. strøm og gass	223	254	286	301	366	389	390
33	Mineralolje og mineraloljeprodukter	226	276	325	355	427	442	448
4	Dyre- og plantefett, -olje og voks	175	170	182	174	177	174	186
41	Dyrefett og -oljer	171	158	177	168	167	170	183
43	Bearbeidd dyre- og plantefett, -olje og voks	181	184	190	180	190	183	192
5	Kjemikalier	194	196	222	230	267	249	260
51	Kjemiske grunnstoffer og forbindelser	263	275	315	307	390	323	326
53	Farge- og garvestoffer	188	194	201	212	226	219	250
56	Kunstgjødsel	198	189	204	211	216	218	233
58	Plast, regenerert cellulose og kunstharpikser	166	187	217	223	232	234	231
6	Bearbeidde varer hovedsakelig gruppert etter materiale	171	184	197	196	210	214	220
61	Lær, lærvarer og beredte pelsskinn	126	131	150	157	150	159	156
62	Gummivarer	210	213	244	253	241	257	280
63	Varer av tre og kork, unntatt møbler	181	183	220	190	197	187	228
64	Papir og papp og varer derav	201	204	216	214	227	233	241
65	Tekstilgarn, -stoffer og -varer	166	168	168	185	180	210	195
66	Varer av ikke-metalliske mineraler	209	244	224	255	241	224	224
67	Jern og stål	191	195	216	211	230	226	226
68	Metaller unntatt jern og stål	150	169	182	182	198	203	209
69	Varer av uedle metaller	200	201	202	207	219	213	248
7	Maskiner og transportmidler	219	189	215	219	207	216	235
71	Maskiner, ikke-elektriske	274	193	220	227	209	233	250
72	Elektriske maskiner, apparater og materiell	176	173	194	205	209	191	213
73	Transportmidler unntatt skip	194	195	233	226	198	215	227
8	Forskjellige ferdige varer	177	186	185	194	190	197	210
82	Møbler	190	190	195	205	206	205	214
84	Klær og hodeplagg	224	212	210	209	201	204	229
89	Forskjellige ferdigvarer	173	186	192	193	191	198	205
0–9	I alt unntatt skip	197	206	230	238	272	279	282
	Av dette							
0,1	Matvarer, drikkevarer, tobakk	203	200	209	223	223	231	235
2,4	Råvarer, unntatt brenselsstoffer	173	182	174	178	193	195	189
3	Brenselsstoffer	223	254	286	301	366	389	390
5–9	Bearbeidde varer unntatt matvarer, drikkevarer og tobakk	185	187	204	206	216	219	229

Tabell 95. *Endring i innførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1979 til januar—september 1980*

Varegruppe	Innførsels-verdi jan.—sept. 1980 Mill. kr	Endring			
		Mill. kr	Prosent		
			Verdi-indeks	Volum-indeks	Pris-indeks
Korn og kornvarer	679	+ 192	+ 39	+ 13	+ 24
Hvete	240	+ 59	+ 33	+ 5	+ 27
Frukt og grønnsaker	917	+ 133	+ 17	+ 6	+ 10
Frisk frukt	497	+ 49	+ 11	— 3	+ 14
Sukker og sukkervarer	429	+ 80	+ 23	— 3	+ 27
Kaffe, te, kakao mv.	933	+ 104	+ 13	— 2	+ 14
Kaffe	662	+ 99	+ 17	— 4	+ 22
Tømmer, trelast og kork	621	+ 137	+ 29	+ 11	+ 16
Malmer og avfall av metall	1 598	+ 568	+ 55	+ 23	+ 25
Mineralolje og -produkter	9 740	+ 3 543	+ 57	— 4	+ 63
Kjemiske grunnstoffer og forb.	2 226	+ 546	+ 33	+ 12	+ 19
Plast, regenerert cellulose og kunstharpikser	1 301	+ 210	+ 19	— 1	+ 21
Papir og papp og varer derav	977	+ 188	+ 24	+ 6	+ 16
Tekstilgarn, -stoffer og -varer	1 704	+ 235	+ 16	+ 3	+ 13
Tekstilgarn og -tråd	348	+ 59	+ 20	+ 2	+ 18
Jern og stål	3 063	+ 1 033	+ 51	+ 36	+ 10
Metaller, unntatt jern og stål	1 159	+ 301	+ 35	+ 15	+ 18
Varer av uedle metaller	2 069	+ 560	+ 37	+ 24	+ 11
Jern- og stålkonstruksjoner	452	+ 261	+ 137	+ 131	+ 2
Maskiner, ikke-elektriske	8 052	+ 1 943	+ 32	+ 23	+ 7
Elektriske maskiner, apparater og materiell	4 244	+ 722	+ 21	+ 12	+ 7
Transportmidler, unntatt skip	4 363	+ 1 026	+ 31	+ 35	— 2
Møbler	741	+ 93	+ 14	+ 8	+ 6
Klær og hodeplagg	2 524	+ 435	+ 21	+ 10	+ 10
Fottøy	744	+ 198	+ 36	+ 24	+ 10
I alt uten skip, bore- og produksjonsplattformer mv.	59 892	+ 14 092	+ 30	+ 14	+ 15
Bore- og produksjonsplattformer mv.	406	+ 253	..	..	..
I alt uten skip	60 298	+ 14 345	+ 31	+ 14	+ 15
Skip	1 125	— 1 726	— 61	..	..
I alt	61 423	+ 12 619	+ 26	..	..

Tabell 96. *Innførselsverdien av varer til konsum, investering og vareinnsats*

	Jan.—sept. 1979 Mill. kr	Jan.—sept. 1980 Mill. kr	Endring Mill. kr	Prosentvis endring
Konsum	11 114	13 155	+ 2 041	+ 18
Investering	9 684	10 118	+ 434	+ 4
Varer utenom skip og oljeboringsplattformer etc.	6 707	8 791	+ 2 084	+ 31
Skip over 100 br.tonn	2 851	1 125	— 1 726	— 61
Oljeboringsplattformer etc.	126	202	+ 76	+ 60
Vareinnsats	28 006	38 149	+ 10 143	+ 36
Varer utenom konstruksjoner og utstyr til oljeboringsindustrien	27 980	37 945	+ 9 965	+ 36
Konstruksjoner og utstyr til oljeboringsindustrien	26	204	+ 178	+ 685
I alt uten skip	45 953	60 298	+ 14 345	+ 31
I alt med skip	48 804	61 422	+ 12 618	+ 26

portverdien var blant andre kunstharpikser og plast, papir, papp og varer derav, metaller unntatt jern og stål og maskiner og apparater. Det var mindre oppgang i utførselsverdien for fisk og fiskevarer, fôrstoffer, papirmasse og -avfall, og for jern og stål. Noen få varegrupper viste verdinedgang, spesielt transportmidler unntatt skip.

Utførselen av fisk og fiskevarer økte i verdi med 5 prosent fra januar—september 1979 til samme tidsrom i 1980. For fersk, saltet og tørket fisk var det en nedgang i eksportvolumet på hele 17 prosent, men da prisene steg med 21 prosent, ble verdien nær uendret. Utførselen av fiskehermetikk og annen bearbeidd fisk økte i verdi med 23 prosent, hovedsakelig som følge av økt volum.

En del tradisjonelle eksportvarer viste betydelig volumsvikt fra januar—september 1979 til samme periode i 1980. Det gjaldt blant andre fôrstoffer for dyr (ned 5 prosent), papirmasse og -avfall (ned 10 prosent) og jernmalm, slig og konsentrat (ned 20 prosent).

Eksportverdien av mineralolje og mineraloljeprodukter var i januar—september 1980

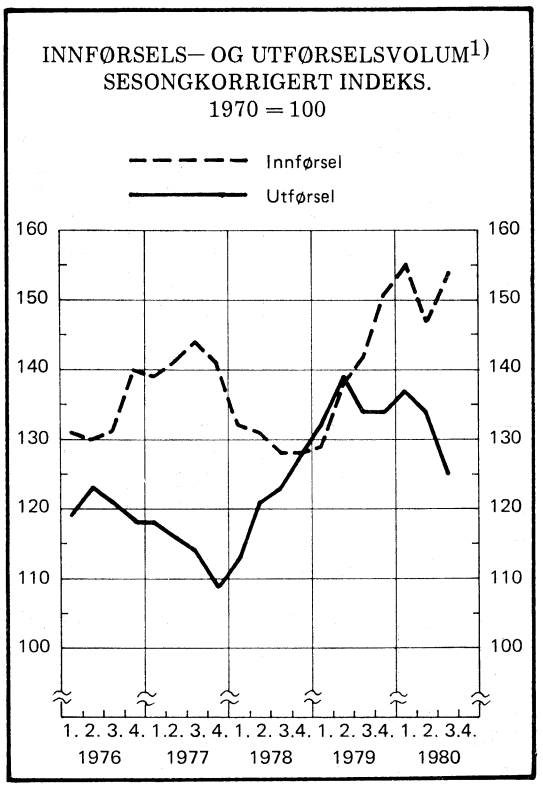

1) Innførselen er regnet uten skip og oljeplattformer mv. Utførselen er regnet uten skip, oljeplattformer mv., råolje og naturgass.

Fig. 31.

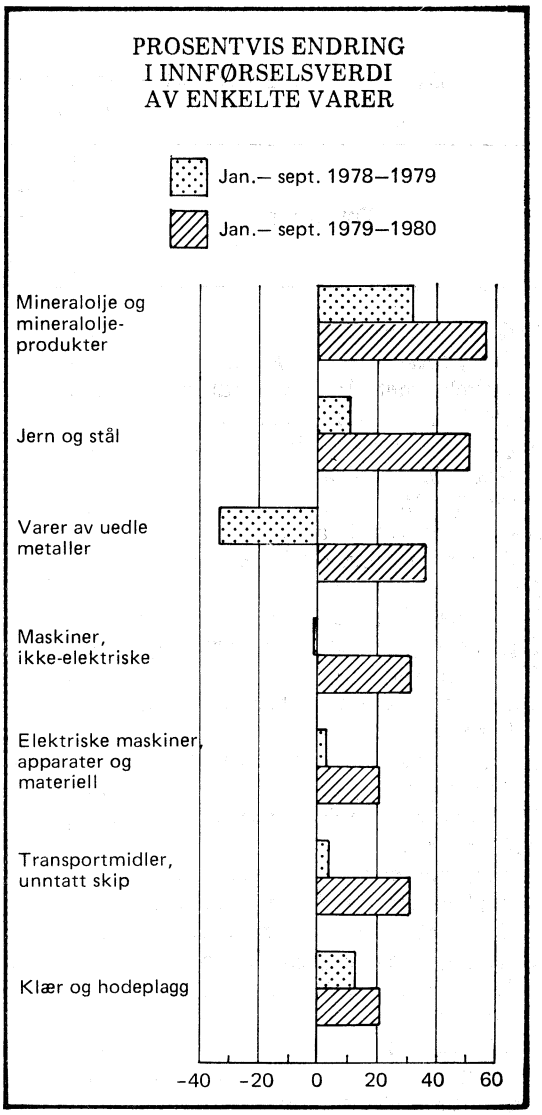

Fig. 32.

på nær 23 milliarder kroner som svarte til en fordobling i forhold til januar—september 1979. Verdiøkningen var en følge av 27 prosent større volum og 58 prosent høyere priser. Den dominerende enkeltvaren innen varegruppen var råolje fra norsk kontinentalsokkel. I januar—september 1980 ble det utført 17,2 mill. tonn råolje til en verdi av 20 658 mill. kr. Tilsvarende tall for januar—septmeber 1979 var 13,4 mill. tonn og 9 671 mill. kr.

Verdien av utført naturgass var i januar—september 1980 8 598 mill. kr mot 5 149 mill. kr i samme periode i 1979, en verdiøkning på 67 prosent. Målt i volum økte eksporten av naturgass med 27 prosent. Råolje og naturgass utgjorde i januar—september 1980 hele 46 prosent av samlet eksport-

Tabell 97. *Endring i utførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1979 til januar—september 1980*

Varegruppe	Utførsels-verdi jan.—sept. 1980 Mill. kr	Endring			
		Mill. kr	Prosent		
			Verdi-indeks	Volum-indeks	Pris-indeks
Fisk og fiskevarer	2 785	+ 137	+ 5	— 8	+ 14
Fisk, fersk, saltet og tørket	2 158	+ 20	+ 1	— 17	+ 21
Fiskehermetikk o.a. bearbeidd fisk	627	+ 117	+ 23	+ 17	+ 5
Fôrstoffer for dyr	709	+ 54	+ 8	— 5	+ 13
Papirmasse og -avfall	771	+ 51	+ 7	— 10	+ 19
Mekanisk papirmasse	221	+ 34	+ 18	-	+ 18
Sulfittcellulose	93	— 6	— 6	— 27	+ 28
Malmer og avfall av metall	922	+ 151	+ 20	+ 3	+ 16
Jernmalm, slig og konsentrat	317	— 5	— 2	— 20	+ 23
Mineralolje og mineraloljeprodukter	22 759	+ 11 342	+ 99	+ 27	+ 58
Dyre- og plantefett, -olje og voks	430	— 3	— 1	— 2	+ 2
Kjemiske grunnstoffer og forbindelser	1 308	+ 215	+ 20	— 1	+ 22
Kunstgjødsel	865	+ 100	+ 13	+ 1	+ 13
Plast, regenerert cellulose og kunstharpikser	1 303	+ 317	+ 32	+ 8	+ 22
Papir og papp og varer derav	2 415	+ 365	+ 18	+ 5	+ 13
Avispapir	910	+ 165	+ 22	+ 12	+ 9
Tekstilgarn, -stoffer og -varer	440	+ 56	+ 15	— 1	+ 15
Jern og stål	2 789	+ 72	+ 2	— 9	+ 14
Ferromangan	447	— 27	— 6	— 17	+ 13
Andre ferrolegeringer	1 155	— 11	— 1	— 13	+ 14
Stangstål, profilstål mv.	352	+ 42	+ 13	-	+ 14
Metaller, unntatt jern og stål	6 075	+ 1 229	+ 25	+ 3	+ 22
Kopper	323	+ 123	+ 61	+ 40	+ 15
Nikkel	851	+ 279	+ 49	+ 1	+ 47
Aluminium	4 039	+ 759	+ 23	-	+ 24
Sink	171	+ 5	+ 3	+ 9	— 5
Varer av uedle metaller	826	+ 153	+ 22	+ 10	+ 12
Maskiner, ikke-elektriske	2 796	+ 474	+ 20	+ 18	+ 3
Elektriske maskiner, apparater og materiell	1 490	+ 326	+ 28	+ 13	+ 13
Elektriske motorer, generatorer, transformatorer	387	— 9	— 2	— 16	+ 17
Telekommunikasjonsapparater	397	+ 100	+ 34	+ 28	+ 5
Elektriske husholdningsapparater	226	+ 41	+ 22	+ 10	+ 10
Transportmidler, unntatt skip	1 078	— 342	— 24	— 27	+ 4
Transportmidler, unntatt eldre skip	2 038	— 370	— 16	..	..
Møbler	291	+ 31	+ 12	+ 3	+ 8
I alt uten skip, råolje, gass og bore- og produksjonsplattformer mv.	34 255	+ 4 596	+ 15	-	+ 15
Bore- og produksjonsplattformer mv.	50	— 533	..	..	..
Råolje	20 658	+ 10 987	..	..	..
Gass	8 598	+ 3 449	..	..	..
I alt uten skip	63 561	+ 18 499	+ 41	+ 8	+ 31
Nye skip	960	— 28	— 3	..	..
Eldre skip	1 638	— 1 247	— 43	..	..
I alt	66 159	+ 17 224	+ 35	..	..

verdi uten skip. Tilsvarende andel i januar—september 1979 var 33 prosent.

Eksporten av papir, papp og varer av disse produkter økte i verdi med 18 prosent og i volum med 5 prosent.

Utførselen av jern og stål gikk i volum tilbake med 9 prosent fra januar—september 1979 til januar—september 1980. Det var spesielt ferrolegeringene som trakk volumtallene for denne gruppen ned. For eksempel var volumnedgangen for ferromangan 17 prosent og for ferrosilicium 18 prosent. Prisutviklingen var derimot mer gunstig. Både for ferrolegeringer og for jern og stål sett samlet steg prisene med 14 prosent.

Av metallene utenom jern og stål var det særlig stor økning i eksportverdien av kopper og nikkel. Større volum ligger bak det meste av verdiøkningen for kopper, mens verdioppgangen for nikkel kan forklares med høyere priser. Eksporten av aluminium nådde i januar—september 1980 opp i over 4 milliarder kroner, en økning på 23 prosent fra januar—september 1979. Hele økningen har sammenheng med høyere priser idet volumet var uendret.

Eksporten av ikke-elektriske maskiner og apparater økte i verdi med 20 prosent, mens tilsvarende økning for elektriske maskiner og apparater var 28 prosent. For ikke-elektriske maskiner og apparater var verdioppgangen først og fremst et resultat av økt volum.

Den store nedgangen i eksporten av transportmidler uten skip har som årsak at utførselen av bore- og produksjonsplattformer mv. gikk ned fra 583 mill. kr i januar—september 1979 til 50 mill. kr i januar—september 1980.

Prosentvise endringer i utførselsverdi, volumtall og pristall for viktige varegrupper er gitt i tabell 97 (se også figur 33).

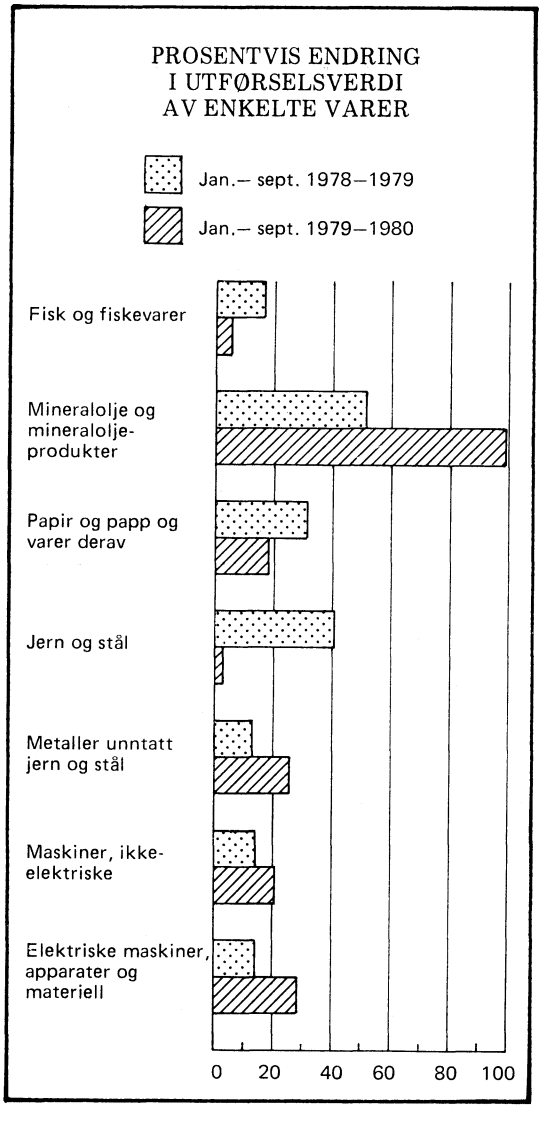

Fig. 33.

Utenrikshandelens fordeling på land

Utviklingen i utenrikshandelens fordeling på land fra 1976 til januar—oktober 1980 er vist i tabell 98. Tallene i tabellen omfatter også handelen med skip.

Verdien av innførselen fra Sverige økte med 15 prosent til vel 11 milliarder kroner fra januar—oktober 1979 til samme periode i 1980. Utførselen til Sverige gikk opp med bare 8 prosent, noe som førte til at Sveriges andel av samlet utførsel (medregnet skip) gikk ned fra 11 til 9 prosent. Underskottet i varebyttet med Sverige økte for samme periode fra 3 590 mill. kr til 4 540 mill. kr, en oppgang på 26 prosent. Holdes skip utenfor var økningen i underskottet 35 prosent.

Importen fra Danmark økte i verdi med 21 prosent, mens utførselen dit gikk opp med bare 4 prosent. Tallene for samhandelen med Finland er sterkt påvirket av handelen med skip. I januar—oktober 1979 ble det innført skip fra Finland for 787 mill. kr, mens det ikke er registrert slik import i januar—oktober 1980. Regnet uten skip økte verdien av importen fra Finland med 30 prosent, mens eksporten gikk opp med 37 prosent.

Landene i Det europeiske fellesskap (EF) hadde i januar—oktober 1980 en større andel av både vår import og eksport enn i januar—oktober 1979. Den store økningen i utførselsandelen fra 63 prosent til 72 prosent, skyldtes utviklingen i olje- og gasseksporten.

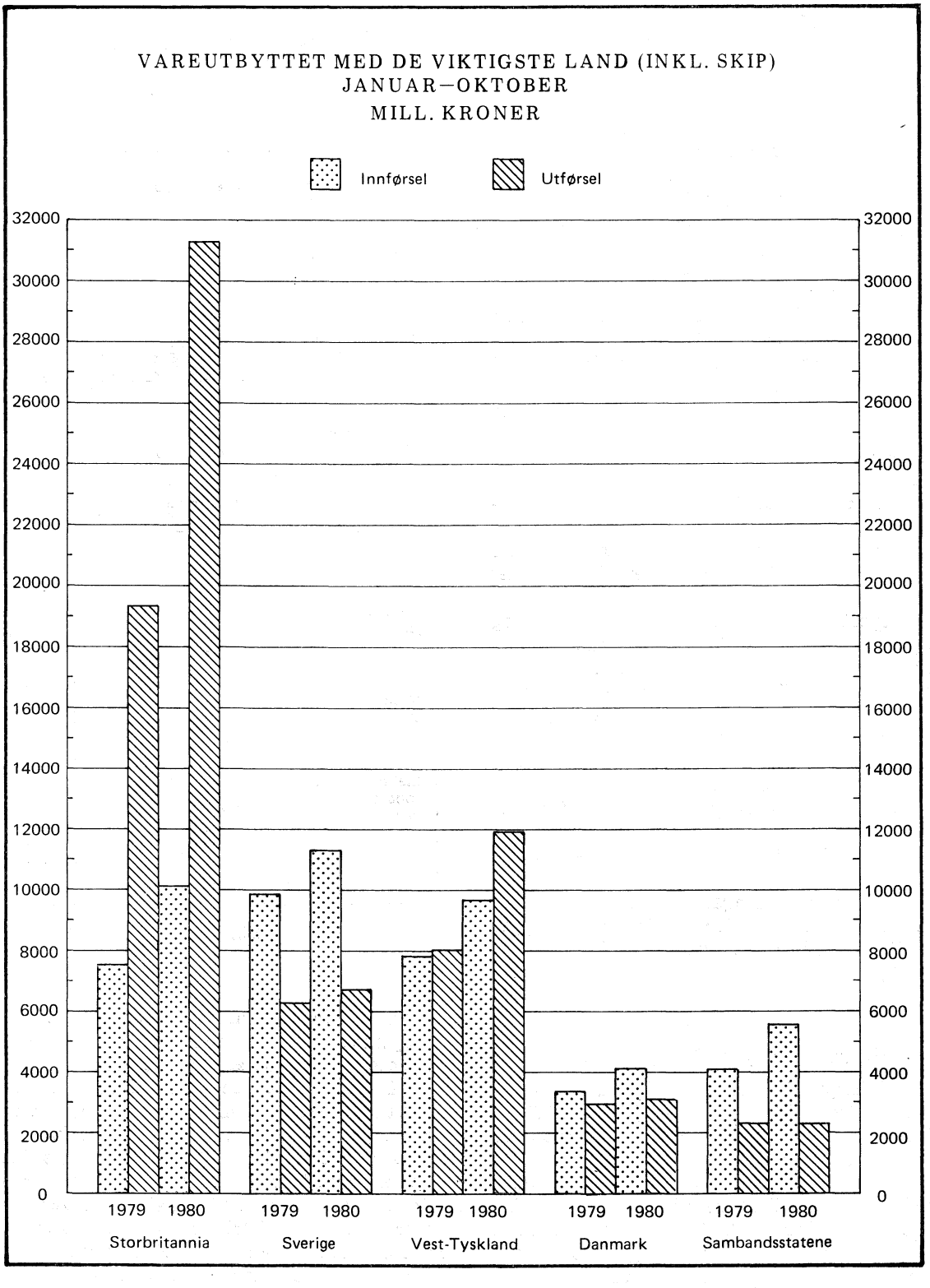
VAREUTBYTTET MED DE VIKTIGSTE LAND (INKL. SKIP)
JANUAR–OKTOBER
MILL. KRONER
Innførsel
Utførsel
32000
30000
28000
26000
24000
22000
20000
18000
16000
14000
12000
10000
8000
6000
4000
2000
0
1979 1980
Storbritannia
1979 1980
Sverige
1979 1980
Vest-Tyskland
1979 1980
Danmark
1979 1980
Sambandsstatene

Fig. 34.

Tabell 98. *Innførselen og utførselen (medregnet skip), etter land. Prosent*

	Innførsel						Utførsel					
	1976	1977	1978	1979	Jan.-okt. 1979	Jan.-okt. 1980	1976	1977	1978	1979	Jan.-okt. 1979	Jan.-okt. 1980
Nordiske land	26,3	27,3	29,1	28,7	28,6	26,1	24,1	22,4	17,9	19,0	19,1	15,5
Danmark[1]	5,5	5,7	6,7	6,2	6,1	6,0	7,1	6,1	5,4	5,4	5,4	4,2
Færøyane	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,1
Finland	2,3	3,4	4,0	4,7	4,9	3,7	2,2	2,9	1,8	1,8	1,8	1,7
Island	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,4	0,7	0,5	0,5	0,4	0,4
Sverige	18,4	18,0	18,3	17,7	17,5	16,3	14,2	12,4	10,0	11,3	11,3	9,1
EF	44,4	45,3	44,9	46,7	46,1	47,8	55,9	55,1	62,4	64,1	63,2	71,5
Danmark	5,5	5,7	6,7	6,2	6,1	6,0	7,1	6,1	5,4	5,4	5,4	4,2
Belgia, Luxembourg	2,5	2,5	2,7	3,2	3,1	3,5	1,5	1,2	1,2	1,0	1,1	1,1
Frankrike	3,7	4,9	3,2	3,7	3,7	3,8	2,5	3,1	2,9	2,4	2,4	2,2
Irland	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
Italia	1,7	1,7	2,2	2,2	2,3	2,4	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6	1,5
Nederland	5,5	3,3	3,9	3,5	3,4	3,3	3,6	3,8	2,9	2,9	3,0	3,9
Storbritannia og Nord-Irland	9,8	12,2	11,9	13,8	13,5	14,7	29,8	29,6	35,0	36,4	35,0	42,2
Vest-Tyskland	15,5	14,9	14,2	13,9	13,9	13,9	9,5	9,4	13,2	14,2	14,5	16,2
Grønland	.	.	.	.	.	0,0	.	.	.	.	.	0,0
EFTA[2]	24,2	24,8	26,2	26,0	26,1	23,6	18,7	17,9	14,1	15,1	15,1	12,6
OECD[3]	85,3	86,1	85,6	87,0	86,7	87,1	84,0	81,3	85,1	86,8	86,2	90,0
Europeiske OECD-land	69,4	70,8	72,0	73,7	73,0	72,2	76,9	75,4	78,4	80,6	79,8	85,4
Sambandsstatene	6,5	6,1	6,8	7,2	7,3	8,1	4,7	4,1	5,0	4,0	4,2	3,1
Canada	1,8	1,5	1,3	2,0	2,0	2,3	1,2	0,7	0,4	0,6	0,6	0,4
Japan	6,8	7,1	5,0	3,4	3,7	3,7	0,9	0,8	1,0	1,2	1,3	0,8
Australia	0,7	0,5	0,5	0,6	0,6	0,7	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3
New Zealand	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0
Grønland	.	.	.	.	.	0,0	.	.	.	.	.	0,0
Comecon[4]	3,1	3,1	2,8	2,9	3,0	2,1	3,5	3,1	2,9	1,8	1,9	1,4
Utviklingsland[5]	10,8	10,2	10,7	9,4	9,6	10,1	11,4	13,3	10,5	10,3	10,6	7,3
I Afrika	1,8	1,6	1,8	1,8	1,8	1,5	6,5	5,7	4,2	4,0	4,1	3,0
I Asia	6,0	5,5	5,2	4,4	4,5	4,9	2,4	3,7	3,2	3,4	3,5	2,1
Andre	3,0	3,1	3,7	3,3	3,4	3,7	2,6	3,9	3,1	2,9	3,0	2,2

[1] Omfatter til og med 1979 også Grønland. [2] Omfatter Finland, Island, Sverige, Portugal, Sveits og Østerrike. [3] Land tilsluttet Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling. [4] Bulgaria, Polen, Romania, Sovjetunionen, Tsjekkoslovakia, Øst-Tyskland og Ungarn. [5] Afrika unntatt Sør-Afrika, Asia unntatt Israel, Japan og Kina, Nord- og Sør-Amerika unntatt Sambandsstatene, Canada og Grønland, Oseania unntatt Australia og New Zealand.

Importen fra Storbritannia gikk i verdi opp med 34 prosent fra januar—oktober 1979 til samme tidsrom i 1980, og landet ble med dette vår nest største vareleverandør etter Sverige. En betydelig del av importøkningen har sammenheng med økt import av råolje og våtgass (fra Teesside), men det var stor stigning i importen også for en rekke andre varer. Verdien av utførselen til Storbritannia kom i januar—oktober 1980 opp i over 31 milliarder kroner, som utgjorde 42 prosent av samlet eksport medregnet skip. Tilsvarende tall for januar—oktober 1979 var 19 milliarder kroner og 35 prosent. Årsaken til at tallene for eksportverdien til Storbritannia blir så store, er at all eksport av råolje som fraktes med rør fra norsk kontinentalsokkel til Storbritannia (Teesside), blir registrert som eksport til Storbritannia hvor råoljen blir stabilisert ved at våtgassen blir tatt ut. Våtgassen blir så fraksjonert i fire produkter for videre salg (etan, propan, iso- og normalbutan). Holdes råolje og naturgass utenfor gikk eksporten til Storbritannia ned fra 6 102 mill. kr til 5 358

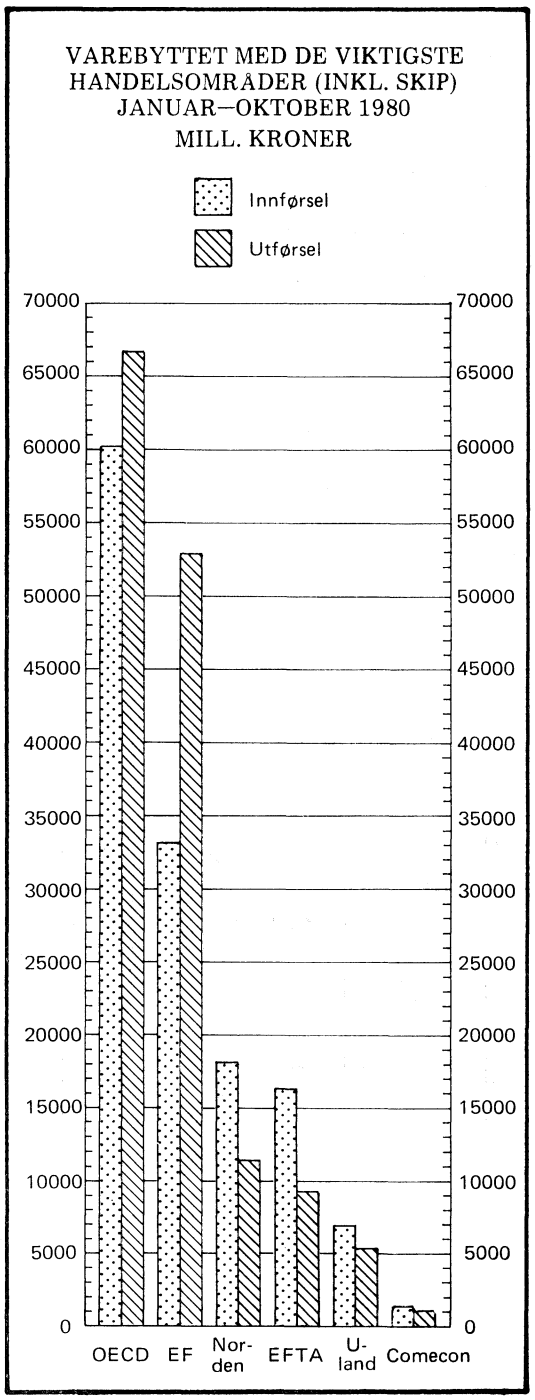

Fig. 35.

mill. kr, en nedgang på 12 prosent. Fratrukket også skip og bore- og produksjonsplattformer mv. var nedgangen 8 prosent.

Verdien av innførselen fra Vest-Tyskland gikk opp med 23 prosent fra januar—oktober 1979 til samme periode i 1980. Utførselen til Vest-Tyskland steg på samme tid fra 8 milliarder kroner til 12 milliarder kroner. Regnet uten naturgass økte eksportverdien fra 4 531 mill. kr til 5 913 mill. kr, en økning på 31 prosent. Likevel steg underskottet i varebyttet med Vest-Tyskland regnet uten utførsel av naturgass med 14 prosent.

I samhandelen med de øvrige EF-land var det særlig stor økning i eksporten til Nederland (opp 75 prosent), først og fremst av mineralolje og mineraloljeprodukter og metaller untatt jern og stål.

Blant land utenfor Europa er Sambandsstatene vår største handelspartner. Verdien av innførselen derfra var i januar—oktober 1980 37 prosent høyere enn i januar—oktober 1979. Utførselen til Sambandsstatene gikk derimot tilbake med 1 prosent, noe som førte til at underskottet i samhandelen med Sambandsstatene økte fra 1 779 mill. kr til 3 323 mill. kr.

Importen fra Japan er i stor grad konsentrert om skip og kjøretøyer for vegtransport. Innførselen av kjøretøyer for vegtransport økte fra 354 mill. kr i januar—oktober 1979 til 787 mill. kr i januar—oktober 1980. Skipsimporten fra Japan gikk på samme tid ned fra 852 mill. kr til 514 mill. kr.

Innførselen fra land tilsluttet Comecon (se note 4 til tabell 98) gikk ned med 13 prosent, vesentlig som følge av mindre import av skip fra Polen. Utførselen til Comecon-landene var om lag uendret, noe som førte til at deres andel av samlet utførsel falt til bare 1,4 prosent.

Innførselen av varer fra utviklingsland gikk opp fra 5 409 mill. kr i januar—oktober 1979 til 6 987 mill. kr i januar—oktober 1980, en økning på 29 prosent. Det var særlig stor økning i verdien av innførselen av malmer og avfall av metall og mineralolje og mineraloljeprodukter. Verdien av eksporten til utviklingsland gikk ned med 8 prosent som følge av mindre utførsel av skip. Regnet uten skip steg eksporten til utviklingslandene fra 3 124 mill. kr til 3 429 mill. kr. Størst økning var det i eksporten av kunstgjødsel, kunsharpikser og plast og papir, papp og varer av disse produkter.

Kostnadsutvikling og markedsandeler for konkurranseutsatt industri

I årene fram til 1976—77 tapte norsk konkurranseutsatt industri betydelige markedsandeler både på hjemmemarkedet og eksportmarkedet. Tallene for 1978 og 1979 viser at de norske markedsandelene endret seg forholdsvis lite i disse to årene. Foreløpige tall

K i l d e r : IMF og Norges Bank.

1) Forholdet mellom lønnskostnader regnet i felles valuta i norsk industri og i industrien i Norges viktigste konkurrentland.

Fig. 36.

for 1980 tyder på at det da på ny fant sted en svak nedgang i norsk industris markedsandeler, både på eksportmarkedene og på hjemmemarkedene.

Det er rimelig å anta at det er en nær forbindelse mellom utviklingen i de relative kostnadene i norsk industri, og endringer i markedsandelene for norske industriprodukter. Dersom kostnadene stiger raskere i Norge enn i andre land, vil mange norske industribedrifter få problemer med å levere varer til gjeldende verdensmarkedspriser og måtte tåle en reduksjon i sine markedsandeler. Bedrifter som overvelter deler av kostnadsøkningen i produktprisene, vil kunne få sine markedsandeler redusert ved at kjøperne av varene i økende grad vil rette sin etterspørsel mot relativt billigere produkter fra andre land. Det er derfor rimelig å anta at den kraftige nedgangen i markedsandelene for konkurranseutsatt industri fram til 1977, i stor grad hadde sammenheng med at veksten i lønnskostnadene pr. produsert enhet var betydelig sterkere i Norge en i de fleste andre land. Tapet av markedsandeler må imidlertid også ses på bakgrunn av de betydelige endringer som har funnet sted i norsk økonomi de seinere år. Sterk vekst i andre næringers etterspørsel

Tabell 99. *Verdenshandelen og Norges vareeksport. 1974—1980. Prosentvis volumendring*

	1974—1975	1975—1976	1976—1977	1977—1978	1978—1979	1979—1980
Norges eksport av varer ..	7	11	4	16	3	0
Norges eksport av varer utenom skip, oljeplattformer mv., råolje og naturgass[1].....	— 12	11	— 5	6	10	[3] — 1
OECD-landenes import av varer	— 8	14	4	5	8	[4] — 1
Norges eksportmarkeder[2]...	— 7	10	2	4	10	0

[1] Tallene bygger på handelsstatistikken, men er for 1979 og 1980 korrigert for forskyvninger i registreringstidspunktet. [2] Veiet gjennomsnitt av andre lands importvekst for varer. Vektene er de respektive lands gjennomsnittlige andel av Norges vareeksport. Tallet for 1980 er basert på OECD's anslag for importvekst. [3] Vekst fra 1.—3. kvartal 1979 til 1.—3. kvartal 1980. [4] Anslag fra OECD.

etter arbeidskraft, særlig i tjenesteytende næringer og oljenæringen, har trolig ført til at en rekke bedrifter i konkurranseutsatt industri har fått vanskeligheter med å rekruttere den arbeidskraften de ønsker. Reduksjonen i markedsandelen for norsk konkurranseutsatt industri kan derfor også forklares ved at en økende del av den konkurranseutsatte produksjonen kommer fra oljenæringen, og at etterspørselen etter tjenester i Norge har økt relativt sterkt. Dette kan være noe av forklaringen på at det ikke har funnet sted noen økning i de norske markedsandelene siden 1977, trass i at kostnadsveksten har vært lavere i Norge enn i de fleste andre land.

En mye nyttet indikator på kostnadsutviklingen i Norge sammenliknet med andre land er en indeks for relative lønnskostnader, se figur 36. Denne indeksen er beregnet som forholdet mellom lønnskostnader pr. produsert enhet i norsk industri og et veiet gjennomsnitt av lønnskostnadene i industrien i andre OECD-land. Tallene for lønnskostnader omfatter også bedriftenes so-

Tabell 100. *Markedsandelen av norsk eksport hos Norges viktigste handelspartnere for utvalgte varegrupper[1]. Verditall 1976—1980. Markedsandel 1976 = 100*

	1976	1977	1978	1979	1980[2]
Fôrstoffer for dyr, unntatt korn.....	100,0	123,0	72,8	74,5	78,7
Papirmasse og avfall	100,0	80,9	85,8	73,5	58,4
Malmer og avfall av metall	100,0	102,5	93,3	72,7	57,9
Organisk-kjemiske produkter	100,0	90,5	90,8	75,7	88,2
Kunstgjødsel	100,0	97,4	101,8	99,3	106,5
Kunstharpikser og plast, cellulose estere og etere	100,0	106,2	104,2	144,2	174,7
Papir og papp og varer derav	100,0	90,1	84,9	85,9	85,7
Jern og stål	100,0	82,2	81,6	88,2	76,7
Metaller unntatt jern og stål	100,0	93,0	104,2	90,5	81,3
Maskiner	100,0	87,4	80,6	76,2	78,5
Møbler	100,0	86,5	84,8	88,4	91,3

[1] Samlet eksport fra Norge til Sverige, Danmark, Storbritannia, Vest-Tyskland, USA og Nederland. [2] Beregnet på grunnlag av oppgaver for de tre første kvartaler 1980 for Danmark, Vest-Tyskland og Storbritannia, og de to første kvartaler for USA, Nederland og Sverige.

Tabell 101. *Markedsandeler for importkonkurrerende industri. Andelene er i prosent og er beregnet på grunnlag av volumtall*

	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980[1]
Foredlede jordbruks- og fiskeprodukter	92,0	91,5	92,0	91,3	92,8	91,0	91,6	91,7	92,1	91,4
Drikkevarer, tobakk og sjokolade	80,7	80,1	80,1	80,2	79,7	78,9	77,8	78,1	76,5	77,0
Tekstil- og bekledningsprodukter	47,5	45,2	43,8	43,0	40,5	37,2	34,6	35,1	33,4	33,2
Trevarer	85,9	85,8	85,8	85,6	85,4	84,5	83,7	83,7	83,6	83,1
Treforedlingsprodukter	84,3	79,4	76,6	77,1	78,0	74,0	73,1	70,1	68,9	67,8
Olje- og kullprodukter	46,2	41,8	46,3	45,5	56,6	59,5	60,8	61,5	58,3	54,1
Kjemiske produkter	43,1	41,2	38,0	39,0	41,2	38,3	35,8	37,3	41,9	44,6
Jord- og steinvareprodukter	87,7	88,9	88,3	87,7	86,9	88,0	86,7	87,7	87,5	87,2
Metaller[2]	38,6	33,3	30,1	27,8	34,4	26,6	32,5	20,4	27,8	26,9
Metallvarer	71,1	71,3	68,5	64,9	60,5	60,6	57,2	62,0	63,0	59,6
Maskiner	32,4	36,3	36,2	33,0	33,9	32,4	31,0	36,8	33,7	30,5
Elektriske apparater og materiell	54,9	54,9	50,5	48,0	46,9	44,6	42,7	48,7	41,9	45,0
Diverse industriprodukter	68,8	68,9	67,1	65,6	64,7	61,9	60,1	60,4	58,1	56,7
Alle varer	63,2	63,1	61,6	60,4	60,9	59,2	58,4	60,3	59,6	57,8

[1] Beregnet ut fra foreløpige nasjonalregnskapstall. [2] De store svingningene fra år til år i markedsandelen for denne varegruppen skyldes i første rekke store lagerbevegelser.

siale kostnader og er omregnet til en felles valuta. Vektene for andre land er konstruert slik at de best mulig uttrykker betydningen av de andre landenes industrinæringer som konkurrenter for norsk industri.

Det framgår av figur 36 at kostnadsutviklingen i norsk industri fram til 1977 avvek betydelig fra kostnadsutviklingen i de andre OECD-landene sett under ett. Fra 1972 til 1977 var kostnadsøkningen i norsk industri betydelig sterkere enn i de fleste andre industriland; relative lønnskostnader pr. produsert enhet steg i denne perioden med vel 30 prosent etter de beregningene som er gjengitt i figuren. I løpet av 1977 passerte indeksen for relative lønnskostnader et toppunkt og var synkende gjennom 1978 og første halvår 1979. Den var da om lag 10 prosent lavere enn to år tidligere. Oppgavene for andre halvår 1979 og de tre første kvartalene av 1980 tyder på at kostnadene i norsk industri, målt ved lønnskostnader pr. produsert enhet, utviklet seg omtrent som i andre land.

Ved produksjon av mer bearbeidde industriprodukter er trolig lønnskostnader — direkte og indirekte — den viktigste enkeltkomponent i de samlede kostnader. Det er imidlertid grunn til å understreke at også utviklingen i andre kostnader, for eksempel energikostnader og rentekostnader, kan ha betydning for konkurranseevnen. Beregninger over den relative kostnadsutvikling som også tar hensyn til disse faktorene, foreligger ikke. Men det er mye som tyder på at den sterke prisøkningen på råolje og råoljeprodukter gjennom 1979 og 1980 har ført til en betydelig forbedring av konkurranseevnen til de deler av norsk industri som får sitt energibehov dekket av vannkraft.

For å belyse utviklingen i de norske markedsandelene på eksportmarkedene kan en sammenlikne utviklingen i Norges vareeksport med utviklingen i andre lands import. Tabell 99 gjengir utviklingen i en rekke indekser som kan belyse endringer i de norske eksportmarkedsandeler. Det framgår av tabellen at det samlede norske eksportvolumet økte betydelig sterkere i perioden 1974—78 enn OECD-landenes import. Men økningen i den samlede norske vareeksporten i denne perioden skyldtes i stor grad den sterke veksten i eksporten av skip, boreplattformer mv., råolje og naturgass; utviklingen i eksporten av såkalte tradisjonelle varer,

dvs. alle varer utenom skip, boreplattformer mv., råolje og naturgass, var betydelig svakere. Fra 1978 til 1979 økte derimot den tradisjonelle vareeksporten med 10 prosent, mens veksten i den samlede eksporten var bare 3 prosent som følge av en sterk nedgang i eksporten av oljeplattformer mv. og skip. Fra 1979 til 1980 viser foreløpige nasjonalregnskapstall om lag uendret volum i den samlede eksporten, mens oppgaver i handelsstatistikken viser en nedgang i den tradisjonelle vareeksporten på 1 prosent fra de tre første kvartalene i 1979 til tilsvarende periode i 1980.

Den tradisjonelle norske vareeksporten har en landsammensetning som avviker betydelig fra landsammensetningen i verdenshandelen og i OECD-landenes samlede import. De andre skandinaviske landene og Storbritannia er avtakere av relativt store deler av den norske eksporten når en sammenlikner med disse landenes andeler av verdenshandelen eller av OECD-landenes samlede import. En bedre indikator på utviklingen i Norges eksportmarkeder enn OECD-landenes totale importvekst, vil derfor være et veiet gjennomsnitt av landenes importvekst, hvor vektene er de respektive landenes andeler av norsk eksport. I tabell 99 er det gjengitt en slik indeks beregnet på grunnlag av importtall for Norges 10 viktigste eksportmarkeder. Disse tallene omfatter import av alle varer. Fra 1975 til 1978 var veksten i Norges eksportmarkeder, beregnet ved denne indeksen, noe svakere enn veksten i OECD-landenes samlede import, først og fremst på grunn av forholdsvis svak importvekst i Sverige, men også i Danmark og Storbritannia for enkelte av årene. Gjennom de to siste årene økte Norges eksportmarkeder noe sterkere enn OECD-landenes samlede import, både Sverige og Finland hadde i disse årene særlig sterk importvekst.

Etter tallene i tabell 99 gikk Norges eksportandeler betydelig ned fra 1974 til 1977. Volumet av Norges tradisjonelle vareeksport gikk i disse tre årene ned med 7 prosent, mens Norges eksportmarkeder økte med 4—5 prosent. Gjennom de to neste årene — 1978 og 1979 — økte Norges tradisjonelle vareeksport om lag i takt med eksportmarkedene. Ved vurdering av tallene for 1980 må en ta hensyn til at indeksen for Norges eksportmarkeder også inkluderer olje (pålitelige importvolumtall for varer utenom olje foreligger ikke), og at det fra 1979 til 1980 fant sted en kraftig nedgang i importen av olje i de fleste OECD-landene. En indeks for Norges eksportmarkeder for alle varer utenom olje, ville derfor trolig vist en svak volumvekst fra 1979 til 1980. Sammenlikner en dette med utviklingen i den norske tradisjonelle vareeksporten, hvor også olje er trukket ut, er det grunn til å tro at det har funnet sted en svak nedgang i de norske andelene på eksportmarkedene fra 1979 til 1980.

Beregningene som ble omtalt ovenfor, tok ikke hensyn til at den norske tradisjonelle vareeksporten har en varesammensetning som avviker betydelig fra andre OECD-lands import, også dersom oljeimporten trekkes ut. En særlig sterk vekst i andre lands import av en vare og en tilsvarende sterk vekst i den norske eksporten av denne varen, vil etter våre beregninger gi en økning i den norske markedsandelen totalt dersom den varen vi ser på, utgjør en relativt stor andel av den norske eksporten. Det motsatte vil være tilfelle dersom det finner sted en markert svikt i andre lands import og norsk eksport av varer som veier relativt tungt i den norske eksporten.

Det kan derfor være av interesse å studere utviklingen i de norske markedsandelene på eksportmarkedene etter en mer detaljert vareinndeling. Tall for dette er gjengitt i tabell 100. Siden det er vanskelig å få volumtall for importen etter en mer detaljert vareinndeling i flere land, er disse indeksene basert på verdioppgaver. Endring i markedsandelen for en vare er definert som forskjellen mellom den prosentvise endringen i verdien av norsk eksport av varen til Norges 6 viktigste handelspartnere og den prosentvise endringen i Norges eksportmarked for denne varen, beregnet som en veiet sum av endringene i importverdien til de samme landene. Tallene i kolonnen for 1980 er beregnet på grunnlag av norsk eksportvekst og markedslandenes importvekst til de to eller tre første kvartalene i 1980 fra tilsvarende periode i 1979, avhengig av hvor langt det forelå importtall da dette ble skrevet.

For de fleste varene som det finnes tall for i tabell 100, viser de beregnede indeksene et betydelig fall i markedsandelene i de 6 landene de siste 4—5 år. Et markert unntak er varegruppen kunstharpikser og plast, cellulose estere og etere, hvor en betydelig utbygging av produksjonskapasiteten i Norge i de seinere år har gitt en sterk økning i andelene på eksportmarkedene. Fra 1976 til 1978 var tapet av markedsandeler særlig stort for fôrstoffer for dyr, papirmasse og avfall, malmer og avfall av metall, organisk-kjemiske produkter og maskiner. Fra 1979 til 1980 varierer endringen i markedsandelene betydelig mellom de enkelte varegruppene etter de forløpige beregninger som foreligger. For råvarene papirmasse og avfall og malmer og avfall av metall viser tallene betydelig svikt i markedsandelene, mens de for organisk-

Tabell 102. *Relativ pris på norske importkonkurrerende industriprodukter*[1]. *Indeks, nivå 1975 = 100*

	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980[2]
Foredlede jordbruks- og fiskeriprodukter	102,5	104,2	87,7	81,2	100,0	102,5	98,9	103,6	99,1	99,3
Drikkevarer, tobakk og sjokolade	97,4	95,3	95,0	90,8	100,0	104,2	108,3	108,8	104,8	102,5
Tekstil- og bekledningsprodukter	96,1	99,5	99,4	98,0	100,0	104,0	107,0	101,3	92,4	89,3
Trevarer	104,7	100,6	95,8	95,8	100,0	98,9	97,2	93,6	83,5	89,0
Treforedlingsprodukter	93,3	103,0	102,8	97,6	100,0	109,3	109,4	103,3	91,8	81,6
Olje- og kullprodukter	89,2	104,6	105,2	101,3	100,0	106,2	109,1	109,8	85,5	123,9
Kjemiske produkter	96,8	103,7	113,0	92,3	100,0	115,8	119,5	115,0	102,9	93,9
Jord- og steinvareprodukter	93,6	93,6	92,7	97,8	100,0	95,1	95,7	93,0	93,5	95,7
Metaller	71,7	69,0	84,8	96,1	100,0	98,3	101,5	82,0	97,4	102,0
Metallvarer	91,7	87,9	96,6	105,3	100,0	94,2	97,0	101,9	88,3	90,7
Maskiner	106,6	99,4	105,1	110,4	100,0	104,3	104,3	93,6	100,7	104,9
Elektriske apparater og materiell	83,4	84,6	96,1	102,3	100,0	99,0	97,8	84,7	91,3	95,3
Diverse industriprodukter	83,5	86,7	93,0	95,3	100,0	110,5	115,8	114,8	118,4	121,4
Alle varer	95,2	96,8	100,4	96,8	100,0	103,7	104,7	102,2	97,5	100,7

[1] Forholdet mellom en prisindeks for leveringer av norskproduserte varer til hjemmemarkedet og en prisindeks for importen. [2] Beregnet ut fra foreløpige nasjonalregnskapstall.

kjemiske produkter, kunstgjødsel, kunstharpikser og plast, cellulose estere og etere og maskiner, viser betydelig vekst.

Også på hjemmemarkedet vil norske industribedrifter konkurrere med andre lands industribedrifter. Et uttrykk for de norske bedriftenes andel av hjemmemarkedet vil være hvor stor del av leveransene til vareinnsats og innenlandske sluttleveringer utenom lagerendringer, som utgjøres av norskproduserte varer. Slike andeler er det ikke mulig å beregne ut fra nasjonalregnskapets tall, fordi det ikke blir skilt mellom lagerendringer av norskproduserte og importerte varer. I de beregningene som er gjengitt i tabellene 101 og 102 regnes derfor lager som en del av hjemmemarkedet, selv om dette medfører at de beregnede markedsandelsendringene kan bli noe vanskelig å tolke. Store endringer i forholdet mellom lagrene av norskproduserte og importerte varer kan føre til betydelig ulik utvikling i de markedsandelene som er framstilt i tabell 101 og markedsandelene for leveranser til vareinnsats, konsum og investering sett under ett.

Etter tallene i tabell 101 var andelene på hjemmemarkedet for norskproduserte bearbeidde industriprodukter sett under ett synkende fram til 1976. Gjennom de tre neste årene — fra 1976 til 1979 — endret markedsandelen seg noe fra år til år, men uten noen klar tendens til økning eller nedgang. De foreløpige nasjonalregnskapstall tyder på at markedsandelen for norsk industri på hjemmemarkedet igjen gikk noe ned for alle industrivarer sett under ett fra 1979 til 1980. Noe av denne nedgangen skyldes at for enkelte av varene hvor den norske markedsandelen fra før var liten, fant det sted en betydelig vekst i det innenlandske markedet. Men detaljerte vareoppgaver viser at for de fleste varegruppene i tabell 101 var den norske markedsandelen synkende. Særlig sterk var nedgangen for metallvarer og maskiner. For kjemiske produkter og elektriske apparater gikk den norske markedsandelen opp. Som nevnt ovenfor, er det stor usikkerhet knyttet til disse tallene når de tolkes som indikatorer på utviklingen i markedsandeler for varer kjøpt av norske bedrifter og husholdninger. Tallene synes imidlertid å vise at det ikke har funnet sted noen økning i norsk industris markedsandeler i Norge de seinere år etter nedgangen tidligere på 1970-tallet.

Tabell 102 viser utviklingen i forholdet mellom prisene på norskproduserte varer le-

vert til hjemmemarkedet og på importerte varer. For alle varene sett under ett, økte prisene på de norskproduserte varene gjennomgående sterkere enn prisene på importerte varer fram til 1977. Fra 1977 til 1979 var prisstigningen svakere på norskproduserte varer enn på importerte varer, blant annet som følge av prisstoppen. Fra 1979 til 1980 viser foreløpige nasjonalregnskapstall sterkest vekst for norskproduserte industrivarer sett under ett.

Det internasjonale konjunkturbildet

Historisk tilbakeblikk

Konjunkturutviklingen i OECD-området (Nord-Amerika, Vest-Europa, Japan, Australia og New-Zealand) var gjennom hele 60-tallet og de første av 1970-årene preget av sterk vekst i samlet produksjon, samtidig som konjunktursvingningene var betydelig svakere enn i mellomkrigstiden. Konjunkturtilbakeslagene ble stort sett registrert som en avdemping i veksttakten, og selv under de kraftigste nedgangsperioder økte volumet av bruttonasjonalproduktet betydelig for hele OECD-området. Konjunkturforløpet var ikke alltid sammenfallende i Nord-Amerika og Vest-Europa. Gjennom 1972 og første halvdel av 1973 økte imidlertid samlet produksjon forholdsvis kraftig på begge sider av Atlanterhavet. Oppsvinget ble avløst av et konjunkturtilbakeslag som satte inn allerede i siste halvdel av 1973. Store prisøkninger på råolje seinere på året (det første oljeprissjokket) forsterket tilbakeslaget kraftig og flertallet av de industrialiserte landene i vest opplevde direkte nedgang i samlet produksjon gjennom annet halvår 1974 og første halvår 1975.

Konjunkturtilbakeslaget i 1973—1975 ble ikke bare det sterkeste etter krigen, men markerte også innledningen til en tid med betydelig svakere vekst i de fleste vestlige industriland. I perioden 1974—1979 økte volumet av bruttonasjonalproduktet for OECD-området under ett i gjennomsnitt med 2,7 prosent årlig, mens gjennomsnittet for perioden 1960—1973 var hele 5 prosent. Trolig fikk den langsiktige underliggende veksttakten («trenden») i samlet produksjon en knekk i løpet av første halvdel av 70-tallet. Men avdempingen i den underliggende veksttakten i produksjonen ble ikke like markert i alle OECD-land. Gjennom siste halvdel av 70-tallet holdt veksten i produksjonen seg bedre oppe i Nord-Amerika enn i Europa. Blant de europeiske landene var veksten høyere enn gjennomsnittet i Irland, Hellas og Italia, mens de skandinaviske land og Sveits fikk en betydelig kraftigere knekk enn gjennomsnittet i produksjonstrenden. I Japan gikk veksttakten i samlet produksjon ned fra det uvanlig høye nivå på vel 10½ prosent årlig rate i perioden 1960—1973 til vel 4 prosent årlig rate i perioden 1974—1979. Også i Australia ble den langsiktige, underliggende veksttakten i samlet produksjon redusert i løpet av første halvdel av 70-tallet.

Veksten i samlet produksjon for hele OECD-området sett under ett var forholdsvis kraftig i de første 1½ år av perioden fra annet halvår 1975 til 1979. Dette hang bl.a. sammen med innhenting av produksjonsfallet gjennom annet halvår 1974 og første halvår 1975. I de tre siste årene fram til og med 1979 steg produksjonen raskere enn trenden i Nord-Amerika, mens kurven for samlet produksjon i Vest-Europa gjorde forholdsvis moderate svingninger rundt trendkurven.

Arbeidsløsheten i flere av de store landene, særlig Sambandsstatene, Canada, Italia og Frankrike, var noe høyere i første halvdel av 70-årene enn i 60-årene. For de fem første av 1970-årene var det veide gjennomsnitt av arbeidsløshetsprosenten i OECD-landene med sammenliknbare tall (om lag 90 prosent av total arbeidsstyrke i OECD) i gjennomsnitt 3,6 mot 2,9 i perioden 1960—1969. Fra 1974 til 1975 gjorde tallet på arbeidsløse et hopp oppover i nesten alle OECD-land. Arbeidsløshetsprosenten for OECD-området under ett lå på rundt 5,2 prosent i alle årene fra 1975 til 1979.

Prisstigningen for hele OECD-området var tiltakende i hele perioden 1960—1973. For konsumprisene økte stigningstakten fra 1,8 prosent (1959—1960) til 7,8 prosent (1972—1973). Oljeprisøkningen i slutten av 1973 fyrte kraftig opp under denne utviklingstendensen. Fra 1973 til 1974 økte det veide gjennomsnitt av konsumprisene i OECD-landene med hele 13,5 prosent. Men virkningene av oljeprissjokket ebbet etter hvert ut, og i perioden 1976—1978 lå prisstigningen på rundt 8—9 prosent årlig rate. Prisstigningstakten tok seg opp igjen gjennom 1979, trolig i første rekke som følge av kraftig økning i råoljeprisene fra begynnelsen av året.

Ved inngangen til 1980 hadde de industrialiserte landene i vest gjennomlevd en fireårsperiode med vekst i samlet produksjon, men med høy arbeidsløshet og sterk prisstigning. Den andre perioden med kraftig oljeprisstigning hadde imidlertid nå vart ett år, og veksttakten i samlet produksjon i OECD-området var klart avtakende.

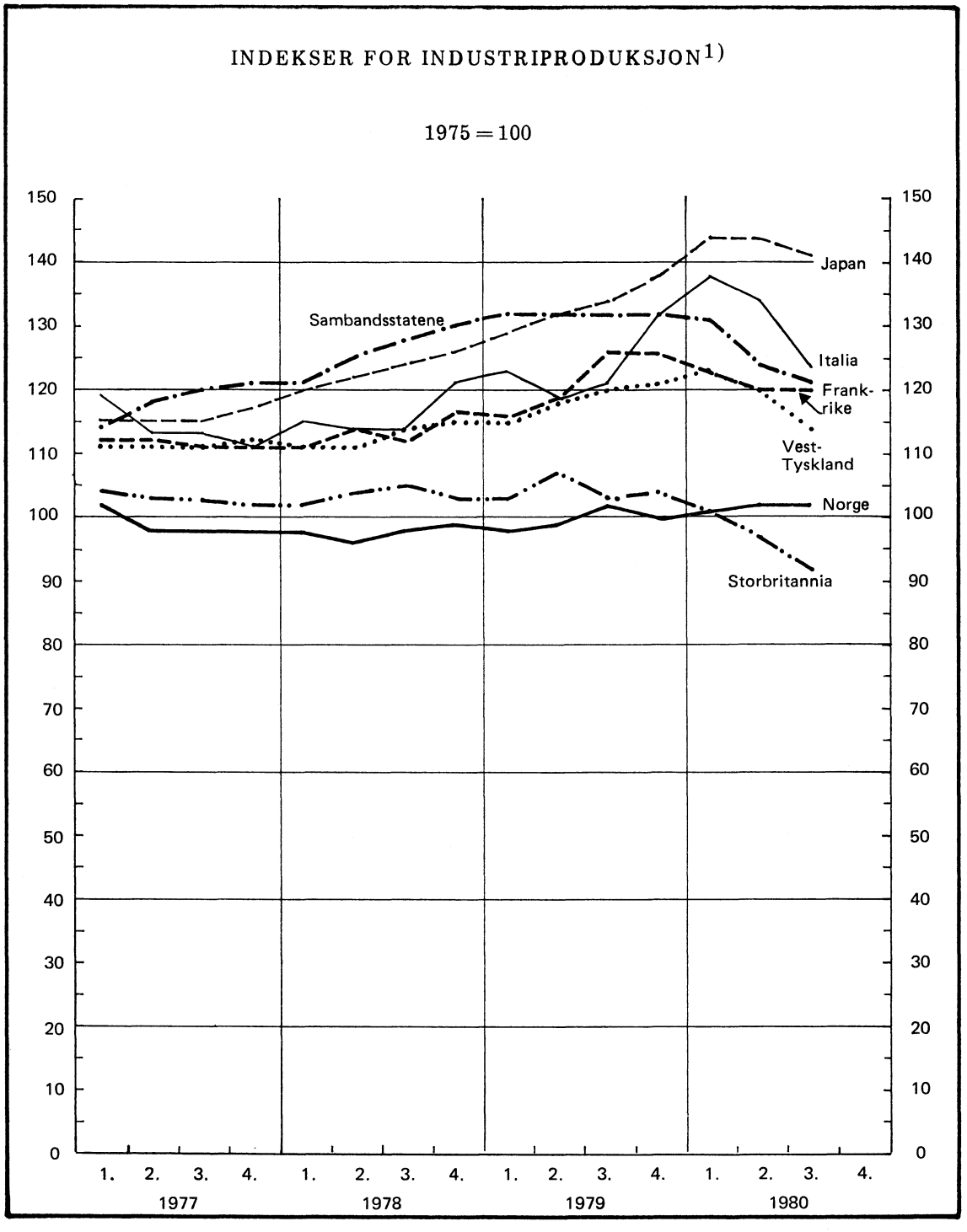

Kilde: OECD Indicators of Industrial Activity.

1) Sesongkorrigert.

Fig. 37.

Utviklingen i 1980

1980 ble året da samlet produksjon for OECD-området under ett for annen gang etter 1970 slo om i direkte nedgang. Omslaget nedover fulgte etter en periode med store økninger i råoljeprisene. Fra begynnelsen av 1979 og fram til midten av 1980 ble prisene

på råolje satt opp med i alt om lag 150 prosent (se fig. 38). Prisøkningene på olje gav en kraftig forverring i OECD-landenes bytteforhold overfor resten av verden — en forverring som i sterk grad bidrog til å gi landene i OECD-området et realinntektstap i 18-månedersperioden på om lag 2¼ prosent av totalinntekten. Dette inntektstapet la en kraftig demper på utviklingen i total innenlandsk etterspørsel. Samtidig ble det i en rekke land etter hvert ført en strammere økonomisk politikk for å motvirke prisstigningen.

Den svakere etterspørselsutviklingen i OECD-området — både som følge av forverringer i bytteforholdene for varer og tjenester med resten av verden og av stram økonomisk politikk — slo etter hvert ut i svakere vekst, og seinere direkte nedgang, i samlet produksjon. OECD regner foreløpig med at økte priser på råolje og påfølgende tilstramning av finanspolitikken etter 1978, vil medføre at volumet av bruttonasjonalproduktet for hele området under ett vil bli om lag 6½ prosent lavere ved slutten av 1981 enn hva det ville vært uten oljeprisstigningen og tilstramningen i politikken. Av dette produksjonstapet vil oljeprisstigningen etter beregningene bidra med 4½ prosentpoeng.

Den økonomiske utviklingen etter den siste oljekrisen har mange trekk felles med utviklingen i 1973—74 både når det gjelder utviklingsforløpet av samlet etterspørsel og produksjon etter oljeprisstigningen, og tiden som gikk fra oljeprisstigningen satte inn til avdempingen i samlet etterspørsel og produksjon ble registrert. Men trass i at oljeprisstigningen i 1973—74 og 1979—80 var av samme størrelsesorden, bl.a. regnet som økning i importregning i forhold til total import, ble svikten i samlet etterspørsel og produksjon fram til slutten av 1980 mye mindre enn i tilsvarende periode ved forrige oljekrise. Investeringene har holdt seg bedre oppe denne gangen. Det har antakelig også hatt betydning at oljeprisstigningen satte inn mens volumet av bruttonasjonalproduktet i OECD-området var i forholdsvis sterk oppgang. Ved oljekrisen i 1973—74 hadde samlet produksjon allerede passert en konjunkturtopp da oljeprisstigningen satte inn.

Omslaget til direkte nedgang i industriproduksjonen kom samtidig i en rekke av de større OECD-landene. Både i Sambandsstatene, Canada, Japan, Vest-Tyskland og Italia kom omslaget omkring midten av første halvår 1980. Industriproduksjonen i Storbritannia var i kraftig nedgang og i Frankrike i moderat nedgang eller stagnasjon gjennom hele 1980.

Samlet produksjon i OECD-området under ett viste oppgang fra annet halvår 1979 til første halvår 1980 og nedgang fra første til annet halvår 1980 (se tabell 106). Det var nesten utelukkende produksjonsutviklingen i de store landene utenom Japan og Frankrike som bidrog til nedgangen. Veksten i bruttonasjonalproduktet for OECD-området utenom de 7 store endret seg lite gjennom 1980.

Sysselsettingen fortsatte å øke fram til inngangen av 1980, da virkningene av den svakere veksttakten i samlet produksjon i OECD-området under ett tok til å gjøre seg gjeldende. Fra annet halvår 1979 til første halvår 1980 viste sysselsettingen ingen endring i de 7 store landene sett under ett, men utviklingen var noe ulik i de enkelte land. Både i Sambandsstatene og Storbritannia viste sysselsettingen nedgang mellom de to halvårene. Gjennom annet halvår 1980 har sysselsettingen trolig vært i nedgang i en rekke OECD-land. Den svakere sysselsettingsutviklingen slo kraftig ut i økt arbeidsløshet. Fra 4. kvartal 1979 til 2. kvartal 1980 gikk arbeidsløshetsprosenten for OECD-området opp fra 5,1 til 5,8 (se tabell 103).

Samlet etterspørsel i OECD-området endret seg lite fra annet halvår 1979 til første halvår 1980 og gikk ned med 1¾ prosent (sesongkorrigert årlig rate) fra første til annet halvår 1980. Avtakende vekst og etter hvert muligens nedgang i samlet etterspørsel gjennom første halvdel av 1980 ble innledet av boliginvesteringene, som viste svikt først og fremst i Sambandsstatene, Canada og Storbritannia. Høye renter som følge av stram penge- og kredittpolitikk, forventninger om svak realinntektsutvikling og høye byggekostnader har trolig vært avgjørende for denne utviklingen. Veksten i volumet av det private konsumet var også markert svakere første halvår 1980 enn foregående halvår, mens veksten i volumet av offentlig konsum holdt seg oppe. I annet halvår ble utviklingen i det private konsumet ytterligere svekket, og veksten i de offentlige utgifter ble klart svakere. Boliginvesteringene i OECD-området under ett fortsatte trolig å avta, og også utviklingen i volumet av de øvrige private investeringer ble svakere. Fram til slutten av 3. kvartal var det likevel ingen tegn til en dramatisk svikt i de private investeringer utenom boliger, og ingen kraftig nedgang i lageroppbyggingen, slik som under konjunkturtilbakeslaget i 1974—75.

Råoljeprisene steg kraftig gjennom 1979, men stigningstakten ble klart avdempet gjennom 1980 (se figur 38). Prisene på råvarer, utenom råolje og kull, endret seg lite i 1980. — Den kraftige prisstigningen på olje gjennom 1979 og første halvdel av 1980 ble for-

Tabell 103. *Arbeidsløshetsprosenten i utvalgte OECD-land.*[1]
(Prosent av samlet arbeidsstyrke, sesongkorrigert.)

	1978	1979	1979				1980		
			1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal*
Sambandsstatene	5,9	5,7	5,6	5,6	5,7	5,7	6,0	7,3	7,5
Japan	2,2	2,1	2,0	2,1	2,2	2,1	1,8	2,0	2,1
Vest-Tyskland	(3,5)	(3,2)	(3,4)	(3,2)	(3,2)	(3,1)	(2,9)	(3,1)	(3,4)
Frankrike	5,1	5,9	(5,5)	(5,9)	(6,1)	(5,9)	(6,0)	(6,3)	(6,4)
Storbritannia	(6,1)	(5,8)	(6,0)	(5,8)	(5,6)	(5,7)	(6,2)	(6,8)	(7,6)
Italia	7,1	7,5	7,5	7,6	7,8	7,3	7,7	7,4	7,4
Canada	8,3	7,4	7,8	7,5	7,1	7,2	7,4	7,7	7,5
Australia	6,4	6,1	6,2	6,2	5,9	5,9	6,0	6,3	6,0
Finland	7,4	6,0	6,8	6,0	5,7	5,5	4,6	4,6	4,8
Norge	1,8	2,0	2,3	2,1	1,8	1,7	1,6	1,5	1,8
Spania	7,3	9,0	8,5	8,4	9,1	9,9	10,9	(11,0)	..
Sverige	2,2	2,1	2,1	2,3	2,0	1,9	1,8	2,0	1,9
OECD i alt[2]	(5,2)	(5,1)	(5,1)	(5,1)	(5,1)	(5,1)	(5,3)	(5,8)	..

Kilde: OECD.
[1] Tall i parentes er omregnet av OECD til internasjonal standard. [2] Omfatter om lag 90 prosent av arbeidsstyrken i hele OECD.

holdsvis raskt oppfanget i innenlandske priser. Utover i 1980 sluttet konsumprisene å stige tiltakende, og mot slutten av året var stigningstakten i konsumprisindeksene avtakende i mange land. Men nivået på prisstigningen var høyt gjennom hele året (se tabell 104).

OECD-landenes samlede underskott på driftsregnskapet overfor andre land ble etter foreløpige anslag 73 milliarder amerikanske dollar i 1980. OPEC-landene hadde et samlet driftsoverskott på 116 milliarder dollar. (Se tabell 105.) For de 7 store OECD-landene ble bytteforholdet med utlandet stadig mindre

Tabell 104. *Konsumpriser. (Årlige vekstrater, ikke sesongkorrigert.)*

	Gjennomsnitt		Fra foregående år			Fra september 1979 til september 1980	Fra mars til september 1980
	1961—70	1971—76	1977	1978	1979		
Sambandsstatene	2,8	6,6	6,5	7,7	11,3	12,7	10,2
Japan	5,8	11,2	8,1	3,8	3,6	8,9	9,3
Vest-Tyskland	2,7	5,9	3,7	2,7	4,1	5,2	3,7
Frankrike	4,0	9,0	9,4	9,1	10,8	13,6	12,8
Storbritannia	4,1	13,6	15,8	8,3	13,4	15,9	14,8
Italia	3,9	12,3	18,4	12,1	14,8	21,4	18,4
Canada	2,7	7,4	8,0	9,0	9,1	10,7	11,5
7 store OECD-land	3,2	8,1	8,1	7,0	9,3	11,8	10,3
OECD i alt[1]	3,3	8,5	8,9	7,9	9,8	12,5	10,8
OECD-Europa	3,8	9,8	11,3	9,4	10,6	13,8	11,9

Kilde: OECD.
[1] Vekter for hvert land i totalindeksen er bygd på privat konsum og valutakurser i foregående år.

forverret gjennom første halvår 1980 og forbedret seg gjennom annet halvår. Også volumutviklingen i varehandelen bidrog til at underskottet på driftsregnskapene overfor utlandet for de 7 landene under ett ble stadig mindre gjennom de 3 første kvartalene av 1980. For de andre OECD-landene sett under ett endret underskottet seg lite.

Framtidsutsiktene

OECD-sekretariatet venter at konjunkturnedgangen vil bli forholdsvis kortvarig. Etter de siste prognosene for den økonomiske utviklingen i OECD-området fram til halvårsskiftet 1982 regner Sekretariatet med at samlet produksjon vil ta til å øke igjen en gang

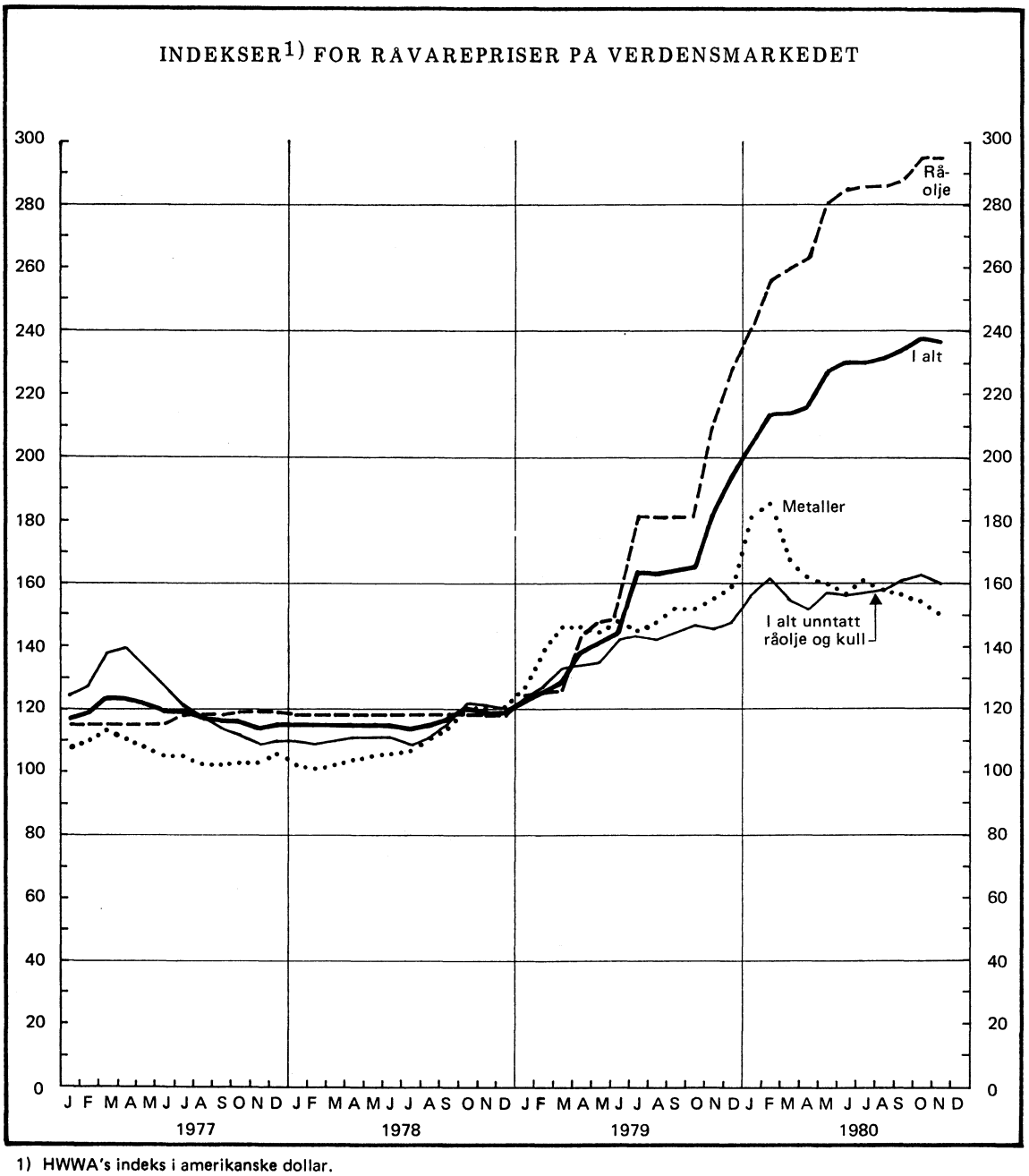

1) HWWA's indeks i amerikanske dollar.

Fig. 38.

Tabell 105. *Driftsbalanse, vareeksport og -import og bytteforhold for OECD. (Sesongkorrigerte tall, årlige rater. Prosentvise endringer unntatt for driftsbalanse som oppgis i milliarder amerikanske dollar.)*

	1979	1980	1981	1979 II	1980 I	1980 II[2]	1981[1] I	1981[1] II	1982[1] I
Eksport fra OECD-land i alt	6¼	5	2½	8	7½	— 2¼	3¾	5	5¾
Import til OECD-land i alt	8¼	— ¾	— ¼	5¼	0	— 7½	2	3½	4¾
Eksport fra OECD til land utenfor OECD	3	9½	8	11	10¾	5¼	9¼	8¾	6
Import til OECD fra land utenfor OECD	5	— 5½	0	9½	—10½	— 9	— 3	4	2½
Bytteforhold for OECD overfor resten av verden	— 9	—18	0	—28	—23	7	0	0	0
Overskott (+)/Underskott (—) på driftsregnskapet:									
Sambandsstatene	— 0,8	5½	19¾	— 1,4	—10,3	21½	19½	20	14¼
Canada	— 4,4	— 3½	— 3	— 3,6	— 3,2	— 3½	— 3¾	— 2½	— 1½
Japan	— 8,8	—13¼	— 6¾	—16,7	—18,4	— 8¼	— 7	— 6¼	— 5½
Frankrike	1,2	— 7¾	— 6¼	— 0,4	— 6,6	— 9	— 6¾	— 5½	— 3½
Vest-Tyskland	— 5,5	—17¼	—10½	—10,1	—14,7	—19¾	—13½	— 7½	— 3¼
Italia	5,1	— 5¼	— 2¼	— 0,7	— 6,6	— 4	— 3	— 1¾	0
Storbritannia	— 3,9	4½	4¼	— 2,8	— 1,0	10¼	7¾	1	— 6
7 store OECD-land i alt	—17,1	—36½	— 4¾	—35,8	—60,8	—12½	— 6½	— 2¾	— 5¼
Små EF-land	—10,4	—12¾	—12¼	—15,3	—13,4	—12	—12¾	—12	— 8¾
Øvrige Nord-Europeiske land	— 3,3	—11½	— 9½	— 6,1	—10,6	—12¼	—10½	— 8½	— 7
Øvrige OECD-land	— 4,6	—12½	—13¾	— 6,6	—11,1	—14¼	—14	—13½	—13¼
OECD i alt	— 35	— 73	— 40	— 64	— 96	— 51	— 44	— 37	— 34
OPEC	68	116	82	99	122	111	87	78	68
Øvrige utviklingsland	— 37	— 50	— 56	— 37	— 45	— 56	— 55	— 57	— 60
Øvrige land utenfor OECD	— 3	— 5	— 8	— 3	— 4	— 6	— 7	— 10	— 13
Statistiske feil mv.	— 7	— 12	— 22	— 5	— 23	— 2	— 19	— 25	— 38

[1] Prognoser. [2] Anslag.

i løpet av første halvår 1981. Men produksjonsveksten blir sannsynligvis svært svakt tiltakende. I annet halvår 1981 ventes volumet av bruttonasjonalproduktet å øke med om lag 3 prosent regnet som sesongkorrigert årlig rate (se tabell 106).

Det bør understrekes at framtidsanslagene bygger på en rekke usikre forutsetninger som lett kan svikte, slik at konjunkturnedgangen kan komme til å vare lenger enn ventet. Blant de viktigste forutsetningene nevnes:

— Uendret økonomisk politikk i prognoseperioden, med disse unntak: I Sambandsstatene vil det skje et skifte i den økonomiske politikken; skattelettelser vil bli innført i 1981, men penge- og kredittpolitikken vil bli strammere. I Vest-Tyskland vil både finanspolitikken og penge- og kredittpolitikken bli mindre stram, i Japan bare penge- og kredittpolitikken.

— Ingen endring i realprisen på råolje.

— OPEC-landene vil øke volumet av sin im-

Tabell 106. *Vekst i volumet av bruttonasjonalproduktet i OECD-området.*
(Vekstprosenter som årlige rater og sesongkorrigert.)

	Andel av totalen	Fra foregående år			Fra foregående halvår				
		1979	1980	1981	1980 I	1980 II[3]	1981[2] I	1981[2] II	1982[2] I
Sambandsstatene	34,7	2,3	— ¾	¾	—1,4	— 1¾	1	2½	3½
Japan	14,8	5,9	5	3¾	5,5	2¾	4	4¼	4¾
Vest-Tyskland	11,2	4,5	1¾	— ¼	2,8	— 3	½	1½	2
Frankrike	8,4	3,3	1¾	1	1,2	½	1	2	2¼
Storbritannia	5,9	1,5	— 2¼	— 2	—1,2	— 5¾	½	— 2½	0
Italia	4,7	5,0	3¾	— 1	6,4	— 3½	— 1¼	2¼	2½
Canada	3,3	2,8	— ½	1¼	—1,9	— ½	1¾	2	3¼
I alt ovenfornevnte land	83,0	3,4	1	1	1,1	— 1¼	1¼	2¼	3
Øvrige OECD-land[1] ..	17,0	2,7	1½	1½	1,2	1	1½	2	2
OECD i alt	100,0	3,3	1	1	1,1	— ¾	1½	2¼	3

Kilde: OECD.

[1] Vekstrater fra foregående halvår er beregnet med en mekanisk metode for mer enn halvparten av denne totalen. [2] Prognoser. [3] Anslag.

port fra OECD-området med om lag 18 prosent i 1981 og 10 prosent i 1982.
— Faste nominelle valutakurser.

Prisstigningen vil avta etter de seineste prognoser fra OECD. Men i mange OECD-land vil prisstigningen trolig fortsatt være høyere ved midten av 1982 enn i 1978, dvs. før den siste kraftige oljeprisøkningen satte inn. Tallet på arbeidsløse i OECD-området vil etter beregningene øke kraftig fra rundt 23 millioner nå til 25½ millioner, eller nesten 7½ prosent av arbeidsstyrken i første halvår 1982. Underskottet på driftsregnskapet overfor omverdenen for de 7 store landene sett under ett vil avta, mens underskottet i de øvrige OECD-land trolig vil endre seg lite. (Se tabell 105.)

Drivkreftene bak det forespeilte oppsvinget i samlet produksjon antas i første rekke å komme fra konsumetterspørselen som ventes å ta seg opp, først i Nord-Amerika og seinere i Europa. For de 7 store OECD-landene regner OECD-sekretariatet med en økning både i disponible realinntekter og i volumet av det private konsumet på 1½ prosent fra 1980 til 1981. Også høyere etterspørsel fra land utenfor OECD ventes å bidra til produksjonsveksten i OECD-landene. Forventningene om øket utenlandsetterspørsel bygger på antakelser om at OPEC-landenes bruk av større oljeinntekter følger samme mønster som tidligere. Men en fortsatt konflikt mellom Iran og Irak kan føre til at eksporten fra OECD-landene blir lavere enn beregnet; Iran og Irak er blant de OPEC-land som har høyest importtilbøyelighet. Dermed vil en svikt i produksjonen i disse land, selv om den blir erstattet med økt produksjon i andre OPEC-land, føre til at en mindre andel av totalinntektene til OPEC-land etterspør varer og tjenester i OECD-land. Ellers venter OECD at volumet av offentlig konsum vil øke gjennom 1981, men svakere enn det private konsumet. Bruttoinvesteringene i fast realkapital utenom boliger vil etter prognosene gå ned i en rekke land, bl.a. i Sambandsstatene, Vest-Tyskland, Storbritannia og Italia. Men boliginvesteringene vil trolig ta seg noe opp gjennom 1981, særlig i Sambandsstatene, Storbritannia og Canada.

Sluttord

En oljeøkonomi

På få år er Norge blitt en oljenasjon. Oljevirksomheten er i ferd med å passere industrien målt med bidraget til bruttonasjonalproduktet. Eksportverdien av olje og gass inklusive rørtjenester var i 1980 av samme størrelsesorden som all annen vareeksport til sammen. Det finnes få eksempler i vår økonomiske historie på en tilsvarende rask framvekst av en enkelt næring.

Den første utvinning av olje og gass på den norske kontinentalsokkel fant sted i 1971. Norge ble nettoeksportør av olje på midten av 1970-tallet, og de siste fire årene har produksjonen av olje og gass fått et betydelig omfang. I 1980 var produksjonen 50 mill. tonn oljeekvivalenter. Økningen de siste par årene har vært om lag 10 mill. toe årlig. Samtidig har eksportprisene for olje og gass under ett økt fra 440 kroner pr. toe i 1978 til om lag 850 kroner pr. toe i 1980.

Investeringene i oljevirksomheten tok til allerede i 1965. De var de første årene små, men har vokst meget sterkt i løpet av 1970-årene og nådde i 1977 en topp på hele 19 prosent av de samlede bruttoinvesteringer i fast realkapital. I siste halvdel av 1970-tallet har bruttoinvesteringene i oljevirksomheten hvert år vært større enn i industri og bergverk.

Veksten i olje- og gassvirksomheten har endret en rekke forholdstall i vår økonomi. Oljevirksomhetens andel av bruttonasjonalproduktet har steget fra 7 til 15 prosent på to år. Samlet eksport som andel av bruttonasjonalproduktet har økt fra 41 prosent i 1978 til 48 prosent i 1980. Fordi nesten all faktorinntekt i oljevirksomheten er driftsresultat, har driftsresultatets andel av faktorinntekten for økonomien som helhet steget fra 21 til 33 prosent i samme periode, mens lønnsandelen har sunket tilsvarende. Av statskassens samlede inntekter på 80 milliarder kroner i 1980 utgjorde innbetalte skatter fra oljevirksomheten 18 milliarder kroner.

Sysselsettingen som direkte er tilknyttet olje- og gassutvinning, er beskjeden. Før 1975 ble det årlig utført færre enn tusen årsverk, og i 1980 var sysselsettingen vel 4 000 årsverk, eller vel 0,2 prosent av samlet sysselsetting. Men oljevirksomheten har likevel hatt store sysselsettingsvirkninger. Norsk industri har fått nye markedsmuligheter gjennom leveranser til oljebasert virksomhet. Dette gjelder særlig skipsbyggingsindustrien som uten oljevirksomhet ville ha fått langt alvorligere omstillingsproblemer enn hva tilfellet har vært. Også andre deler av industrien har dratt nytte av oljevirksomhetens behov for varer og tjenester og på den måten orientert seg mot et mer ekspanderende og mindre konkurranseutsatt marked enn de tradisjonelle markeder. Ifølge Arbeidsdirektoratets oppgaver var om lag 37 000 sysselsatt i oljetilknyttet virksomhet i 1980.

Særegent ved oljevirksomheten som næring er at den gir et enormt overskott utover løpende produksjonskostnader og normal kapitalavkastning. Dette overskottet — eller oljerenten — skyldes de spesielle produksjons- og markedsforholdene for olje, herunder OPEC's rolle som priskartell. En grov beregning av denne oljerentens størrelse i 1980 kan gjøres på følgende måte. Produksjonsverdien av utvinning av olje og gass på 43 milliarder kroner fratrukket vareinnsats og kapitalslit på til sammen 8 milliarder kroner gir et nettoprodukt på 35 milliarder kroner. Beregnet normal avkastning på den innskutte kapital i oljeutvinning utgjør 3 milliarder kroner når avkastningsraten settes til 7 prosent, som tilsvarer om lag gjennomsnittlig totalrentabilitet før skatt i industrien i 1970-årene. Nettoproduktet fratrukket lønnskostnader på 1 milliard kroner og normal kapitalavkastning tilsvarer oljerenten som dermed blir 31 milliarder kroner. Dette er nesten tre fjerdedeler av bruttoproduksjonsverdien i oljesektoren.

Statens del av oljerenten kan tilnærmet settes lik påløpne skatter og var 25 milliarder kroner i 1980. Selskapenes del utgjorde således 6 milliarder kroner, et beløp som kom i tillegg til normal avkastning på investert kapital. Av den samlede avkastning på 9 milliarder kroner gikk om lag 3,5 milliarder til utlandet i form av renter og aksjeutbytte.

Staten fikk via sine eierinteresser i selskapene, spesielt Statoil, ytterligere del i oljerenten.

Oljerenten kan betraktes som en inntektsoverføring som Norge, i likhet med andre oljeeksporterende land, mottar fra oljeimporterende land. Norge importerer også olje og gass i et omfang som i 1980 svarte til om lag en femtedel av oljeeksporten. Litt forenklet kan vi derfor si at fire femtedeler av oljerenten i 1980 var å betrakte som et rent tilskott til norsk økonomi fra utlandet. Dette utgjorde nær 9 prosent av bruttonasjonalproduktet.

Med full utnyttelse av innenlandske ressurser kan den norske del av oljerenten tas som uttrykk for nettobidraget til nasjonalinntekten fra oljevirksomheten. Både oljevirksomheten og oljeinntektene er nå integrert i norsk økonomi. Etter 1974 har oljeinntektene gitt norske myndigheter økt handlefrihet til å opprettholde full sysselsetting og et høyere privat og offentlig forbruk enn hva som ellers ville ha vært mulig. I denne perioden har det i norsk økonomi vært en høyere utnyttelse av ressursene enn i de fleste andre OECD-land.

Det høye etterspørselsnivå og motkonjunkturpolitikken har bidratt til å mobilisere betydelige arbeidskraftressurser. Til tross for svak økonomisk vekst internasjonalt har sysselsettingen i Norge antakelig steget sterkere i perioden 1974—1980 enn noen gang tidligere. I skjermede næringer har sysselsettingen økt med 160 000 årsverk, mens det i konkurranseutsatte næringer har vært en nedgang på 35 000 årsverk. Sterk vekst i kvinners yrkesaktivitet har bidratt mye til at arbeidsstyrken har økt vesentlig mer enn myndighetene ventet. Dette gir noe av forklaringen på at nedgangen i sysselsetting i de konkurranseutsatte næringer ikke har vært vesentlig større i denne perioden, trass i bruk av oljeinntektene innenlands, enn hva man i 1974 regnet med ville skje uten bruk av oljeinntekter. Den svake nedgangen i sysselsettingen i konkurranseutsatte næringer henger imidlertid også sammen med at det har funnet sted en omstilling til oljetilknyttet virksomhet, samtidig med at myndighetene gjennom motkonjunkturpolitikken søkte å bevare det etablerte sysselsettingsmønster med selektive tiltak. Utviklingen på arbeidsmarkedet siden 1974 har således vært mer preget av omstilling fra ulønnet til lønnet arbeid for kvinner enn fra konkurranseutsatte til skjermede næringer. En stor del av sysselsettingsveksten har funnet sted i den offentlige sektor.

Produktivitetsutviklingen i norsk økonomi utenom oljevirksomheten, og særlig i industrien, har vært lavere i siste halvdel av 1970-årene enn tidligere. Samme utvikling har i sterkere eller svakere grad gjort seg gjeldende i de fleste industriland. For Norges vedkommende kan den svake produktivitetsutvikling til en viss grad henge sammen med at oljeinntekter har vært brukt for å motvirke omstillinger som ellers kunne ha skjedd. Statlig støtte for varig eller midlertidig å opprettholde inntekter og sysselsetting i jordbruk, fiske og utsatt industri er eksempler på dette.

Konjunkturbildet

De fleste vestlige industriland passerte en konjunkturtopp i løpet av 1979 eller tidlig i 1980. I Vest-Europa under ett var industriproduksjonen i klar nedgang fra 1. kvartal 1980. I Sambandsstatene stagnerte industriproduksjonen allerede tidlig i 1979, og våren 1980 satte en kraftig nedgang inn. Et bunnpunkt ble passert utpå sommeren, men konjunkturtendensene i Sambandsstatene var uklare utover høsten. Også totalproduksjonen gikk ned i de fleste OECD-land fra første til annet halvår 1980 etter bare svak vekst i foregående halvår. Likevel var bruttonasjonalproduktet for Vest-Europa i 1980 1¼ prosent høyere enn i 1979. I Sambandsstatene gikk derimot bruttonasjonalproduktet ned med ¾ prosent i 1980. Arbeidsløsheten var stigende fra et høyt nivå i nesten alle større vestlige land. Den sterke økningen i de internasjonale oljeprisene i løpet av de siste to år har gitt betydelige prisstigningsimpulser, og praktisk talt alle OECD-land har strammet til sin økonomiske politikk for å bremse prisstigningen.

I Norge steg totalproduksjonen moderat gjennom 1980, men også her ble en konjunkturtopp passert i løpet av året. Som i tidligere konjunkturbølger kom omslaget først for eksporten og sist for investeringene. «Mellomtroppen» omfattet som vanlig blant annet industriproduksjon, sysselsetting og import. Det tradisjonelle konjunkturmønsteret har fremdeles stor gjennomslagskraft, trass i de selvstendige impulsene som oljevirksomheten gir i norsk økonomi.

Av de mest sentrale konjunkturindikatorene var det volumet av den tradisjonelle vareeksporten som først passerte konjunkturtoppen — allerede i 2. kvartal 1979. Eksportvolumet lå da 13 prosent høyere enn forrige topp tre år tidligere, men bare 5 prosent høyere enn den markerte toppen i 1. kvartal

1974. Nedgangen satte for alvor inn fra 2. kvartal 1980. Særlig var svikten sterk for konjunkturfølsomme varer som malmer og jern og stål. Eksporten av verkstedprodukter holdt seg derimot godt oppe.

De gode internasjonale markedsforholdene gjennom 1978 og 1979 for tradisjonelle norske eksportvarer bidrog etter hvert til at også prisene steg sterkt for disse varene, og prisstigningen fortsatte etter at toppen var passert for eksportvolumet. Dette er et vanlig trekk i det norske konjunkturmønsteret og henger sammen med at prisene i stor grad er bundet til langsiktige kontrakter. Men stigningen i eksportprisene gjennom det siste året må dessuten ses på bakgrunn av den kraftige økningen i oljeprisene, som må ha påvirket verdensmarkedsprisene for kraftintensive norske eksportvarer.

Blant annet som følge av bedring i eksportindustriens inntjeningsevne gjennom 1978 til 1979, tok investeringsetterspørselen seg kraftig opp. Ordretilgangen til verkstedindustrien (utenom produksjon av skip og oljeplattformer mv.) tok til å stige fra 2. kvartal 1979, og det var så seint som ved slutten av 1980 ennå ikke klare tegn til at investeringsveksten hadde stanset opp. Utførte industriinvesteringer var i sterk stigning gjennom hele 1980, men økningen var stort sett begrenset til investeringer i typisk eksportindustri, som treforedling og primær metallindustri. Sett under ett endret investeringene seg lite i volum for resten av industrien.

Den innenlandske konsumetterspørselen gav bare svake vekstimpulser gjennom 1980. Det private konsumet har nå i tre år på rad vist en svak utvikling, etter den meget sterke veksten i perioden 1974—1977. Også det offentlige konsumet økte svakere i 1979 og 1980 enn årene før.

Endringene i styrken og sammensetningen av etterspørselen avspeilte seg i betydelig grad i utviklingen av industriproduksjonen gjennom 1980. Sett under ett hadde industriproduksjonen ved årets begynnelse vært i stigning siden 2. kvartal 1978. Utover i 1980 avtok veksttakten, og konjunkturtoppen ble, etter en foreløpig og skjønnsmessig vurdering, passert i 2. kvartal, som vanlig noe seinere enn for Vest-Europa under ett. For enkeltkomponentene (produksjon etter anvendelse) var bildet variert. Som ofte tidligere i tilsvarende konjunkturfaser, utviklet eksportvareproduksjonen og investeringsvareproduksjonen seg i motsatt retning fordi det tar tid før impulsene fra eksporten sprer seg til investeringene. Produksjonen av industrielle eksportvarer, som hadde vært i klar oppgang utover i 1978 og første halvår 1979, endret seg lite i resten av 1979 og første halvår 1980. Utover sommeren og høsten 1980 pekte den underliggende tendensen for eksportvareproduksjonen nedover, og konjunkturtoppen kan se ut til å ha blitt passert høsten eller vinteren 1979/80. Likevel holdt eksportvareproduksjonen seg forholdsvis godt oppe gjennom storparten av 1980, trass i sterk nedgang i eksportvolumet (utenom olje mv.), i første rekke fordi mange bedrifter tok til å produsere for lager i 1980. Eksportvarelagrene passerte et konjunkturelt bunnpunkt omkring årsskiftet 1979/80 og har seinere vært i til dels betydelig stigning. Investeringsvareproduksjonen passerte også bunnen omkring årsskiftet 1979/80 og var i oppgang igjen utover i 1980, samtidig med at eksportvareproduksjonen stagnerte eller gikk ned. Mot slutten av 1980 hadde investeringsvareproduksjonen neppe nådd konjunkturtoppen ennå, men tendensen utover sommeren og høsten 1980 var noe uklar. Konsumvareproduksjonen viste heller ikke i 1980 klare konjunktursvingninger. Stort sett var den i moderat oppgang. Alt i alt førte utviklingen i enkeltkomponentene av industriproduksjonen bare til små endringer i samlet industriproduksjon gjennom 1980, men tendensen i 2. halvår synes å ha pekt nedover.

Tallet på sysselsatte økte i alt med 2,2 prosent fra 4. kvartal 1979 til 4. kvartal 1980, ifølge Statistisk Sentralbyrås arbeidskraftundersøkelser. Tallet på sysselsatte og utførte timeverk i industrien viste bare ubetydelige endringer i samme tidsrom. Etter samme undersøkelse utgjorde tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt 1,6 prosent i 4. kvartal 1979 og 1,7 prosent i 4. kvartal 1980. Dette er en lav andel sett i internasjonalt perspektiv.

For 1980 sett under ett var arbeidsmarkedet strammere enn i 1979, men også her fant det sted et omslag i løpet av året. Arbeidsdirektoratets stramhetsindikator lå i årets siste kvartal betydelig lavere enn i 4. kvartal 1979. Sesongkorrigerte serier for registrert arbeidsløshet og ledige plasser illustrerer tydelig det konjunkturomslaget som fant sted på arbeidsmarkedet i 1980. Ved årets begynnelse var den registrerte arbeidsløsheten fremdeles i nedgang, når en ser bort fra sesongbestemte og tilfeldige svingninger. Bunnpunktet ble nådd utpå våren eller sommeren, trolig omtrent samtidig med at industriproduksjonen passerte konjunkturtoppen. Tallet på registrerte arbeidsløse var da høyere enn under det forrige bunnpunktet for arbeidsløsheten ved årsskiftet 1977/78. Utover i annet halvår 1980 var arbeidsløsheten — når en ser bort fra vanlige sesongsvingninger — i klar oppgang. Ved utgangen av året var det regi-

strert vel 30 000 helt arbeidsløse ved arbeidskontorene, eller betydelig flere enn ett år tidligere. For året 1980 under ett var arbeidsløsheten likevel noe lavere enn i 1979, men myndighetenes arbeidskrafttiltak var mer omfattende i 1980 enn året før. Det sesongkorrigerte tallet på ledige plasser passerte en topp utpå våren 1980 — altså omtrent samtidig med at den registrerte arbeidsløsheten passerte bunnpunktet — og har seinere stort sett vært i moderat nedgang.

Det var i 1980 gjennomgående stor knapphet på visse typer faglært arbeidskraft. Byråets konjunkturbarometerundersøkelser viser likevel at det var forholdsvis få industribedrifter som ved årets utgang anså knapphet på arbeidskraft som en «flaskehals» i produksjonen.

Handelsflåtens samlede tonnasje endret seg lite gjennom 1980 etter å ha blitt redusert med hele 20 prosent i løpet av 1978 og 1979. Tørrlastratene har holdt seg på det relativt høye nivået som ble nådd i 1979, og opplaget av tørrlasttonnasje har siden vært ubetydelig. Tankratene har utviklet seg mindre gunstig, og rundt 5—10 prosent av tanktonnasjen ligger stadig i opplag.

Det hører med til helhetsbildet av norsk økonomi i 1980 at prisstigningen ble svært høy etter at pris- og inntektsstoppen fra 1978 ble opphevet fra årsskiftet 1979/80. Sterkere prisstigningsimpulser utenfra — særlig som følge av oppgangen i de internasjonale oljeprisene — bidrog også betydelig til den norske prisstigningen. På den annen side førte den sterke økningen i oljeprisene til en markert bedring i bytteforholdet med utlandet, og vi fikk for første gang siden 1969 overskott på driftsbalansen med utlandet.

Den økonomiske politikken

Det økonomisk-politiske opplegget for 1980 hadde som mål å bevare de resultater som var oppnådd i 1978 og 1979 gjennom pris- og inntektsstoppen og devalueringen av den norske krone. Særlig gjaldt det å sikre full sysselsetting og å styrke konkurranseevnen i industrien. I opplegget inngikk en inntektspolitikk med sikte på en moderat lønnsvekst, men likevel med en bedring i realinntektene for lavlønte. En relativt ekspansiv finanspolitikk ble avbalansert mot en stram penge- og kredittpolitikk for å skaffe rom for økte investeringer på bekostning av vekst i andre etterspørselskomponenter, særlig privat konsum. En gradvis omlegging av industripolitikken fra selektive til generelle tiltak skulle stimulere investerings- og produktivitetsvekst. Arbeidsmarkedspolitikken tok sikte på å motvirke lokal arbeidsløshet, lette omstillinger i næringslivet og hjelpe svake grupper på arbeidsmarkedet. Samlet skulle dette bidra til økt tilgang på arbeidskraft og gjøre det mulig å kombinere en relativt stramt regulert etterspørsel med full sysselsetting.

Stats- og trygdeforvaltningens samlede utgifter til varer og tjenester i faste priser økte både i 1979 og 1980, men veksten fra 1979 til 1980 var noe svakere enn i de to foregående år. Som andel av den samlede innenlandske bruk av varer og tjenester, gikk stats- og trygdeforvaltningens utgifter til varer og tjenester noe ned.

Den direkte personskattlegging ble skjerpet både i 1979 og 1980 for de fleste inntektsnivåer og husholdningstyper. Riktignok ble det i begge år foretatt visse skattejusteringer, men ikke tilstrekkelig til å kompensere den automatiske skjerping av progresjonen som følge av inflasjonen.

Det ble satt i verk tiltak for å øke etterspørselen etter aksjer og dermed stimulere tilgangen på ansvarlig kapital til næringslivet, — blant annet ble det innført lettelser i reglene for beskatning av gevinst ved salg av aksjer. Banker og livsforsikringsselskaper fikk adgang til å oppfylle en del av plasseringsplikten etter kredittloven ved å øke beholdningen av aksjer og norske konvertible obligasjoner.

Beskatningen av utvinning og rørtransport av olje og gass ble sterkt skjerpet i 1980. Hovedpunktene i endringen var en økning i satsen for særskatten fra 25 til 35 prosent, en utvidelse av skattegrunnlaget for særskatten ved at det årlige friinntektsbeløpet ble redusert fra 10 prosent til 6⅔ prosent av foretatte investeringer og en reduksjon av kreditten ved innbetaling av skatter fra 12 til 6 måneder i gjennomsnitt.

Utviklingen i indirekte skatter regnet i forhold til samlet innenlandsk bruk av varer og tjenester tyder på en reell skjerping etter 1977. Dette skyldes i noen grad vridninger i den samlede innenlandske inntektsanvendelse i retning av varer og tjenester som er relativt sterkt avgiftsbelagt, men også at enkelte avgiftssatser har blitt satt opp. I 1980 gjaldt dette avgifter på bilhold, bensin og elektrisitet.

Trygdeutbetalinger og andre overføringer til private konsumenter økte reelt sett svakere i 1980 enn i de to foregående år. Fra 1. januar 1980 ble dagpenger under arbeidsløshet regnet som skattepliktig og pensjonsgivende inntekt, samtidig som satsene ble økt. Også folketrygdens grunnbeløp og særtillegg ble økt, først fra 1. januar 1980, dernest fra

1. mai da også barnetrygden ble økt. Medlemsavgiftene og arbeidsgiveravgiftene til folketrygden ble økt fra 1. januar 1980. Subsidiene (medregnet kompensasjon for merverdiavgift på visse matvarer) økte i forhold til 1978 og 1979, regnet som andel av det private konsumet.

Også andre poster på stats- og trygdeforvaltningens budsjetter har innvirkning på det innenlandske aktivitetsnivået. På inntektssiden gjelder det renteinntekter og på utgiftssiden renteutbetalinger innenlands og til utlandet, stønader til utlandet og økt kapitalinnskott i statens forretningsdrift. I tillegg inngår overføringer mellom stats- og trygdeforvaltningen på den ene siden og kommuneforvaltningen på den andre. Statens påløpne skatter og avgifter på oljevirksomheten var 25,3 milliarder kroner i 1980 mot 9,9 milliarder kroner i 1979.

Etter foreløpige og usikre anslag for stats- og trygdeforvaltningens regnskaper (inklusive skatteoppkreverkonti) sett under ett, var det et regnskapsoverskott før lånetransaksjoner på vel 12,2 milliarder kroner i 1980, mot 1,1 milliarder kroner i 1979 og et underskott på 1,3 milliarder kroner i 1978. Offentlig konsum som andel av innenlandsk disponibel inntekt utgjorde 23,3 prosent i 1980, mot 24,8 prosent og 25,7 prosent i henholdsvis 1979 og 1978. I gjennomsnitt for årene 1970 til 1979 utgjorde offentlig forbruk vel 23 prosent av disponibel inntekt.

Kredittpolitikken var stram gjennom hele 1980 for om mulig å holde utlånsøkningen innenfor de fastlagte rammer. Tiltakene virket, som i de to foregående år, først og fremst ved å begrense lån til konsumformål i forhold til publikums etterspørsel.

For statsbankene (herunder Postsparebanken) ble den totale innvilgningsrammen økt med ca. 2,8 prosent fra 1979 til 1980. I de tre første kvartalene av 1980 steg utlånene fra statsbankene med 7,7 milliarder kroner, eller vel 9,8 prosent, mens økningen i samme tidsrom i 1979 var 12,1 prosent. I årets opplegg for boligfinansiering ble 6 200 boliger finansiert ved boliglån på spesielle vilkår i forretnings- og sparebankene og Postsparebanken, de såkalte PSV-lån, samtidig som Husbankens rammer ble redusert.

I forretnings- og sparebankene var likviditeten stram i hele første halvår av 1980 unntatt januar og februar, og utlånsutviklingen var i bra samsvar med det kredittpolitiske opplegget. Utover sommeren ble banklikviditeten strammere, blant annet som følge av store skatteinnbetalinger. En kort periode ble primærreservekravene senket samtidig som låneadgangen i Norges Bank ble utvidet. Fra 1. september ble det igjen strammet til, og utover høsten tok flere banker opp B-lån i Norges Bank, noe som innebærer at de blir underlagt direkte utlånsregulering. Ved slutten av året var om lag 60 prosent av forretningsbankene og 13 prosent av sparebankene i B-lånsposisjon. Foreløpige anslag for utlånsøkningen i 1980 for spare- og forretningsbankene sett under ett er 8,4 milliarder kroner mot 8,3 milliarder kroner i 1979. For 1980 er det nær 1,4 milliarder kroner mer enn de veiledende tall for det kredittpolitiske opplegget.

Nye bestemmelser fra 6. oktober 1980 tok sikte på å myke opp reguleringene av obligasjonsmarkedet. Etter de nye regler skal emisjonsreguleringen i mindre grad enn tidligere benyttes til å begrense tilbudet av nye obligasjoner fra private. Bestemmelsene om plasseringsplikt er imidlertid beholdt, både for å sikre et visst minimumstilbud av kreditt over obligasjonsmarkedet og for å hindre store utslag i renten. Omleggingen gjorde det lettere for bankene å yte kreditt til publikum i form av obligasjonslån. Bankenes kjøp av private obligasjoner var opprinnelig antatt å skulle bli vel 2 milliarder kroner i 1980. Oppgaver ved slutten av året tyder på at obligasjonskreditten økte med vel 4,5 milliarder kroner i 1980 for bankene under ett. Bankenes kredittilførsel i form av utlån og kjøp av obligasjoner ble dermed betydelig større enn forutsatt i det kredittpolitiske opplegget for 1980.

I forbindelse med omleggingen ble også systemet for fastsetting av utlånsrenter endret. Gjennom finansministerens renteerklæring av 5. september 1980 ble banker og andre finansinstitusjoner gitt adgang til å øke utlånsrenten med inntil 0,5 prosentenheter for kortsiktige lån og med inntil 1 prosentenhet for mellomlange og langsiktige lån.

Det offentliges budsjettpolitikk, bankenes kredittilførsel og utviklingen i utenriksøkonomien førte også i 1980 til en økning i publikums likviditet. Publikums beholdning av kontanter, innskott i private og offentlige banker (unntatt sparing med skattefradrag) og ubenyttede kassekreditter og byggelån økte etter foreløpige anslag med 11—11,5 prosent i 1980, mot 14,0 prosent i 1979 og 11,4 prosent i 1978. Bankenes kredittilførsel, først og fremst valutalån og store kjøp av private obligasjoner, gav et større likviditetstilskott i 1980 enn i 1979. Likviditetsvirkningen av den offentlige budsjettpolitikken (eksklusive oljeskatter) var om lag som i 1979. Publikums (eksklusive oljesektorens) kjøp av valuta har imidlertid vært vesentlig større enn i 1979 og dermed bidratt til redusert likviditetsøkning.

Gjennom store deler av 1980 har kursen på norske kroner vært relativt stabil, målt med Norges Banks valutakurs for norske kroner. Overfor enkelte valutaer har svingningene likevel vært betydelige. Det har i perioder vært stor etterspørsel etter norske kroner, og kursstabiliteten har vært avhengig av betydelige valutakjøp fra Norges Bank. Disse intervensjonene er først og fremst gjort i terminmarkedet, og forfallstidspunktene er forsøkt tilpasset de tidspunkter da det finner sted betydelig likviditetsinndragning, særlig i form av skatteinnbetalinger. Intervensjonene i valutamarkedet har derfor i bare liten grad tilført publikum kronelikviditet. Den sterke etterspørselen etter norske kroner skyldes i det alt vesentlige oljeselskapenes etterspørsel etter kroner til betaling av oljeskatt, men i enkelte perioder har den også vært påvirket av forventninger om kursjustering.

Produksjon og etterspørsel

Bruttonasjonalproduktet var 283,1 milliarder kroner i 1980, en volumøkning på 3,6 prosent fra 1979 målt i 1975-priser. Det siste tiåret har bruttonasjonalproduktet vist en bemerkelsesverdig jamn vekst, med en årlig volumøkning i overkant av 4 prosent. I 1980 bidrog oljevirksomheten i større grad enn før til å opprettholde denne vekstraten. Veksten i bruttonasjonalproduktet utenom den samlede oljevirksomheten var 1,5 prosent fra 1979 til 1980 — to prosent lavere enn det foregående år.

Etter en periode med store svingninger i anvendelsen av bruttonasjonalproduktet, var fordelingen av bruttonasjonalproduktet på hovedkomponenter i 1980 igjen tilbake til det som var trenden fra begynnelsen av 1970-årene. Den langsiktige tendensen til nedgang i det private konsumets andel av bruttonasjonalproduktet, har fortsatt. I 1980 var denne andelen vel 47 prosent. Det offentlige konsum sank noe som andel av bruttonasjonalproduktet både i 1979 og 1980, mens investeringsandelen har holdt seg om lag uendret fra 1978. Eksportandelen økte kraftig både i 1979 og 1980 og avspeiler oljevirksomhetens økende betydning for norsk økonomi. Samtidig har importandelen holdt seg uendret fra 1978, og dette har medført betydelige og økende eksportoverskott begge de to siste årene.

Produksjonsveksten i de enkelte næringene viste også i 1980 betydelige forskjeller. Fortsatt var det utvinning av olje og gass som økte sterkest, med hele 30,9 prosent i volum. I industrien økte bruttoproduktet med 1,0 prosent i volum fra 1979 til 1980, og etter den svake utviklingen de siste årene lå bruttoproduktet i 1980 på samme nivå som i 1975. For kraft- og vannforsyning gikk bruttoproduktet noe ned, mens bygge- og anleggsvirksomhet (medregnet oljeboring) bare viste svak økning i 1980. Jordbruket hadde et godt år med en vekst i bruttoproduktet på hele 17,4 prosent, mens bruttoproduktet i både skogbruk og fiske ble redusert i 1980. Utviklingen i utenriks sjøfart viste fortsatt nedgang i bruttoproduktet regnet i volum, trass i at fraktratene steg betydelig. Bruttoproduktet i varehandel var påvirket av svak økning i konsumet og økte med bare 0,3 prosent. I andre tjenesteytende næringer var veksten sterk.

For privat konsum har seinere informasjon vist at de foreløpige tall for 1978 og 1979 — anslått på grunnlag av ufullstendige oppgaver — har vært for lave, og konsumtallene for disse to år er nå revidert betydelig opp. På bakgrunn av disse erfaringene, har Byrået i det foreløpige nasjonalregnskap for 1980 beregnet konsumtallene etter en ny metode. Det private konsumet økte i 1980 med 1,4 prosent mot en økning på 2,3 prosent etter reviderte anslag for 1979. Etter de oppgaver som foreligger viste husholdningenes disponible realinntekter en svak nedgang det siste året, mens de økte med 0,5 prosent i 1979. Til tross for stram kredittpolitikk, gav økt tilgang på kreditt vekstimpulser til det private konsum i begge disse årene. Konsumet av varer økte med 0,6 prosent fra året før, mens tjenestekonsumet økte med 3,9 prosent. I varekonsumet var det gruppen drikkevarer og tobakk som økte mest, men også kjøp av biler viste kraftig økning for andre år på rad. Konsumet av møbler og husholdningsartikler viste derimot nedgang for tredje året på rad.

Det offentlige konsumet økte med 3,8 prosent i volum fra 1979 til 1980. Leveranser av F16-fly gjorde at det militære konsum viste sterk økning, mens volumøkningen for sivilt konsum var på 2,8 prosent.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital var 71,6 milliarder kroner i 1980. Det var en volumøkning på 2,2 prosent fra året før etter to år med til dels kraftig nedgang i bruttoinvesteringene. Oppgangen i investeringsvolumet i 1980 skyldes i hovedsak den sterke økningen for industri med 25 prosent og økningen i sjøtransport med 38 prosent, som skyldes færre salg av brukte skip. Bygging av nye oljeplattformer registreres som lagerinvesteringer i anleggsperioden, og dette er bakgrunnen for at bruttoinvesteringene i fast realkapital gikk ned med 11 prosent for den samlede oljevirksomheten. Boliginvesteringe-

ne holdt seg om lag uendret siste året, mens bruttoinvesteringene i offentlig konsumkapital viste en nedgang på 5,6 prosent i 1980.

Lagerinvesteringene viste betydelige endringer også det siste året. Etter tre år med nedbygging av lagerbeholdningene økte lagrene med hele 8,1 milliarder kroner i 1980, regnet i løpende priser. Lagrene av varer under arbeid utgjorde en betydelig del av det økte lagerholdet. Dette skyldes — som i de foregående år — en økning i beholdningen av oljeplattformer under bygging. Lagrene av ordinære varer viste imidlertid også markert økning siste året. Volumindeksen for lagerhold økte betydelig i 1980. Særlig sterkt økte lager av norskproduserte varer for eksport i løpet av året.

Eksporten av varer og tjenester økte med 27,8 prosent fra 1979 til 1980 og kom opp i 134,8 milliarder kroner. Bak disse tallene ligger det en kraftig prisoppgang på vår eksport, idet volumet bare økte med 0,7 prosent. Eksportverdien av råolje og naturgass ble nesten fordoblet fra året før og utgjorde 30 prosent av den samlede eksporten i 1980. Verdien av vareeksporten utenom skip, oljeplattformer, råolje og naturgass økte med 10,1 prosent, mens det var en nedgang i volum på 2,9 prosent. Det var ingen eksport av oljeplattformer i 1980, og også utførselen av skip gikk ned. Den samlede tjenesteeksporten økte med 2,0 prosent regnet i volum.

Importen av varer og tjenester utgjorde i 1980 118,3 milliarder kroner. I volum var økningen 3,7 prosent mot en nedgang i begge de to foregående år. Importprisene viste betydelig mindre økning enn eksportprisene, men økte likevel med 15,0 prosent. Importen av varer uten skip og oljeplattformer økte med 7,5 prosent i volum, mens importen av skip og oljeplattformer gikk ned også i 1980. Tjenesteimporten viste en svak økning i volum på 1,7 prosent, men økte i verdi med hele 19,9 prosent fra året før.

Byrået har utført beregninger for å kartlegge faktorene bak produksjonsveksten. Beregningene er utført i faste 1979-priser. Dette innebærer blant annet at oljesektorene blir tillagt økt vekt og medfører at volumveksten i bruttonasjonalproduktet blir betydelig større (4,8 prosent) enn regnet i 1975-priser (3,6 prosent).

Beregningene viser at den store økningen i eksport av råolje og naturgass, gav det største bidraget til veksten i bruttonasjonalproduktet i 1980 med 1,9 prosentpoeng. Den sterke eksportnedgangen av skip og oljeplattformer førte til en produksjonsnedgang på 1 prosentpoeng, mens den øvrige eksporten av varer og tjenester sett under ett ikke bidrog nevneverdig til produksjonsendringer siste år. Redusert investeringsaktivitet i oljevirksomheten i 1980 trakk veksten i bruttonasjonalproduktet ned med 0,2 prosentpoeng. Dette ble mer enn oppveid av vekstimpulser fra en kraftig økning av varer under arbeid — vesentlig oljeplattformer — som isolert sett bidrog med 0,6 prosentpoeng til produksjonsveksten i 1980. De økte lagerinvesteringene av andre varer førte til en produksjonsvekst på 0,8 prosentpoeng. Investeringene utenom lager og oljevirksomhet gav samlet sett ikke vekstimpulser, idet virkningen av økte industriinvesteringer om lag ble oppveid av nedgang i investeringene i offentlig konsumkapital og investeringene i nye skip. Den moderate økningen i offentlig konsum bidrog med 0,6 prosentpoeng til produksjonsveksten, mens veksten i privat konsum økte bruttonasjonalproduktet med 0,5 prosentpoeng. Reduserte markedsandeler for importkonkurrerende industri bidrog isolert sett til en reduksjon i den innenlandske produksjonsveksten med om lag 0,4 prosentpoeng i 1980.

Priser og lønninger

Den offisielle konsumprisindeksen steg med 10,9 prosent fra 1979 til 1980, mot 4,8 prosent året før og 8,1 prosent for 1978. Stigningen var den sterkeste siden 1975 og også sterkere enn gjennomsnittet for 70-årene. Bak den sterke prisstigningen lå både vekst i utenlandsprisene, stigning i offentlig regulerte priser og virkningen av inntektsoppgjørene. Dessuten har opphevelsen av pris- og inntektsstoppen fra årsskiftet hatt betydning.

Prisstigningen på verdensmarkedet førte til at prisene regnet i kroner på norske eksport- og importvarer steg betydelig også i 1980. Fra 3. kvartal 1979 til 3. kvartal 1980 steg prisindeksen for eksportvarer uten skip med 22,6 prosent. En prisstigning på råolje og naturgass på 43,0 prosent bidrog vesentlig til stigningen i eksportprisindeksen. Holdes råolje og naturgass utenfor, steg prisene på eksportvarene med 9,6 prosent. Importvareprisene (regnet uten skip) steg i samme periode med 9,8 prosent. Bak dette lå en prisstigning på 42,3 prosent på brenselsstoffer (inklusive olje) og 7,5 prosent i gjennomsnitt for andre varer. Prisstigningsimpulsene fra utlandet avtok imidlertid gjennom året.

Sterk prisstigning på varer med stort importinnhold eller råstoffpris bestemt på verdensmarkedet førte til at konsumprisindeksens delindeks for norskproduserte konsumvarer steg med hele 15,6 prosent fra 1979 til 1980. Delindeksen for importerte konsumva-

rer og for jordbruksvarer steg med 8,1 prosent og 7,9 prosent. Også for tjenester var prisstigningen sterk; delindeksen for tjenester unntatt husleie gikk opp med 9,2 prosent fra 1979 til 1980.

Målt med najsonalregnskapets prisindeks for varer og tjenester levert til innenlandske anvendelser, var prisstigningen siste år 9,4 prosent. Både prisindeksen for privat konsum og offentlig konsum gikk opp med 10,6 prosent. Prisindeksen for bruttoinvesteringer i fast kapital steg med 6,4 prosent. Holdes brukte skip utenfor, steg prisindeksen for bruttoinvesteringene med 8,2 prosent.

Pris- og inntektsstoppen ble opphevet med virkning fra 1. januar 1980 og avløst av en midlertidig lov om inntektsregulering. Dermed trådte de eksisterende tariffavtaler igjen i kraft, og lokale forhandlinger om lønnstillegg for visse grupper foregikk i 1. kvartal. Oppgjøret mellom LO og N.A.F. seinere på våren gav et generelt tillegg på kr 1,79 pr. time og lavlønnstillegg henholdsvis fra 1. april og 1. oktober. Lavlønnstilleggene ble finansiert av arbeidstakerne, ved opprettelse av et lavlønnsfond, og av lavlønnsbedriftene med en halvpart på hver av partene. Lavlønnsfondet representerte en nyhet i oppgjøret. Avtalen inneholdt også bestemmelser om begrensning av lønnsglidningen i 2. avtaleår dersom glidningen i 1980 oversteg 3 prosent. Etter avtalen skal lokale forhandlinger bare finne sted en gang hvert avtaleår. Oppgjøret i stat og kommune fikk rammer på henholdsvis 13,6 prosent og 15,5 prosent pr. 1. mai 1980. For lærerne, sykepleierne og statsansatte tilsluttet Akademikernes Fellesorganisasjon ble oppgjøret avgjort ved tvungen lønnsnemnd.

Som følge av pris- og inntektsstoppen i 1979, ble lønnsglidningen fra 1. kvartal 1979 til 1. kvartal 1980 svært svak (2,2 prosent). Etter foreløpige og usikre beregninger viser statistikken for 2. og 3. kvartal en sterkere lønnsglidning. Så vel utbetalt lønn pr. årsverk som bedriftenes samlede lønnskostnader pr. årsverk steg med 9,4 prosent fra 1979 til 1980 ifølge nasjonalregnskapets oppgaver. Dermed ble det et brudd på utviklingen fra foregående 5-årsperiode da stigningstakten i lønnskostnadene ble redusert fra 18,2 prosent i 1975 til 3,3 prosent i 1979.

Samlet gav 1980 en prisstigning som var sterkere enn lønnsstigningen. Reallønn pr. årsverk gikk ned med 1,4 prosent fra 1979 til 1980. Dette var om lag samme prosentvise nedgang som året før.

Byrået har utført beregninger med sikte på å undersøke hvilke virkninger pris- og inntektsstoppen kan ha hatt for pris- og lønnsutviklingen i 1979 og 1980 sett i forhold til mønsteret fra 1970-årene. Slike beregninger vil måtte inneholde et betydelig innslag av skjønn, og resultatene vil avhenge av de forutsetninger som er lagt til grunn. Et inntrykk er at stigningen i priser som til vanlig er markedsbestemt, ble noe bremset under pris- og inntektsstoppen, mest effektivt i 4. kvartal 1978 og i 1. kvartal 1979, men at denne tilbakeholdte prisstigningen til gjengjeld slo delvis igjennom i 1980 og forsterket prisstigningen dette året. Det er videre klart at presset på lønningene ble effektivt blokkert av pris- og inntektsstoppen, og at det betydelige tilbakeholdte lønnspresset ikke i nevneverdig grad gav seg utslag i forsterket lønnsstigning i 1980. Tvert om synes lønnsutviklingen i 1980 å ha vært i bra samsvar med mønsteret fra tidligere år, gitt prisutviklingen og situasjonen på arbeidsmarkedet. Er disse inntrykk riktige, førte pris- og inntektsstoppen til at prisene — og særlig lønningene — ved utgangen av 1980 lå lavere enn de ellers ville ha gjort. Det er derimot ikke grunnlag for å tro at pris- og inntektsstoppen vil få noen varig betydning for takten i pris- og lønnsstigningen. Viktig i denne sammenheng er at pris- og inntektsstoppen neppe har dempet folks inflasjonsforventninger, slik hensikten var.

Inntekter og inntektsfordeling

Nasjonalregnskapets oppgaver over inntektsutviklingen bygger for en stor del på beregninger med betydelig feilmarginer. For hver næring beregnes en faktorinntekt som etter fradrag av beregnede lønnskostnader, gir driftsresultat (inntekt av kapital og eget arbeid) som residual. Usikkerheten i anslagene blir særlig store for driftsresultatet og fordelingen av dette på næringer. Spesielt må en regne med at de foreløpige tall for siste år kan ha store feilmarginer.

De foreløpige beregningene viser at den samlede faktorinntekten økte med hele 22 prosent fra 1979 til 1980; korrigert for innenlandsk prisstigning er dette den sterkeste økningen i etterkrigstiden. Nær halvparten av økningen falt på oljesektoren, der faktorinntekten ble mer enn fordoblet. De samlede lønnskostnadene økte med 11,1 prosent fra 1979 til 1980. Oljesektoren hadde en særegen utvikling med en økning på hele 19,3 prosent.

Samlet driftsresultat økte med nær 55 prosent fra 1979 til 1980. Økte inntekter fra utvinning og rørtransport av råolje og naturgass stod for ⅔ av denne veksten. Disse inntektene er ti-doblet de siste tre årene, og med

sine 31,4 milliarder kroner utgjorde de i 1980 nær 45 prosent av samlet driftsresultat.

For de øvrige næringene økte driftsresultatet i alt med nær 25 prosent fra 1979 til 1980, noe i underkant av økningen for året før. Økningen var vesentlig sterkere i tjenesteytende enn i vareproduserende virksomhet, men forskjellene var mindre enn året før. Mens jordbruk hadde en moderat økning, var det nedgang i skogbruk og fiske og fangst. Sjøtransport — som har hatt negativt driftsresultat i en rekke år — fikk underskottet vesentlig redusert.

De foreløpige beregningene viser også at driftsresultatet i industrien økte med godt og vel 25 prosent fra 1979 til 1980, men økningen i 1979 fra det dårlige år 1978 var på nesten 70 prosent, etter reviderte og oppjusterte tall. Utviklingen i de enkelte bransjer avspeilte i stor grad konjunkturutviklingen. Svak prisutvikling og til dels produksjonsnedgang førte til betydelig redusert driftsresultat i nesten alle utekonkurrerende industribransjer. For hjemmekonkurrerende industri førte en betydelig prisvekst til en sterk inntektsøkning i en rekke bransjer. Oppgangen i driftsresultatet omfattet stort sett bearbeiding av metaller og næringsmidler, mens bearbeiding av kjemiske og andre organiske stoffer stort sett fikk nedgang i driftsresultatet. For skjermet industri førte en tilsvarende prisvekst sammen med en produksjonsøkning til økte inntekter i nesten alle bransjer.

I alle de tre konkurransegruppene lå driftsresultatet korrigert for innenlandsk prisstigning noe i overkant av gjennomsnittet for 1970-årene. Driftsresultatet regnet i prosent av realkapitalen lå på linje med gjennomsnittet for 1970-årene, betydelig over det lave nivået fra 1977—78.

Den kraftige økningen i driftsresultatene de to siste årene har ført til at lønnskostnadene i 1980 bare utgjorde vel 60 prosent av faktorinntekten for bedriftene i alt (alle næringer utenom offentlig forvaltning), mot 74 prosent i 1978. Dermed er lønnsandelen for bedriftene på to år brakt tilbake til nivået fra begynnelsen av 1950-årene, etter å ha vært i nesten uavbrutt stigning i alle mellomliggende år. For bedrifter utenom utvinning og rørtransport av olje og gass var andelen i 1980 vel 73 prosent og i industrien sett under ett vel 77 prosent. Tallet for industrien lå om lag på samme nivå som i årene 1970—75, betydelig under det uvanlig høye nivået i 1978.

Disponibel inntekt for Norge (nettonasjonalproduktet fratrukket netto renter, utbytte og stønader til utlandet) steg med nesten 42 milliarder kroner fra 1979 til 1980. Dette gir en økning på 22,2 prosent i nominelle kroner, mens den reelle stigning (etter deflatering med prisindeksen for innenlandsk bruk av varer og tjenester) var 11,7 prosent. Dette er en langt sterkere vekst enn vi har hatt de foregående år, 4,1 prosent fra 1977 til 1978 og 6,8 prosent fra 1978 til 1979. Veksten i nettonasjonalproduktet bidrog isolert sett med 3,0 prosentenheter til økningen i disponibel realinntekt fra 1979 til 1980, og endring i rente- og stønadsbalansen bidrog med 0,4. Resten, om lag 8,3 prosentenheter, skyldtes bedring i bytteforholdet overfor utlandet.

Den offentlige disponible inntekten økte med 17,7 milliarder, dvs. med 30,0 prosent. Det vesentlige av denne inntektsøkningen må tilskrives påløpne skatter og avgifter på olje- og gassutvinning, som økte med 15,4 milliarder fra 1979 til 1980.

Den private disponible inntekt (det vil si husholdningers og private selskapers inntekt av arbeid og kapital, tillagt stønader fra det offentige og utlandet, og fratrukket direkte skatter, trygdeavgifter og stønader til utlandet) økte med 24 milliarder, eller 18,7 prosent fra 1979 til 1980. I beløpet inngår tilbakeholdt utbytte i utenlandskeide oljeselskaper. De private bruttoinntektene (dvs. inntektene før skatter og avgifter er trukket fra og stønader lagt til) økte mer, med 24,0 prosent, men direkte skatter og trygdeavgifter økte enda sterkere, og stønadene hadde en svakere vekst. Deflateres privat disponibel inntekt med et veiet gjennomsnitt av nasjonalregnskapets indekser for privat konsum og investering, finner en at realverdien av den private disponible inntekt økte med om lag 7,7 prosent fra 1979 til 1980. Året før var økningen 7,4 prosent, mens det fra 1977 til 1978 var en økning på 2,4 prosent.

På det nåværende tidspunkt er fordelingen av privat disponibel inntekt i 1980 på selskaper og grupper av husholdninger meget usikre, men anslag for husholdninger under ett viser en økning i nominell disponibel inntekt på om lag 9,9 prosent fra 1979 til 1980. Med den prisstigning som fant sted, innebærer dette at husholdningene under ett opplevde en svak nedgang i sin disponible realinntekt. Også i 1979 var det en betydelig vekst i Norges disponible inntekt uten at dette fikk noen betydning for husholdningenes inntekter. Den reelle økningen i samlet privat disponibel inntekt falt i begge disse årene i sin helhet på selskaper, herunder selskaper med utenlandske eierinteresser. Økningen tilfalt i første rekke selskaper engasjert i utvinning av råolje og naturgass. For selskaper i enkelte andre næringer ble inntektene vesentlig redusert.

Anslag for grupper av husholdninger viser at gruppen lønnstakere som helhet hadde en svak nedgang i disponibel realinntekt (inntekt etter skatt, tillagt stønader og korrigert for prisstigning). Gruppen ikke-yrkesaktive (hovedsakelig pensjonister) hadde en liten vekst i samlet disponibel realinntekt, denne veksten tilfalt i alt vesentlig minstepensjonistene. For gruppen selvstendig næringsdrivende sett under ett viser usikre beregninger en klar reduksjon av realinntektene.

Endringer i skattereglene, særlig økning av barnetrygden, gjorde at utviklingen av realdisponibel inntekt i 1980 — under ellers like forhold — var ugunstigere for enslige og barnløse enn for ektepar med barn under 17 år, og ugunstigere for skattytere med høy enn med lav inntekt. Det var tredje år på rad at skatteendringer har gitt en slik omfordeling av disponible inntekter mellom familietyper.

Utenriksøkonomi. Markedsandeler

1980 ble første år med overskott på driftsbalansen siden 1969. Etter foreløpige oppgaver var overskottet på 4,7 milliarder kroner, mot et underskott på 5,2 milliarder kroner året før. Bedringen på 10 milliarder kroner falt i sin helhet på vare- og tjenestebalansen, der overskottet i 1980 var 16,5 milliarder kroner.

Den viktigste faktoren bak denne bedringen var utviklingen for eksporten av råolje og naturgass. En økning i eksportvolumet med 26,5 prosent og en økning i prisen med hele 47,4 prosent fra året før gav nesten en fordobling av verdien av råolje- og naturgasseksporten, til 41 milliarder kroner i 1980.

For tradisjonelle varer økte derimot importoverskottet fra 24,2 milliarder kroner i 1979 til 34,9 milliarder kroner i 1980, idet eksporten økte med 5,0 milliarder kroner og importen — herunder norsk produsert olje importert fra Teesside — steg med 15,7 milliarder kroner. Tjenestebalansen viste en bedring på 2,7 milliarder kroner i samme tidsrom, vesentlig på grunn av økte fraktinntekter.

Hovedsakelig som en følge av den store prisøkningen på råolje og naturgass, bedret bytteforholdet for varer og tjenester seg med hele 10,3 prosent i 1980 mot en bedring på 5,3 prosent året før. For varebyttet uten råolje og naturgass bedret bytteforholdet seg i 1980 med 3,9 prosent mot en bedring på 3,2 prosent året før.

Underskottet på rente- og stønadsbalansen økte med 0,3 milliarder kroner og var i 1980 11,8 milliarder kroner. Stigningen skyldtes økte renteutgifter som delvis ble kompensert av økte renteinntekter, og økte nettostønader til utlandet. Ved begynelsen av 1980 var Norges nettogjeld til utlandet 103,5 milliarder kroner. Tar vi overskottet på driftsbalansen som et anslag for endringer i nettogjelden, får vi at nettogjelden ved årets utgang var i underkant av 100 milliarder kroner. Nettogjelden regnet som andel av bruttonasjonalproduktet, falt med 9 prosentpoeng fra foregående år til om lag 35 prosent i 1980, som er nær nivået fra 1976.

Beregninger viser at norsk konkurranseutsatt industri (utenom skips-, oljeplattform-, råolje- og naturgassproduksjon) tapte markedsandeler i betydelig omfang både på eksportmarkedene og på hjemmemarkedene gjennom 1970-årene. Dette tapet av markedsandeler stanset etter alt å dømme opp i 1978 og 1979. Foreløpige tall for 1980 tyder på at det på ny fant sted en nedgang i de norske markedsandelene. Men det er grunn til å understreke at det er betydelige usikkerhetsmomenter knyttet til slike beregninger. Det er imidlertid klart at norsk konkurranseutsatt industri ikke har gjenerobret de markedsandelene som gikk tapt i første del av 1970-årene.

Tapet av markedsandeler fram til 1976—77 hadde trolig i stor grad sammenheng med den relativt sterke norske kostnadsøkning. Fra 1972 til 1977 var økningen i lønnskostnader pr. produsert enhet i norsk industri vel 30 prosent høyere enn i andre OECD-land når lønnskostnadene omregnes til felles valuta. Gjennom 1978 og første halvår av 1979 var kostnadsveksten relativt svakere i Norge, men den har siden vært om lag den samme som i Norges viktigste konkurrentland.

Perspektiver

Det internasjonale konjunkturbildet var ved utgangen av 1980 fortsatt dominert av den nedgangskonjunkturen som satte inn rundt forrige årsskifte. Et omslag er ventet i løpet av 1981, men totalproduksjonen i Vest-Europa vil likevel neppe bli mye høyere i år enn den var i 1980. For norsk industri betyr det mye at våre tre viktigste handelspartnere enten venter fall i bruttonasjonalproduktet (Storbritannia, Vest-Tyskland) eller i beste fall ubetydelig vekst (Sverige). Det er uvisst hvordan norsk konkurranseevne vil utvikle seg. OECD venter at prisstigningen i våre viktigste konkurrentland vil bli 8—9 prosent og lønnsstigningen 9—10 prosent i 1981. Til-

svarende prisanslag som blir gjort for Norge ligger høyere. Under disse forhold er utsiktene for tradisjonell norsk vareeksport i 1981 ikke gode.

Innenlands er det ventet at den samlede etterspørsel vil stige tilstrekkelig til å sikre full sysselsetting i de fleste bransjer også i 1981. Det offentlige forbruk av varer og tjenester vil øke betydelig, og det er forutsatt en inntektsutvikling som vil gi vekst i privat konsum. Store leveranser til oljevirksomheten — sammen med bedrede skipsfartskonjunkturer — vil kunne holde investeringene oppe.

Økningen i innenlandsk etterspørsel vil delvis komme i stand ved at ytterligere oljeinntekter innpasses i økonomien. De oljeinntekter som allerede er tatt i bruk, har på en avgjørende måte preget det norske samfunn. På arbeidsmarkedet har vi sett en storstilet mobilisering av kvinner til arbeidsstyrken. Dette kan ha dekket over og utsatt behovet for overføring av arbeidskraft fra konkurranseutsatte til skjermede næringer. I så fall kan vi komme til å oppleve sterkere omstillinger mellom næringene i årene framover.

I 1979 og 1980 har disponibel inntekt for Norge reelt økt med til sammen nær 20 prosent, den største økning over en to-års periode etter krigen, i sterk kontrast til utviklingen i de fleste andre industriland. Rundt halvparten av veksten skriver seg fra økt produksjon. Om lag like mye skyldes prisstigning på den etter hvert betydelige norske oljeeksport. Slik oljeprisene har utviklet seg i det siste, vil en liknende prisgevinst gjøre seg gjeldende også i 1981. Den blir neppe like stor som i de foregående år, men etter alt å dømme tilstrekkelig til at utenriksregnskapet — tross svikt på andre poster — vil komme ut i balanse.

Økonomisk-politisk kalender 1980

Utlandet

Januar

10. Nederland

Regjeringen innfører lønnsstopp i to måneder. Bakgrunnen er at forhandlingene om et samordnet intektsoppgjør har brutt sammen

11. Sverige

Regjeringen legger fram sitt forslag til statsbudsjett for finansåret 1980/81 (fra 1. juli 1980 til 30. juni 1981). Forslaget har en total utgiftsside på 204 milliarder svenske kroner, vel 9 prosent høyere enn antatte utgifter i forrige finansår. Budsjettet er gjort opp med et underskott på 55,4 milliarder svenske kroner mot et beregnet regnskapsunderskott på 49 milliarder svenske kroner for finansåret 1979/80.

22. Sverige

Forretningsbankenes primærreservekrav heves fra 6 prosent til 8 prosent.

28. Sambandsstatene

Presidenten legger fram sitt forslag til statsbudsjett for finansåret 1980/81 (fra 1. oktober 1980 til 30. september 1981). Forslaget har en total utgiftsside på 615,8 milliarder dollar, vel 9 prosent mer enn de seineste anslag for totale offentlige utgifter i finansåret 1979/80. Budsjettet er gjort opp med et underskott på 15,8 milliarder dollar mot 29 milliarder dollar i budsjettforslaget for finansåret 1979/80.

31. Nederland

Lønnsstoppen kunngjort 10. januar forlenges til 10. april.

Februar

18. Danmark

Diskontoen settes opp til et rekordnivå på 13 prosent bl.a. for å motvirke valutautgang og dempe frykten for en ny kronenedskriving som følge av det store driftsunderskott overfor utlandet.

18. Nederland

Regjeringens beslutning om å forlenge den to måneder lange lønnsstoppen fører til punktstreiker i Rotterdam (se tekst under 31. januar).

Diskontojusteringer i utvalgte land i 1980. Rentesatser etter justeringer

Utvalgte land	Siste justering før 1980	Jan.	Feb.	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
Storbritannia ...	15/11-79 — 17							16				14	
Frankrike	31/ 8-77 — 9½												
Italia	6/12-79 — 15									16½		16	
Vest-Tyskland ..	1/11-79 — 6		7			7½							
Sambandsstatene.	8/10-79 — 12		13			12	11	10		11		12	13
Japan	2/11-79 — 6¼		7¼	9					8¼			7¼	
Sverige	22/11-79 — 9	10											
Danmark	17/ 9-79 — 11		13							12	11		

Kilde: Norges Bank.

20. Sveits

Myndighetene letter på valutarestriksjonene. Renten på sparekontoer opprettet av utenlandske statsborgere som ikke er bosatt i landet skal igjen utbetales. Renten er holdt tilbake siden oktober 1974.

22. Israel

Den israelske valuta får nytt navn: 1 shekel som deles i 100 agora. 1 shekel tilsvarer 10 gamle pund. Forkortelsen for shekel blir IS.

24. EF

EF inngår en omfattende handels- og samarbeidsavtale med Jugoslavia. De ni EF-landenes markeder skal åpnes for jugoslaviske industrivarer og en del jordbruksprodukter.

25. Finland

Sovjetunionen setter prisen på råolje til Finland opp til OPEC-nivået med tilbakegående virkning fra 1. januar 1980.

Mars

6. Nederland

Nasjonalforsamlingen vedtar en midlertidig lønnslov som gir regjeringen adgang til å gripe inn i tarifforhandlingene og sette en grense for lønnsforhøyelsene i 1980 og 1981.

8. Japan

Underhuset i parlamentet vedtar budsjettforslaget fra regjeringen for finansåret 1980/81 (fra 1. april 1980 til 31. mars 1981). Budsjettet har en total utgiftsside på 42 730 milliarder yen, vel 10½ prosent mer enn det opprinnelige budsjettforslaget for finansåret 1979/80. Underskottet på budsjettet er på 14 270 milliarder yen, 1 000 milliarder yen mindre enn det budsjetterte underskottet for foregående finansår.

13. Canada

Diskontoen, som hittil har vært fastsatt av myndighetene ut fra markedsmessige vurderinger, skal heretter bindes til den gjennomsnittlige rente på tre måneders statsveksler.

14. Sambandsstatene

President Carter legger fram forslag til økonomiske tiltak for å dempe prisstigningen. Tiltakene omfatter bl.a. nedskjæring av offentlige utgifter, avgift på import av olje, forhøyelse av bankenes primærreservekrav, strafferenter for storbanker som opptar lån for ofte i sentralbankene, og skjerpet overvåkning av priser og lønninger.

17. Sverige

Landsorganisasjonen (LO) bryter forhandlingene med den svenske arbeidsgiverforeningen (SAF). Samtidig varsler LO om forbud mot overtids- og mertidsarbeid f.o.m. 27. mars 1980.

17. Vest-Tyskland

Bundesbank vedtar å lempe på en del restriksjoner på kapitalimporten. Restriksjonene ble innført for 4½ år siden for å demme opp for kursstigningen på tyske mark.

23. Sverige

Det gjennomføres folkeavstemning om kjernekraft. Ja-siden får til sammen 57,3 prosent, av stemmene, mens nei-siden får 38,5 prosent.

26. Finland

Finske mark skrives opp med 2 prosent som et tiltak for å dempe prisstigningen fra import og motvirke overoppheting av landets økonomi.

26. Storbritannia

I regjeringens budsjettforslag for finansåret 1980/81 (fra 1. april til 31. mars) blir totale offentlige utgifter anslått til 73,2 milliarder pund, vel 20 prosent høyere enn antatte utgifter for finansåret 1979/80. Underskottet på statsbudsjettforslaget er 7,8 milliarder pund, om lag det samme som i budsjettforslaget for finansåret 1979/80. Regjeringens politikk går i første rekke ut på å bekjempe prisstigningen ved å føre en stram kredittpolitikk og begrense veksten i offentlige utgifter.

27. Sverige

Regjeringen innfører prisstopp, foreløpig fram til 9. mai.

31. Island

Den islandske krone skrives ned med 3 prosent som ledd i tiltak for å dempe problemene innen fiskeindustrien.

April

1. Frankrike

Regjeringen setter i verk tiltak for å bremse på økningen i kreditten. Grensene for utlånsvekst fra bankene settes ned i 2. halvår 1980.

1. Storbritannia

Stålstreiken opphører etter å ha vart i 13 uker. De streikende får lønnsøkninger på 16 prosent.

1. Sambandsstatene

President Carter legger fram forslag til endringer i sitt opprinnelige budsjettforslag for finansåret 1980/81 lagt fram i januar 1980. Etter endringsforslaget skal utgiftene skjæres ned med 15 milliarder dollar og inntektene økes med 16 milliarder dollar. Budsjettresultatet blir som følge av dette endret fra et underskott på 15 milliarder dollar etter det opprinnelige forslaget til et tilsvarende stort overskott.

2. Sverige

SAF varsler lockout for 700 000 LO-medlemmer f.o.m. den 10. april 1980.

7. Sambandsstatene

President Carter bryter de diplomatiske forbindelse med Iran. All amerikansk eksport til Iran stoppes og iranske tilgodehavender i USA fryses.

9. Sverige

SAF opphever lockoutvarslet for LO-medlemmer. LO's overtidsblokade fortsetter.

13. Sverige

SAF og LO blir enige om 15 øre pr. arbeidstime til LO's forbundspott, og stridighetene avblåses fra begge sider (se tekst under 17. mars og 2. april).

22. EF

EF's utenriksministre vedtar at det skal gjennomføres handelssanksjoner mot Iran.

23. Sverige

LO bryter igjen forhandlingene med SAF. Samtidig varsler LO om punktstreiker f.o.m. 2. mai, og overtidsblokaden gjennopptas omgående. SAF varsler storlockout f.o.m. 2. mai.

24. Sverige

Ansatte i stat og kommune sier nei til meklingsforslag. De varslede punktstreikene bryter ut. Flytrafikk samt fjernsyns- og radiosendinger lammes. Enkelte steder innskrenkes kollektivtrafikken.

Mai

1. EFTA

Frihandelsavtalen mellom EFTA og Spania trer i kraft.

2. Sverige

De varslede stridstiltakene mellom LO og SAF settes i verk. Streikene brer seg. Fabrikkarbeiderforbundet varsler streik ved oljeraffinerier f.o.m. 9. mai, og samtidig varsler også transportarbeiderforbundet om streik fra samme tidspunkt.

5. Danmark

Regjeringen legger fram et kriseforslag for å stabilisere Danmarks økonomi og minske underskottet på driftsregnskapet overfor utlandet. Forslaget omfatter bl.a. nye avgifter på bensin, elektrisitet, tobakk og olje. Det foreslås også høyere omsetningsskatt og en begrensing av mulighetene til førtidspensjonering.

8. Sverige

Regjeringen forlenger prisstoppen med én uke i påvente av utfallet i lønnsavtaleforhandlingene.

11. Sverige

Etter vel to uker med streiker og lockout er partene i lønnsoppgjøret blitt enige og storkonflikten avblåses. For de offentlig ansatte er den økonomiske ramme for lønnsøkningene på 7,3 prosent og for de ansatte i det private næringsliv 6,8 prosent.

16. Sverige

Prisstoppen oppheves.

22. EF

EF's handelssanksjoner mot Iran trer i kraft.

Juni

2. Storbritannia

Regjeringen godtar offisielt det siste budsjett-tilbudet fra EF. Tilbudet innebærer at landbruksprisene innen EF økes med 5 prosent mot at Storbritannias bidrag til det felles EF-budsjettet reduseres med ⅔.

30. Danmark

Satsen for merverdiavgift settes opp fra 20 ¼ prosent til 22 prosent.

Juli

1. EF

Frihandelsavtalen mellom EF og Jugoslavia trer i kraft (se tekst under 24. februar).

8. Italia

Regjeringen vedtar å heve avgiftene på telefon, motorveier og flybilletter. Samtidig blir en ekstraskatt på 0,5 prosent av lønn innført med øyeblikkelig virkning. Ekstraskatten skal gå til et fond tilsvarende de foreslåtte lavlønnsfond i Skandinavia.

August

15. Danmark

Regjeringen legger fram forslag til statsbudsjett for 1981. Budsjettet er gjort opp med et underskott på nær 15 milliarder danske kroner, eller om lag 4 milliarder danske kroner mer enn det antatte regnskapsresultat for inneværende budsjettår.

September

8. Sverige

Satsen for merverdiavgiften settes opp med 1,9 prosentpoeng til 23,4 prosent.

10. Frankrike

Regjeringen legger fram sitt forslag til statsbudsjett for 1981. Forslaget har en total utgiftsside på 611,6 milliarder franc, en økning på om lag 16½ prosent i forhold til det opprinnelige budsjettforslaget for 1980. Underskottet i 1981 anslås til 29,4 milliarder franc, mot et beregnet regnskapsunderskott på 31 milliarder franc for 1980. I budsjettforslaget for 1981 er det lagt vekt på å begrense veksten i offentlige utgifter og minimalisere underskottet. Spesielle tiltak for å stimulere private investeringer er innarbeidd i budsjettet.

13. Sverige

Regjeringen opphever prisreguleringen for bensin, dieselolje og fyringsolje.

19. Sambandsstatene

Representantenes Hus vedtar at USA skal øke sitt bidrag til Det internasjonale valutafond (IMF) med 50 prosent.

Oktober

1. Italia

Sentralbanken skjerper valutakontrollen for å hindre spekulasjon i lire.

13. Sverige

Regjeringen legger fram forslag til innsparinger i de offentlige utgifter, den såkalte Besparingsproposisjonen. Proposisjonen er innrettet mot innsparinger på 1981/82 budsjettet. Samlede innsparinger er beregnet til 6 milliarder svenske kroner fordelt med 3½ milliarder svenske kroner i 1981 og resten i 1982.

November

10. Frankrike

Sentralbanken setter i verk en rekke pengepolitiske tiltak for å minske tilstrømmingen av utenlandsk kapital til landet og dempe presset på tyske mark innenfor det europeiske valutasystem.

17. Sverige

Volvo kjøper forretningskonglomeratet Beijerinvest for 1,5 milliarder svenske kroner.

24. Storbritannia

I Underhuset legger finansministeren fram et «minibudsjett». Budsjettopplegget innebærer at diskontoen settes ned med 2 prosent til 14 prosent og skatten på oljeselskapene settes opp med 1 milliard pund. Samtidig økes arbeidsgiveravgiften og de personlige bidragene til folketrygden.

Desember

1. Japan

En ny valutalov trer i kraft. Loven gir grunnlag for en betydelig liberalisering av finansielle transaksjoner mellom Japan og resten av verden.

16. OPEC

På OPEC's ministerrådsmøte i Bali blir det oppnådd enighet om å forhøye basisprisen på råolje med 2—4 amerikanske dollar pr. fat (159 l). Forhøyelsen tilsvarer en prosentvis økning i kontraktsprisene på olje på om lag 10 prosent.

Norge

Januar

1. Pris- og inntektsstoppen oppheves.

25. I forbindelse med vårens tariffoppgjør legger LO fram krav om en gjennomsnittlig lønnsøkning på 12 prosent fra 1. april 1980. LO legger opp til et inntektsoppgjør med lavlønnsprofil og krever at kjøpekraften skal gjennopprettes til 1978-nivå.

Februar

28. Stortinget vedtar å forlenge statens garantiansvar overfor Norsk garantiinstitutt for skip og borefartøyer A/S fram til 1. mars 1982. Statens ansvar for de forpliktelser instituttet inngår, må ikke overstige 4 000 mill. kr med tillegg av renter og omkostninger.

Primærreservekrav for banker i 1980

(Primærreserve i prosent av beregningsgrunnlaget)

	Sørnorske[1]) forretningsbanker	Sørnorske[1]) sparebanker
f.o.m. 16. oktober 1979	3	3
f.o.m. 14. januar 1980	6	10
f.o.m. 1. juni 1980	5	8
f.o.m. 1. september 1980	13	10

[1]) Nord-norske banker er ikke pålagt spesielle krav til primærreserver i henhold til kredittloven av 25. juni 1965, §§ 4—6.

Mars

13. Stortinget tilrår å starte prøveboring etter petroleum nord for 62° N. Et forslag fra Venstre og Senterpartiet om at Stortinget ikke skulle gi sin tilslutning til prøveboring nord for 62. breddegrad i 1980, blir nedstemt med 76 mot 26 stemmer.

24. Norsk Arbeidsgiverforening legger fram sitt tilbud ved vårens tariffoppgjør. Tilbudet gir en nominell lønnsøkning inklusive sosiale utgifter på 5 prosent. LO krever 12 prosent lønnsøkning.

26. LO bryter forhandlingene med N.A.F. og partene blir innkalt til Riksmeklingsmannen.

27. Boligplattformen «Alexander L. Kielland» tipper rundt i Nordsjøen. I alt 123 mennesker omkommer.

27. Stortinget vedtar tillegg til jordbruksavtalen for 1978—80. Bl. a. settes kraftfóravgiften opp (241,3 mill. kr på statsbudsjettet for 1980) samtidig som pristilskott og direkte tilskott økes (278,1 mill. kr på statsbudsjettet for 1980).

April

11. Meklingen mellom LO og N.A.F. blir brutt.

16. Et meklingsforslag til en to-årig lønnsavtale mellom LO og N.A.F. blir lagt fram av Riksmeklingsmannen og anbefalt av forhandlerne til de to hovedorganisasjonene i arbeidslivet. Forslaget gir en økonomisk ramme for lønnsveksten fra 1979 til 1980 innenfor LO/N.A.F. på om lag 8 prosent. Hovedelementene i forslaget er følgende:

— Det gis et generelt tillegg pr. 1. april 1980 på kr 1,79 pr. time.
— Det etableres en lavlønnsordning basert på lavlønnstillegg og en garantiordning. Lavlønnstilleggene forutsettes gitt på tradisjonell måte. Garantiordningen tar sikte på å sikre at lønnstakere eller lønnstakergrupper i en bedrift skal ha et inntektsnivå på minst 85 prosent av gjennomsnittet for voksne arbeidere i industrien. Reguleringen av garantitilleggene foretas en gang årlig og fastsettes første gang 1. oktober 1980. Bedriftene og de ansatte bidrar til lavlønnsordningen med en halvpart hver.

Lønnstakernes bidrag er 19 øre pr. time som betales inn til et lavlønnsfond.
— Dersom bidraget fra lønnsglidningen i 1980 blir større enn 3 prosent, skal det for 2. avtaleår forhandles om et «tak» på glidningen. Videre ble det enighet om at lokale lønnsforhandlinger bare skulle gjennomføres en gang i året.
— Før utløpet av 1. avtaleår (1. april 1981) skal det opptas forhandlinger mellom N.A.F. og LO om eventuell lønnsregulering for 2. avtaleår.

Staten bidrar til løsning av inntektsoppgjøret bl.a. ved å øke barnetrygden og sette ned inntektsskattesatsene (se tekst under 9. mai).

24. Inntektsoppgjøret for jordbruket innledes. Jordbrukets representanter krever en inntektsøkning på kr 3,11 pr. time tilsvarende kr 6 148,— pr. årsverk, og en kompensasjon på kr 2 805,— pr. årsverk for manglende inntektsutvikling i forhold til industriarbeidere i 1978 og 1979.

26. Forhandlingene om ny tariffavtale for de ansatte i stat og kommune blir avsluttet. Akademikernes Fellesorganisasjon (statsoppgjøret) bryter forhandlingene og krever mekling, mens Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund (kommuneoppgjøret) bare gir betinget anbefaling. Resten av lønnstakerorganisasjonene som deltar i oppgjøret, vedtar å anbefale det endelige forslaget ubetinget. Forslaget til oppgjør gir et generelt lønnstillegg for statsansatte på 11,3 prosent f.o.m. 1. mai. Dertil kommer et kronetillegg på mellom 150 kroner og 900 kroner for store deler av de statsansatte. De kommuneansatte fikk stort sett samme tillegg som statsansatte.

Mai

2. Forbruker- og administrasjonsdepartementet sender et forslag til nye forskrifter til inntektsreguleringsloven ut til uttalelse.

2. Statens tilbud til jordbruket har en økonomisk ramme på 1 062 mill. kr. Tilbudet gjelder 1. avtaleår i den nye jordbruksavtalen som trer i kraft 1. juli.

2. 14 sparebanker i Troms og Finnmark går sammen i «Sparebanken Nord» som blir den femte største sparebanken i Norge.

9. Regjeringen legger fram det reviderte nasjonalbudsjett for 1980 og foreslår at staten som bidrag til inntektsoppgjøret, øker barnetrygden fra 1. mai med 900 kroner i året for hvert barn, setter ned skatten med 0,6 prosent av inntekten for 1980 og øker grensen for fradragsberettiget fagforeningskontingent. Regjeringen foreslår også bl.a. å øke grunnbeløpet og særtilleggene for enslige i folketrygden, større transportsubsidier og økte teletakster. I et eget kapittel i budsjettet kommenterer regjeringen renteutvalgets innstilling. I grove trekk er regjeringen enig med renteutvalgets innstilling og mener at «mye taler for at rentedannelsen bør bli mer fleksibel enn den har vært. Det må legges større vekt på tilbuds- og etterspørselsforholdene på kredittmarkedet enn før».

12. Handelsdepartementet hever beløpsgrensen for kjøp av turistvaluta fra 5 000 til 10 000 kroner pr. person pr. reise. Samtidig er beløpet som den reisende kan bringe med seg i norske sedler økt fra 800 til 2 000 kroner. Men det er fortsatt forbudt å føre med seg sedler med høyere pålydende enn 100 kroner. Kvoten for turistvaluta har ikke vært endret siden januar 1965, og forhøyelsen er gjennomført for å kompensere prisstigningen siden den gang.

12. Stortinget vedtar at Distriktenes utbyggingsfond kan ta opp lån for 800 mill. kr i tillegg til tidligere godkjente låneopptak i alt 4 800 mill. kr.

23. Stortinget behandler Stortingsmelding nr. 58 (1979/80) om ilandføring av olje fra Statfjordfeltet og status for en samlerørledning for gass. Av meldingen går det fram at Olje- og energidepartementet vurderer bøyelasting som den beste permanente ilandføringsordning for stabilisert olje fra Statfjordfeltet. Meldingen gir også Stortinget beskjed om at det må ta stilling til samlerørprosjektet våren 1981, dersom en eventuell samlerørledning skal kunne komme i drift tidsnok til å løse transportbehovet for Statfjordgassen.

27. Stortinget behandler Stortingsmelding nr. 42 (1979/80) om De Forente Nasjoners 5. konferanse om Handel og Utvikling (UNCTAD V). Meldingen er en kommentar til konferansen. Det slås fast at hovedmålsettingen i utviklingsstrategien — at bistand fra rike til fattige land skal nå opp i 1 prosent av de rike lands bruttonasjonalprodukt — på langt nær vil bli nådd i løpet av det andre av FN's to utviklingstiår som løper ut i 1980. Trass i målsettingen om å minske gapet mellom den fattige og den rike del av verden, har gapet bare økt gjennom de to utviklingstiår.

29. Odelstinget vedtar regjeringens forslag om å forhøye klassefradraget ved kommuneskattelikningen med 1 000 kroner til 8 500 kroner i klasse 1, og med 2 000 kroner til 17 000 kroner i klasse 2. Odelstinget vedtar også å heve grensen for fradragsberettiget fagforeningskontingent fra 1 400 til 1 800 kroner. Økningen i klassefradraget får virkning fra inntektsåret 1981, og økningen i fagforeningskontingenten fra 1980.

30. Stortinget behandler Stortingsmelding nr. 61 (1979/80) om regjeringens arbeid med gjennomføring av Stortingets vedtak om utbygging av Altavassdraget.

30. Stortinget vedtar at Den norske stats oljeselskap A/S utøver sin opsjon på deltakelse med 12,5 prosent i utbyggingen av Ulafeltet på blokk 7/12.

30. Rammen for tilskott til skipsverft ved bygging og ombygging av skip økes med 250 mill. kr til 495 mill. kr. Samtidig økes rammen for pristilskott ved bygging av skip for norske redere med 30 mill. til 300 mill. kr.

Juni

1. Prøveboring etter olje og gass nord for 62. breddegrad settes i gang. Boreriggen «Treasure Seeker» med Norsk Hydro som operatør, starter virksomheten på Tromsøflaket.

5. Odelstinget vedtar regjeringens forlag om å forhøye beskatningen av oljeselskapene fra ca. 69 prosent til vel 81 prosent i gjennomsnitt.

6. Med unntak av Akademikernes Fellesorganisasjon og Norsk Lærerlag vedtar lønnstakerorganisasjonene til de statsansatte forslaget til lønnsoppgjør.

6. Stortinget godkjenner avtalen med Island om Jan Mayen.

11. Stortinget fastsetter inntektsrammen for jordbruksoppgjøret pr. 1. juli til 1 450 mill. kroner. Partene i oppgjøret blir anmodet om å forhandle seg fram til en fordeling av totalrammen på priser og tiltak innen 10. juli 1980.

11. Stortinget bevilger 550 mill. kr i inntektsstøtte til fiskeriene for perioden mai—desember 1980 og bestemmer dermed statens endelige bidrag i 1980 til fiskerioppgjøret. Tidligere har Stortinget bevilget 850 mill. kr i fiskeristøtte for perioden januar—april, slik at samlet støtte for 1980 kommer opp i 1 400 mill. kr. Dette er det største beløp som noen gang er gitt i støtte til denne næringen i løpet av ett år.

11. Stortinget vedtar forhøyelse av minstepensjonen for enslige med 1 500 kroner til 24 836 kroner på årsbasis.

14. Boreplattformen «Ross Rigg» begynner prøveboring for Statoil på Tromsøflaket.

24. Rikslønnsnemnda avsier kjennelse i tvisten mellom staten og Akademikernes Fellesorganisasjon, og fastslår at den tariffavtale som tidligere er inngått mellom staten og de øvrige organisasjonene til statsansatte, også skal gjelde for AF.

25. Forslaget til lønnsoppgjør mellom LO og N.A.F. vedtas etter uravstemning.

27. Forskriftene for inntektsreguleringsloven vedtas i Statsråd.

27. Regjeringen beslutter å ta i bruk tvungen lønnsnemnd overfor lærerne.

Juli

8. Partene i jordbruksoppgjøret kommer fram til at om lag halvparten av den totale ramme på 1 450 mill. kr skal dekkes ved prisøkninger.

18. Regjeringen vedtar endringer i prisforskriftene som regulerer hvordan lønnstillegg kan tas igjen i økte priser.

31. Rikslønnsnemnda avviser lønnskravet fra Norsk Lærerlag. Den økonomiske ramme for oppgjøret fastsettes til 14,9 prosent for lærerne og 13,6 prosent for førskolelærerne.

September

5. Bankene får adgang til å heve rentene med inntil ½ prosent på kortsiktige utlån, og inntil 1 prosent på mellomlange og langsiktige utlån.

7. Arbeiderpartiets landsstyremøte vedtar å gi regjeringen fullmakt til å forhandle med USA om forhåndslagring av tungt militærutstyr i Norge.

Oktober

6. Regjeringens forslag til statsbudsjett for 1981 viser en samlet utgiftsside (ekskl. utlån) på 104,7 milliarder kroner, en økning på 13,2 prosent i forhold til vedtatte bevilgninger for 1980. Inntektene for 1981 anslås til 100,5 milliarder kroner og overskottet før lånetransaksjoner til 10,0 milliarder kroner mot 1,7 milliarder kroner for 1980. De beregnede oljeinntekter i form av skatter og avgifter stiger med nær 11 milliarder kroner til 28,7 milliarder kroner i 1981. Regjeringen foreslår å heve progresjonsgrensene for inntektsskatten med 10 prosent og sette ned marginalskattesatsene med 5 prosentenheter fra og med det andre progresjonstrinnet (dvs. 41 000 kroner i skatteklasse 1 og 60 000 kroner i klasse 2). Samtidig økes barnetrygden for første barn med 552 kroner på årsbasis, mens satsen for hvert av de seinere barn etter forslaget skal heves med 192 kroner i 1981. Inntektstapet som følge av disse tiltakene — om lag 5 300 mill. kroner — finansieres ved en overgang til indirekte beskatning. Særavgiftene foreslås økt med til sammen 1 900 milliarder kroner, og forbrukssubsidiene og momskompensasjon på matvarer foreslås redusert med til sammen 1 000 mill. kr. For å motvirke stigende underskott i statens forretningsdrift foreslås økninger i transporttakstene og statskraftprisene.

Regjeringen er innstilt på å foreslå at ferien utvides til 5 uker for alle og 6 uker for de over 60 år med virkning for ferien i 1982. Regjeringen mener også det bør nedsettes en bredt sammensatt skattekommisjon som bl.a. skal arbeide for en forenkling av skattesystemet.

6. I nasjonalbudsjettet for 1981, som legges fram sammen med statsbudsjettet, regnes det med en volumvekst i bruttonasjonalproduktet på 1,0 prosent fra 1980 til 1981 (2,0 prosent utenom sjøfart og oljevirksomhet), mens stigningen fra 1979 til 1980 blir anslått til 4,1 prosent (1,6 prosent utenom sjøfart og oljevirksomhet). Det private konsumet ventes å øke med 2,0 prosent fra 1980 til 1981, og økningen i bruttoinvesteringene i fast realkapital anslås til 3,5 prosent. For eksportvolumet av varer og tjenester regnes det med en nedgang på 0,5 prosent fra 1980 til 1981, mens samlet import ventes å øke med 3,2 prosent.

6. En egen aksjonsplan for Nord-Norge legges fram sammen med statsbudsjettet. I aksjonsplanen foreslår regjeringen å sette ned arbeidsgiveravgiften fra 12,6 prosent til 8,6 prosent i Nord-Troms og Finnmark. Andre forslag i aksjonsplanen omfatter bl.a. økte og nye tilskott til fiskerinæringen og økte innvilgningsrammer for statsbankene til fiskeri- og landbruksnæringene og til industri i Nord-Norge.

6. Trygdebudsjettet for 1981, som legges fram sammen med statsbudsjettet, er gjort opp med en utgiftsside på 42,0 milliarder kroner, en økning på 14,4 prosent i forhold til vedtatt budsjett for 1980. I forslaget blir minstepensjonistene lovet en noe bedre inntektsutvikling enn gjennomsnittet for lønnstakerne.

28. Stortinget vedtar skatteavtaler med Storbritannia og Sovjetunionen. Avtalene skal forhindre dobbeltbeskatning og skatteundragelse.

30. Stortinget behandler Stortingsmelding nr. 54 (1979/80) om Norges framtidige energibruk og -produksjon. Dette er den tredje energimelding som blir lagt fram for Stortinget i løpet av en 10-årsperiode. Meldingen inneholder omfattende oversikter over Norges energisituasjon og beskriver verdens energisituasjon og det internasjonale samarbeidet på energiområdet.

November

6. Finansdebatten starter i Stortinget.

21. Regjeringen vedtar å opphøve den generelle pris- og avanseregulering, innføre meldepliktsordninger og stimulere til økt konkurranse. Endringene skal tre i kraft fra 1. januar 1981.

21. Regjeringen vedtar å sette plasseringsplikten i sør-norske banker ned fra 60 til 30 prosent.

24. Stortinget vedtar å fjerne arealtilskott til privatfinansierte boliger over 100 kvadratmeter som blir påbegynt etter 1. januar 1981.

28. Stortingets finanskomité legger fram innstillingen om skatter og avgifter for neste år. Samtidig vedtar Odelstinget en rekke endringer i skattelovene. Odelstinget vedtar også en lovendring som gir banker og forsikringsselskaper rett til å kreve opplysning om personnummer ved bank- og forsikringsavtaler.

Desember

12. Stortinget behandler Stortingsmelding nr. 54 (1980/81) om industripolitiske retningslinjer for de nærmeste år framover.

17. Salderingsdebatten i Stortinget. De samlede utgifter i statsbudsjettet for 1981 økes med 3 milliarder kroner i forhold til regjeringens opprinnelige forslag. Inntektsanslagene økes bare med 26 mill. I trygdebudsjettet blir utgiftene økt med 22 mill. kr, mens inntektsanslagene forblir som i regjeringens opprinnelige forslag.

Nasjonalregnskap.

	1976	1977	1978	1979*	1980*
A. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Mill. kr					
Privat konsum	89 486	103 915	110 670	118 911	133 299
Offentlig konsum	34 087	38 625	43 543	46 729	53 653
Sivilt	28 791	32 884	37 183	39 940	45 520
Militært	5 296	5 741	6 360	6 789	8 133
Bruttoinvestering	63 376	69 498	60 764	64 791	79 668
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	5 472	4 914	3 537	3 415	4 323
Andre anlegg, bygninger	26 214	30 461	34 635	35 589	38 658
Skip og båter	9 307	7 428	3 712	3 964	3 724
Annet transportmateriell	3 697	4 637	4 340	4 707	4 766
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	5 360	8 601	6 073	3 441	2 575
Maskiner, redskap, inventar ellers	11 950	15 033	15 408	14 686	17 513
Lagerendring	1 376	— 1 576	— 6 941	— 1 011	8 109
Eksportoverskott	—16 240	—20 504	— 1 898	6 295	16 500
Eksport	70 173	76 264	87 221	105 449	134 800
— Import	86 413	96 768	89 119	99 154	118 300
Bruttonasjonalprodukt	170 709	191 534	213 079	236 726	283 120
Kapitalslit	26 280	31 060	34 598	36 981	41 229
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	1 312	1 771	1 926	2 336	3 031
Andre anlegg, bygninger	7 037	7 986	8 693	9 285	10 487
Skip og båter	6 683	7 485	7 219	7 274	7 761
Annet transportmateriell	3 718	4 549	5 554	5 971	6 138
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	1 076	1 771	2 323	2 588	2 990
Maskiner, redskap, inventar ellers	6 454	7 498	8 883	9 527	10 822
Nettonasjonalprodukt	144 429	160 474	178 481	199 745	241 891

B. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prosentvis fordeling					
Privat konsum	52,4	54,2	52,0	50,2	47,1
Offentlig konsum	20,0	20,2	20,4	19,7	19,0
Sivilt	16,9	17,2	17,4	16,9	16,1
Militært	3,1	3,0	3,0	2,8	2,9
Bruttoinvestering	37,1	36,3	28,5	27,4	28,1
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	3,2	2,6	1,7	1,4	1,5
Andre anlegg, bygninger	15,3	15,9	16,3	15,0	13,6
Skip og båter	5,5	3,9	1,7	1,7	1,3
Annet transportmateriell	2,2	2,4	2,0	2,0	1,7
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	3,1	4,5	2,9	1,5	0,9
Maskiner, redskap, inventar ellers	7,0	7,8	7,2	6,2	6,2
Lagerendring	0,8	— 0,8	— 3,3	— 0,4	2,9
Eksportoverskott	— 9,5	—10,7	— 0,9	2,7	5,8
Eksport	41,1	39,8	40,9	44,6	47,6
— Import	50,6	50,5	41,8	41,9	41,8
Bruttonasjonalprodukt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kapitalslit	15,4	16,2	16,2	15,6	14,6
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	0,8	0,9	0,9	1,0	1,1
Andre anlegg, bygninger	4,1	4,2	4,1	3,9	3,7
Skip og båter	3,9	3,9	3,4	3,1	2,7
Annet transportmateriell	2,2	2,4	2,6	2,5	2,2
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	0,6	0,9	1,1	1,1	1,1
Maskiner, redskap, inventar ellers	3,8	3,9	4,1	4,0	3,8
Nettonasjonalprodukt	84,6	83,8	83,8	84,4	85,4

Nasjonalregnskap (forts.).

	1976	1977	1978	1979*	1980*
C. Bruttonasjonalprodukt etter næring. Mill. kr					
Jordbruk	5 799	7 053	7 566	7 712	8 631
Skogbruk	1 697	1 649	1 720	1 846	1 819
Fiske og fangst	2 159	2 323	2 106	2 274	2 173
Olje- og gassutvinning	6 121	7 364	12 787	20 206	39 894
Bergverksdrift ellers	1 020	966	1 027	1 085	1 328
Industri	34 316	36 214	38 313	41 483	46 196
Kraft- og vannforsyning	5 736	5 984	7 618	8 757	9 726
Bygge- og anleggsvirksomhet	12 785	15 040	17 265	17 214	18 727
Varehandel	22 901	25 828	28 490	30 853	33 979
Hotell- og restaurantdrift	2 219	2 698	3 003	3 212	3 673
Sjøtransport	9 222	9 075	9 773	10 915	13 288
Annen samferdsel (medr. rørtransport)	10 246	11 629	13 404	14 831	16 947
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	5 345	5 938	6 657	8 051	8 465
Forretningsmessig tjenesteyting	3 825	4 696	5 141	5 752	6 725
Eiendomsdrift	8 156	9 446	10 310	11 124	12 416
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	33 251	38 214	42 649	45 647	51 555
Korreksjonsposter[1]	5 911	7 417	5 250	5 764	7 578
Alle næringer	170 709	191 534	213 079	236 726	283 120
Fordelt på					
Bedrifter	145 661	163 015	181 066	202 611	244 737
Stats- og trygdeforvaltning	9 390	10 300	11 200	11 735	13 235
Kommuneforvaltning	15 658	18 219	20 813	22 380	25 148
Fordelt på[2]					
Skjermede næringer	126 574	144 812	158 162	169 890	190 430
Utekonkurrerende næringer	14 165	14 239	15 430	18 964	21 714
Hjemmekonkurrerende næringer	23 545	24 712	25 750	26 112	29 127
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	6 425	7 771	13 737	21 760	41 849

D. Privat konsum. Mill. kr					
Matvarer	19 285	21 480	23 115	24 246	26 884
Drikkevarer og tobakk	6 494	7 084	7 363	8 275	9 052
Klær og skotøy	7 970	9 332	9 752	10 205	11 236
Bolig, lys og brensel	12 445	14 275	16 544	18 355	20 931
Møbler og husholdningsartikler	8 347	9 672	10 069	10 292	11 372
Helsepleie	3 878	4 400	4 906	5 228	6 407
Transport, post- og teletjenester	12 441	15 635	15 091	17 291	20 062
Fritidssysler og utdanning	7 790	9 048	9 612	10 083	10 832
Annet konsum	8 702	9 984	10 668	11 451	13 035
Spesifisert konsum	87 352	100 910	107 120	115 426	129 811
+ Korreksjonsposter[3]	2 134	3 005	3 550	3 485	3 488
Privat konsum	89 486	103 915	110 670	118 911	133 299

[1] Avgifter på import, refusjon av merverdiavgift på nyinvesteringer, investeringsavgift, korreksjon frie banktjenester. [2] *Utekonkurrerende næringer:* Malm- og kullgruver, utenriks sjøfart, lufttransport, oljeboring og utekonkurrerende industrigrupper (del av produksjon av næringsmidler, treforedling utenom produksjon av emballasje o. l., kjemiske råvarer, raffinering av jordolje, produksjon, men ikke valsing og støping av metaller). *Hjemmekonkurrerende næringer:* Skogbruk, fiske og fangst og hjemmekonkurrerende industri (del av produksjon av næringsmidler, produksjon av tobakksvarer, tekstilvarer, klær, lær, lærvarer, skotøy, møbler og innredninger av tre, kjemisk-tekniske produkter, jordolje- og kullprodukter, gummiprodukter og plastvarer, keramikk, glass og glassvarer, valsing og støping av metaller, produksjon av metallvarer utenom metallkonstruksjoner, maskiner utenom reparasjon av maskiner, elektriske apparater og materiell, bygging av fartøyer, produksjon av andre transportmidler utenom jernbane- og sporvognsmateriell, annen industriproduksjon). *Skjermede næringer* omfatter resten av næringsgruppene, men ikke utvinning og rørtransport av råolje og naturgass. [3] Omfatter nordmenns konsum i utlandet minus utlendingers konsum av de spesifiserte poster.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1976	1977	1978	1979*	1980*
E. Bruttoinvestering i fast kapital etter næring. Mill. kr					
Jordbruk	2 713	3 556	3 689	3 668	4 337
Skogbruk	247	269	310	316	342
Fiske og fangst	679	830	1 218	915	671
Utvinning av råolje og naturgass	6 647	10 696	8 184	6 632	6 300
Bergverksdrift ellers	283	357	347	318	581
Industri	6 868	8 778	8 343	7 100	9 584
Kraft- og vannforsyning	4 006	4 944	6 013	6 396	6 614
Bygge- og anleggsvirksomhet unnt. oljeboring	1 271	1 560	1 492	1 431	1 525
Oljeboring	1 649	1 552	913	75	533
Varehandel, hotell- og restaurantdrift, forretningsbygg	4 116	4 668	4 903	5 101	5 604
Hjelpevirksomhet for landtransport, veier	2 641	3 084	3 384	3 230	3 398
Olje- og gasstransport med rør	2 552	1 375	659	254	186
Sjøtransport	9 110	7 186	3 125	3 638	3 572
Annen samferdsel unnt. rørtransport av olje og gass	3 473	4 205	4 498	5 218	5 412
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	527	600	760	1 037	1 239
Boliger	9 101	10 296	11 734	12 506	13 570
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	6 117	7 118	8 133	7 967	8 091
Bruttoinvestering i fast kapital	62 000	71 074	67 705	65 802	71 559
Private bedrifter	44 517	46 289	42 167	40 916	45 353
Offentlige bedrifter	9 329	15 463	14 801	14 542	15 641
Stats- og trygdeforvaltning	2 656	3 163	3 462	3 146	3 466
Kommuneforvaltning	5 498	6 159	7 275	7 198	7 099
F. Faktorinntekt etter næring. Mill. kr					
Nettonasjonalprodukt	144 429	160 474	178 481	199 745	241 891
— Indirekte skatter[1]	31 012	36 327	37 946	40 866	47 549
+ Subsidier[1]	11 624	14 111	16 446	16 755	20 013
Faktorinntekt	125 041	138 258	156 981	175 634	214 355
Jordbruk	5 159	6 703	7 283	7 449	8 344
Skogbruk	1 397	1 349	1 410	1 531	1 504
Fiske og fangst	1 338	1 381	1 043	1 114	950
Olje- og gassutvinning	3 692	4 116	8 458	14 766	31 337
Bergverksdrift ellers	728	779	767	799	1 025
Industri	32 376	34 008	35 309	39 231	44 031
Kraft- og vannforsyning	2 895	2 912	3 975	4 030	4 321
Bygge- og anleggsvirksomhet	10 213	11 927	13 476	13 471	14 791
Varehandel	15 012	16 489	18 256	19 601	22 769
Hotell- og restaurantdrift	1 824	2 190	2 490	2 659	3 051
Sjøtransport	3 080	2 230	3 235	4 433	6 447
Annen samferdsel (medr. rørtransport)	6 665	7 303	8 386	9 255	11 101
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	5 322	5 977	7 217	8 560	9 517
Forretningsmessig tjenesteyting	3 128	3 843	4 278	4 728	5 515
Eiendomsdrift	5 281	6 113	6 731	7 496	8 047
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	31 890	36 567	40 825	43 826	49 291
Korreksjonsposter[2]	— 4 959	— 5 629	— 6 158	— 7 315	— 7 686
Alle næringer	125 041	138 258	156 981	175 634	214 355
Fordelt på					
Bedrifter	101 373	111 354	126 836	143 545	178 272
Stats- og trygdeforvaltning	9 020	9 871	10 704	11 204	12 635
Kommuneforvaltning	14 648	17 033	19 441	20 885	23 448
Fordelt på[2]					
Skjermede næringer	93 470	106 587	118 938	126 101	142 792
Utekonkurrerende næringer	7 491	6 467	7 635	11 738	13 941
Hjemmekonkurrerende næringer	20 540	21 239	21 641	22 194	25 106
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	3 540	3 965	8 767	15 601	32 516

[1] Se note 2, tabell L. [2] Se noter til tabell C.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1976	1977	1978	1979*	1980*
G. Lønnskostnader etter næring. Mill. kr					
Jordbruk	242	288	307	319	352
Skogbruk	452	462	486	513	549
Fiske og fangst	145	154	168	178	165
Olje- og gassutvinning	245	374	668	907	1 082
Bergverksdrift ellers	675	698	722	749	842
Industri	26 048	28 823	30 601	31 338	34 058
Kraft- og vannforsyning	1 321	1 502	1 667	1 724	1 956
Bygge- og anleggsvirksomhet	8 828	10 073	11 384	11 632	12 720
Varehandel	12 605	14 417	16 346	16 715	18 872
Hotell- og restaurantdrift	1 613	1 966	2 136	2 295	2 724
Sjøtransport	6 113	6 840	6 550	6 638	7 149
Annen samferdsel (medr. rørtransport)	7 681	8 624	9 553	9 909	10 853
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	3 168	3 581	3 984	4 190	4 647
Forretningsmessig tjenesteyting	2 191	2 500	2 848	3 176	3 525
Eiendomsdrift	111	127	138	155	169
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	28 555	32 553	36 406	38 925	44 045
Alle næringer	99 993	112 982	123 964	129 363	143 708
Fordelt på					
Bedrifter	76 325	86 078	93 819	97 274	107 625
Stats- og trygdeforvaltning	9 020	9 871	10 704	11 204	12 635
Kommuneforvaltning	14 648	17 033	19 441	20 885	23 448
Fordelt på[1]					
Skjermede næringer	74 883	85 312	95 325	99 868	111 699
Utekonkurrerende næringer	9 768	10 799	10 528	10 825	11 738
Hjemmekonkurrerende næringer	15 097	16 497	17 443	17 763	19 189
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	245	374	668	907	1 082

H. Driftsresultat (inntekt av kapital og av eget arbeid) etter næring. Mill. kr[2]					
Jordbruk	4 917	6 415	6 976	7 130	7 992
Skogbruk	945	887	924	1 018	955
Fiske og fangst	1 193	1 227	875	936	785
Olje- og gassutvinning	3 447	3 742	7 790	13 859	30 255
Bergverksdrift ellers	53	81	45	50	183
Industri	6 328	5 185	4 708	7 893	9 973
Kraft- og vannforsyning	1 574	1 410	2 308	2 306	2 365
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 385	1 854	2 092	1 839	2 071
Varehandel	2 407	2 072	1 910	2 886	3 897
Hotell- og restaurantdrift	211	224	354	364	327
Sjøtransport	— 3 033	— 4 610	— 3 315	— 2 205	— 702
Annen samferdsel (medr. rørtransport)	— 1 016	— 1 321	— 1 167	— 654	248
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	2 154	2 396	3 233	4 370	4 870
Forretningsmessig tjenesteyting	937	1 343	1 430	1 552	1 990
Eiendomsdrift	5 170	5 986	6 593	7 341	7 878
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	3 335	4 014	4 419	4 901	5 246
Korreksjonsposter[3]	— 4 959	— 5 629	— 6 158	— 7 315	— 7 686
Alle næringer	25 048	25 276	33 017	46 271	70 647
Fordelt på					
Bedrifter	25 048	25 276	33 017	46 271	70 647
Stats- og trygdeforvaltning	–	–	–	–	–
Kommuneforvaltning	–	–	–	–	–
Fordelt på[1]					
Skjermede næringer	18 587	21 275	23 613	26 233	31 093
Utekonkurrerende næringer	— 2 277	— 4 332	— 2 893	913	2 203
Hjemmekonkurrerende næringer	5 443	4 742	4 198	4 431	5 917
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	3 295	3 591	8 099	14 694	31 434

[1] Se note 2, tabell C. [2] Tallene for 1980 er svært usikre, spesielt gjelder dette for industri, varehandel, bygge- og anleggsvirksomhet og enkelte tjenesteytende næringer. [3] Korreksjon frie banktjenester.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1976	1977	1978	1979*	1980*
I. Økning i nasjonalformuen. Mill. kr					
Privat kapitaltilvekst	4 524	588	4 926	10 231	19 978
Offentlig kapitaltilvekst[1]	12 202	11 048	10 235	12 344	23 161
Økning i nasjonalformuen	16 726	11 636	15 161	22 575	43 139
Innenlandsk nettoinvestering	37 096	38 438	26 166	27 810	38 439
Netto nedgang (+) eller økning (—) i Norges nettogjeld til utlandet[2]	—20 370	—26 802	—11 005	— 5 235	4 700

J. Faktorinntekt etter inntektstype. Mill. kr					
Privat inntekt av arbeid og kapital	121 584	133 784	149 486	166 336	206 187
Lønnskostnader	99 993	112 982	123 964	129 363	143 708
Lønn[3]	85 665	96 708	105 925	110 568	122 778
Arbeidsgiveravgift til folketrygden mv.	14 328	16 274	18 039	18 795	20 930
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk mv. og fiske mv.	6 456	7 820	7 775	7 924	8 302
Inntekt av boliger	1 780	1 996	2 182	2 466	2 706
Personlige renteinntekter (netto)	2 597	3 374	3 569	4 478	4 622
Annen privat inntekt av arbeid og kapital	10 758	7 612	11 996	22 105	46 849
Offentlig nettoinntekt av kapital	409	— 259	313	— 25	— 1 332
Renter, aksjeutbytter og inntektsført overskott av statlige foretak[4]	200	— 560	204	— 273	— 1 850
Skatt på statlige foretak	131	163	84	144	168
Kapitaltilvekst i statlige foretak	78	138	25	104	350
Utlendingers nettoinntekt av kapitalplasseringer i Norge	3 048	4 733	7 182	9 323	9 500
Faktorinntekt	125 041	138 258	156 981	175 634	214 355

K. Faktorinntekt etter inntektstype. Prosentvis fordeling					
Privat inntekt av arbeid og kapital	97,2	96,8	95,2	94,7	96,2
Lønn[3]	68,5	70,0	67,4	63,0	57,3
Arbeidsgiveravgift til folketrygden mv.	11,5	11,8	11,5	10,7	9,8
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk mv. og fiske mv.	5,1	5,7	5,0	4,5	3,9
Inntekt av boliger	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3
Personlige renteinntekter (netto)	2,1	2,4	2,3	2,5	2,1
Annen privat inntekt av arbeid og kapital	8,6	5,5	7,6	12,6	21,8
Offentlig nettoinntekt av kapital	0,3	— 0,2	0,3	–	— 0,6
Utlendingers nettoinntekt av kapitalplasseringer i Norge	2,5	3,4	4,5	5,3	4,4
Faktorinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

[1] Kapitaltilvekst i offentlig forvaltning og offentlige foretak. [2] Her satt lik overskott på driftsregnskapet overfor utlandet. [3] Kontant og in natura, medregnet sosiale ytelser. [4] Medregnet driftsresultat i kommuneforetak.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1976	1977	1978	1979*	1980*
L. Offentlig forvaltnings[1] inntekter og utgifter[2]. Mill. kr					
Inntekter					
Formuesinntekt	4 421	4 907	7 219	8 792	9 803
Direkte skatter og trygdepremier	51 330	56 316	65 657	73 866	94 819
Indirekte skatter medregnet kompensert merverdiavgift på matvarer	31 012	36 327	37 946	40 866	47 549
Indirekte skatter fratrukket kompensert merverdiavgift på matvarer	29 953	35 139	36 850	39 502	46 049
Kompensert merverdiavgift på matvarer	1 059	1 188	1 096	1 364	1 500
Overføringer fra private konsumenter[3]	56	60	66	98	75
Stønader fra utlandet	–	–	–	–	–
Inntekter i alt	86 819	97 610	110 888	123 622	152 246
Herav: Skatter og avgifter på olje- og gassutvinning	3 223	3 333	6 057	9 923	25 300
Utgifter					
Renteutgifter	4 221	5 467	7 015	9 065	11 653
Stønader til private konsumenter	23 679	27 049	31 916	36 895	42 000
Subsidier medregnet kompensert merverdiavgift på matvarer	11 624	14 111	16 446	16 755	20 013
Subsidier fratrukket kompensert merverdiavgift på matvarer	10 565	12 923	15 350	15 391	18 513
Kompensert merverdiavgift på matvarer	1 059	1 188	1 096	1 364	1 500
Stønader til utlandet	1 084	1 448	1 758	1 938	2 116
Offentlig konsum	34 087	38 625	43 543	46 729	53 653
Kapitaltilvekst	12 124	10 910	10 210	12 240	22 811
Utgifter i alt	86 819	97 610	110 888	123 622	152 246
M. Private inntekter og utgifter. Mill. kr					
Inntekter					
Privat inntekt av arbeid og kapital[4]	121 584	133 784	149 486	166 336	206 187
Stønader fra det offentlige[5]	23 679	27 049	31 916	36 895	42 000
Stønader fra utlandet	529	543	553	594	800
Inntekter i alt	145 792	161 376	181 955	203 825	248 987
Utgifter					
Direkte skatter og trygdepremier[6]	51 199	56 153	65 573	73 722	94 651
Overføringer til det offentlige[3]	56	60	66	98	75
Stønader til utlandet	527	660	720	863	984
Privat konsum	89 486	103 915	110 670	118 911	133 299
Privat kapitaltilvekst	4 524	588	4 926	10 231	19 978
Utgifter i alt	145 792	161 376	181 955	203 825	248 987
N. Disponibel inntekt for Norge. Mill. kr					
Nettonasjonalprodukt	144 429	160 474	178 481	199 745	241 891
— Stønader til utlandet, netto	1 082	1 565	1 925	2 207	2 300
— Utlendingers inntekt av kapital	3 048	4 733	7 182	9 323	9 500
Disponibel inntekt for Norge	140 299	154 176	169 374	188 215	230 091
Privat disponibel inntekt	94 010	104 503	115 596	129 142	153 277
Offentlig disponibel inntekt[7]	46 289	49 673	53 778	59 073	76 814

[1] Medregnet kommuneforetak. [2] I denne tabell og ellers i nasjonalregnskapet er skatter, avgifter, subsidier og stønader i prinsippet registrert med de i året påløpne (i motsetning til innbetalte) beløp. Tallene for offentlige inntekter og utgifter i nasjonalregnskapet avviker derfor fra tallene i de offentlige regnskaper. [3] Bøter, inndragninger mv. betalt av private konsumenter. [4] For spesifikasjon, se tabell J. [5] Inkluderer ytelser fra sosiale trygder. [6] Unntatt skatter fra offentlige foretak. [7] Medregnet kapitaltilvekst i statlige foretak.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1976	1977	1978	1979*	1980*
	O. Utenriksregnskap. Mill. kr				
Varer og tjenester					
Eksport					
Varer	43 853	48 747	57 863	69 903	90 800
Råolje og naturgass	6 660	8 111	13 598	21 993	41 000
Skip, nybygde	2 326	3 506	2 004	1 467	1 400
Skip, eldre	2 579	3 440	3 535	3 418	1 600
Oljeplattformer, nybygde	1 371	1 376	4 697	–	–
Oljeplattformer, eldre	180	161	110	507	–
Direkte eksport ved oljevirksomhet[1]	30	1 050	359	856	140
Andre varer	30 707	31 103	33 560	41 662	46 660
Tjenester	26 320	27 517	29 358	35 546	44 000
Brutto frakter ved skipsfart	17 325	17 470	18 205	22 255	28 500
Brutto inntekter ved oljeboring	552	924	960	927	860
Direkte eksport ved annen oljevirksomhet	–	–	–	326	400
Eksport av rørtjenester	376	489	1 241	1 972	2 480
Reisetrafikk[2]	2 223	2 586	3 018	3 228	3 700
Andre tjenester	5 844	6 048	5 934	6 838	8 060
I alt	70 173	76 264	87 221	105 449	134 800
Import					
Varer	64 713	72 002	61 979	70 376	83 800
Skip, nybygde	6 838	7 337	3 235	2 910	1 500
Skip, eldre	743	302	117	533	340
Oljeplattformer, nybygde	1 596	1 306	457	–	–
Oljeplattformer, eldre	–	–	–	145	–
Direkte import ved oljevirksomhet	4 048	3 351	1 713	960	420
Andre varer	51 488	59 706	56 457	65 828	81 540
Tjenester	21 700	24 766	27 140	28 778	34 500
Brutto utgifter ved skipsfart[3]	8 895	9 495	9 960	12 730	17 000
Brutto utgifter ved oljeboring	120	268	284	331	360
Direkte import ved annen oljevirksomhet	3 460	3 884	3 117	2 230	2 200
Reisetrafikk[2]	3 522	4 639	5 661	6 042	6 500
Andre tjenester	5 703	6 480	8 118	7 445	8 440
I alt	86 413	96 768	89 119	99 154	118 300
Eksportoverskott	—16 240	—20 504	— 1 898	6 295	16 500

[1] Korreksjonspost for delte olje- og gassfelt. [2] Medregnet grensehandel. [3] Medregnet ombygginger og ekstraordinære reparasjoner.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1976	1977	1978	1979*	1980*
O. Utenriksregnskap (forts.). Mill. kr					
Renter og stønader					
Fra utlandet					
Renter	1 415	1 417	1 980	2 794	4 550
Aksjeutbytte mv.	343	453	473	543	850
Stønader	529	543	553	594	800
I alt	2 287	2 413	3 006	3 931	6 200
Til utlandet					
Renter	3 924	5 132	7 205	9 781	12 450
Aksjeutbytte mv.	882	1 471	2 430	2 879	2 450
Stønader	1 611	2 108	2 478	2 801	3 100
I alt	6 417	8 711	12 113	15 461	18 000
Rente- og stønadsoverskott	— 4 130	— 6 298	— 9 107	—11 530	—11 800
Overskott på driftsregnskapet	—20 370	—26 802	—11 005	— 5 235	4 700
Netto endring i internasjonale reserver og andre valutabeholdninger og lånegjeld ikke forårsaket av transaksjoner	1 861	— 3 295	— 4 606	— 213	..
Nedgang i Norges nettogjeld til utlandet	—18 509	—30 097	—15 611	— 5 448	..
Kapitalregnskap					
Netto inngang, langsiktige kapitaltransaksjoner	17 090	22 889	16 842	11 588	..
Netto inngang, kjente kortsiktige kapitaltransaksjoner	2 110	1 863	— 8 694	— 9 629	..
Netto inngang, andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	1 170	2 050	2 857	3 075	..
Netto kapitaltransaksjoner i alt	20 370	26 802	11 005	5 034	..
Netto endringer i fordringer og gjeld forårsaket av valutakursendringer mv.	— 1 861	3 295	4 606	414	..
Oppgang i Norges nettogjeld til utlandet	18 509	30 097	15 611	5 448	..

P. Sysselsetting etter næring. 1 000 årsverk.					
Jordbruk	115	112	109	109	109
Skogbruk	9	9	9	9	9
Fiske og fangst	21	21	21	21	21
Olje- og gassutvinning	2	2	4	4	4
Bergverksdrift ellers	9	9	8	8	8
Industri	388	389	382	377	374
Kraft- og vannforsyning	16	17	17	18	18
Bygge- og anleggsvirksomhet	139	142	147	143	144
Varehandel	217	223	225	225	229
Hotell- og restaurantdrift	33	34	35	37	39
Sjøtransport	58	59	55	55	55
Annen samferdsel (medr. rørtransport)	105	108	112	115	117
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	35	36	37	37	38
Forretningsmessig tjenesteyting	37	39	40	43	44
Eiendomsdrift	4	4	4	5	5
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	436	453	470	483	503
Alle næringer	1 624	1 657	1 675	1 689	1 717
Fordelt på					
Bedrifter	1 304	1 324	1 326	1 332	1 350
Stats- og trygdeforvaltning	122	123	129	130	135
Kommuneforvaltning	198	210	220	227	232
Fordelt på[1]					
Skjermede næringer	1 280	1 313	1 343	1 362	1 393
Utekonkurrerende næringer	96	96	89	89	89
Hjemmekonkurrerende næringer	246	246	239	234	231
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	2	2	4	4	4
Årsverk utført av lønnstakere	1 389	1 425	1 444	1 457	1 479
Årsverk utført av selvstendige	235	232	231	232	238

[1] Se note 2, tabell C.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1976	1977	1978	1979*	1980*
Q. Bruttonasjonalprodukt etter næring. I 1975-priser. Mill. kr					
Jordbruk	5 166	5 596	5 458	5 342	6 269
Skogbruk	1 609	1 367	1 484	1 626	1 517
Fiske og fangst	1 746	1 683	1 413	1 508	1 308
Olje- og gassutvinning	5 731	6 312	10 745	12 653	16 560
Bergverksdrift ellers	1 009	1 022	1 027	1 079	1 023
Industri	32 446	31 993	31 430	32 078	32 390
Kraft- og vannforsyning	5 314	4 849	5 377	5 857	5 810
Bygge- og anleggsvirksomhet	11 780	12 715	14 005	13 835	13 904
Varehandel	20 680	21 776	22 071	23 322	23 392
Hotell- og restaurantdrift	1 931	1 941	1 947	2 023	2 151
Sjøtransport	10 853	11 264	10 766	10 173	10 099
Annen samferdsel (medr. rørtransport)	9 326	9 698	10 612	11 618	12 419
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	4 769	4 888	4 928	4 980	5 107
Forretningsmessig tjenesteyting	3 410	3 674	3 798	4 105	4 378
Eiendomsdrift	7 644	8 207	8 411	8 749	9 153
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	30 202	31 808	33 308	34 816	35 754
Korreksjonsposter[1]	5 215	5 723	5 206	5 994	5 004
Alle næringer	158 831	164 516	171 986	179 758	186 238
Fordelt på					
Bedrifter	136 168	140 664	146 867	153 549	159 324
Stats- og trygdeforvaltning	8 505	8 630	8 805	9 036	9 356
Kommuneforvaltning	14 158	15 222	16 314	17 173	17 558
Fordelt på[1]					
Skjermede næringer	115 080	120 309	123 649	128 848	131 631
Utekonkurrerende næringer	16 629	17 254	17 221	17 316	16 987
Hjemmekonkurrerende næringer	21 184	20 322	19 501	19 598	19 492
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	5 938	6 631	11 615	13 996	18 128

R. Privat konsum. I 1975-priser. Mill. kr					
Matvarer	17 697	18 223	18 441	18 668	18 980
Drikkevarer og tobakk	5 870	5 952	5 589	6 220	6 492
Klær og skotøy	7 356	7 836	7 528	7 497	7 529
Bolig, lys og brensel	11 523	12 143	12 779	13 274	13 470
Møbler og husholdningsartikler	7 709	8 256	8 148	7 942	7 904
Helsepleie	3 594	3 742	3 851	4 008	4 151
Transport, post- og teletjenester	11 362	13 010	11 533	12 423	12 767
Fritidssysler og utdanning	7 229	7 853	7 954	8 097	8 063
Annet konsum	7 911	8 324	8 123	8 351	8 500
Spesifisert konsum	80 251	85 339	83 946	86 480	87 856
+ Korreksjonsposter[2]	2 081	2 700	2 660	2 128	1 952
Privat konsum	82 332	88 039	86 606	88 608	89 808

[1] Se noter til tabell C. [2] Se note 3, tabell D.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1976	1977	1978	1979*	1980*
S. Bruttoinvestering i fast kapital etter næring. I 1975-priser. Mill. kr					
Jordbruk	2 398	2 860	2 736	2 677	2 915
Skogbruk	222	223	239	237	236
Fiske og fangst	646	765	1 104	729	490
Utvinning av råolje og naturgass	6 256	8 988	6 383	4 756	3 851
Bergverksdrift ellers	252	298	275	251	421
Industri	6 261	7 397	6 635	5 677	7 092
Kraft- og vannforsyning	3 663	4 246	4 846	4 919	4 709
Bygge- og anleggsvirksomhet unnt. oljeboring	1 129	1 289	1 102	1 023	1 017
Oljeboring	1 466	1 184	612	17	414
Varehandel, hotell, restaurantdrift, forretningsbygg	3 763	4 050	3 739	3 776	3 976
Hjelpevirksomhet for landtransport, veier	2 443	2 641	2 734	2 510	2 431
Olje- og gasstransport med rør	2 364	1 186	522	183	125
Sjøtransport	7 548	4 253	765	1 497	2 065
Annen samferdsel unnt. rørtransport av olje og gass	3 181	3 554	3 515	3 920	3 812
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	493	523	611	817	907
Boliger	8 322	8 560	9 336	9 617	9 573
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	5 526	5 951	6 317	6 045	5 711
Bruttoinvestering i fast kapital	55 933	57 968	51 471	48 651	49 745
Private bedrifter	39 951	37 000	31 242	29 629	31 337
Offentlige bedrifter	8 593	13 178	11 786	11 131	10 960
Stats- og trygdeforvaltning	2 456	2 717	2 797	2 457	2 498
Kommuneforvaltning	4 933	5 073	5 646	5 434	4 950

T. Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1975-priser. Mill. kr					
Privat konsum	82 332	88 039	86 606	88 608	89 808
Offentlig konsum	30 819	32 339	34 068	35 390	36 725
Sivilt	26 043	27 570	29 109	30 303	31 137
Militært	4 776	4 769	4 959	5 087	5 588
Bruttoinvestering	57 512	56 241	46 053	48 033	54 088
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	5 218	4 252	2 799	2 445	2 543
Andre anlegg, bygninger	23 909	25 533	27 787	27 712	27 735
Skip og båter	7 716	4 427	1 273	1 731	2 159
Annet transportmateriell	3 224	3 842	3 062	3 113	3 113
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	4 854	7 015	4 609	2 437	1 769
Maskiner, redskap, inventar ellers	11 012	12 899	11 941	11 213	12 426
Lagerendring	1 579	— 1 727	— 5 418	— 618	4 343
Eksportoverskott	—11 832	—12 103	5 259	7 727	5 617
Eksport	69 191	71 704	77 718	79 682	80 228
— Import	81 023	83 807	72 459	71 955	74 611
Bruttonasjonalprodukt	158 831	164 516	171 986	179 758	186 238
Kapitalslit	23 812	25 732	26 806	27 646	28 616
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	1 260	1 532	1 525	1 674	1 840
Andre anlegg, bygninger	6 428	6 693	6 979	7 267	7 559
Skip og båter	5 945	5 953	5 738	5 574	5 495
Annet transportmateriell	3 254	3 662	3 923	3 949	4 012
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	977	1 442	1 756	1 923	2 046
Maskiner, redskap, inventar ellers	5 948	6 450	6 885	7 259	7 664
Nettonasjonalprodukt	135 019	138 784	145 180	152 112	157 622

Nasjonalregnskap (forts.).

	1976	1977	1978	1979*	1980*
U. Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1975-priser. Vekstrater					
Privat konsum	6,1	6,9	— 1,6	2,3	1,4
Offentlig konsum	7,4	4,9	5,3	3,9	3,8
Sivilt	8,7	5,9	5,6	4,1	2,8
Militært	0,5	— 0,1	4,0	2,6	9,8
Bruttoinvestering	9,9	— 2,2	—18,1	4,3	12,6
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	36,6	—18,5	—34,2	—12,6	4,0
Andre anlegg, bygninger	2,6	6,8	8,8	— 0,3	0,1
Skip og båter	13,0	—42,6	—71,2	36,0	24,7
Annet transportmateriell	13,6	19,2	—20,3	1,7	-
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	30,4	44,5	—34,3	—47,1	--27,4
Maskiner, redskap, inventar ellers	7,2	17,1	— 7,4	— 6,1	10,8
Lagerendring	..	..	..	..	..
Eksportoverskott	..	..	..	..	..
Eksport	11,3	3,6	8,4	2,5	0,7
— Import	12,3	3,4	—13,5	— 0,7	3,7
Bruttonasjonalprodukt	6,8	3,6	4,5	4,5	3,6
Kapitalslit	12,9	8,1	4,2	3,1	3,5
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	78,5	21,6	— 0,5	9,8	9,9
Andre anlegg, bygninger	3,9	4,1	4,3	4,1	4,0
Skip og båter	17,0	0,1	— 3,6	— 2,9	— 1,4
Annet transportmateriell	10,3	12,5	7,1	0,7	1,6
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	51,0	47,6	21,8	9,5	6,4
Maskiner, redskap, inventar ellers	7,8	8,4	6,7	5,4	5,6
Nettonasjonalprodukt	5,8	2,8	4,6	4,8	3,6

V. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prisindekser. Prosentvis endring fra foregående år					
Privat konsum	8,7	8,6	8,3	5,0	10,6
Offentlig konsum	10,6	8,0	7,0	3,3	10,7
Sivilt	10,6	7,9	7,0	3,2	10,9
Militært	10,9	8,6	6,6	4,1	9,0
Bruttoinvestering	10,2	12,2	6,7	2,3	9,2
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	4,9	10,2	9,3	10,5	21,7
Andre anlegg, bygninger	9,6	8,9	7,4	0,2	8,6
Skip og båter	20,6	39,1	73,8	—21,5	—24,7
Annet transportmateriell	14,7	5,2	17,4	6,7	1,3
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	10,4	11,1	7,5	7,1	3,1
Maskiner, redskap, inventar ellers	8,5	7,4	10,7	1,6	7,6
Lagerendring	..	..	..	..	..
Eksportoverskott	..	..	..	..	..
Eksport	1,4	4,9	5,5	17,9	27,0
— Import	6,7	8,2	6,5	12,0	15,1
Bruttonasjonalprodukt	7,5	8,3	6,4	6,3	15,4
Kapitalslit	10,4	9,3	7,0	3,6	7,7
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	4,1	11,0	9,3	10,5	18,1
Andre anlegg, bygninger	9,5	8,9	4,4	2,6	8,5
Skip og båter	12,4	11,8	0,1	3,7	8,2
Annet transportmateriell	14,3	8,7	14,0	6,8	1,2
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	10,1	11,5	7,7	1,7	8,5
Maskiner, redskap, inventar ellers	8,5	7,1	11,0	1,7	7,6
Nettonasjonalprodukt	7,0	8,0	6,3	6,8	16,9

Publikasjoner sendt ut fra Statistisk Sentralbyrå siden 1. januar 1980

Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1980

I serien Norges offisielle statistikk (NOS):

Rekke B **Trykt 1980**

Nr. 90 Økonomisk utsyn over året 1979 *Economic Survey* Sidetall 152 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1074-7
— 91 Psykiatriske sykehus 1978 *Mental Hospitals* Sidetall 92 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1075-5
— 92 Dødsårsaker 1978 Hovedtabeller *Causes of Death Main Tables* Sidetall 97 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1076-3 ISSN 0550-032X
— 93 Kommunestyrevalget 1979 *Municipal Council Elections* Sidetall 154 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1083-6 ISSN 0332-8023
— 94 Inntektsstatistikk 1976 *Income Statistics* Sidetall 188 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1084-4
— 95 Utdanningsstatistikk Videregående skoler 1. oktober 1978 *Educational Statistics Upper Secondary Schools* Sidetall 109 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1085-2 ISSN 0332-8031
— 96 Statistisk varefortegnelse over utenrikshandelen 1980 Sidetall 135 ISBN 82-537-1079-8
— 97 Lønnsstatistikk for ansatte i forsikringsvirksomhet 1. september 1979 *Wage Statistics for Employees in Insurance Activity* Sidetall 29 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1089-5
— 98 Industristatistikk 1978 *Industrial Statistics* Sidetall 198 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1090-9 ISSN 0078-1886
— 99 Sosialstatistikk 1977 *Social Statistics* Sidetall 91 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1092-5
— 100 Fylkestingsvalget 1979 *County Council Elections* Sidetall 118 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1093-3
— 101 Veitrafikkulykker 1978 *Road Traffic Accidents* Sidetall 155 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1094-1
— 102 Lønnsstatistikk for ansatte i bankvirksomhet 1. september 1979 *Wage Statistics for Bank Employees* Sidetall 41 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1096-8
— 103 Lønnsstatistikk for arbeidere i bergverksdrift og industri 3. kvartal 1979 *Wage Statistics for Workers in Mining and Manufacturing 3rd Quarter 1979* Sidetall 30 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1098-4
— 104 Folketallet i kommunene 1979—1980 *Population in Municipalities* Sidetall 37 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1109-8
— 105 Lønnsstatistikk for ansatte i jordbruk, gartnerier og hagebruk September 1979 *Wage Statistics for Workers and Salaried Employees in Agriculture and Horticulture September 1979* Sidetall 38 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1102-6
— 106 Norges første folketelling 1769 *The first Population Census in Norway 1769* Sidetall 368 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1103-4
— 107 Lønnsstatistikk for sjøfolk på skip i innenriks rutefart november 1979 *Wage Statistics for Seamen on Ships in Scheduled Coasting Trade* Sidetall 25 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1105-0
— 108 Elektrisitetsstatistikk 1978 *Electricity Statistics* Sidetall 96 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1106-9
— 109 Varenomenklatur Tillegg til industristatistikk 1979 *Commodity Nomenclature Supplement to Industrial Statistics 1979* Sidetall 145 ISBN 82-537-1108-5
— 110 Kredittmarkedstatistikk Livs- og skadeforsikringsselskaper mv. 1978 *Credit Market Statistics Life and Non-Life Insurance Companies etc.* Sidetall 40 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1110-7
— 111 Helsestatistikk 1978 *Health Statistics* Sidetall 118 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1113-1 ISSN 0332-7906
— 112 Sjøulykkesstatistikk 1979 *Marine Casualties* Sidetall 60 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1115-8 ISSN 0332-8007
— 113 Regnskapsstatistikk 1978 Engroshandel *Statistics of Accounts Wholesale Trade* Sidetall 101 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1116-6
— 114 Lønnsstatistikk for ansatte i hotell- og restaurantdrift April og oktober 1979 *Wage Statistics for Employees in Hotels and Restaurants* Sidetall 38 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1117-4
— 115 Utdanningsstatistikk Grunnskoler 1. oktober 1979 *Educational Statistics Basic Schools* Sidetall 75 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1120-4 ISSN 0332-804x
— 116 Fylkesfordelt nasjonalregnskap 1976 *National Accounts by County* Sidetall 338 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1121-2
— 117 Lønns- og sysselsettingsstatistikk for ansatte i skoleverket 1. oktober 1979 *Wage and Employment Statistics for Employees in Publicly Maintained Schools* Sidetall 53 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1122-0
— 118 Strukturtall for kommunenes økonomi 1978 *Structural Data from the Municipal Accounts* Sidetall 124 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1123-9
— 119 Varehandelsstatistikk 1978 *Wholesale and Retail Trade Statistics* Sidetall 156 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1124-7 ISSN 0078-1959
— 120 Energistatistikk 1979 *Energy Statistics* Sidetall 78 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1126-3
— 121 Regnskapsstatistikk 1978 Bergverksdrift og industri *Statistics of Accounts Mining and Manufacturing* Sidetall 160 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1127-1
— 122 Folkemengden etter alder og ekteskapelig status 31. desember 1979 *Population by Age and Marital Status* Sidetall 159 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1130-1 ISSN 0554-7170
— 123 Formuesstatistikk 1976 *Property Statistics* Sidetall 107 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1132-8
— 124 Lønnsstatistikk for ansatte i varehandel 1. september 1979 *Wage Statistics for Employees in Wholesale and Retail Trade* Sidetall 123 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1133-6

Rekke B **Trykt 1980 (forts.)**

Nr. 125 Lønns- og sysselsettingsstatistikk for statens embets- og tjenestemenn 1. oktober 1979 *Wage and Employment Statistics for Central Government Employees* Sidetall 94 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1134-4
— 126 Skattestatistikk Inntektsåret 1978 *Tax Statistics Income Year 1978* Sidetall 189 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1135-2
— 127 Rutebilstatistikk 1978 *Scheduled Road Transport* Sidetall 62 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1137-9
— 128 Arbeidsmarkedstatistikk 1979 *Labour Market Statistics* Sidetall 159 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1139-5 ISSN 0078-1878
— 129 Utenrikshandel 1979 I *External Trade I* Sidetall 385 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1140-9 ISSN 0078-1940
— 130 Sosialstatistikk 1978 *Social Statistics* Sidetall 91 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1141-7
— 131 Flyttestatistikk 1979 *Migration Statistics* Sidetall 92 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1144-1 ISSN 0550-8592
— 132 Utdanningsstatistikk Voksenopplæring 1978—79 *Educational Statistics Adult Education* Sidetall 83 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1147-6 ISSN 0332-8058
— 133 Oljevirksomheten 1979 *The Oil Activities* Sidetall 67 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1148-4
— 134 Folketeljinga 1801 Ny bearbeiding *Population Census 1801 Reprocessed* Sidetall 165 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1149-2
— 135 Skogavvirkning til salg og industriell produksjon 1978—79 *Roundwood Cut for Sale and Industrial Production* Sidetall 54 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1153-0
— 136 Lastebiltransport Utvalgsundersøkelse 1978 *Road Goods Transport Sample Survey* Sidetall 199 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1156-5
— 137 Kredittmarkedstatistikk Lån, obligasjoner, aksjer mv. 1979 *Credit Market Statistics Loans, Bonds, Shares etc.* Sidetall 97 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1157-3
— 138 Ferieundersøkelsen 1978/79 Hefte I *Holiday Survey Volume I* Sidetall 118 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1160-3
— 139 Lønnsstatistikk 1979 *Wage Statistics* Sidetall 88 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1164-6 ISSN 0078-1916
— 140 Sivilrettsstatistikk 1979 *Civil Judicial Statistics* Sidetall 41 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1165-4
— 141 Nasjonalregnskap 1968—1979 *National Accounts* Sidetall 237 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1166-2
— 142 Statistisk årbok 1980 *Statistical Yearbook of Norway* Sidetall 496 Pris kr 25,00 ISBN 82-537-1168-9 ISSN 0377-8908
— 143 Folkemengdens bevegelse 1979 *Vital Statistics and Migration Statistics* Sidetall 74 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1169-7 ISSN 0377-8797
— 144 Jaktstatistikk 1979 *Hunting Statistics* Sidetall 60 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1171-9 ISSN 0550-0400
— 145 Samferdselsstatistikk 1979 *Transport and Communication Statistics* Sidetall 261 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1172-7
— 146 Jordbruksstatistikk 1979 *Agricultural Statistics* Sidetall 91 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1173-5 ISSN 0078-1894
— 147 Statistikk over arkitektvirksomhet og byggeteknisk konsulentvirksomhet 1978 *Statistics on Architectural and other Technical Services Connected with Construction* Sidetall 34 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1174-3
— 148 Utenrikshandel 1979 II *External Trade II* Sidetall 316 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1175-1 ISSN 0078-1940
— 149 Statistikk over bilverksteder mv. 1978 *Statistics on Car Repair Shops etc.* Sidetall 32 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1177-8
— 150 Kredittmarkedstatistikk Finansielle sektorbalanser 1974—1979 *Credit Market Statistics Financial Sector Balance Sheets* Sidetall 145 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1178-6
— 151 Regnskapsstatistikk 1979 Private og offentlige banker *Statistics of Accounts Private and Public Banks* Sidetall 113 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1179-4
— 152 Lønnsstatistikk for kommunale arbeidstakere pr. 1. oktober 1979 *Wage Statistics for Local Government Employees* Sidetall 71 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1180-8
— 153 Kriminalstatistikk Forbrytelser etterforsket av politiet 1979 *Criminal Statistics Crimes Investigated by the Police* Sidetall 97 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1181-6
— 154 Kredittmarkedstatistikk Private og offentlige banker 1979 *Credit Market Statistics Private and Public* Banks Sidetall 97 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1182-4
— 155 Statistikk over lavinntektsgrupper 1976 *Statistics on Low Income Groups* Sidetall 92 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1183-2
— 156 Lakse- og sjøaurefiske 1979 *Salmon and Sea Trout Fisheries* Sidetall 90 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1187-5 ISSN 0550-0419
— 157 Alkohol og andre rusmidler 1979 *Alcohol and Drugs* Sidetall 47 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1188-3 ISSN 0332-7965
— 158 Lønnsstatistikk for sjøfolk på skip i utenriksfart Mars 1980 *Wage Statistics for Seamen on Ships in Ocean Transport* Sidetall 29 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1189-1
— 159 Utdanningsstatistikk Universiteter og høgskoler 1. oktober 1979 *Educational Statistics Universities and Colleges* Sidetall 128 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1190-5 ISSN 0300-5631
— 160 Kredittmarkedstatistikk Fordringer og gjeld overfor utlandet 1978 og 1979 *Credit Market Statistics Foreign Assets and Liabilities* Sidetall 91 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1192-1
— 161 Utdanningsstatistikk Videregående skoler 1. oktober 1979 *Educational Statistics Upper Secondary Schools* Sidetall 124 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1196-4
— 162 Fiskeristatistikk 1978 *Fishery Statistics* Sidetall 133 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1197-2
— 163 Veterinærstatistikk 1979 *Veterinary Statistics* Sidetall 87 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1198-0 ISSN 0303-6561
— 164 Sykehusstatistikk 1979 *Hospital Statistics* Sidetall 54 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1202-2 ISSN 0550-0575
— 165 Ferieundersøkelsen 1978/79 Hefte II *Holiday Survey Volume II* Sidetall 102 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1204-9
— 166 Psykiatriske sykehus 1979 *Mental Hospitals* Sidetall 93 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1206-5
— 167 Familiestatistikk 1980 *Family Statistics* Sidetall 95 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1207-3 ISSN 0332-7957

— 168 Dødsårsaker 1979 Hovedtabeller *Causes of Death Main Tables* Sidetall 98 Pris kr 11,00 ISBN 82–537–1208–1 ISSN 0550–0332X
— 170 Byggearealstatistikk 1979 *Building Statistics* Sidetall 91 Pris kr 11,00 ISBN 82–537–1211–1 ISSN 0550–7162
— 173 Statistisk varefortegnelse for utenrikshandelen 1981 Sidetall 136 ISBN 82–537–1217–0

Rekke B Trykt 1981

Nr. 174 Økonomisk utsyn over året 1980 *Economic Survey* Sidetall 168 Pris kr 25,00 ISBN 82–537–1218–9 ISSN 0078–1924

I serien Statistiske analyser (SA):

Nr. 41 Regnskapsanalyse Dagligvarehandel *Accounting Analysis Grocery Trade* Sidetall 49 Pris kr 9,00 ISBN 82–537–0981–1
— 42 Eldre i aldershjem 1977 *People in Old Age Homes* Sidetall 101 Pris kr 13,00 ISBN 82–537–0997–8
— 43 Klienter i institusjoner for alkoholistomsorg 1977 *Clients in Institutions for Alcoholics* Sidetall 80 Pris kr 11,00 ISBN 82–537–1099–2
— 44 Lønnsstruktur og lønnsutvikling 1970—1977 *Wage Structure and Wage Development* Sidetall 75 Pris kr 11,00 ISBN 82–537–1112–3

I serien Samfunnsøkonomiske studier (SØS):

Nr. 41 Nordmenns feriereiser *Holiday Trips by Norwegians* Sidetall 222 Pris kr 13,00 ISBN 82–537–0999–4
— 42 Analyse av sammenhengen mellom forbruk, inntekt og formue i norske husholdninger *Analysing the Relationship between Consumption, Income and Wealth in Norwegian Households* Sidetall 95 Pris kr 13,00 ISBN 82–537–1012–7
— 43 MODIS IV A Model for Economic Analysis and National Planning *MODIS IV Modell for økonomisk analyse og nasjonal planlegging* Sidetall 189 Pris kr 13,00 ISBN 82–537–1014–3
— 44 Holdninger og atferd på arbeidsmarkedet *Attitudes and Behaviour in the Labour Market* Sidetall 223 Pris kr 15,00 ISBN 82–537–1186–7 ISSN 0085–4344
— 45 Nasjonalregnskapet i Norge System og beregningsmetoder *National Accounts of Norway System and Methods of Estimation* Sidetall 313 Pris kr 18,00 ISBN 82–537–1191–3 ISSN 0085–4344

I serien Artikler fra Statistisk Sentralbyrå (ART):

Nr. 118 Virkningen på norsk økonomi av en pause i den videre kraftutbygging *Impacts on the Norwegian Economy of a Temporary Halt in the Growth of Electricity Supply* Sidetall 36 Pris kr 9,00 ISBN 82–537–0984–6
— 119 Analytisk glatting av rater for første gangs giftermål *Analytic Graduation of First Time Nuptiality Rates* Sidetall 38 Pris kr 9,00 ISBN 82–537–1008–9
— 120 Fruktbarheten i og utenfor ekteskap i Norge 1946—1975 *Marital and Extramarital Fertility in Norway* Sidetall 97 Pris kr 11,00 ISBN 82–537–1077–1
— 121 On the Causes and Effects of Non-Response Norwegian Experiences *Om årsakene til og virkningene av frafall Erfaringer fra Norge* Sidetall 52 Pris kr 11,00 ISBN 82–537–1107–7
— 122 REGION En modell for regional kryssløpsanalyse *REGION A Model for Regional Input–Output Analysis* Sidetall 61 Pris kr 11,00 ISBN 82–537–1125–5
— 123 Inntektsfordeling og konsum 1962—1978 *Income Distribution and Consumption* Sidetall 87 Pris kr 11,00 ISBN 82–537–1146–8
— 124 MODIS IV Virkningstabeller for 1978 *MODIS IV Impact Tables for 1978* Sidetall 75 Pris kr 11,00 ISBN 82–537–1200–6 ISSN 0085–431X

I serien Rapporter fra Statistisk Sentralbyrå (RAPP) ISSN 0332-8422

Nr. 80/1 Energy in a Multi-Sectoral Growth Model *Energi i en flersektors vekstmodell* Sidetall 29 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1082-8
— 80/2 Totalregnskap for fiske- og fangstnæringen 1975—1978 Sidetall 33 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1080-1
— 80/3 Kvartalsserier for brukerpriser på realkapital i norske produksjonssektorer Sidetall 60 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1087-9
— 80/4 Consumer Demand in Norwegian Households 1973—1977 A Data Base for Micro-Econometrics Sidetall 130 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1086-0
— 80/5 Skattemodellen LOTTE Testing av framskrivingsmetoder Sidetall 30 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1088-7
— 80/6 Fylkesvise elektrisitetsprognoser for 1985 og 1990 En metodestudie Sidetall 56 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1091-7
— 80/7 Analyse av utviklingen i elektrisitetsforbruket 1978 og første halvår 1979 Sidetall 22 Pris kr 7,00 ISBN 82-537-1129-8
— 80/8 Hovedklassifiseringa i arealregnskapet Sidetall 50 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1104-2
— 80/9 Yrke og fødsel En undersøkelse over betydningen av kvinners yrkesaktivitet for opptreden av fosterskader *Occupation and Outcome of Pregnancy* Sidetall 93 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1111-5
— 80/10 Statistikk fra det økonomiske og medisinske informasjonssystem Alminnelige somatiske sykehus 1978 Sidetall 65 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1119-0
— 80/11 A Dynamic Model for Oualitative Choice Behaviour Implications for the Analysis of Labour Force Participation when the total Supply of Labour is latent *En dynamisk teori for kvalitativ valghandling Implikasjoner for analyse av yrkesdeltaking når det totale tilbud av arbeid er latent* Sidetall 25 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1152-2
— 80/12 Ressursregnskap for jern Sidetall 56 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1138-7
— 80/13 En vurdering av dødsårsaksstatistikken Feil på dødsmeldingene *Evaluation of the Cause-of-Death-Statistics* Sidetall 73 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1136-0
— 80/14 Import Share Functions in Input-Output Analysis *Importandelsfunksjoner i kryssløpsmodeller* Sidetall 41 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1143-3
— 80/15 Den statistiske behandlingen av oljevirksomheten Sidetall 56 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1150-6
— 80/16 MODIS IV Detaljerte virkningstabeller for 1978 Sidetall 261 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1142-5
— 80/18 Dagbøker med og uten faste tidsintervaller: En sammenlikning basert på prøveundersøkelse om tidsnytting 1979 *Open and Fixed Interval Time Diaries: A Comparison Based on a Pilot Study on Time Use 1979* Sidetall 31 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1158-1
— 80/19 Radio- og fjernsynsundersøkelsen januar—februar 1980 Sidetall 101 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1155-7
— 80/20 Skatter og overføringer til private Historisk oversikt over satser mv. Årene 1969—1980 Sidetall 72 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1151-4
— 80/21 Optimal kapasitet og fastkraftpotensial i et vannkraftsystem Sidetall 36 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1154-9
— 80/22 Eksakte metodar for analyse av to-vegstabellar Sidetall 80 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1161-1
— 80/23 Tariffs in a World Trade Model An Analysis of Changing Competitiveness due to Tariff Reductions in the 1960's and 1970's Sidetall 47 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1163-8
— 80/24 Bestandsuavhengige giftemålsrater Sidetall 50 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1167-0
— 80/25 Virkninger for norsk økonomi av endringer i samhandel Norge—utviklingslandene Sidetall 67 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1170-0
— 80/26 Lineære og log-lineære modeller for kvalitative avhengige variable *Linear and Log-Linear Qualitative Response Models* Sidetall 122 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-1184-0
— 80/27 Aktuelle skattetall 1980 *Current Tax Data* Sidetall 43 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1194-8
— 80/28 Forbruksundersøkelse blant soldater 1979 Sidetall 45 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1199-9
— 80/29 Konsumprisindeksen Sidetall 61 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1203-0
— 80/30 Totalregnskap for fiske- og fangstnæringen 1976—1979 Sidetall 38 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1205-7
— 80/31 Two Notes on Land Use Statistics Sidetall 47 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-1214-6
— 80/32 Glatting av flytterater i Statistisk Sentralbyrås befolkningsframskrivinger Sidetall 26 Pris kr 7,00 ISBN 82-537-1216-2

Utvalgte publikasjoner i serien Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH)

Selected publications in the series Manuals from the Central Bureau of Statistics (MAN)

Nr. 9 Standard for næringsgruppering ISBN 82-537-0906-4
— 13 Standard for handelsområder ISBN 82-537-0715-0
— 19 Varenomenklatur for industristatistikken ISBN 82-537-0908-0
— 23 Utsnitt om prinsipper og definisjoner i offisiell statistikk ISBN 82-537-0196-9
— 24 Standard for gruppering av sykdommer — skader — dødsårsaker i offentlig norsk statistikk ISBN 82-537-0217-5
— 26 Statistisk varefortegnelse for utenrikshandelen ISBN 82-537-1079-8
— 27 Utsnitt om prinsipper og definisjoner i offisiell statistikk. Fra Forbruksundersøkelsen 1958
— 28 Standard for utdanningsgruppering i offentlig norsk statistikk ISBN 82-537-0272-8
— 30 Lov, forskrifter og overenskomst om folkeregistrering ISBN 82-537-0099-7
— 32 Konsumprisindeksen ISBN 82-537-0775-4
— 35 Standard for kommuneklassifisering ISBN 82-537-0465-8
— 36 Produksjonsindeks for bergverksdrift, industri og kraftforsyning ISBN 82-537-0947-1
— 37 13 konjunkturindikatorer — En kort oversikt ISBN 82-537-0659-6
— 38 Internasjonal standard for varegruppering i statistikken over utenrikshandelen (SITC-REV. 2) ISBN 82-537-0874-2
— 39 Den statistiske behandlingen av oljevirksomheten ISBN 82-537-0702-9
— 42 Engrosprisstatistikk Engrosprisindeks Produsentprisindeks ISBN 82-537-0897-1

Pris kr 25,00.

Publikasjonen utgis i kommisjon hos H. Aschehoug & Co.
og Universitetsforlaget, Oslo, og er til salgs hos alle bokhandlere.

ISBN 82-537-1218-9
ISSN 0078-1924